

CENGİZ TUNCER

HACİZLİ TOPRAK

ROMAN

RK

CENGİZ TUNCER

HACİZLİ TOPRAK

HACİZLİ TOPRAK

YÜKSELEN MATBAASI
İSTANBUL — 1960

YENİ TÜRK YAZARLARI SERİSİ: 13

Cengiz Tuncer

Hacizli Toprak

Roman

İSTANBUL

REMZİ KİTABEVİ

93, Ankara Caddesi, 93

1931 yılında Buldan'da doğdum. İlk okulu burada okuyup bitirdim. Sonra daha iyi mekteplerde okumak için gurbete çıktım. Ama bir ortaokul diplomasından daha fazlasına ulaşamadım.

Şiir yazmakla başladım işe. İlk şiirim 1945 te yayınlandı. Ogünler dünyanın en mes'ut adamıydım. Yazıcılığın büyük bir tedirginlik demek olduğunu daha anlamamıştım.

Şairlik maceramı ancak 1952 yılına kadar sürdürebildim. İzmirde Anadolu gazetesinin sanat sayfasını düzenledim bir süre. Sonra üç arkadaşla Kervan adlı bir dergi çıkardık. Tarık Dursun K. ile birlikte hazırladığımız «Dervişler» adlı bir de şiir kitabım var.

1953 te evlendim. O günden bugüne yazıcılıktan geçinmeğe uğraşıyorum. Şimdi bir İstanbul gazetesinde çalışıyorum.

Hacizli Toprak ilk romanımdır. Yazmak için ötedenberi düşünü kurduğum bir yığın şey var .Ama oturup yazmağa cesaretim her zaman olmuyor. Birçoklarının düşüncelerinin aksine romanın çok zor bir iş olduğuna inanıyorum..

I. BÖLÜM

«Yansın Hozat yansın, kül-viran olsun
Hozatın beyleri anam intikam alsın.»

1.

Yeşil boyalı araba ardında ince bir toz bulutu bırakarak ilerliyordu.

Arabanın kendiliğinden gidiyormuş gibi bir hali vardı. Sanki o iki sıska, cılız beygiri çözseniz yine yoluna devam edecekmiş gibi geliyordu insana.

Karşıda sıra sıra birbirinin sırtına binmişcesine üç dağ vardı. Bu üç dağın arasına girecekti birazdan yol. Buraya; Kesikbel derlerdi. Dağ aralarına, ovaya yerleşmiş kırk pâre köy vardı Kesikbel'de. Kimi Buldana bağlıydı, kimi Güneye, kimi Alaşehire. Yine de buralara herkes Kesikbel köyleri derdi. Âdetleri, kaderleri, korkuları, sevgileri hep birbirine benzerdi. Çokluk oturdukları köyün adını söylemezler, «Kesikbeldeniz» derler, çıkarlardı. Kesikbel sanki kırk parçaya bölünmüş bir koca köydü.

Arabanın beygirlerinden biri hafifce tökezlendi, tutuldu. Mastan dizginleri tartakladı.

— De deyyussun malı, de.

Dedi, Ağız dolusu küfretti arkadan

— Yediğiniz arpaya yazık. Koca ayılar.

Tökezlenen at, bu sözlerden alınmış gibi huysuzlandı. Yeniden durakladı. Araba, hafifçe kaydı kum yolda. Mastan gene dizginri toparladı. Kırbacı huysuzlanan atın sağrısında şaklattı. Araba o eski gidişine, uçar gibi gidişine dönmüştü yine. Mastan keyiflendi. Bildiği tek türküyü söylemeğe başladı. Da-

ha doğrusu türkünün sözlerini eze eze mırıldanıyor, ne dediği anlaşılmıyordu.

Üç gök dağın çevirdiği vâdiye girmişlerdi. Başını kaldırıp etrafına bakındı. Dağlar ona yüce yüce görünüyordu. Yüreğinde bir eziklik uyanmıştı. Ne zaman Kesikbel'e bu taraftan, dağların birdenbire başladığı bu taraftan girse, tuhaf olurdu, ürkerdi.

Dizginleri tarta tarta atların hızını arttırmağa çalışıyordu. Artık kumdan kurtulmuşlardı. Taşlı yolda atların nalları tuhaf tak-taklar çıkarıyordu.

Seydali, Durmuş, Sar'osman dağın yamacına oturmuş, konuşuyorlardı. Sar'osman gümüş işlemeli tütün tabakasını çıkarmış sigara sarıyordu. Hiç bakmadan, alışkın hareketlerle sigarayı incecik sarmıştı. Birden, tâ uzaktan dağların arasından kalkan ince toz bulutunu gördü, doğruldu. Sigara elinde öylece yarı sarılı kalmıştı. Ayağa kalktı, gözleri toz bulutundaydı. Yüzünde tuhaf kıpırdanmalar oluyordu. Sinirli sinirli kâğıdı ıslayıp sigarayı yapıştırdı.

— Geliyor gene, dedi.

Öteki ikisi de Sar'osmanın baktığı yöne döndüler.

— Geberesice, dedi Durmuş. Gene başımıza ne işler açacak kim bilir. Anamızdan emdiğimiz burnumuzdan gelir gene.

Seydali yere tükürdü, çarığının ucuyla tükürüğünü ezdi.

— Boş ver, dedi.

— Kolaydı, dedi Sar'osman.

— Boşver, dedi gene. Olacağına varıyor nas'olsa!

Yerine oturdu. Öteki ikisi daha ayaktaydılar. Öylece duruyorlardı. Seydali Durmuşa doğru uzandı paçasından çekti.

— Çök hadi, dedi.

Durmuş, Seydalinin tuttuğu paçasını silkeledi. Bırakmadı Seydali bir evvelkinden daha hızlı çekti.

— Çök de, dedi. Çök de başlatma Mastandan şinci.

İkisi de, isteksizce çöktüler. Gözleri gene ince toz bulutundaydı. Sar'osman ağır hareketlerle cebinden «kav-çakmak» çıkardı. Kav'ı tırnaklarının ucunda uzun uzun tiftikledi. Be-

yaz çakmak taşının üstüne yerleştirdi. Boynuz biçiminde bir demirle taşa birkaç defa vurdu. Taş kıvılcımlı kıvılcımlı ufaklanıyordu. Sonunda kav kıvılcımı aldı. İçin için yanmağa başladı. Gözü daha yoldaydı. Eliyle kararlamadan yanık kavı sigarasının ucuna getirdi ama bir türlü yakamıyordu. Kav sigaranın ucuna değmiyordu. Sar'osman dolu dolu nefes alıyor bir türlü ağzına duman gelmiyordu.

Seydali, onun bu haline ağız dolusu güldü. Koluyla Durmuşu dürtükleyip:

— Hani buraya gelse ekmekten de kesilecek mübarek, dedi.

Sarı kendini toplayıp sigarasını yaktı, sonra kavın o hoş, o tuhaf kokusunu içine çekti. Bu kokuyu çok severdi. Ama şimdi tadını duymuyordu

Seydaliden başka, ikisi kuşkulu, düşünceliydiler. Durmuş:

«— Gene ne oldu ki, dedi.

Sar'osman omuz silkti.

— Bilmem.

Bir zaman düşündü. Baş parmağı ile sıgarasının ucunu ovalıya ovalıya açmıştı. Elleri sapsarı, tütün suyuydu. Sigarayı fırlatıp attı:

— Belki de, dedi. Ama bir türlü lâfın sonunu söyleyemedi.

Durmuş, çarıklarının ipini gevşetti. Ayak parmaklarını hafif hafif oynattı. Yola bakmıyordu artık. Yola bakmamak Mastanın gittikçe yaklaştığını görmemek sanki onu memnun ediyordu. Yüzünde o toz bulutunun görünmesinden önceki sevinç vardı. Gözleri yeniden ışımıştı. Bambaşka bir adamdı şimdi.

Sar'osman kaygulu:

— Belki de burada durmaz, dedi. Doğru geçer burdan ha.

Seydali bastıra bastıra:

— Nereye gider ki, dedi. Burdan geçip nereye gider ki?

Sar'osmanın içinde bir umut uyanmıştı.

— Nereye olsa gider, dedi. Nereye olsa gider. Karaahmetliden başka köy mü yok bu gidende! Kuşörene gider belki.

Belki Yaylacığa, Dudumluya, Meyaleye.. Bir yere gider işte, yol mu yok.

Seydali:

— Eh, dedi. Belli olmaz, belki de.

İncecik bıyıklarından iki tel çekti. Durmuş söze karışmıyor öylece oturuyordu. Seydali umursamaz:

— Bi gün evvel, bi gün sonra, dedi. Madem ki, olacak, gamlanmaya gelmez bu iş.

Sar'osman Seydaliye baktı. Kızgın kızgın:

— Sana göre hava hoş, dedi. Dünya yansa kilimin yok. Bi de bana sor bakalım. Ciğerim yanıyor ciğerim.

Seydali ileriye doğru bir taş fırlattı. Sonra da taşın arkasından tükürdü.

— Orası öyle, dedi. Eşeği dürten yeline katlanırmış..

Sar'osman soludu. Geniş geniş soludu. Yüzüne ter basmıştı. Mintanının açık yakasından tomurcuk tomurcuk ter damlaları süzülüyordu.

— Hiç akıllı bi lâf da etmen, dedi. Dost olucan bi de.

— İyenim, dedi Seydali. İyenim. Dostun lâfı zehir zenberek. Ben sana başından dedim bu işin. O zaman kızdındı, gücendindi aklına geldi mi?

Sar'osman düşündü, soludu. Bir karşılık veremedi. Haklıydı Seydali. Birbir söylemişti. Deştimanın halini. Düver Salinin, Yusufun, Bekir Hacının hallerini anlatmıştı. Gözünü aç demişti. Utandı.

— Hem, dedi Seydali. Daha bi şey olduğu yok. Dur bakalım. Bi gelsin dilinin altında ne var annayalım da..

Sar'osman umutlandı.

— O da doğru, dedi.

Mastanın uzun, yemyeşil arabası iyice yaklaşmıştı. Seydali Sarinin omuzuna vurdu.

— Hadi, dedi. Sen kaybol. Görürse aklına düşer adamın. Bu gidende görünme pek...

Sarı, hiç karşılık vermeden yürüdü. Dağa doğru. Dağın doruğuna doğru yürüdü. İki tarafa sallanıyordu .Rüzgâra dur-

muş kavak ağaçları gibi. Seydali yerinden kalktı. Durmuşa baktı.

— Sen de girme köy yerine, dedi. Ben anlarım vaziyetleri.

— Sağol, dedi. Durmuş, zaten başka söz etmeğe gücü yetmezdi. Seydali Yeşil Kurbağa'dan bir tane yaktı (1). Ağır ağır Mastanın arabasının gelmekte olduğu yola doğru yürüdü. Sanki arabayı hiç görmemiş gibiydi.

Seydali biraz ileriden kıvrıla kıvrıla giden arabadan ayıramıyordu bakışlarını .Onun Karaahmetli'de kendi köylerinde duracağını düşündükçe kızıyordu. Bunun köylü için, Karaahmetli için ne demek olduğunu bilmeyen yoktu.

Önüne çıkan taşlardan birine bir tekme savurdu. Kızgındı. Sanki kızgınlığını taştan almak istercesine biraz ötede yuvarlana yuvarlana giden taşa yetişip bir tekme daha kondurdu. Artık araba yoluna inmişti. Aralarında pek bir açıklık da kalmamıştı. Biraz sıkıştırsa pekâla yetişebilirdi. Ama bunu istemiyordu. Köye de iyiden iyiye yaklaşmışlardı

— Bize geliyor bu, dedi. Birşey de yapmadık ya.

Hemen şakaklarının üstünden bir tutam saçını sağ işaret parmağına dolayıp çekti. Bunun kafasının daha iyi çalışmasına faydalı olduğuna inanırdı. Ne zaman bir işi uzun uzun düşünmek zorunda kalsa saçlarını tutup çekerdi.

Üç tel saç dolanıp kopmuştu parmağına. Elini boşluğa doğru kaldırdı. Saçları üfürdü. Üç ince saç teli uçup gittiler.

— Hayrolsun, dedi.

Mastanın Karaahmetliye gelmiş olabileceğine inanmıyordu. Belki biraz dinlenir, sonra yoluna devam eder diyordu.

— Su içmeğe durmuştur belki de, dedi kendi kendine.

Artık araba köye iyiden iyiye yaklaşmıştı. Biraz sonra köye varacaktı. Seydali tam zamanında yetişmek istiyordu. Mastanın arabadan inişinden başlayıp en küçük bir davranışını bile kaçırmamak arzusundaydı.

Ağır aksak yürüyüşü bıraktı, adımlarını sıklaştırdı

— Bu deyyus burada kalırsa fena diyordu

---

(1) Yeşil Kurbağa: Köylü sigarası.

— Uykusu kaçar milletin gene.

Elinden geldiği kadar kaygusuz görünmeğe çalışıyordu. Bir sigara çıkarıp yaktı. Dumanını genişce üfledi havaya.

Durdu. Arabaya yetişmişti. Derin bir soluk daha çekti yanan sigaradan. Sonra anî bir davranışla yeni yaktığı sigarayı yere attı. Çiğnedi.

Arabanın üstünden Mastanın başının ağır ağır iki tarafa sallandığını görüyordu

— Gidinin Hacizcisi, dedi dişleri arasından. Bakalım gene ne işler açacak milletin başına!

Arabaya, son bir hamleyle sokuldu

Araba köye yaklaşınca yavaşladı. Seydalinin hemen önündeydi. Biraz acelelense yetişirdi. Ama aldırmıyordu. Kahvenin önünde yetişti. Mastan yeni yeni iniyordu daha. Seydaliyi görünce:

— Merhaba, dedi.

— Merhaba, hoş geldin.

— Hoş bulduk.

— Eee yolculuk iyi geçti mi bari.

— Eh, dedi Mastan.

Beraberce kahveye doğru yürüdüler. İlkin Mastan girdi içeri, ardından da Seydali.

Kahvede oturanlar kalkıp yer verdiler. Mastan hemen ocağın yakınında bir yere oturdu.

Yap, bakalım bi çay, dedi. Ama hani o davşan ganı dediklerinden olsun ha.

Kahveci Musa:

— Gamlanma ağam, dedi. İşimizi biliriz evelallah.

Mastan güldü:

— Eşin yoktur Musa ha, dedi. Seninkinden iyisi bulunmaz bu gidende.

Musa yaltaklandı:

— Sağol Ağam.

Mastan gene güldü. Huyuydu, ne zaman can yakacak, iç sıkacak olsa gülerdi. Elini başına götürüp yağlı şapkasını öne

itti. Ensesini uzun uzun kaşıdı. Masanın üstünde duran sigara tablasını çevirmeğe başladı

— De gayri Musa, dedi .Senin çayı çok içeriz bundan kelli (1).

— Çok mu galacan ağa, dedi Musa.

— Gitmiyeceğim ki, dedi Mastan, Çocuklar da gelecek yarına.

Kahvedekiler, kurşun yemiş gibi oldular. Yüzleri sapsarı kesilmişti. Musa:

— İyi'ettin A, dedi.

Mastan eliyle burnunun ucuna konan bir karasineği kovaladı.

— Hakcası güzel yerdir burası, dedi. Havası da temizdir.

Seydali mânâlı mânâlı:

— Sana göre değil, dedi. Biraz serttir bilirsin ya.

Mastan eliyle masaya vurdu:

— Ne demeymiş o, dedi. Biz eski toprağız o'lum. Sert mert havadan korkmayız.

— Belli olmaz, dedi Seydali. Orası belli olmaz.

Mastan göğsünü yumrukladı:

— Mastan derler bana, dedi. Aç kulağını da dinle Mastan derler bana Mastan derler ya...

— Onu bilmeyen var mı ki ağam dedi Kahveci.

Mastan yavaşca Musadan tarafa döndü.

— Bi bilmeyen galmış iyenim, dedi.

Musa:

— Yok ağam, dedi .Bilmeyen galır mı?

Eliyle Seydaliyi gösterdi.

— Ya bu?

Musa karşılık vermedi .Mastan, bayağı içerlemişti. Sağlığına, sağlamlığına dil uzatılması onu hep böyle ifrit ederdi.

— Ben elli yıldır bu dağlarrdayım be, dedi, sen daha dünyada yokken biz buralarda cirit oynuyorduk cirit.

Seydali umursamaz.

---

(1) Kelli: Sonra.

— Kızma ağam, dedi .Lâf olsun diye dedim.
Mastan göğsünü yumrukladı:
— Görürsün Mastanı sen, dedi. Ben hancıyken.
— Ben de yolcuyken diye tamamladı sözü Seydali.
Mastanın yüzü hırstan, gururdan kıpkırmızı olmuştu...

2.

Yeşil arabanın arkasından üç gün geçti geçmedi. Mastanın karısıyla kızı da köye geldiler. Karaahmetli köylüleri onları ilk defa görüyorlardı

Köylü kızgındı. Köylü kırgındı. Şaşkındı. Bunun ne demek olduğunu, bu şaşkın bakışlı kadının, bu genç kızın, şu zebellâh gibi dikilip duran iki adamın buraya ne diye gelmiş olduğunu, bunun nereye varacağını bilmeyen yoktu.

— Tövbe Allahıma, dedi biri. Bir düztaban var ya aramızda.

— Hay Allahım...

Diyorlardı. İyiden iyiye dertlenmişti hepsi de.

Artık bütün konuşmalar. Mastan üstüneydi .Mastanın beraberinde getirebileceği felâketler üstüne...

— Piyanko bize çarptı, dedi biri.

— Bizim de sonumuz Harımlıya dönecek.

— E gülme komşuna gelir başına demişler.

Mastan bir köye geldi mi yalnız gelmezdi. Hemen arkasından adamları damlardı. Arkasından «Ağanın haczi» gelirdi. Kesikbel için, kırka yakın Kesibel köyü için «Ağanın haczi» ölüm demekti. Heryere girerdi, herşeye burnunu sokardı. bu Allahın belâsı haciz.

Düşlerine girerdi. Yarı gecede, uykularını bölerdi. Anayı oğuldan, karıyı kocadan ederdi. «Ağanın Haczi» Kesikbel köylerinde ne isterse o olurdu. Merhametsizdi. Deli divane ederdi insanı. Dur, çüş bilmezdi. Yaz, bahar kış demezdi. O yorgun köylülerin damarlarında kan gibi «Ağanın haczi» dolanırdı.

Kimse lâfını etmezdi. Ağzını açıp haciz lâfı edene köylü

yiyecekmiş gibi bakardı. Onu düşman bellerlerdi. Ama haciz durmazdı.

«Ağanın Haczi» o halk mecmualarındaki tırpanlı azrail resmi gibi bütün ovayı biçmeğe başlardı. Ta ki gökyüzüne kalkmış tek bir baş kalmayana kadar. Ovada, koca Kesibel ovasında tek bir gülüş, tek bir sevinç dalgası kalmayana kadar.

Haciz bir oyundu. Oynayan için eğlenceli, ama oynanan için deli divane eden, kan kusturan bir oyun. Bu haciz köylüyü hesapçı yapmıştı. Yarı gecede uykusu bölünen köylüler parmaklarıyla bir başağın kaç tane vereceğini, bir dönümden ne alacağını, ellerine kaç para geçeceğini, hacizi nasıl durduracaklarını hesaplarlardı

Karaahmetliye o eşya denklerinin, o kadının, o kızın, adamlarırın geldiği gün köyde kimsenin ağzını bıçak açmıyordu.

Mastanın 18-19 yaşlarında bir kızından başka çocuğu yoktu. Bütün hayatınca bir erkek çocuk istemişti. Bu yüzden karısına da kırgındı. Ama kırgınlığı hiçbir zaman kelimelerin biçimine girmemişti.

O güne kadar Karaahmetli köylüleri ne kızını, ne de karısını görmüşlerdi. Bu yüzden onları da Mastan gibi şişman, Mastan gibi mağrur, kötü huylu bellemişlerdi.

İlkin onlara hep bu gözle baktılar. Zübeyde hanım, köy kadınları ile kaynaşmak, onlara dost olmak emelindeydi. Ama kadınlar çekingendi. Yarı korku yarı saygı ile karışık bu yakınlaşmalardan kaçıyorlardı. Kesikbel köylerinde Mastan soyundan gelenlerin hakkı saygı ve korkudur. Bu Kesikbel'in kanunudur. Bütün Kesikbel köylerinde bu saygının, bu korkunun altında kin saklıdır. Köklü, soylu bir kin. Adete eskimeyen, hergün daha güçlenen bir kin. Çocuklar elleri ayakları ile beraber bu kinle doğarlar sanki. Ama Karaahmetli köylülerinin kini daha büyük, daha köklüdür.

Bu uzun ve eski bir hikâyedir. Ama ne Karaahmetli de ne de öteki Kesikbel köylerinde bu hikâyeyi bilmeyen vardır.

Kesikbelde çocuklar kinle büyür. Onların ninnileri bu kin

hikâyesidir. Bir ana kızına, bir baba oğluna bu hikâyeyi anlatmağı ödev bellemiştir. Bundan 70-80 sene evvel geçmiş bir olaydır bu. Ama sanki daha bu sabah olmuş. Gün ağarmadan evvel olmuş gibi en ince noktasına kadar bilinir. Sanırsınız ki yeni doğmuş çocuklar bile bu olayın şahididirler.

Karaahmet bu köye adını vermiştir. Bu dolayda bu köye Karaahmetli demeyen iki şey vardır. Mastan ve tapu kayıtları.

Köyün resmî adı Kayrandır. Ama herkes Karaahmetli diye bilir. Biri kalkıp Kayran dese şaşırırlar...

Karaahmet padişahlık zamanında yaşamış bir köylü...

Güçlü kuvvetli, özü, sözü doğru bir köylüymüş. Yalnız Karaahmetlinin değil bütün Kesikbel köylerinin en akıllı adamı sayılırmış. Kimin başı derde girse, bir çıkmaza düşse ona gelirmiş.

Herkesle iyi geçinir,kimseyi kırmazmış. «Padişahın adamları müstesna» Zaten köylünün onu çok sevmesinin asıl sebebi buymuş ya.

Günlerden bir gün Kesikbel köylerine yeni bir salma salınmış. Köylü parasız, köylü açmış. Padişahımız efendimiz bunu ne bilsin.

Karaahmet, Beyin adamlarının karşısına dikilmiş:

— Gidin söyleyin, demiş. Köylünün verecek bir kuruşu yok. Canımızı alacak değiller ya.

Adamların en büyüğü, atların en güzeline binmiş olanı elindeki kamçıyı havada bir defa dolaştırıp, Karaahmetin yüzüne çalmış. O dev gibi adam. O heykel gibi dimdik duran adam devrilmiş yere. Sonra kalkmış, şöyle bir bakmış adamlara, yürümüş gitmiş...

Artık o günden sonra ok yaydan çıkmış. Elinde tüfeği, altında yağız atıyla Karaahmet Yayla'ya Yayladan dağlara vurmuş. Kartalın yavrusunu bulamadığı Sarımahmut dağlarına.

Bu, Hafız Ağa için iyi olmamış. Padişahın adamının rahatı huzuru kalmamış. Karaahmet nerde zaptiyeleri, Ağanın adamlarını görse çevirir:

— O herife söyleyin, dermiş. Tez günde köylünün yakasını bıraksın.

Hafız deli olurmuş. Ama elinden ne gelir. Çok adamlar salmış Karaahmedin ardına. Hiçbirinden sonuç alamamış. Karaahmedin başına 5 altından başlayıp 100 altına kadar para biçilmiş.

Ama Karaahmet gün günden daha büyük bir çeteye sahip olmuş. Hafız Ağanın. Hafız Ağayla birlik bütün eşrafın başına belâ kesilmiş...

Yanına da Çakallar köyünden Mastan Mustafa'yı kâtip almış. Bütün Kesikbelde, Mastan Mustafadan bu kurt Hafızdan başka okuyup yazma bilen yokmuş. Mastan Mustafa tez günde gözüne girmiş Karaahmedin.

Günlerden bir gün, tan yeri ağarırken; Karaahmedin adamları uyanmışlar. Bakmışlar Karaahmet yok. Bakmışlar Mastan Mustafa yok... Kurt düşmüş içlerine. Sonra bir derenin yatağında, Özürlük deresinin yatağında Karaahmedin başsız cesedini bulmuşlar.

İşte şimdi Kesikbele sahip çıkan o 100 altın.

Bu yüzden yalnız Mastan soyu değil Çakallar köyü de lânetenmiştir. Ama Çakallar köylüleri onu kendilerinden saymazlar. Çakallar köyünden birini kızdırmak için.

«Mastanın hemşerisi» derler.

Bu söz o köylüyü deli etmeğe yeter. Şimdi Karaahmeti köylüleri Onun soyundan birini görseler, adını duysalar akıllarına iki şey gelir. Karaahmedin ölümü ve Haciz.

İkisi de köylü için aynı derecede korkunç bir kinin sebebidir. Ama ağalarının peşini bırakmayan o silâhlı adamları görünce köşelerine çekilmekten başka birşey yapamazlar.

Mastan bütün bunları bilir. Boyuna onlarla uğraşması, oynaması, kanlarını kurutması biraz da bu yüzdendir.

Ne zaman biri çıkıp:

— Bizim Karaahmetlide, dese.

Mastan ellerini açıp:

— Kayran desene, der. Karaahmetli de ne oluyor. Devletin koyduğu adı da mı beğenmiyonuz?

Köylüler bütün korkularına karşılık bu konuda dayatırlar.

— Babamızdan öyle duyduk, dedi Saltık. Böyle gelmiş böyle gider.

— Devletin koyduğu ad, dedi Mastan, Koca devletin koyduğu adı beğenmeyor da. Şuna bak Kıldona bak.

— Öyle bellemişik ağam. Aslını inkâr eden Haramzade. Karaahmetliyiz biz. Köyün adı da Karaahmetli.

Mastan elini böğrüne bastırıp soludu

— Kaymıkam gelse, sorsa köyün adı ne dese, ne cuvap verirsin?

— Karaahmetli derim, dedi Saltık.

Mastan ellerini masaya vurdu:

— Bilmezkine dedi. Kayran der.

— O Kayran derse biz de bilmeyik.

— Adamın çırasını yakarlar alimallah. Goca devletin goyduğu adı tanımazsan. Ha devleti tanımamışsın, ha goyduğu adı tanımamışsın, ne farkı var...

Saltık omuz silkti:

— İşine gelen Kayran der, işine gelmeyen Karaahmetli, biz öyle bellemişiz bi kere.

Mastan:

— Ben size Kayranı da belletirim ya, dedi.

Kahvedekiler sustu. Mastan nargilesini tokurdatmağa başladı. Zafer kazanmış gibi hissediyordu kendisini. Mintanının iki düğmesini çözdü.

Seydali, söz söylemeğe hazırlanıyordu. Umulmadık yerde ortaya çıkmağı severdi. Hep kimsenin yapamadığı işleri yapmağa çalışır, öyle görünürdü:

— Ağa, dedi.

Mastan kasıla kasıla baktı. Seydali devam etti.

— Ağa, dedi .Biz Üsen diyoz, Millet Hüseyin diyor. Bu da ona benzer.

Mastan marpucu masanın üstüne koydu:

— Ananın karnında mı belledin Üsen'i.

— Bellemişim ya.

— Kayranı da bellersin, parayla mı bu.

Seydali düşündü. Bir an durakladı, sadece kısa bir an. Herkes anlamıştı. Ama cesaret edeceğini sanmıyorlardı.

— Ağa be, dedi. Sen bu Karaahmetli adını niye sevmen be Allahını seversen.

Kaba etine iğne yemiş gibi fırladı Mastan. Kıpkırmızı olmuştu. Söyledikleri anlaşılmıyordu.

— Elin eşkiyası, dedi. Elin eşkiyasını benden yukarı tutarsınız. Devletten, kaymakamdan, validen yukarı tutarsınız. Reisicumhurdan yukarı tutarsınız. Bi de soruyor niye sevmem diye. Eşkiya bu. Eşkiyanın adı köye verilir mi be. Siz nerden öğrendiniz bunu. Adınızı batırdınız, adınızı. Bak ben gaymıkama demem mi bakalım dövletin emrine garşı durmağı görün.

Kahvedekiler kızmıştı. Karaahmede eşkiya denilmesini oldum olası hazmedemezlerdi.

— Kimmiş eşkiya, dedi Hasan. Karaahmet mi?

Mastan:

— Ne sandın dı iyenim. Gadımıymış yoğsam.

— Irahmetli, dedi biri. (Rahmetli).

— Irahmetli, diye bütün kahve ikiledi.

Mastan bir türlü yerine oturamıyor, oradan oraya dolanıp duruyordu. Pufluyor, ofluyordu:

— Müslüman olacanız, dedi. Eşkiyaya, milletin ırzına, malına göz dikmiş adama ırahmet okunmaz Allah günahınızı affetsin.

— Orasını Allah bilir Mastan.

— Siz Müslümanlıktan anlasanız. Ah. ah... Başını iki yana sallıyordu. Cehennemde yanacaksınız. Düpedüz cehennemde yanacaksınız işte. Devlete garşı durmuş adam. Eşkiya işte. Teresin biri,

Hasan yerinden ağır ağır kalktı:

— Doğru konuş Mastan oğlu,

— Bana sen mi gonuşmak öğretecen.

Hasan eliyle birşeyler kovalar gibi yaptı:

— Doğru konuş ta, dedi. Benim akrabamdı o. Teres dedirmem ben ona.

Mastan Hasana baktı, yerine oturdu:

— Dedirmezmiş, dedi. Teres işte. Teres olmasa...

— Ağa, dedi Hasan. Babam yerindesin. Yaşına hürmetim var. Beni dinden imandan çıkarma.

— Eşkiya soyu sende, din iman ne gezer sende. Eşkiya soyu.

Hasan aynı anda masanın üstünde duran sigara tablasını alıp Mastana fırlattı. Öteki iğildi. Tabla duvardaki «Dünya güzeli Fatma» nın resmini yırttı.

Kahvedekiler araya girdiler. Hasanı bir köşeye oturttular.

Mastan hâlâ kendi kendine birşeyler patırdayıp duruyordu. Ne dediği, ne söylediği anlaşılmıyordu.

Hasan, yerinden kalktı. Kapıya yürüdü. Hızla çarpıp çıktı.

— Ben sana gösteririm, dedi Mastan, Meteliksiz zibidi sende,

3.

«Yine bir gariplik düştü serime
Bende bilmem nice olur halımız.»

Kul Halil

Aradan bir hafta ya geçti ya da geçmedi...

Hasan kahvede oturuyordu. Teneke masanın üstüne abanmış uyur gibi bir hali vardı. Kapı her zamanki gıcırtısıyla açıldı. Mastandı. Her zaman olduğu gibi kurumluydu. Gümüş saplı tabancası ceketinin arkasını hafifce kabartıyor, hissediliyordu.

Hasanı görünce:

— Hasan, dedi.

Hasan teneke masadan başını bile kaldırmadı:

— Ne var?

— Hele gel de konuşalım.

— Neyi?

— İpotek işini.

Hasan başını kaldırdı, ağır ağır Mastana döndü, bir tuhaf baktı.

— Mahsulden sonra dedik ya, dedi. Sen de öyle dedindi!

— Ben öyle demem ,dedi Mastan. Kaç ay oldu. Bir kuruş vermedin daha.

— Mahsulü bi kaldıralım kolay, dedi Hasan. Para geçer elimize.

— Ölme eşe'im ölme, loncada saman biter de yirsin. Sen beni para kesiyor belledin ellem (1) Ya parayı verirsin.

— Ya da tarlayı alırsın değil mi?.

— Kavlimiz öyleydi.

— Hele bi dene bakalım, dedi Hasan. Adamın elinden tarla almak kolay mı?

Mastan güldü:

— Gözümü mü korkutaksın, dedi. Dağ başı mı buralar be. Ganun var o'lum Ganun senden yanaysa ben, benden yanaysa sen kaderine razı ol.

— Senden tarafa mı yâni?

— Öyle gibi.

— Görürüz!

— Görecez elbet. Geçen haber saldımdı kasabaya.

— Ne haberi, diye lâfa karıştı Hacı.

— İcracılar gelsin diye.

— Hepimize mi?

— Yok, dedi Mastan.

Öküzlerin Hacı rahatladı. Mastan devam etti:

— Yalnız borcunu vermeyenlere.

Hacı yutkundu. Deli Süleyman:

— Senin şanına yakışmaz, dedi. Ne galdı şunun şurasında. Bir iki aya varmaz kalkar mahsul. El elde baş başta o zaman.

---

(1) Ellem: Herhalde, galiba.

— Eh, dedi Mastan. Bekle bekle. Uma uma döndük sarı muma.

Serder Osman:

— Valla, dedi. Sen bilirsin gene. Bana sorarsan...

— Ben sormam sana, dedi Mastan.

— Yani sorarsan dedim de, dedi Serder. İyi etmiyon Allah var yukarda. Herbişeyleri görür o. Bu köy ne ki, fukara ocağı. Adı köy bunun. Kimin üç günlük buğdayı var anbarında.

— Kötümü ettik beş paranız yokken borç vermeylen. Bi de üstüne mi yatasınız yani.

— Kimsenin guruşu lâzım değil bize, dedi Serder.

Mastan elini boşlukta salladı:

— Öyle olsa verirdiniz ya.

Kapı açıldı Sar'osman girdi. Mastanı görünce tuhaf oldu. Zoraki bir merhaba çekip oturdu. Serder usulca:

— Hacizciler gelecekmiş, dedi.

Sar'osman Mastandan tarafa döndü:

— Doğru mu A'ğa, dedi.

— Neymiş o?

— Dediklerini deyom.

— Ne diyorlarmış?

Sarı kesik kesik konuşuyordu:

— Hacizciler...

— Ne olmuş ki hacizcilere?

— Geleceklermiş.

— Gelecekler ya. Verirken demedim mi ben size borç bu diye. İpoteği neye yaptık A'nın oğlu.

Sar'osman öksürdü:

— Borç elbet, dedi.

Mastan, kaşının uçlarını çekiştirdi:

— Borç dediğin ödenir.

— Ödeyeceğiz be A.

Güldü:

— Kıyamete mi?

— Mahsul zamanı be, dedi Sar'osman. İlk elimize geçen para senin.

— Çok dinledim o lâfları ben, dedi Mastan. Karnım tok benim o lâflara...

Sar'osman:

— Ben hep verdim borcumu ağa, dedi. Mahsulü kaldırdım mı elime geçeni borcuma verdim. Esvap mesvap almadım. Cihanı âlem bilir, kime istersen sor. Kime inanırsan sor.

Mastan güldü:

— Sana verirken kime sordumdu, dedi. Nasıl adamdır diye. Benimki bir iyilik, vardı verdim. Eh aç durulmaz ya. Aç doyuracağız derken, acından ölünmez ya. Sizin yüzünüzden çulsuz mu galalım yani.

— Allah vermiş sana.

— Boş oturmaylan vermedi ya. Çalıştım da verdi. Ben böyle sizin gibi çene yarıştırmam. Boş duranı Allah da sevmez gul da.

— Oturan kim ki?

— Siz...

— Anamızdan emdiğimiz burnumuzdan geliyor. Bu çalışmaylan toprak toprak olsa zengin olurduk. Kısır mübareğin toprağı.

— Satılırken öyle demezsiniz ya.

— Allahın toprağına nankörlük olmaz, dedi Serder. Kısır mısır ama, geçimimiz o yüzden. Bakma sen, biz köylüyüz gızdık mı lâfımızı bilmeyiz.

— Borç alırken ,satılırken bereketlenir mübarek. Gidi malın gözleri, bi de lâfınıza inanmayana gızarsınız.

— Dedim ya ağa, dedi Serder. Gızınca söylenir. Ama bizim toprağımız o. Kıraç da olsa, taşlık da olsa bizim toprağımız. Ekmeğimiz, suyumuz o.

Mastan etrafına bakındı.

— İş benden çıktı, dedi.

Sar'osman:

— Senin bi demenlen durur onnar, dedi.

— Ben bu güne kadar bekledim, dedi Mastan. Borç ada-

mı utandırır yüzlerine vurmayayım dedim. Verin paramı demeyim dedim. Biri çıkıp da... Ha, biri çıkıp da al bu bizim borcumuz demedi.

— Kimde para varki, dedi Hacı.

— Allah varya, dedi Mastan senet sepet olmasa inkâr edersiniz.

Serder:

— Töbe, dedi. Allah yazdıysa bozsun. Kimsenin guruşunu istemem. El malında gözü olanın gözü çıksın. Bizi öyle belleme sen. Bize kendi aşımız yeter kimsenin guruşunda gözümüz yok, Bizi öyle belleme.

— Ya nasıl belliyem lâf ebesi. Ben adamın lâfına bakmam, işine bakarım. Ne demiş Namık Kemal (1) «Aynası işdir adamın lâfına bakma» car car konuşursunuz. Borç ödemeğe geldi mi metelik yok.

— Sen nerelisin ağa, dedi Hacı.

— Buralıyım.

— Köylü müsün?

— Helbette.

— Köylü halini bilirsin öyleysem. Bizim elimizde para bir ay galır, galsa galsa. Onu da borca harca veririz, tamam. Ekin ekip ekin biçmekten, borç alıp borç ödemekten baş kaldırdığımız mı var ki...

— Ne diyonuz yani, dedi Mastan.

Yumuşamış gibiydi. Hemen bütün köylü umutlandı bu halinden. Hasan kalktı, dışarı çıktı. Havadan anlamıştı neler olacağını. Mastana yalvaracaktı köylü. Bütün gün ver yansın ettikleri o adama dalkavukluk edeceklerdi.

— Elini ayağını öpelim ağam, diyeceklerdi.

— Sen bi goca ağasın, herkesin bubasısın...

— Etme eyleme, şanına yakışmaz.

— Senden gayri kimimiz var elimizden tutan...

---

(1) Anadolu her sözü Namık Kemal söylemiş sanır. Ziya Paşanın «Ayinesi iştir kişinin lâfa bakılmaz» mısraını demek istiyor

Bu lâfları duymak istemezdi Hasan. Ağırına gider. Kanına dokunurdu.

— Canım ağa be, dedi biri. Hani mahsul sonunu beklesen yok mu ya. Hani ne dua alırdın ya.

— Of dedi Mastan. O güne kadar ben ne yaparım yahu.

— Ağa be.

— Gözümüz yok, diye devam etti, başka biri. Sen 10 yıl idare edersin anbardakiynen.

Mastan kaşlarını kaldıra kaldıra:

— Yok, dedi. Vallaha tevatir ediyonuz. Size öyle geliyor. Büyük kapının derdi böyük.

— Yap bi böyüklük daha, dedi Melik Cemal.

Mastan düşünür gibiydi. Ama, sanki belirli bir zaman düşünüyormuş gibi yaptıktan sonra niyetini açıklayacağı belliydi. Kimse ağzını açıp konuşmuyordu. Tam düşünceli çağında Mastanın aklına kurt düşürmekten korkuyorlardı. Mastanın geniş geniş soluğan soluğu duyuluyordu yalnızca. Ocakta kaynayan semaverin sesi bu sese karışıyor tuhaf bir şekilde kahveyi kaplıyordu.

Mastan ilkin geğirdi. Sonra kötü kötü öksürdü. Yere tükürdü:

— Bu sizin işleriniz öldürecek beni, dedi. Dertsiz başımı derde sardım sizinle.

— Sen bilirsin ya.

Öksürüğü kesilmişti, sağ elini sallayıp:

— Hepsine pekiy, dedi.

Köylü neşeyle kıpırdadı. Mastan devam etti:

— Hepsine alâ, şu Hasan var ya. Ağırıma gidiyor. Onun borcunu isterim. İki cihan bi araya gelse bu sözümden caymam. Bubam mezardan çıksa.

— Allah göstermesin, dedi biri.

Köylülerin yüzlerinde gezdirdi bakışlarını:

— Geçen ettiğini gördünüz ya, dedi.

Karşılık veren olmadı

— Gören de beni ona borçlu beller vallaha.

Musa:

— Bak bu lâfın doğru ağam, dedi ocaktan.

Köylüler, hele Serderle Sar'osman bir tuhaf baktılar Musaya. Musa ürktü:

— Hani demem ne demek ağa, biliyon mu acık ileri gitti ama gene de sen bilirsin ya.

Serder arkasını getirdi:

— Mürüvetin sonu yoktur. Bırak o fukarada kaldırsın mahsulünü.

Mastan sinirli sinirli doğruldu.

— Töbe, dedi. Büyük sözüme töbe. Anam avradım olsun cayarsam. Benimle cenkleşilmez. Bana Mastan derler Mastan. Benimlen cenkleşenin vay haline.

— Sen bilirsin gene ,dedi Sarı.

— İte bile ekmek versen elini ısırmaz. İnsan ekmek gapısına gara çalmamalı.

Herkes biribirinin yüzüne bakıyordu. Konuşmağa niyetleri yoktu. Mastanı kızdırmaktan korkuyorlardı

— Eh, dedi Mustafa. Başa gelen çekilir.

— Söylen ona, dedi Mastan

— Ne diyelim?

— Mastan dedi ki deyin.

— Ha...

— Alacağını istiyor deyin.

— Hepsini mi?

— Hepsini deyin.

— Olur ağa.

— Akşama gadar beklerim.

— Az, dedi biri.

— Getirirse ne âlâ yoksa çekerim bi çizgi, tamam.

— Akşama bulamaz ya ağa, dedi Mustafa

— Kendi bilir gayrı, dedi Mastan. Benden bu gadar.

— Heç değilse iki gün desende...

— Para mı yumurtlayacakmış iki günde.

— Gasabaya gider bulur mulur belkim.

— Belki bi veren olur, dedi Sar'osman.

Mastan güldü:

— Üle, dedi. Üle siz herkesi Mastan mı bellediniz be. Elin itine köpeğine kim guruş verir.

Seydali:

— Bilirsin ya, dedi.

— Neyi?

— Hasanı seven çoktur kasabada.

Eliyle sinek kovalar gibi yaptı:

— Lâf, dedi. Elin meteliksizine kim yüz verir ki!

— İki günnen ne çıkar, iki gün müflet (1) vermeylen.

Mastan kesti attı:

— Akşama, dedi. Akşama isterim ben. Müflet bilmem.

Sonra kalktı, gitti. Kahvedekiler öylece kala kaldılar. Herkes bir söz bekliyordu. Hasana ne diyeceklerdi. «Biz kurtulduk sen yandın» mı. Hasan, hemen hepsinin derdine koşardı. Şu yaptıklarını yapmazdı Hasan. Kendi tarlamı kurtardım ya deyip bir başkasının tarlasının başını yemezdi.

Musa:

— Paçayı gurtardınız hadi gene, dedi.

Serder Osman acı acı güldü:

— Kendi gıçınızı kurtardınız ya, diye devam etti.

Sarı sinirli:

— Git işine be, dedi. Lâf t... lamaktan başka şey bilmen mi?

Musa çekilip gitti.

— Hasana bu yapılmaz, dedi Serder. İş değil bu bizimki. Karı gibi oyun ettik çocuğa. Yüzüne bile bakamam ben onun bu köyde.

Sar'osman:

— Elimizden ne gelir?

Mustafa masanın üstünde duran elini oynattı

— Elimizden bi şey gelmezmiş, dedi. Çok iş gelir bizim elimizden ya. Bakma kendi başımızdan korktuk.

— Evvelâ can dedik, dedi Serder.

— Hasan öyle etmezdi ya.

---

(1) Müflet: Müddet

Sar'osman:

— Mastanı kızdırsak daha mı iyiydi. Bizimkiler de giderdi gayrı.

Serder düşünceliydi. Kahroluyordu, sinirli sinirli parmaklarını oynatıyor, dudaklarını çiğniyordu.

Bir zaman sonra Hasan geldi. Kapıdan girince, Mastanın oturduğu tarafa baktı, gitmiş olduğunu anladı. Gene de:

— Gitti mi? demekten kendini alamadı.

— Gitti.

— İyi, dedi, sonra sandalyelerden birine oturdu.

Sar'osman:

— Hasan, dedi.

Hasan ağırca döndü, Sarıdan tarafa:

— Buyur, dedi.

Gözlerinde sonsuz bir huzur vardı.

— Mastan ne dedi biliyon mu?

— Yo...

Sarı etrafına bakındı:

— Çok yalvardık ama, inad etti.

Hasan boş boş:

— Ne dedi, dedi.

— Akşama gadar diyor.

— Para mı?

— He, dedi Sar'osman. Hem de hepsini, yoksa bi çizgi, diyor.

— İyi demiş, dedi Hasan.

Kahvedekiler donmuş gibiydi. İyi etmiş demekle. Siz böyle istediniz de der gibiydi. Oysa küfretse, onları suçlasa kendilerini savunabilirlerdi. Şöyle oldu böyle oldu da diyebilirlerdi. Hasan hiç oralı değilmiş gibi.

— İyi etmiş, diyordu.

Serder hafifce Hasana döndü.

— İyenim, dedi İyenim. Lâf dinlemez bi adam bu.

— Aldırma, dedi Hasan. Üzme kendini.

— Çok söyledim ama bi kere seni kendine düşman bellemiş. Büyük yemin etti.

— Akacak kan damarda durmaz, dedi Hasan. Biz başından yanlış eyna (1) tuttuk de gayri kimsenin gabahati yok bu işte.

— Bi çaresine bakılır, dedi Sar'osman.

— Akşama yılvar daha.

— Olacağına varıyor be, dedi Hasan. Eninde sonunda başımıza gelecekti.

Serder Osman bir türlü sâkinlememişti:

— Biz, dedi. Biz adam değiliz. Gıçımızın korkusundan unuttuk seni kendi tarlamızın telâşına seni yaktık, Eh dedik bizim tarla kurtulsun da. Biz adam deyilik kardaşım.

— Evvelâ can helbet, dedi Hasan

— Sennen bize göre de mi, dedi Serder. Sen olsan öyle demezdin. Bizim yüreğimiz kavi değilmiş. Ürkekmişiz. Ama boynumuzun borcu yaraya melhem olmak.

— Tatlı canınızı eziyete sokman. Bi garıncasından geçmeyen Allah Hasanından hiç geçmez. Bi yolunu bulurum helbet.

— Biz de adam evlâdıyız, dedi Serder. Dilimiz dutulduysa, bağlandıksa ölmedik ya. Biz bu parayı buluruz.

— Bi guruşunuzu bile almam, dedi Hasan. Mastandan gelecek belâ korkutmaz beni. Onnan gelen davul zurnaynan gelsin.

— Te gidi, diyordu Serder. Te gidi. Bunca iyiliğine karşı bunu yaptık ha. Gurbanlık goyun gibi gırdık boynumuzu.

Hasan lâfın biteviye uzayıp gitmesinden sıkılmıştı, kalktı. O kapıdan çıktıktan sonra iki adam içeri girdi. Elleri çantalı, biri kahverengili, biri lâcivertli iki adam.

(1) **Eyna tutmak: Çift sürerken köylüler doğru gitmek için hep bir şey'i ölçü alırlar meselâ bir ağaçtan bir ağaca gibi. Buna eyna tutmak derler.**

— Hacizciler, dedi Sar'osman

— De anasını, dedi Mustafa. Ne çabuk da geldiler be.

Buyur ettiler. Kasabadan atlarla gelmişler. Mastanın atlarıyla.

— Nerede buluruz onu, dediler.

— Gelir şimdilerde, dedi Mustafa.

Serder:

— İş değil bu sizinki, dedi. İşiniz gücünüz mazlum ahı almak. Elin hayını küp dolduruyor siz ilenç alıyorsunuz.

— Kader, dedi adamların kahverengilisi

— Emir kuluyuz biz, dedi. Tut tut, sat sat.

— Bugün bi tarla haczedeceksiniz burada. Ama işin altında yatanı bilseniz yüreğiniz kan ağlar. Memurluğunuza töbe edersiniz vallaha.

— Ekmek dalgası be hemşerim, dedi adam. Bana kalsa kimsenin kılına dokunmam. Ama zengin milleti zaten merhametsiz.

— Hah, dedi Sar'osman. Babanın canına rahmet. Ne demişler çok lâf yalansız, çok para haramsız olmaz.

Serder, adamlarla ahbaplığı çabucak ilerletmişti. Dereden tepeden derken, lâfı evirip çevirip; Hasanın işine getiriyordu. Ama bir türlü dilinin altındakini çıkarmıyordu. Sonunda.

— Siz, dedi. Şimdi gitseniz de iki gün sonra gelseniz.

— Çocuk oyuncağı mı bu, dedi adam.

— Benim dediğim bi insanlık. Elinizde olsa da yapsanız, dünya kadar sevabı var vallaha.

— Biz de biliyoruz...

— E, dedi Serder. Biliyonuz da ne demeye mırın kırın ediyonuz?

— Kanun, dedi adam. Kanun var memlekette.

— Üle, dedi Serder. Biz bilmez değiliz bu işleri. Benim amcam var Angırada. müdür. Hem de o herbişeyleri bilen müdürlerden ha. Kasketi çıkarmadan girilmez yanına, senin anlayacağın öylesi müdür işte. O bana derdi ki «kitabına uydururuz»

— Onun da yolu var. Müdür olacan. Yoksam tutarlar kuyruğundan

— Demek kitabına uydurmak için.

— Müdür falan olmak lâzım. Bize uydurtmuyorlar kardeşim.

— Eh, dedi. Serder. Benden söylemek. Allah basiretini bağlasın. Benden günah gitti.

Artık tapuda «Garben Çıkrıkçı deresi, şarken Hacı Molla tarlası, şimalen cebel, cenuben Ahlatlı - İkiarmutlu yolu» diye kayıtlı tarla Hasanın elinden çıkıp Mastana geçebilirdi.

Köylü kendi arasında Hasanın Mastana olan borcunun yarısını toplamıştı. Hasan bu parayı almağa yanaşmıyordu. Ama sonunda yemin billâh derken Hasan yola geldi.

Hasanın Mastana 160 lira borcu kalmıştı. Mahsülden sonra ödenecekti.

Hacizciler gittikten sonra Karaahmetlide huzur yeniden geri gelmişti...

4.

Karaahmetliye yakın bağ evlerinde aradabir ışıklar yanar.

Hemen her tarafta bağ evlerinden birine kısık, sönük bir fener ışığı gelir. Çoğu zaman gece yarılarına kadar, bazan sabaha kadar yanar o ışık...

Bağ evleri Kasabada oturanlarındır. Yaz ayları gelip üzüme alaca düştü mü bağlara göçerler. Ama daha üzüme alaca düşmemişti. Alaca bir tarafa taneler mercimek kadar var yoktu. Bu yüzden bağ evleri ıssızdı. Böyle gecelerde bağ evlerinden gelen ışıklar bir cünbüşü haber verir. Çokluk delikanlılar dördü beşi bir araya gelip eğlenirler

Karaahmetliler bu fırsatı kaçırmaz. Bağ evlerinin yakınına kadar sokulup çalınan şarkıları dinlerler, eğlenirler.

O akşam geç vakit bağ evlerinden birinde bir ateş yandı. Hiçte o sazlı sözlü eğlence ışıklarına benzemiyordu. İlkin Saltık görmüştü. Ötekilere de haber verdi.

— Cünbüş var yine.

— Nerden bildin?

— Baksana ışık yanmış.

— Hadi be, dedi .Ömer. Çoban ateşi o.

— Bi gitsek fena olmaz.

— Üle bir fener bilene getirmemişler be.

— Gezmiş olurduk, dedi Saltık. Hımbılınız çıktı be.

Sonunda Hasanı, Mustafayı, Ömeri, Serderi, Sarı'osmanı kandırdı. Işık gelen bağa doğru yola çıktılar.

— Bakarsın oyuncu karı da getirmişlerdir ha diyordu Saltık.

— Daha da nesi, dedi Hasan. Bekçi bunlar be, bağ bekçisi.

Epiy yol yürüdüler. Sonunda bağın çitlerine geldiler. Gayri dikkatli olmak gerekti. Efe Kâzım bu yüzden gitmişti. Böyle bir gecede köpek niyetine vurmuşlardı.

Ses çıkarmamağa çalışıyorlardı. Hiçbiri ağzını açıp bir tek lâf etmiyordu. Yavaş yavaş yaklaştılar. Gördükleri ışık küçük bir harım ateşiydi. Diken yaprakları tuhaf çıtırtılarla yanıyordu. Ateşin alaca karanlığında iki karaltı görünüyordu. Hemen ateşin yanına oturmuşlar. Hiç kıpırdamıyorlardı.

Daha da yaklaştılar. Mustafa

— Biri kadın be, dedi duyulur duyulmaz.

Merakları büsbütün artmıştı. Daha yakına sokulmak istiyorlardı. Hasan engel oldu.

— Hiç kasabalıya benzemiyorlar, dedi Serder.

— Köylü be bunlar.

Kız erkekten uzak oturmuştu. İkisinin de gözleri ateşteydi. Oğlan tüysüz birşeydi .Ama gözleri çatmak çakmaktı. Uzaktan iki pırıltı seçiliyordu.

— Bir ış var bunda ya, dedi Mustafa.

Sarı:

— Bir iş var bunda ya, dedi Mustafa.

— Olmaz, dedi Hasan.

Hasanı dinleyen olmadı. Bir kere akıllarına gidip konuşmak düşmüştü. Ateşin yandığı yere doğru yürüdüler. Oğlan geldiklerini görünce doğruldu. Elinde bir sopa vardı. Sarosman:

— Merhaba, dedi .Ateşi gördükte geçerken. Bizden zarar gelmez.

Delikanlı elinden sopayı atmağa niyetli görünmüyordu. Öylece dikilmiş duruyordu. Sar'osman biraz daha sokuldu.

— Kötü bi niyetimiz yok, dedi. Bi faydamız olur mu diye geldik.

Oğlan, kararsızdı. Güvenmekle; güvenmemek arasında bocalıyordu. Elindeki sopayı sıkıca kavramıştı. Kız ateşin başında âdeta ufalmıştı. Büzülmüş, korkmuş, utanmış bir hâli vardı. Gözlerini kocaman kocaman açmış gelenleri inceliyordu.

Serder:

— Karın mı, dedi, oturan kızı işaretleyip.

Delikanlı karşılık vermedi. Sorudan alınmışa, kötü bir anlam çıkarmışa benziyordu.

— Bi gören olsa başınız derde girer ha, dedi Sarı. Sıddığın bağı bu. Böyle ters adam gelmemiştir cihana. Malın gözü.

— Yemedik ya, dedi oğlan

Kız köşesine daha da büzülmüş, başını önüne iğmişti.

— Onu demedim be gardaşım, dedi Sarı

—. İki gün oturmaylan ne olmuş ki?

— Böylesini görmemişindir canım, diyordu Sarı. Her işin altından bir mızıltı çıkarır. Gıçıyla gavga eder bulsa.

Hasan ileriye, ateşin ilerisine oturdu. Oğlan ona baktı. Korkusu ürkekliği kalmamıştı artık. Kıza döndü:

— Hadi, dedi. Sen gir içerde otur.

Kız, o karanlıkta kocaman kocaman görünen gözlerini daha da açtı, boş boş baktı. Kalkıp bağ evine doğru yürüdü. içeri girdi.

Oğlan yere oturdu:

— Oturun hele, dedi. Oturun da gonuşalım.

Hepsi bu sözü beklermiş gibi çöktüler.

— Eh, dedi Serder. Hayvanlar koklaşa koklaşa, insanlar gonuşa gonuşa.

— Yabancısın sen, dedi. Sarı.

— Dımbazlardanım, dedi oğlan.

Ateşin yakınına oturunca, yüzü daha iyi meydana çıkmıştı. 25 yaşlarında var yoktu. Penbe beyaz, siyah saçlıydı. Zayıftı. Yüzü kemikliydi.

— Askerden yeni geldim de, dedi gözleri ayaklarındaki asker fotinlerine takıldı. Bunları bile vermedim daha.

Hasan güldü:

— İnzibat mıyız biz, dedi .Bize ne rozveltten.

Oğlan da güldü. Gülünce değişiyor, güzelleşiyordu.

— Alışmısız da, dedi. O benim yavuklumdu.

Mustafa:

— Kaçırdın galiba, dedi.

— Başkasına vereceklerdi, dedi. Onunda gönlü bende, kaçtık işte.

Ömer elini şaklatıp:

— İki gönül bir olunca samanlık seyran yeri, dedi.

— Yaşı ufak, dedi oğlan. Yoksam buralara gelir miydik. Tutup mutmasınnar diye geldik.

— Mazarrat ha, dedi Ömer. Yaş işi mazarrat vallaha, adamı tıkarlar dama

— Onun gönlüylen olduktan sonra kime ne.

— Kanun öyle be kardaşım. İş anasına babasına kalır. Hık dediler mi paçayı gurtaraman.

— İki gün oldu daha, dedi adam. Buradayız iki gündür.

— Ateşi bugün gördük biz, dedi Sarı.

— Dün yakmadıktı, dedi oğlan.

Bir zaman sustu:

— Açlıktan üşüdükte bu gece yakmağa mecbur olduk.

Hasan sigara paketini çıkardı oğlana uzattı. Kapar gibi aldı, yanan ateşe yaklaşıp sigarasını ateşledi. Sonra aklına gelmiş gibi:

— Sağol, dedi.

— Sen de sağol diye karşılık verdi Hasarı. Sonra elindeki paketi oğlanın dizinin dibine koydu.

Hasan:

— Size ekmek mekmek getirelim, dedi. Açsınız madem.

Mustafayla Ömer ayaklandılar:

— Biz getiririz.

— iy'olur, dedi Hasan. Çokça getirin de yarına kalsın.

— Zahmet etmeyin siz, diyordu delikanlı. Yarına gideriz nasıl olsa hep burada kalıcı değiliz.

— Hele bi kaç gün geçsin, dedi Hasan. Gitmesi kolay.

Delikanlı Hasana baktı:

— Gören mören olur da.

Hasan:

— Gündüz içerde oturursunuz. Kimse gelmez buralara. Geceleri, hava iyice kararınca çıkarsınız dişarı. Biz gelir yoklarız sık sık. Bişey mişey lâzım olursa.

— Size zahmet olur.

Ateşi dürtükledi:

— İnsan insana lâzım, dedi. Hasan. Bakarsın bi gün bizim başımıza da bir iş gelir. Sana goşarız o zaman

— Başımla beraber kardaşlık ,dedi oğlan. Allah göstermesin ya, başımlan beraber.

Kız kapının eşiğine oturmuş onları dinliyordu. Karanlıkta yüzü görünmüyordu. Ama o kocaman ışıl, ışıl gözleri çok iyi seçiliyordu. Hep bir noktaya dikmiş gözlerini öylece duruyordu kız.

— Bak, dedi Serder. Kulağına küpe olsun. Önüne gelene güvenme. Dünyanın yüz türlü hâli var.

— Bilmez miyim.

Artık kırk yıllık ahbap gibiydiler. Aralarında o eski ürküntü, konuşmalarda o burukluk kalmamıştı. Sanki her akşam berabermiş gibi konuşuyorlardı. Delikanlı ilerisinde duran kalın bir sopayı aldı:

— Ondan kestim bunu ya, dedi. Bi gelen melen, olursa diye.

— İy'etmişsin, dedi Sar'osman.

Delikanlı elindeki sopayla yanan ateşi karıştırdı.

— Sizi görünce yüreğim ağzıma geldi. Baktım dört beş kişisiniz. Bi sopa ne yapar dört beş adama. Birer dene vursam gırılır. Bereket helâl süt emmişsiniz de.

Serder:

— Bu gidende soysuz adam pek yoktur ya, dedi. Gene de güven olmaz. En iyisi uyanık olmak. Uyanık oldun mu korkma.

Birer «yeşil kurbağa» daha yaktılar. Kimse konuşmadı bir zaman. Söylenecek söz yoktu. Hasan kızı gördü, büzülmüştü. Serin bir rüzgâr vardı zaten. Bir de açlık binince üstüne.

— Üşüyor o, dedi delikanlıya, Dünya ahret bacımız olsun. Gelsin ateşin yanına

— Hatce, dedi delikanlı. Gel gel.

Kız yerinden kıpırdamadı. Adam ikiledi.

— Korkma be, dedi. Gel işte yabancı mı bunlar.

Kız karşılık vermedi, usulca kalktı, halsiz adımlarla ateşe doğru ilerledi. Uzağa oturdu.

— Yorulmuşsunuz ha, dedi Serder.

— Bütün gece yürüdük, dedi oğlan. Yatsı ezanından Kuşluğa kadar. Hep dağlardan dağlardan geldik.

— Hiç yiyeceğiniz yok muydu?

— Aklımıza gelmedi, dedi. Önüne baktı, utanmıştı.

Serder Osman ağız dolusu güldü:

— Gelmez, dedi. Aşk, adamın akıl kor mu başında.

Hepsi güldüler. Kız ateşe biraz daha sokuldu.

— Gençlikte olur, dedi Sar'osman. Allahtan buraya düşmüşsünüz de.

Kız iyice üşüyor olmalıydı. Gittikçe ateşe sokuluyordu. Hasan kıza baktı.

— Nassın bacı, dedi. İyi misin?

Kız başını önüne iğdi.

— Utanır, dedi oğlan. Utanır da.

— Ha yahu iyenim, dedi Serder. Senin adın ne alla'sen.

— Üsen, dedi oğlan, Üsen.

Tam o sırada Mustafayla Ömer geldiler. Bir kucak öteberi getirmişlerdi. Hepsini ateşin yakınına bıraktılar.

Hasan kalktı:

— Gidelim biz, dedi

Ötekiler de kalktılar. Hasan:

— Uğrarız biz gine, dedi. Korkmayın.

Sar'osman:

— Ha bak, dedi. Akrep makrep vardır burada, mukayyet ol ha.

Onlar uzaklaşırken kız yiyeceklere iyice sokuldu .Taze yufkalardan birini Hüseyine uzattı. Büyük bir iştahla yemeğe başladılar.

.....

Ertesi gün Hasanla Sar'osman peynir, yufka, tütün alıp bağa gittiler. Yatsı okundu okunacaktı. Eve yaklaştıkları zaman duraladılar. Sesler geliyordu, tanıdık sesler. Durup dinlediler. Bu Hüseyinin sesi değildi. Hasan hızlandı.

— Bir işler oluyor ya, dedi. Hayırlısı

Sar'osman karşılık vermedi. Büsbütün hızlandılar. Biraz sonra eve iyice yaklaşmışlardı. Ateş gene bir gün evvelki yerinde yakılmıştı. Ama ateşin etrafında başkaları vardı. İki adam, İri yarı, çam yarması gibi iki adam. Kızla Hüseyin ortalıkta görünmüyordu. Adamlar görününce yavaşladılar. Onlar da ayak seslerini duymuşlardı. Biri:

— Kim o, dedi.

Sesin kime ait olduğunu anlamıştı Hasan. Hacının; Kasap Hacınındı bu ses. Mastanın adamının.

— Biziz, dedi Hasan.

— Adın ne le, dedi Kasap Hacı.

— Sar'osman. Sar'osmannan Hasan.

— Hele hele, gelin bakalım.

Ateşin başına yaklaştılar.

— Hayrola, dedi Hasan. Gecenin bu vaktinde buralarda işiniz ne?

— Eh, dedi Kasap, Sizin ne işiniz vardı.

— Ateş gördük de, dedi, Sarı. Serder oğluna yiyecek götüyorduk. Ateşi görünce meraklandık.

— Meraklanmaya değmezmiş de mi, dedi Hacı. Hadi gidin işinize.

Bu sırada bağ evinden Hüseyinin sesi duyuldu

— Hoş geldiniz

Hacı hışımla Hasandan tarafa döndü.

— Masal okudunuz bana ha, dedi. Buz gibi haberiniz vardı.

Onların geldiğini gören delikanlı kapıyı açıp dışarı çıkmıştı.

— Eşkiya mı be bunnar, dedi. Üstüme saldırdılar

Hasan:

— Siz doğru yolunuza gitseniz ya.

Dedi Hacıya dönüp.

— Sana ne be, dedi Hacı.

— Adamın başını derde sokar bu işler.

— Siz cansınız da, dedi Hacı. Herkese şapur şupur ha.

— Edepsizlik etme de, dedi Hasan. Bilmeden iftira etme de elâleme.

Hacı pabucunun ucuyla ateşe bir çalı fırlattı:

— Ağaya borcunu ödemezsin. Gelir âlemin bağına karı kapatırsınız.

Hasan elindekileri bıraktı.

— Biz mi, dedi. Biz mi karı kapattık.

Hacı kötü kötü güldü:

— Yok ben... İşte marifetiniz be, ortada.

— Ağzını topla, dedi .Hasan. Yavuklu onlar

Hacı hiç oralı olmadan:

— Üçünüzün de mi yavuklusu ki, dedi.

Hüseyin yumrukları sıkılı yaklaştı Hacıya.

— Doğru konuş, dedi.

Sar'osman araya girdi.

— Hakcası erkeklik değil bu, dedi. Bu adam o kızın yavuklusu. Kaçmışlar. Bi insanlıksa yardım et. Eh elinden gelmezse iyilik etmek koy yollarına gitsinler

— Ben masal dinlemem .

Hacının yanındaki hiç konuşmuyordu. Hasan sinirlenmişti. Titriyordu. Eli ayağı dolaşıyordu. Edecek lâf bulamıyordu.

— Gidin işinize be, dedi. Bizim köyün şanı var. Allahın garibine el uzatan dil uzatan olmamıştır bizim köyde. Gidin işinize be,

Hacının yanındaki güldü:

— Muhtar mısın len, dedi .Sana ne keyfimin kâhyası mısın?

— Doğru yoluna giden adamdan ne istersiniz be, Ha, Allahın garibinden ne istersiniz?

— Allahın garibiymiş, dedi adam. Doğru yoluna gidenmiş. Hadi be hiç mi doğru yol görmedik yâni. Yanında da bir

karı.

— Sana ne kızdan, Bacın mı senin yoksa karın mı?

— Öğreneceğiz, dedi Hacı. Belki de odalığımdır

Hüseyin Hacıya doğru atıldı. Sar'osmanla Hasan araya girdiler.

Hacı:

— Efelenme be, dedi. Çok gördük senin gibisini biz.

Hasan:

— Ağanıza giderim ha, dedi. Basın gidin

— Selâm söyle, dedi Hacı. Selâm söylemezsen hatırım kalır.

Hasan Osmana baktı.

— Mukayyet ol bunlara, dedi. Ben Mastanoğluna haber vereyim.

— Jandarmayı da beraber getir de, dedi Hacı. Anlayalım bakalım, neciymiş bunnar.

Hasan bir an durakladı. Kızgınlıkta, düşünememişti. Sorarlarsa ne diyecekti. Hüseyinle Hatice için. Durumu nasıl idare edecekti.

Ok yaydan çıkmıştı, yürüdü. Kızla oğlanın başına bir iş gelir mi diye düşünüyordu. Ama jandarmalar duyanakadar onları kaçırırdı. Başka yere giderlerdi. Karanlıkta ayağı çalı çırpıya takılıyordu.

— Osmanı yollasaydım. dedi kendi kendine. Ben beklerdim. Baş edemez onlarla Sarı.

Yürümesine ara vermiyordu. Köyün yakınına gelmişti. Mastanın evi hemen oradaydı. Yaklaştı. Kapının önüne gelince duraladı. Ne diyecekti. Nasıl anlatacaktı olanları. Farkına varmaksızın kapıya vurdu. Hızlı vurmuştu elleri acıdı.

— Kim o, dedi içerden bir ses, bir kadın sesi.

— Benim, dedi Hasan. Mastan evde mi?

— Yok, dedi ses. Babam evde değil.

— Nerede ki?

— Gelmedi daha, bilmem.

— Şu sizin Hacı var ya, dedi Hasan. Arkasını getiremedi. Karşısında Mastan olsaydı kolaydı. Ama kızı vardı. Önünde-

ki kalın kapının ardından onu dinleyen bir kızdı. Böyle şeyler kıza nasıl söylenirdi.

— Ne olmuş Hacıya?

— Bağevlerinde, dedi Hasan. Bağevlerinde.

İçerden kızın kapıya yaklaştığını belli eden sesler geliyordu. Kapıya doğru büyüyen ayak sesleri.

— Ne yapmış bağevlerinde.

Ses iyice yakındaydı .Hasan çekingenliği bıraktı.

— Yakın köylerden, delikanlının biri... Bi kız kaçırmış... Sıddığın bağında Hacı görmüş onları... Başlarına belâ olmuş... Onu diyecektim...

— Allah belâsını versin, dedi kız. Yavaş yavaş kapıyı açtı. Elinde bir fener vardı. Hasan kızı çok görmüştü. Uzaktan, yolda molda. Ama hiç böyle burnunun ucuna kadar girmemişti. «Güzelmiş de» dedi içinden

Kız da Hasana bakıyordu:

— Babam da gelmedi ki, dedi.

Kızın hemen omuzunun arkasından anası görünüyordu:

— Dedim ben, dedi. Dedim ben. Bu Hacı meymenetsizin biri. Yol ver gitsin diye. Gözlerinde meymenet yok. Muhtara gidecekti bizimki. Akşam öyle dediydi.

Hasan duraladı, Kadın:

— Bi de oraya baksanız, dedi.

— Bana inanmaz, dedi Hasan. Geçen gün atıştık kahvede. İnanmaz şinci.

Arkadan bağ evlerinden taraftan ayak sesleri geliyordu. Karanlıkta Hacının sesi:

— Ne o abla, dedi. Bi şey mi var?

— Hah, dedi. Vazgeçmişler demek.

Hacı iyice sokulmuştu. Hasana baktı:

— Ne o, dedi. Sokak süprüntüsünü mü korumağa kalkıyon?

— Sen lâfını bilsene be, dedi Hasan

Hacı, Zübeyde hanıma döndü:

— Elâlemin bağına karı kapatırlar, bir de namus numarası yaparlar, dedi.

Hasan. Hacıya döndü:

— Sen bana baksana, dedi. Bizim hamurumuzda hile yok. Dünya ahret kardeşim olsun. Elin garibine yardım etmek sevaptır.

— Öyle olmasa bile, dedi kadın. Ne işiniz var orda.

Hacı şaşırdı, böyle sert bir muamele beklemiyordu:

— Hiç be abla ,dedi .Geziyorduk da.

Mastanın kızı:

— Ortalığı velveleye vermekten başka işiniz yok, dedi. Hasana döndü sonra. Babam gelir şimdi, dedi. Girin bir kahvemizi için. Hem ona da anlatırsınız olanları.

— Yok, dedi Hasan. Osman beni bekliyor. Sar'osman var ya.

Zübeyde hanım:

— Ayıp olur, dedi. Buraya kadar gelmişsiniz. Bey de gelir şimdi.

Hasan açık kapıdan girdi. Kadın, Hacının yanında dikilen adama.

— İsmail, dedi. Bey muhtara gittiydi, hadi söyle de gelsin.

İsmail dediği köyün içine doğru yürüdü dördü birden eve girdiler .Kız Hasana yer gösterdi. Hasan ilişti. Kendisine gösterilen yere gönül rahatı ile oturamıyordu. Bir tuhaf ezgi duyuyordu içinde.

Zübeyde hanım:

— Aliye, dedi. Hadi bi kahve yap.

Hasan kızın adını o zaman öğrendi. Kız kahve yapmak üzere çıktı. Kadın Hasanı inceliyordu.

— Siz kimlerdensiniz, dedi. Benim dedem de buralıydı.

— Karaahmetlerdenim, dedi Hasan, sesinde öğünç vardı. Halil ağanın oğluyum.

— Rahmetli, dedi kadın. Bizimkiylen pek geçinemezlerdi ya. methini duyardım hep. Allah rahmet eylesin

— Sağolun, dedi Hasan. Sağolun.

— Anan sağ mı?

— Elhamdülillâh, dedi Hasan. Sağ sağ olmaya ama hastalıklı fukara.

— Nesi var?

— Dermansız. İşe eli yetmiyor. Yalnızda evin içinde.

Kadın:

— Seni evermedi mi? dedi.

— Nerde, dedi Hasan evlenmeye para gerek.

— Eh o da olur.

— İnşallah.

Aliye içeri girdi. Hapishane işi resimli bir camlı tepside kahve getiriyordu. Hasana doğru yürüdü:

— Buyurun, dedi.

Hasan fincanlardan birini aldı. Kapının açıldığı duyuldu.

— Baban geldi, dedi kadın.

Hasan elinde olmaksızın doğruldu. Kız onun kalktığını görünce:

— Otursanıza, dedi.

Hiç köy kızlarına benzemiyordu. Hasan içinden «Kasaba da yetişmenin hâli başka» dedi. Yerine oturdu .Köy kızları ürkek olurdu. Yaban olurdu. Konuşmağa nazlanırlardı. Mastan girdi içeri. Hasanı görünce tuhaf oldu. Soran gözlerle etrafa bakındı:

— Hayrola.

— Seninkiler gine, dedi kadın. İş yapmışlar.

Mastan Hasana baktı.

— Kavga mı?

— Yok, dedi Hasan .Kavga mavga değil.

— Aldırma öyleysem, dedi .Mastan.

— Elâlemin namusuylan uğraşıyorlarmış, dedi. Zübeyde hanım.

— Ne dedin, dedi Mastan. Ne dedin.

— Garibin biri, dedi Hasan.

Arkasını Zübeyde hanım tamamladı.

— Öteki köylerden biri bi kız kaçırmış da. Bağevlerine saklanmışlar. Seninkilerde tebelleş olmuş başlarına.

— Eh, dedi Mastan. Ne olacak işte, kopuk takımı

— Kulaklarını bi büksen.

Mastan Hasana döndü.

— E, dedi. Sen ne arardın orada?

Hasan sanki kötü bir durumda yakalanmış gibi oldu. Sıkıldı. Tutuldu karşılık veremedi.

— Hiç, dedi neden sonra. Ateş gördüydük gecen gün, eğlence meğlence diye gittik. Baktık iki fukara. Aç biilâç. Öteberi alıp götürdük. Bu akşam da bi yoklayalım dediydik, Bu iş oldu.

Mastan, bilgiç bilgiç:

— İyi etmemişsiniz ha, dedi. Başınız derde girer sonra.

— Bize ne, dedi Hasan. Bi yardım bizimkisi.

— Öyle demeçler, dedi Mastan. Neyse olmuş bi kere.

Hasan gözleriyle elindeki boş kahve fincanını koyacak yer arıyordu. Aliye bunu farketti. Fırlayıp aldı fincanı:

— Afiyet olsun.

Hasan ne demek gerektiğini düşündü. Bir karşılık bulamadı. Sonunda sıkılmış gibi kalktı:

— Eh, dedi .Ben gideyim gayrı.

Mastan:

— Otur hele, dedi. Bakma atışıyoruz arasıra ya, severim seni.

Hasan karşılık vermedi, bir zaman daha oturdu, sonra kalktı,

— Gene gel, dedi Mastan. Konuşuruz.

Hasan işin böyle kapanmasına seviniyordu .Kızın bağda olduğunu Mastanın evindekilerle Hacıdan gayridi öğrenmemişti. Oğlanla kız bağevindeydiler daha. Arada bir gidip yokluyordu onları. Artık sataşanda olmuyordu.

Ama Hasanın sevinci kursağında kaldı. Birkaç gün sonra iki jandarmayla bir uzatmalı geldiler. Doğru muhtara gittiler. Hallerinden ne aradıklarını iyice bildikleri belliydi. Uzatmalı:

— Dumbazlardan biri kız kaldırmış, dedi. Sıddığın bağına gideceğiz.

Muhtar şaşırdı. Kasabadan gelen jandarma kendi bilmediğini biliyordu

— Fesuphanallah, dedi. Cinler mi söyledi sana.

— Eh, dedi uzatmalı. Kaç yıldır bu işlerdeyiz biz.

Uzatmalı, kolundaki terfileri ceketinin yeniyle sildi.

Kolundaki onbaşı terfiinin altında beş tane kırmızı şerit vardı.

Muhtar çaresiz:

— Gidelim hele, dedi.

Muhtar önde jandarmalar arkada bağevlerinin yolunu tuttular. Muhtar iyiden iyiye dertlenmişti:

— Kim çıkardı bunu yahu, diyordu. Allah Allah, kim söyledi bunu?

— Kuşlar, dedi onbaşı. Kuşlar dedi kulağıma.

Duyulur duyulmaz bir sesle muhtar devam ediyordu:

— Bir bit yeniği var ya bunda, Mevlâm hayra tedbil etsin.

Muhtarla birlik jandarmaları gören köylüler de meraklanıyorlar, şaşkın şaşkın bakınıyorlardı.

— Mukuat mı, diyorlardı muhtara.

Muhtar hep onbaşıyı gösteriyor:

— Bilmem, diyordu. Onnara sorun hele.

Köylüler aynı soruyu bir de jandarmaya sormağa korkuyorlardı. Jandarma bu şakası olmazdı.

Çoğa varmadan Sıddığın bağına geldiler. Muhtar kendi kendine seviniyordu. İşin içyüzünü anlayacaktı. Bit yeniği ortaya çıkacaktı. Jandarmalar tüfek çıkardılar.

Onbaşı:

— Tüfek doldur, dedi.

Makanizmaları açıp kapadılar. Sonra harbe gidermiş gibi bağevine doğru yürüdüler.

Onbaşı:

— Hey, Hüseyin, dedi.

Karşılık veren olmadı.

Onbaşı daha sert bir sesle bağırdı:

— Teslim ol.

Gene ses çıkmadı.

— Biliyoruz ordasın, dedi onbaşı. Karşı geleyim deme ha,

Hiç bir kıpırdanma yoktu bağevinde.

Jandarmalar birkaç adım daha ilerlediler. Onbaşı yeniden, yumuşak bir sesle:

— Teslim ol Hüseyin, dedi. Yoksa paçanı kurtaramazsın.

Kapı aralandı. Jandarmalar hemen silâhları doğrulttular. Hüseyin dışarı çıktı. Arkasından kız göründü. Ellerinde tabanca olmadığını gören onbaşı üstlerine doğru yürüdü. Elinde bir kelepçe vardi. Hüseyinin eline taktı

— Hayda bakalım, dedi, Düş önüme.

Biraz evvelki munisliğinden eser kalmamıştı. Muhtara döndü:

— Eh, dedi. Bu iş bitti. Sıra Hasanda şimdi.

Muhtar şaşkın şaşkın:

— Hayda dedi. O da nerden girdi bu işe.

Onbaşı başını iki yana salladı.

— Ne sandındı, dedi. Bunları saklayan o.

Muhtar yeniden bir «Fesuphanallah» çekti. Oğlan:

— Onun suçu ne ki, dedi. Kızı kaçıran benim.

Onbaşı çocuğu yakasından tutup silkti:

— Hâkim m'oldun başımıza? O kadar bilsen «rüşde ermemiş» kızı kaçırmazdın. Ya rüşte ermemiş kız bu.

— Emme muradına ermiş ya, dedi muhtar

Hasan şaşırıp kaldı, jandarmaları görünce. Aklından yüz türlü şey geçti. Kim haber vermiş olabilir diye, Mastan aklına geldi.

— Onun işi, dedi kendi kendine. Yılana güven olur mu?

Ellerini onbaşıya uzattı. Onbaşı ellerini iple bağladı Hasanın.

Köylü toplanmıştı. Serder, Sar'osman, Mustafa, Ömer, Melik, Saltık, Güdük, Edello hepsi gelmişlerdi.

Serderosman küfredip duruyordu:

— Vay namusuna diyordu. Bak sen şu irezilliğe.

Onbaşı etrafına tarih kitaplarındaki büyük kumandanlar gibi baktı:

— Biz gidelim, dedi, sonra, iki jandarmalık ordusuna «İleri» dedi.

Köyün dışına doğru yürüdüler.

II. BÖLÜM

Efendi efendi, Şakir efendi.
İfadeni yanlış dedin efendi.

Halk Türküsü

1.

Kasaba hapishanesi hükümet konağının hemen yanındaydı. Etrafı tel örgülerle çevrilmiş geniş bir avlunun ortasında, upuzun bir beton bina. Üstünde «Doldur, boşalt» yazılı tabelânın asılı olduğu çınar ağacından başlar hapishane. Ziyaretçiler o çınarın ilerisinde oturup beklerler.

O gün gene ziyaret günlerinden biriydi. Böyle günlerde hapishane hem sevinçli, hem üzüntülüdür. Arayanı soranı olan ilkten sevinir. Ama çok çok bir saat konuştururlar insanı. Sonra o acı yalnızlık, mahzunluk, çaresizlik çöker üstlerine.

Arayıp soranı olmayanlarsa ötekilerin haline bakıp dertlenirler.

Hasanla, Hüseyin karşılıklı oturmuş, sarma cigaralarını içiyorlardı. Gelene gidene aldırış ettikleri yoktu. Hüseyin:

— Seni de yaktım, diyordu. İyilik edeyim derken başını derde soktun.

— Aldırma, dedi Hasan. Olacağına bak.

Mahkûmların bağırıp çağırmasından, türkü söylemesinden sesleri duyulmuyordu .Hasan elini gürültü çıkaranlardan tarafa salladı.

— Amma da zırlıyorlar ha, dedi.

Gardiyan avlunun ortasına dikilmişti. Birini çağıracaktı. Ziyaretçisi gelenlerden birini. Umudu olanlar .Bir geleceği olanlar sustular. Ama ötekilerin carcarı durmuyordu .Gardiyan:

— Gürro Oguz...

Kürdoğlu ilerde su kovasını ters çevirip oturmuştu. Yeni gelmişti. Diyarbakır cezaevinden. Sürgündü, şaşkın şaşkın doğruldu.

— Hüde razı bike, dedi, duyulur duyulmaz bir sesle (1).

Hasan:

— Eh, dedi. Gözün aydın gene hadi.

Gürro:

— Hüde razı bike, dedi yürüdü.

Hasan hesap ediyordu. Geleli bir hafta olmuştu. Nereye varacaktı işin sonu. Başına bir iş açacaklar gibi geliyordu ona. Başına iş açılmasına eyvallah ettiği yoktu. Derdi harmandı, ekindi. Ekini biçecek kimsesi yoktu. Tınaza çekmeğe, harman döğmeye, savurmağa kim koşardı .Bir fukara anası vardı. Onun da kendisine faydası yok, dedi. İçinden. İşi altüst olur, ocağı küllenirdi .Tarlada çürür kalırdı sap. Elleyen olmadıktan sonra.

— Sar'osman, Serder, Saltık bakarlar, dedi içinden. Bunca arkadaşlığımız var. Böyle bir günde belli'olur dostluk. Diye düşündü.

Ferahladı. Sapın çürümesine, emeklerinin havaya uçup gitmesine razı olmazlardı. Buna iyice inanıyordu şimdi .Anası geldi aklına. Zavallı kadın dedi. Kimbilir ne haldeydi. Kalkıp ta buralara gelemezdi. Komşulara bile gittiği yoktu.

Hüseyin kolunu çekti:

— Hey, dedi. Seni çağırırlar be,

Silkinip doğruldu:

— Kim ,dedi .Kim istiyor beni?

— Ne bileyim ben. dedi Hüseyin. Yoklamaya gelmişler herhal.

— Osmandır ,dedi, kapıya doğru yürüdü.

Hüseyin arkasından bakıp:

— Bizi de bi arayan olur helbet, dedi .Ofladı.

Hasan kimin geldiğini bilmiyordu. Osmandır diyordu.

---

(1) Hüde razı bike: Allah razı olsun (Kürtçe).

Ama Osmanın gelebileceğine de pek aklı yatmıyordu; hani. Gardiyana doğru yürüdü:

— Beni çağırmışsınız, dedi.

— Sen Hasan mısın, dedi Gardiyan ters ters. Bir kız arıyor seni. Müdürün odasında. Hadi gel.

Kız lâfı Hasanın aklını büsbütün karıştırdı. Yere tükürdü.

— Töbe, dedi. Zevkleniyorlar herhalde. Gız mız aramaz beni.

Gardiyan elindeki demiri pabucunun tam ucuna vurdu.

— Hasan Sezgin mi adın.

— Ha.

— Kayrandan mısın?

— Oralıyım.

— Bi de zevkleniyorlar diyor. Hadi zırlama da gel.

Hasan işin içinden çıkamadı. Kelkerköyde amcasının kızı vardı. Haberi bile yoktu daha bu meseleden.

Müdürün odasının önüne gelince gardiyan Hasanı kolundan tuttu. «Bekle de» dedi. Kapıyı vurup içeri girdi. Hasan tek başına kalmıştı. Etrafına bakındı kimseler yoktu. Yürüyüp gitsem diye düşündü. Tıraşlı kafasıyla kimse ona hapishane kaçağı demezdi. Daha çok askerden yeni terhis olmuşa benziyordu. Ama nereye gidecekti. Karaahmetliden başka gidecek neresi vardı. Eh o zaman da kulağından tutup gene getirirlerdi. Gayri suçsuz olduğuna kimse de inanmazdı ondan sonra.

Gardiyan müdürün odasından çıktı. Eliyle Hasanı içeri çağırdı.

— Hadi, dedi. Seni bekliyorlar.

Hasan telâşsızdı. Ama kimin geldiğini, onu arayanın kim olduğunu merak ediyordu .Odada Aliyeyi görünce duraladı.

— Zahmet etmişsiniz, diyebildi, o kadar

Kız Hasanın içeri girmesiyle bir ayağa kalktı. Müdüre:

— Yalnız konuşsam, dedi.

Müdür rahatsız bir yüzle razı olduğunu anlattı. Dışarı çıktı.

— Babamın işi bu, dedi Aliye. Onun kabahatını bağışlatmak için geldim.

— Biliyorum, dedi Hasan, zararı yok. Oldu bi kere.

Kız utanıyordu.

— Babam bunu yapsın, dedi. Aklımdan geçmezdi hiç.

— Kısmette varmış dedi Hasan. Ne diyelim.

— Benim buraya geldiğimi bilen yok, dedi kız. Müdürün kızı arkadaşım da.

— Ben söylemem, dedi Hasan.

— Babam duyarsa, dedi kız, sonra lâfı değiştirdi. Bir istediğiniz var mı.

— Sağlığınız, dedi. Anamı merak ediyom yalnız.

— İyi, iyi, dedi kız. Ağlıyor yalnız. Dokunmuş kadıncağıza tabiî. Ben uğrarım gidince.

— Selâm söyleyin, dedi. Hasan. Durakladı.

— Yok, yok, dedi. Olmaz. Gitmeyin siz anama. Ağzından kaçırır sonra.

İkisi de konuşacak. Birbirlerine söyleyecek birşey bulamıyorlardı. Aliye öylece Hasana bakıyordu. Hasan oturduğu yerden doğrulurken:

— Siz durmayın burada, dedi. İşiniz vardır.

— İşim yok, dedi Aliye.

— Bi gelen olur da, dedi Hasan.

Kız başka çare olmadığını görünce kalktı:

— Üzülmeyin, dedi. Yakında çıkacaksınız zaten.

— Sağolun, dedi Hasan kapıya doğru yürüdü. Gardiyan onu bekliyordu. Merdivenleri inip avluya geçtiler. Mahkûmlar avluda geziniyordu. Hüseyin öylece dikilmiş duruyordu eski yerinde.

— Kimmiş, dedi.

— Kim arar bizi be, dedi Hasan. Başka Hasanmış aradıkları.

— Tuh be, dedi Hüseyin, Ben de sevindimdi.

Avlu sefası bitmişti. Gardiyan başlarına dikildi:

— Koğuşlara.

Bütün mahkûmlar ayaklarını sürüye sürüye koğuşlara

doğru yürüdüler. Kocaman kapı arkalarında kilitlendi.

Hasanın aklı iyice karışmıştı. Aliyenin hapishaneye gelişine bir sebep bulamıyordu. Mastanın kızıydı bu. Güven olmaz diyordu. Ağzından lâf almaya gelmiş olabilirdi. Belki de zevklenmek, alay etmek için gelmiştir dedi .Ama kızın öyle bir hali yoktu. Çekingen, düşünceliydi hep. Belli olmaz, dedi Kendi kendine. Ne demiş atalarımız, dedi. Zalimin soyundan âlim çıkarmış.

Gürro yanına sokuldu:

— Bah sen işe hele gardaş, dedi. Siirtten kalkıp gelmiştir be gozunü sevdiğim.

— Kim o?

— Paşo, benim arkadaş. Beş gün yol gelmiş. Gara trenlen. Hüde razı bike.

Gürronun iki tekerlemesi vardı. Biri Kürtçe giri Arapça. «Hüde razı bike.» Bir de «Efrah ya elbi» (1). Hep bunları söylerdi. Yerli yersiz. Ağzından düşürmezdi bu iki tekerlemeyi. Aradabir coşar kendi kendine Kürtçe türküler söyler oynardı.

Şen çocuktu. Dosdoğru, dümdüz bir adamdı. Sevdiğine kul kurban olur, beğenmediği adama merhaba bile demezdi.

Birini vurmuştu, Köyün ağasını. Herkese anlatmazdı bunu. Hasanla yıldızı barışmıştı. Ona anlatmıştı. Sık sık aynı konuyu açardı:

— Dum, diyordu. Bu dünyada tüfenk var. İşler iyi. Kafa kızdı senin dum diyeceksin tüfengi tamam. Var dünyada bir deyus eksik.

— Sonra da dama ha, diyordu Hasan.

— Hah diyordu. Tamam.

Sonra kara gözleri gölgeleniyordu. Köyünü, orada bıraktıklarını düşünüyor olmalıydı. Ama bu hâli çok sürmezdi. Kendini gene toparlar eski neşesine kavuşurdu

Bemekler diye bir köydendi Gürro. Bir gün köylerine bir takım adamlar gelmişti. Yıllardanberi ekip biçtikleri toprak-

---

(1) **Efrah ya elbi: Şen ol ey kalbim.**

ları ölçmüşler, bir takım işaretler koymuşlardı.

Adamlarla gelen biri, Bıyıklı çam yarması gibi biri:

— Şeyhonun bunlar, demişti. Bütün bu topraklar Şeyhonun.

Köylü:

— Şeyho da kim, demiş.

— Ağa, demiş adam. Yakında gelir görürsünüz.

Sonra çekilip gitmişler .Ama köylü dertli, köylü uykusuz olmuş. Aradan bir zaman geçince, pis suratlı, bıyıklı, çam yarması gibi herifin dediği gibi, bir sürü adam köye doğru gelirlermiş. Baltasını alan baltasını, tüfeğini alan tüfeğini omuzlamış, yola çıkmışlar

— Selâmünaleyküm.

— Aleyküm selâm.

Köylülerden biri bir adım ileri yürümüş.

— Şeyho kim içinizde?

Adamların en irisi, en kalını:

— Benim, demiş.

— Bu tarlalar senin mi?

— Benim.

— Zizon gediği senin mi?

— Benim.

— Harmantepe senin mi?

— Benim.

— Ula biz seni hiç görmedik ya.

— Olsun, demiş Şeyho. Tarlalar benim, tapusu var elimde.

Köylüler diklenmişler. Git demişler, olmamış. Ayağını öpeyim demişler olmamış.

Gürro dikilmiş tepeye. Elinde silâhı. Baba yadigârı tüfeği.

— Hop, demiş. Şeyho.

— Ne var?

— Çevir atının başını bas git burdan.

— Ya gitmezsem.

Gürro silâhını doğrultmuş:

— Bi adım atarsan vururum..

Şeyho iri yarı, Şeyho cesur. Şeyho ağa, adamları çok. Atını mahmuzlamış, Gürro silâhını ateşlemiş. Şeyho yerde.

Uzun sürmüş davâ. Tarlalar Şeyhonun değilmiş. Köy malıymış. Olan Gürro'ya bir de kaymakama olmuş. Meğer Şeyhoyla anlaşmış kaymakam. Şeyho haksız, Kaymakam haksız. Ama ölmüş bir kere. Gürroyu 30 yıla mahkûm etmişler. Kaymakam da işinden olmuş.

Dördüncü senesi bu. Daha 26 yılı var geride.

— Yüreğim öyle dedi, diyor. Çek vur. Adamın yüreğin yalan söylemez. Yüreğin vur dedi mi vuracaksın.

— Sonra da içeri, dedi Hasan.

Gürro başını kaldırdı, boşluğa:

— Bizim köylü dermişkine, dedi. Hüde razı bike. Herkes tarlasını eker biçermiş. Hüde razı bike.

Hasanı Perşembe günü sorguya çıkardılar. Akla hayâle gelmedik şeyler sordu hâkim. Sonunda da:

— Bir diyeceğiniz var mı? dedi.

Sustular. Jandarmalar onları gene alıp götürdü. Hasan bunu anlatınca Canavar Ali uzun uzun güldü.

— Lan, dedi. Ağlamayan çocuğa meme verilir mi be, Selbes bırakılmamı isterim hâkim bey, diyeceksin. Onlar da seni koyverecekler. Ya oğlum selbes bırakılmamı isterim demedin mi geberene kadar yatarsın be.

— Desene dedi Hasan. Bi hafta daha buradayız.

— Bu kafayla sen dışarı çıkamazsın oğlum, dedi Canavar Ali. Çok sürtersin daha buralarda. Kürdoğlu çıkar da sen kalırsın vallaha.

Sonra çıkıp öteki koğuşlara gitti. Hasanın aptallığını anlatmıya, Yandaki koğuştan sesi geliyordu.

— Susmuş seninki... Hahha haa. Hah hah ha Haydi gene içeri Hah hah

Öteki mahkûmlar da ağız dolusu gülüyordu anlattıklarına.

— Keriz, diyorlardı .Allahın kerizi işte.

Hepside içerde yata yata bu işlerin kurdu olmuşlardı. Ama Hasanın aklı mahkemelere, hapishanelere pek ermiyordu. Kendi kendine kızdı Hasan, cahilliğinden bayağı utandı.

2.

Hani Canavar Alinin dedikleri yalan da değilmiş. Hasan hâkimin «Bir diyeceğiniz var mı» sorusuna bu defa:

— Serbest bırakılmamı istiyorum hâkim bey.

Diye karşılayınca «Gayri mevkuf olarak muhakemesine» deyip salıverdiler. Arkasından da,

— Gelecek ayın 8 inde gene gel ha, dediler. Yoksa yanarsın.

Hasan dışarı çıkınca bayağı şaşırdı. Gürro'yu, Hüseyini, Canavar Aliyi, Kesik Salihi, Deli Muharremi düşündü. Onların hâli gözlerinin önünden gitmiyordu. Kiminin25, kiminin 10, kiminin beş senesi vardı. En azı 5 sene yatacaktı. Hüseyinin işiyse belli değildi daha. Ama içerdekiler cezayı çoktan kesmişlerdi bile «Kızın babası he demedi mi 7 sene 4 ay» diyorlardı.

Kasaba büyümüş gibi geldi ona. Hiçbir zaman kasaba gözünde bu kadar güzel bu kadar alımlı olmamıştı. Sokaklar genişlemiş, evleri büyümüştü sanki.

Bir zaman öylece etrafına bakınıp durdu. İlerdeki köşeyi dönünce parkın önüne gelecekti. Oradanda sola döndü mü mezarlık, mezarlığın içinden doğru köy yolu, Vakit öğleye gelmişti. Hemen çıksa akşama köye varırdı. Tam tamına 6 saat çekerdi bu yol. Ama Hasan 6 saat yürüyecek kuvveti kendinde bulmuyordu. Sanki hapiste geçirdiği 10-15 gün içinde eli ayağı kesilmişti.

Yürümeğe başladı. Köşeyi dönüp parka geldi. Sonra mezarlık yoluna saptı. Mezarlığı geçip köy yoluna çıkınca canlandı. Biraz önceki yılgınlığı kalmamıştı... Anasını düşündü. Köyü, ekini. Serderi. Sarıyı, Saltığı düşündü.

Kimbilir ne üzülmüştü anası. Nasıl ağlamıştı. Süvari İbrahim geldi aklına. Daha çocuktu o zamanlar. Yıllarca evvel

Süvariyi alıp götürmüşlerdi .Anası ağlamaktan yataklara düşmüştü. Sonra bir gün köylü hep yollara dökülmüş. Süvarinin ölüsü gelmişti köye.

«Boynunun ipiyle yollamışlar» demişlerdi o zaman. Süvarinin anasının hâlini unutamazdı. Deliye dönmüştü. Herkes ipe çekilmiş bir adam görme şaşkınlığı içindeyken kadın çırpınıp durmuştu.

Adımlarını sıklaştırdı. Mezarlık gözden kaybolunca bir sigara yaktı. Yürümeğe devam etti.

İlerisinde iki köylü gidiyorlardı. Eşeklere binmişler, sigaraları da yakmışlardı. Onlara yetişmek için hızlandı. Çoğa varmadan yaklaştı.

— Merhaba ağalar, dedi.

Köylüler:

— Merhaba, diye karşılık vediler.

— Yolunuz açık olsun. Nereye böyle.

— Harımlı'ya dedi biri. Odun getirdikti de.

— İyi, dedi Hasan. Vesikanız var demek. Ben de Karaahmetliye gidiyorum.

— Buluyoz, dedi adam, Yayasın ya.

— Damdan çıktım da.

— Geçmiş olsun, mukuat mı çıktıydı elinden

— Yok, dedi Hasan.

— Toprak kavgası mı yoğsam.

— Gız gaçırmış biri de, dedi. İşi anlattı.

— İyilikte, kemlik, dedi bıyıklısı. Eh, dedi sonra. Zaman ahir zaman.

Öteki:

— Olur böyle işler, dedi. Çok mu yattın?

— Eh işte. 15 gün gadar oldu.

— Ucuz atlatmışsın gene, dedi bıyıklı.

Sonra öteki köylüye döndü:

— Aklına geldi mi, dedi. İbramânın işi. Gızılan oğlanı sakladı diye iki ay yattıydı fukara.

— Ya, dedi öteki.

Sonra birden aklına gelmiş gibi:

— Aç mısın, diye sordu.

Hasan karşılık vermedi. Adam kıl heybeden bir pide, bir parça da tahan helvası çıkarıp Hasana uzattı.

— Al, dedi. Doyur karnını.

Hasan kendisine uzatılan şeyleri aldı. Yemeğe koyuldu:

— Sağolun hemşerim.

— Sen de sağol, dedi adam, bir yandan da heybesini düzeltiyordu.

Eşekler inişe gelince hızlandılar. Hasan yetişmekte zorluk çekiyordu.

Adamlar köprüye varmadan dağ yoluna saptılar. Bu yol daha kısa çekerdi.

— Uğurlar olsun, dedi Hasan arkalarından

Adamlar el salladılar.

Aralıksız yürüdü bir zaman. Sonra yolun kenarına oturdu. İlerde bir çeşme vardı. Niyeti orda biraz dinlenmekti. Ama iyice yorulmuştu. Mintanının yakalarını açtı. Terini sildi. Soluğu ferahlayınca kalktı. Çoğa kalmadan çeşmenin olduğu yere vardı. Gür gür akıyordu çeşmenin suyu. Oraya doğru yürüdü.

Çeşmenin başına gelince elini yüzünü yıkadı. Başına su vurdu. Su buz gibiydi. Elini yüzünü bir daha yıkayınca iyice açıldı. Sonra avuç avuç içti sudan. Ferahlamıştı. Yoluna devam etti. Yolda oyalanmaya gelmezdi. Akşam iyice bastırmadan köye varması lâzımdı. Karanlığa kalmak işine gelmiyordu.

Döğünlü çayını geçince palamut toplayan kadınlar gördü.

— Erken çıkmışlar bu yıl, dedi kendi kendine.

Gerçekten de daha palamut zamanına vakit vardı. Ama Kesikbel.'in işi belli olmazdı

Kadınlara:

— Kolay gelsin, deyip geçti.

Akşam iyice yakınlaşmıştı. Sağında solunda uzanan harımlara göğerti oturmağa başlamıştı. Birazdan dağların doruklarına kızarıklık çökerdi. Bir ayak evvel köye varmak istiyordu. Ama yolun bundan sonrası sarptı. Gittikçe yokuş dikilirdi karşısına. Ta Başçeşmeye kadar. Başçeşmeye varınca dört dağ

arasında alabildiğine uzanan Karaahmetli ovası görünürdü. Büyük ama verimsiz ova. Ondan sonra yol kolaylaşırdı .Hep iniş ve düzdü yol. Bir saat çekmezdi köye. Başçeşmenin bulunduğu tepeye doğru tırmanmağa başladı .Köye iyice yaklaşmanın sevinci yolun meşakkatini unutturmuştu ona.

Tepeye varınca bir «Oh» çekti. Köye varmış gibiydi.

Yüzü gülüyordu. Elinin tersiyle alnında biriken terleri sildi. Artık iyiden iyi yaklaşmıştı köye. Hızlandı. Yolları yutar gibiydi. Yürümüyor koşuyordu âdeta. Aradabir tökezleniyor ama aldırmayordu. Karaahmetliye çıkan hafif meyile gelmişti.

Hızlı gittiğini, koşar gibi gittiğini farketti o zaman. Yavaşladı. Yüzü gülüyordu. Gelmişti. Anasını görecekti. Serder Osmanı, Sarıyı görecekti. Tarlasını, ekinini görecekti. Saltığı, Ömeri, Mustafayı görecekti. Meyili gülerek çıktı. Ortalıkta kimseler görünmüyordu. Sanki sözleşmiş de saklanmışlardı. Etrafına bakındı. Birini aradı

Köy bildiği köydü. Ama yolları yunmuş arınmış, ağaçları kocaman kocaman iki yana uzamış gibi geldi.

Uzaktan biri geliyordu. Yürümesine devam etti. Yüzündeki gülümsemeye engel olmaya çalışıyordu. Hapisten çıktığına sevinmiş desinler istemezdi. Mastan sevinirdi sonra. Acı çektiğini düşünüp. Karşıdan gelen iyice yaklaştı. Hüsmendi. Çakır Musanın oğlu.

— Hasan abi, dedi görünce. Çıktın mı

Hasan umursamaz:

— He, dedi. Bugün çıktım.

Çocuk geri döndü.

— Anan çok ağladı, dedi .Gidip haber edeyim.

Hasanın bir karşılık vermesini beklemeden uzaklaştı. Köy yerine doğru yürüdü Hasan. Kahvenin kapısı önüne gelmişti. Kapıyı itti:

— Merhaba ağalar, dedi.

Kahvedekiler şaşkın şaşkın bakakaldılar. Serder yerinden fırlayıp Hasanın boynuna sarıldı.

— Oh, iyenim, dedi .Geldin şükür.

Hasan gülüyordu:

— Gelmem mi belledindi, dedi. Orayı da gördük geldik işte.

— Geldin ya gamlanma artık, dedi Serdeı. Sonra kahveciye döndü. Bi kave yap iyenime, dedi. Okkalı olsun.

— Eve gitmedim daha, dedi Hasan. Anam meraktan ölmüştür. Sonra içerim.

— Bu sözün doğru, dedi Sarı. Git ananın elini öp. Ağlamaktan ufaldı kadın .

Hasan kahveden geldiği gibi usulca çıktı. Evin yolunu tuttu. Yüreği daha da kabarmıştı. İçindeki eziklik büyümüştü. Evine yaklaşınca duraladı.

Anası kapı önüne çıkmıştı. Durdu ayak seslerini dinledi:

— Hasan, dedi boşluğa doğru. Geldin mi?

Hasan koştu anasının boynuna sarıldı.

— Anacığım.

— Hele şükür, dedi kadın. Hele şükür geldin gene. Telef oldum meraktan burda. Ağlıyordu kadın.

Ay tepsi gibi ortaya çıkmıştı. Hasan bir sevinç yaşları döken anasına bir de tam başının üstünde duran aya baktı.

— Oh, dedi. Oh anacığım.

Uzaktan havlayan köpeklerin sesi duyuluyordu. Gece başlamıştı.

Daha sabahla bir evden çıktı, ertesi gün. Kahveye gitti. Bütün arkadaşları gelmişti. Hasanın etrafını kuşattılar .Mustafa:

— Ha yiğidim ha, dedi. Kuşlar gibi yetiştin.

— Evvel Allah, dedi Hasan. Evvel Allah.

— Anlat bakalım, dedi Ömer. Ne var ne yok.

— Halt ,dedi Hasan. Olum biz panayır yerinden mi geliyoruz be. Hapisten geldik hapisten. Ne olur hapiste.

— Senden başka kimse yokmuydu yâni, dedi Sarı .

— Olmamı heç. Boş galır mı öyle yer.

— Galabalık desene, dedi Serder.

— Çok canım, dedi Hasan 30 yıl yiyen mi 18 yıl yiyen mi ararsın.

— Deme be, dedi Sarı. Otuz yıl ha. Allah gurtarsın valaha.

Hasanın aklına Gürro geldi. Canavar Ali, Kesik Salih geldi. Gamlandı:

— Allah düşmanımı düşürmesin, dedi. Allah düşenleri kurtarsın. Kürtçe de öğrendim içerde, dedi. Hüde razı bike.

— O da ne demek, dedi Osman.

— Allah razı olsun demekmiş. Bi kürdoğlu vardı da, söylerdi hep.

— Başka?

— Başka sağlık, Eee buralarda ne var yok.

— Hiç, dedi Serder. Köy yerini bilmemin. on günde ne olur ki.

— Onbeş, diye doğruladı Hasan.

— Günnerin sayısını bile şaşırdık gitti, dedi Serder.

— Benim yerime olsan şaşırmazdın ya, dedi Hasan.

Gülüştüler...

Öğleye kadar konuştular. Değirmenin suyundan, başakların sararmağa başlamasına kadar, köyde olup biten herşeyi konuştular. Hasan da onlara Hapishaneyi anlattı Gürroyu, Canavar'ı, Kesik Salihi, Deli Muharremi anlattı

— Bi gün, dedi sonra birden toparlandı. Aliyenin gelişini anlatacaktı. Sustu.

— Ne oldu bi gün, dedi. Serder.

— Hiç, dedi .Gürroyla Canavar gavga ettilerdi de...

Dağa çıkmak üzere kalktılar.

Kahveden yeni çıkmışlardı. Hasan bir sigara almak üzere dükkâna doğru yürüdü. Mastan içerde oturuyordu. Hasanı görünce kalktı.

— Geçmiş olsun, dedi. Dediğime geldin mi?

— Geçti, dedi Hasan. İnsanın başına her iş geliyor bu dünyada.

— Nerden haber almışlar öğrendin mi?

Hasanın dilinin ucundaydı:

— Köpek köpeği izlemez, dedi. Bana ne hem, kim yaptıysa yapmış.

— Bi söyleyen olmuştur, dedi Mastan. Hele bi düşün bakalım.

Arkadaşlarına kara çalmak istiyordu. Hasan mânalı:

— Elbet, dedi. Söyleyene versin Allah.

— Nasıl bıraktılar seni, dedi. Şaşılacak iş.

— Suçum yokmuş ki, dedi Hasan. Ben şahitmişim yahu.

— Desene o kadar gün pisi pisine yattın.

Hasan umursamaz:

— Öğrendik orayı da, dedi. Daha iyi oldu. İnsan çok şey öğreniyor bazan.

— Arkadaş edindin mi içerde?

Bunu tuhaf bir tarzda, aşağılamak, yermek isteyen bir tonla söylemişti. Hasan karşılık vermemeği daha uygun buldu.

Ama Sar'osman patladı.

— İyi'adam kendine heryerde bi dost bulur. İyinin dostu heryerde vardır.

— Damda da mı, dedi Serder.

— Elbette ağam, dedi Sarı. Dam dediysem ne kötü belledin. Ne cevahirler vardır içinde, bilinir mi?

Hasanın aklına o anda Gürro geldi. Sözlerini düşündü. Gözleri buğulandı. «Dom» dedi içinden. Mastana baktı «tam Dom denilecek adam» diye düşündü. Cebinden bozuk para çıkarıp bir yeşil kurbağa aldı.

— Eyvallah, dedi Mastana.

Mastan elini isteksiz şapkasına götürdü.

Hasan arkadaşlarıyla bir dağa çıkan yola saptı...

Gün batmak üzereydi. Kızıllık bütün ovaya yayılmıştı. Hasan tek başına dağın doruğuna oturmuş düşünüyordu. Ellerini toprağa sokmuştu. Parmaklarını oynatıyor, kıpkırmızı güneş ışığı altında köyü seyrediyordu. Yeşil ekinlerin üstüne kızıllık düşmüş, bir tuhaf olmuştu.

Hasanın gözleri kendi tarlasındaydı. Gözü gibi severdi tarlasını. Bütün umudu ondaydı. 30 Dönümlük tarlada. 30 dönüm tarla kimi terde bayağı birşeydi. Ama Karaahmetli ovasında hiçti. Bereketsiz kurak toprak yer bitirirdi insanı.

Köylü çoğu zaman mahsulünü kaldırmadan, mahsulünü kaldırdıktan sonra ovaya ırgatlığa inerdi. Daha aşağılarla Sarayköy ovası vardı .Dümdüz uzanıp giden bir toprak. Menderes ırmağı bu ovaya bereket getirirdi. Bire yüz, bire bin verirdi mübarek ova. Karaahmet ovası o ovanın kardeşi değildi... Sanki. Yarma'nın bu kıraç ova köyünün görünmesiyle toprak adım adım kötüler, yarık yarık olurdu. Ateş elenmiş gibi kavrulur yanardı.

Saráyköy ovasında toprağı avucuna alıp sıktın mı ellerine toprak yapışır. Çamur içinde kalır ellerin. Ama Karaahmetlinin toprağı öyle değildir. İnsanın eline Karaahmetlinin toprağından ince bir toz tabakası kalır. Püf dedin mi uçuveren bir toz tabakası. Kuru toprak insanı deli eder.

Bu acı kurağa rağmen Hasan toprağını sever. Herşeye rağmen sever. Sabanın toprağın karnında çakılıp kalmasına ekinlerin bir türlü boy atmamasına rağmen sever

Çoğu zaman emekleri boşuna gider. Ekinler büyür. Ama yağmur çıkmaz arkasından başaklar ağarır. Tanelenmez. Bütün bir yıllık emekleri uçar gider. Herkes ağzına geleni söyler. Tanrının kendilerini böyle bir köyde yarattığı için kaderlerine veryansın eder. Ama Hasan susar. Gözlerini tarlasının topraklarından ayırmaksızın susar. Hasan bekler. Her kötü yılın ardından bereketli bir yılın gelmesini bekler.

Başaklar tanelenmedi mi köylüye ova yolu görünür. Irgatlığa inmekten başka kurtuluş yolu yoktur.

Irgatlığa inince Karaahmet köylüsü deli olur. Sarayköy ovası onların aklını başından alır. Hele kendi topraklarının o yürek yakan kısırlığını, nankörlüğünü Sarayköy ovasının bereketiyle karşılaştırınca ağırlarına gider.

Ovalılar, bu uçsuz bucaksız bereketli toprakların sahipleri, Kesikbelin üstüne felâket çökünce sevinirler. Başakların ağarıp, tanelenmemesi onların işine gelir. Karaahmetli ovasındakileri deli eden şey onların ekmeğine yağ sürer. Karaahmetli köylüleri ovaya indiler mi ırgat yevmiyeleri hemen düşer.

Bu yüzden Sarayköy ovasına ırgatlığa gelen köylüler Karaahmetlileri hiç sevmezler. Şimdiye kadar Karaahmetli köy-

lüleri 20 kere ırgatlığa inmişse 15-16 seferinde birbirlerine girmişlerdir, öteki ırgatlarla.

Öteki ırgatlar, Karaahmetli köylülerini, fersiz gözlerini önlerine eğip iş arayan köylüleri gördüler mi deli olurlar.

Hasan hapisteyken ekinin en tehlikeli çağıydı. Ekinin en tehlikeli çağında gök, Karaahmetli ovasını yağmursuz bırakmamıştı. Bu yağmur yalnız tarlalara değil başı gökte köylülerin yanık yüreğine de yağmıştı. Günlerden beri yağmur bekliyorlardı. Yağmur beklerken bir tuhaf olurdu köylü.

Herkes başını gökyüzüne kaldırırdı. Bir bulut, ince ince uçuşan bir top bulut umutlandırırdı onları. Karıncalıdağdan, Babadağın, Kekikli, Mardı dağlarının ardından çıkıp kızgın gökte görünen bir bulutla birlik bayram haberi yayılırdı ovaya.

Başka lâf konuşulmazdı .Herkes bulut, rüzgâr, yağmur lâfı ederdi.

— Üzerliğe yağmış, derlerdi.

— Toprak kokusu geliyor iyenim...

— Yarın sabah yağmuru gözünden al, derlerdi.

Çoğu zaman o ufacık bulut kümeleri Karaahmetlileri yalancı çıkarır, mahzun ederdi. Ama umutları kırılmazdı. Yıllardanberi beklemeği, ilk damlanın toprağa düşeceği anı beklemeği öğrenmişlerdi.

O ince, o top top bulutlar, bir gün, iki gün, bazan üç, bazan bütün bir hafta ovanın üstünde dolanırlar, fırdolayı dönerlerdi. Ama bir damla, Allah için bir tek damla düşmezdi yere.

Saltık kızmazdı:

— Bizim toprak yağmur istemez, derdi. Yağmur yağmadan da büyür denesi bizim toprağın.

Herkes bilirdi yalan olduğunu. Bunca yıldır haşır neşirdiler. Toprak yağmur yağmadan taneyi şişirmezdi. Şişiremezdi. Yağmursuz başaklar bomboş kalırdı. Saman olurdu yalnız. Ama kimse Saltığın sözünü yanıltmağa kalkmazdı. Yağmursuz tanelerin büyümesini onlar da canı gönülden isterlerdi.

«Yağmur gelmezse Kesikbel'e haciz gelir» derlerdi köylüler. Yağmur bu yıl hayınlık ederse seneye güldürür. Ama haciz affetmez. Ağanın haczinden kaçıp kurtulamazsın...

Irgatlık olmasa. Karaahmet ovasının kıraç toprağından sonra başlayan Sarayköy ovasının bereketi olmasa. Bir tek kurak yazdan sonra Mastan bütün ovanın tarlalarına sahip olabilirdi. Ama köylü ırgatlıktan aldığını Mastana yatırıp kurtulurdu. Bu kurtuluş çokluk bir ay, iki ay sürerdi.

— Mastandan para almak mı? Allah yazdıysa bozsun.

— Onun parasıylan doyacağıma aç öleyim.

Demeler hep unutulur. Kapısına dikilirler:

— Ağa tohum gerek.

— Ağa öküz özürgenlendi öldü.

— Ağa öteberi için.

— Ağa şu.

— Ağa bu...

Diye başlayıp borç isterlerdi. Mastan onları hiç çevirmezdi. İyiliğinden değil, hayırseverliğinden değil.

Köylü üçe bir faiz verirdi. Ama tarlayı kaptıran çok olurdu. O zaman Mastanın aldığı bire beşti, bire ondu.

Yazılmış hazır kâğıtları çeker doldururdu. Bu hazır senetlerde neler yoktu. Köylünün elinden tarlasını daha çabuk, daha kolay almak için ne gibi yollar varsa hepsi açıktı.

Şimdiye kadar 40 parça Kesikbel köyünden hiç kimse bu kâğıtlara imza atmadan, parmak basmadan bir tek kuruş alamamıştı Mastandan. Meteliği batmamıştı şimdiye kadar. En kötü hesapla verdiği para harmandan sonra üçe bir fazlasiyle eline geçerdi. Her hasat sonu o köyden bu köyden sekiz on tarla da cabası.

Mastan Mustafa Karaahmed'in kesik başını Hafızağa'ya götürüp 100 altını aldıktan bu yana 80 yaz geçmişti. Ama köylünün borcu yıl yıldan artmış ağırlaşmıştı. Köylü bir kör boğaza, bir de Mastanın üçe birine çalışıyordu

Ortalık iyice kararmıştı Hasan silkinip doğruldu. Artık tarlası da görünmüyordu. Elleri öylece toprağın içinde kalmıştı. Kalktı elindeki toprağı silkeledi.

Aşağılara doğru yürümeğe başladı. Ağustos böcekleri serinlikle bir ortalığı birbirine katıyorlardı...

3.

Hasana birşeyler olmuştu. Hergün sabahla bir dağlara. Bulak suyuna, Başçeşmeye çıkıyordu. Öğleye kadar ortalarda görünmüyordu.

Ençok Bulak suyuna gidiyordu. Oradaki kocaman dut ağacının altına oturup geleni geçeni seyrediyordu. Köylüler Hasanı görünce sokuluyorlar .Ama o hiç ağzını açmıyordu. Yanına gelenler de kalkıp gitmekten başka çıkar yol bulamıyorlardı.

Bir gün gene oturuyordu. Dut ağacından bir dal kesmiş, elinde çakısı dalın kabuklarını soyuyordu. Bulak'a çıkan yolun başında Aliye'yi gördü, inanmaz gözlerle baktı. Gelen oydu. Ta Karaahmetliden buraya bir saatlik yol vardı. Bir kız için, hele Mastanın kızı için cesaretti doğrusu.

Aliye onu görmemişti. Çeşmenin başına gelince elini yüzünü yıkadı .Saçlarını ıslattı. Saçını arkaya atmak için başını hızla kaldırdı. Hasanı gördü. Hasan elinde olmaksızın doğruldu. Kız hızla ona doğru geliyordu. Yaklaşınca.

— Geçmiş olsun, dedi .Çok sevindim. Bize de gelmediniz hiç.

— Nasıl, dedi Hasan. Size mi geleydim yani.

— Babamdan duydum, dedi kız. Geçende de sokakta gördüm seni.

— Sen nasıl geliyorsun buraya, dedi Hasan.

— Ne var ki?

— Allahın dağı, ne olur ne olmaz.

— Hep gelirim ben. Başıma bir iş geldiği yok.

— Allah korusun...

— Babamda öyle diyor, dedi Aliye. Ne zaman buralara gelsem akşama vır vır eder.

— Haklı, dedi Hasan. Dünyanın yüz türlü hali var.

Aliye elini boşlukta salladı:

— Canım sıkılıyor köy yerinde, alışmamışım, dedi.

— Eh, dedi Hasan. Kabahat Mastanda, kasabada büyümüş kız köyde sıkılır helbet.

— Köyden değil, dedi kız. Yapacak iş yok.

Sanki kırk yıllık ahbapmış gibi konuşuyorlardı. Hasan biraz ezilip büzülüyordu gene de.

— Bi gören olur bennen gonuşurken de, dedi Hasan. Lâf ederler.

— Etsinler, dedi kız. O da mı tasa.

— Uf, dedi Hasan. Mastan ne der Mastan. Köyü yıkar vallaha.

— Ben korkmam, dedi kız.

Hasan karşılık vermedi, çeşmenin olduğu tarafa doğru yürüdüler. Kız damdan düşer gibi:

— Köylü babamı niye sevmiyor, dedi?

Hasan şaşırdı. Kırk yıl böyle bir soru beklemezdi Mastanın kızından.

— Bilmiyon mu, dedi.

Omuz silkti Aliye:

— Babamın işine akıl ermez. Bir şey söylemez bize zaten.

Hasan anlattı. Faizcilikten, ipotekten, hacizden anlattı. Kız, babası hakkında Hasanın anlattığı şeyleri kıpkırmızı dinliyordu. Sanki bütün bunlardan kendisini sorumlu tutar gibiydi. Aradabir:

— Yapmaz diyordu.

Ama Hasanın aldırdığı yoktu. Coşmuştu. Sanki Mastanı kızına değil bir başkasına bir yabancıya anlatıyor gibiydi. Bazan kendisi de söylediği şeylere şaşıyordu.

Yürümeğe başladılar. Köye doğru gidiyorlardı. Hasanın aklı hep «Bir gören olursa» daydı. Kız:

— Hiç bilmiyordum, dedi. Babam bu işleri yapsın, hiç bilmezdim.

Köy iyice yakınlamıştı. Hasan etrafına bakındı:

— Eh, dedi .Siz gidin, ben biraz durur sonra giderim artık.

Kız köye doğru yürüdü. Hasan hemen oraya bir ağacın

altına oturdu. Aliyenin köye doğru gidişini seyrediyordu. Hiç te babasına benzemiyor bu kız diye düşündü. Sanki Mastanın kızı değil gibi geliyordu insana. En küçük sözlere, hareketlere dikkat ediyor, karşısındakinin gönlünü kırmamak için elinden geleni yapıyordu.

Köye varmazdan önceki dönemeci geçmişti. Artık Hasan onu göremiyordu.

Yerinden kalktı, tarlası hemen oracıktaydı. Tarlasına doğru yürüdü. Yürürken eliyle boy atmış başakları okşuyordu. Elleri başakların ucuna deydikçe içinden tuhaf bir sevinç dalgası geçiyor, bütün yüzüne garip bir gülümseme oturuyordu. Döndü yeniden köy yoluna baktı. Gelen giden yoktu.

Bir sap kopardı .Başağı ağzına aldı. Bundan büyük bir sevinç duyuyordu .Taze tanelerin tadını çok iyi bilirdi. Seydalinin tarlasına girmişti şimdi. Tarlanın alt başında iki koyun başakları yiyordu. Yerden bir taş aldı, koyunlara atacaktı, vaz geçti.

Koyun olmak geçti içinden. Bu arzuyu çok kereler duymuştu. Bir koyun olmak yemyeşil başakları doyasıya yemek isterdi. Yeniden bir sap daha koparıp ağzına attı. Yeşil otun buruk suyunu hazla emdi.

Koyunların yanına gelince okşadı. Kuru kuruydu tüyleri. Avuçlarının ısındığını duyuyordu. Kendi tarlasına ancak yüz metre kalmıştı. Koyunların yanında oturdu.

Güneş ortalığı cayır cayır yakıyordu. Biraz önceki ince, serin rüzgâr dinmişti. Koca ovada bir tek başak bile sallanmıyordu...

.....

Hasanla Aliye o günden sonra sık sık karşılaştılar. Hemen hiçbir şey konuşmuyorlardı. Birbirlerine benzeyen sözler ve uzun susuşmalarla geçiyordu bütün beraberlikleri.

İkisi de bu konuşmalardan büyük bir memnunluk duyuyorlardı. Gitgide konuşmaları zorlaşıyordu. Mastan Aliyeyi hiçbir yere yalnız bırakmıyordu. Kesin olarak kuşkulandığı birşey yoktu. Ama Aliyenin ikide bir başını alıp dağlara gitmesi canını sıkıyordu. Bir gün kızını karşısına alıp:

— Ee, demişti. Sen böyle ikide bir başını alıp nerelere gidiyorsun bakalım?

Aliye karşılık vermemişti. Başını önüne iğip susmuştu. Bu susuş kurdu Mastanın içine düşürdü. Diklendi. Uzun uzun konuştu. Ne yaptığını, nerelere gittiğini sorup duruyordu:

— Hiç diyordu Aliye her defasında. Geziyorum.

— Geziyormuş. Lâf mı o. Kız başınnan dağlarda ne işin var. Bulağa gitmekler. Dağa çıkmaklar. Sende akıl yok mu hiç?

— Canavar yok ya Bulak'ta. Ne olmuş gittimse.

— Bana baksana sen. Canavar dediğin kim senin. Canavar da, şeytan da hepsi insandır .Sen onnardan koru kendini.

— Benim canım sıkılıyor evde oturmaktan, dedi kız.

— Kasabaya gel benimle:

— Hergün hergün kasabaya gidilir mi?

Mastan ahlayıp ofluyordu. Kızının böyle karşısına geçip, Her lâfına çatır çatır karşılık vermesi ağırına gidiyordu. Ağırına gidiyordu ama gene de ses etmiyordu. Evde hır gür çıkarmak âdeti değildi. Çok kızarsa alır başını giderdi. Bir iki gün görünmezdi. Sonunda dönüp gelirdi gene. İki üç gün de hiç konuşmazdı. Ama sonunda:

— Hanım, derdi .Hanım. Ne yemeği var.

Konuşmalar çoğu zaman bu sözlerle başlardı .Sonra dağ tepe, tarla, kasaba derken ev eski durumuna dönerdi.

Ama son zamanlarda Mastanda bir gariplik vardı. Geceleri umulmadık zamanlarda yatağından kalkıp yollara düşüyor saatlerle dışarda dolaşıyordu. Deli gibiydi. Yağmur çamur dediği yoktu. Yağmurlu geceler eline şemsiyesini alıp fırlıyordu

— Oynatmış diyordu köylüler. Mastan oynatmış

Mastanın oynattığı söylentisi çabuk yayıldı. Sokakta, kahvede onu görenler yüzüne garip garip bakıyorlardı. Hani o mat deli gözlerini görmek için. Eğer Mastanın keçileri kaçırdığına gerçekten inansalar, bayram edeceklerdi.

— Geberir belki bu yakında, dedi Seydali

— Çoluğu çocuğu var günaha girme.

Seydali eliyle «Boş ver» işareti yaptı.

— Bizim de var, dedi. Acıyan oluyor mu?

— Dellenirse sevinmem ben, dedi Öküzlerin Hacı.

— Niye, dedi Sar'osman

— Ula, dedi Hacı. Herife akıllıykan lâfımızı annadamıyok. Bi de dellenirse gayri yanına varılmaz be.

Muhtar Kerim, eski Muhtar Kerim:

— Deli adamı köy yerinde bırakırlar mı, dedi. Bi mazbata, bi fezleke tamam.

— Asarlar mı dedi Moramıt.

— Yok, dedi Muhtar Kerim. Keserler. Ne len bu..... Tımarhaneye atarlar, senin anlayacağın delilerin yanına tıkarlar.

— Eh, dedi Sar'osman. Ondan sonra rahatlık. Ne hacizi galır ne ipoteyi.

— Soyu kurumadı ya, dedi Salih. Karısı var, kızı var bi de onnar çıkar başımıza.

— Garı gısmına lâf anlatmak goleydir, dedi Hotunlu.

— Eh, dedi Hasan. Kendi kendinize gelin güvey olun bakalım. Kim dedi Mastan delirdi diye be.

Sar'osman:

— Ben dedim, dedi. Akıllı adam işi mi yaptığı. Şar şar yağmur altında gecenin köründe geziyordu.

— İyi saatte olsunlar gelmiştir.

— Üzerlikten biri dediydi bana geçen, dedi Hotunlu. Yenicede bi cadı garı varmış. Yaman efsuncuymuş ha. Ona büyü dutturmuşlar Mastanı bağlamaya.

— Bak bu lâfına inanırım Hotunlu, dedi Salih. Herifin cin tutmuş gibi bi hali var zatı.

— Gasabada annatdılardı, dedi Hotunlu. Geçen sene biri, dutulmuş böle de bi ay ik'ay dolanmış. Sonunda deh etmiş hovuza kendini. Öldüydü.

— Deme dedi Hacı. Essah mı?

— Annadanın yalancısıyım dinim hakkı için. Osmansali dediydi bana. Geyik Hocanın gavesini dutan

— Yalan lâf gurmaz o dedi Salih.

Hasan hiç lâfa karışmıyordu.

Kapı açıldı Mastan içeri girdi. Hotunlu yerinden kalktı. Arkasından Hacı, Salih, Muhtar Kerim kalkıp gittiler.

Mastanın rengi atmıştı. Hani insanın söylenenlere inanası geliyordu. Sarı kara bir adam olmuştu.

— Selâmünaleyküm. dedi.

İsteksiz isteksiz karşlık verdi kahvedekiler:

— Aleyküm selâm.

Musa koştu. Mastanın oturduğu Masayı elindeki renkli peşkirle uzun uzun sildi. Mastan:

— Demliyse bi çayını içerim Musa, dedi.

— Evvel Allah, dedi Musa. Köt'olsa vermem.

Ocağa doğru yürüdü. Kahvedekiler onun arkasından tiksintiyle baktılar .Ama onun buna aldırış ettiği yoktu. Üst raftan gene o yaldızlı bardaklardan birini daha çekti. Mastanın çayını doldurdu.

Mastan masanın üstüne konan bir sineği kovaladı...

Mastanın en çok öğündüğü şey atıydı. Ne zaman at lâfı açılsa sözü evirir çevirir kendi atına getirirdi.

— At dediğin benim yağız gibi olmalı, derdi. Nurettin Paşanın atının tayı. Harbi umumide buraya geldiğinde döllendirdiydik.

Gerçekten iyi attı. Yol mol dinlemez, burnunun doğrultusuna giderdi. Taştan kıvılcım sökerdi. Eski efsanelerin içinden çıkıp gelmiş gibiydi. Kesikbel köylüleri ondan daha alımlı, daha biçimli bir at görmemişlerdi.

Ama huysuzdu. Narin yapısına yoluna karşılık huysuzdu. Otomobil sesi duydu mu yerinde duramaz. Üstünde adam tutmazdı. Motor sesini duydu mu sırtındakini bir çuval gibi yıkardı yere. Soyunun saltanatını elinden alan bu makinaya karşı kini vardı sanki.

Ata «İyenim Amet» bakıyordu son zamanlarda. Ahmet'in adı Mastanın yüzünden İyenim kalmıştı. Mastan ona «iyenim» derdi. Köy içinde Musa ile İyenimden gayri Mastana bağlı adam yoktu. Bu yüzden onu yanına almış iş vermişti. İyenim bir boğaz tokluğuna çalışırdı.

İyenim, senede bir kaç defa dolaydaki kasabalara giderdi. Önemli iş verilmezdi İyenime. Unuturdu çünkü. Bir işten fazlasını yapmazdı. Bin defa tembihlesen gene de verilen iki işten birisini mutlaka unuturdu. Bu yüzden Mastan ona yalnızca bir tek iş verirdi. «Git kasabadan çivi al» derdi. Eğer biri çıkıp «madem kasabaya gidiyorsun bana da bir keser alıver» derse, ya çiviyi ya keseri almadan gelir.

Mastanın yağıza binmesine izin verdiği günden sonra İyenim değişti. Burnu dikildi havaya. Atın üstüne bindiği zaman ilkin köy yerinde üç aşağı beş yukarı dolaşır. Herkese kendini gösterir.

Köylü de:

— Oh oh, der. Maşallah iyenim Çakıcıya dönmüşsün gene.

İyenim Ahmet bu lâfı duydu mu kuş olur uçar. Yüzü al al kızarır.

Son defa Güney'e gitmişti. Doktor çağırmağa. Gene yağıza binmişti. Köy yerinde şöyle bir dolanmış, milete görünmüştü.

Akşama dönmesi gerekti. Ama akşam iyice bastırdığı halde ortalıkta görünmedi. Mastanın aklı takılıp kalmıştı.

— Gine nerede uyudu galdı kimbilir?

— Çocuk mu bu, dedi karısı. Uyur mu hiç.

— Ne galesizdir (1) o, dedi Mastan, Uyur galır dağ başında.

— Yok, dedi kadın. Uyumaz canım. Hasta varken burda.

— Bardak gibi yürek var onda be. Dünya yıkılsa aldırmaz. Kabet (2) bende. Akıllı adam yoğmuş gibi doktora onu yolladım

— Bi iş gelmiştir başına belki, dedi kadın

— Eşkiyalar mı çıkacak yoluna.

— Doktoru bulamamıştır belki. Bi iş olmuştur canım, dedi kadın.

---

(1) Galesiz: Dertsiz, gaylesiz.

(2) Gabet: Kabahat demek istiyor.

— Sürüylen doktor var be. Biri olmazsa biri. Aptullah bey mi şart yani.

— Bell'olmaz be adam, dedi kadın. Dünya hali.

Mastan o akşam İyenim Ahmetle alıp verdi. Bazan susuyor ama bir zaman sonra gene patırdamaya başlıyordu. Ver yansın ediyordu. İler tutar yeri kalmamıştı İyenim'in.

Sabah erken kalktı. İlk işi İyenimi sormak oldu. Gelmemişti. Yün kuşağını döne döne beline dolarken:

— Eh, dedi. Gelsin o it dölü de konuşalım.

Giyinmesi bittikten sonra dışarı çıktı. Güneyden gelen yolun başına dikildi. Bir yandan patır patır söyleniyordu. Sanki doktor gelmezse düşüp ölecekmiş gibiydi. Epey dikildi kaldı yol üstünde. Ahmedin gelmediğini görünce söylene söylene kahvenin yolunu tuttu.

Ahmet öğleden sonra gelebildi. Atı yoktu. Ter içindeydi. Ağzı köpürmüş, gözlerine kan oturmuştu. İri iri soluyordu. Kahvenin önünden geçiyordu. Mastan camı tıklattı. Duyuramadı. Mastan kahveci Musaya:

— Musa, dedi .Çağır hele şunu bi.

Musa ok gibi fırladı dışarı, ağanın bir lâfını iki etmezdi.

— İyenim, İyenimmm, beri bak.

İyenim Ahmet dönüp baktı.

— Gel hele, dedi Musa. Ağa içerde seni çağırır.

İyenim Ahmet geri döndü. Geniş bir soluk aldı. Camın arkasında oturan Mastanı farketmişti. Bütün yorgunluğuna rağmen çabuk çabuk kahveye yürüdü.

— Neredesin be, dedi Mastan. Ardına adam çıkaracaktım az daha.

Hemen ordaki bir sandalyeye çöker gibi oturdu İyenim. Karşılık verecek, şu şöyle bu böyle diyecek hali yoktu. Bir iki nefes aldı. Başından yağırlı kasketini çıkardı. Mintanının yakasını açtı. Ter alaca gömleği ıslatmıştı.

— Sorma ağam, dedi

Mastan birden atı hatırladı:

— Yağız nerde, dedi.

— İşte ben de onu annadacam ya, dedi İyenim. Başıma geleni bilsen. At gitti ağa...

Mastan ayağa kalktı. Şaşkındı. İyenimin başının üstüne bir yumruk vurabilirdi.

— N'ettin len, dedi. Goca paşa atının tayıydı len, İt soyu.

— Öldü, dedi Ahmet.

Mastan sandalyasına çöktü. Yıkılmış gibiydi.

— Öf, dedi. Öf. İş bilmeyene iş buyurana müstahaktır bu.

— Benim suçum yok, dedi İyenim. Gabet hancı'da.

— Hancıda mı?

Atın parasını ödetmek imkânı çıktığına sevinmişti.

— Ödettiririm deyusa öyleyse, dedi Anlat hele.

— Güneye varınca, dedi. Atı hana çektim. Gevrek A'nın hanına.

— Ee, dedi Mastan. Sonra.

— Atın hâli malûm, yularından bağladım köstekledim. Bi de boynundan bağladım. Bi kısrak görüp de çullanmasın diye.

— Boğdunuz koca hayvanı desene.

— Yok be, dedi Ahmet. Dinle hele.

— Dinleymiş. Gabet sana atı teslim edende.

— Atı bağladım senin anlıyacağın. Doktora gittim. Akşama gideriz dedi. Döndüm hana geldim, Gevrek yüzüme bakar. Tuhaf hâli «Hayrola» dedim. Sustu. At geldi aklıma. Bi koşu girdim ahıra. Yerde yatıyor. Kan içinde.

— N'olmuş?

— Kısrak gelmiş, diye devam etti iyenim. Yağız dellenmiş. Yuları koparmış. palamarı çözmüş. Boynundakini sökmüş atmış. Çullanmış. Kimseler tutamamış. Gevrek bile, bunca yıllık hancıykan. Keşişin topal varya. Gevreğin yanında hani. Deh demiş kafasına koca düveri. Ölmüş zavallı.

— Ödettiririm terese, dedi Mastan.

— Benim suçum yok, dedi iyenim gene.

Mastan da anlamıştı bunu:

— Bulunmaz hayvandı, dedi. Gayri ele geçmez öylesi. Koca Nurettin paşanın, Deli Nurettin paşanın atının tayı bu be. Kuş gibi hayvandı

Ahmet atı Mastan'dan daha çok severdi:

— Allah günah yazmasın ya, dedi. Evlâdımdan ileriydi benim için. Evlâdımdan ileriydi vallaha.

— Dağ gibi attı, dedi Mastan. Koca paşanın atının torunu deyom be.

Sonra aklına doktor geldi:

— Doktor nerde, dedi.

— Yarın gelecek, dedi Ahmet. İşi çıkmış da!

— Bizimki iş değilmiymiş, dedi Mastan.

— Birini vurmuşlar, dedi İyenim. Yukarı Armutluda bi mukuat olmuş.

— Tam sırası ya, dedi Mastan. Bula bula benim hastalandığım günü mü bulmuşlar adam vurmağa?

Yağızın ölümünü duyan etraflarına toplanmıştı. Musa:

— Yüz metreden sesini duysam tanırdım ha, dedi. Nal vuruşu bile başkaydı canım. Attı. At paşasıydı mübarek. Yaman hayvandı.

— At paşası helbet, dedi Mastan. Paşa atının dölü, at paşası olmaz da kimin atı at paşası olur

Hotunlu:

— Ürkekti ya, dedi.

— Soylu hayvan da, dedi. Soylu hayvanda ondan. Senin solugan beygirler gibi galesiz olmaz onnar. Uçan yaprağın sesini duyardı. On adama değişmezdim. Dostumu düşmanımı benden iyi bilirdi.

— İy'attı, dedi biri.

— Hiç unutmam, dedi Mastan. Ölümden kurtardıydı bi gün beni.

— Yok, yahu, dedi Hotunlu.

— Ne sandındı, at dediğin öyle olur işte. Göle çıkmıştık. Ördek avlanmaya. Uzak duruyordu ördekler. Atın başını çektim göle sürdüm. Biraz gitti. Zınk diye durdu sonra. Öldür Allah gitmez - iç çekti - soylu hayvan işte. Meğerki uçurummuş bir garış ötesi. Köylüler annattı sonra. Hiç unutmam o iyiliğini.

— Ah, dedi İyenim Ahmet. Evlâdım gibi yandım. Yem

verdim mi kişnerdi. Öyle bi kişnerdi ki adam bellerdin canım. Adam bellerdin yâni.

— Eh, dedi Mustafa. İnsanlar öldükten sonra atlar dünyaya kazık mı çakacak. Ölmüş işte.

— İyi atın kıymatını bilen bilir, dedi Mastan, Senin gibi eşek üstünde büyüyenler attan annamaz.

— Ağa, dedi İbram. Gamlanmaya gelmez. At bulunur yiğit bulunmaz

At üstüne. Babasının, dedesinin atı üstüne. Köroğlunun, Çakıcının atı üstüne herkes ne biliyorsa anlattı. Yağız çoktan unutulmuştu...

Hasan damdayken yağan yağmurun ardı gelmemişti. Oysa o yağmur yetmezdi. İnce ince yağan o yağmur başakların adamakıllı büyümesine yeter değildi. Köylü bir ikinci yağmur bekliyordu. Şöyle bol bol, hızlı hızlı yağan bir yağmur. Üç gündür gökte bulutlar dolanıp duruyordu. Akşamdan beri bulutlar iyice artmıştı. Köylünün gözü Karıncalıdağın ardından ucu görünen buluttaydı. Kara kirli bulutlardı bunlar. Bu bulutlar. kapkara kirli bulutlar yağmur getirirdi. Başını toprağa iğmiş her adam bilirdi bunu. Bu bulutlara köylüler «Rahmet bulutu» derlerdi. Bu ölçü hiç şaşmazdı. Bu kirli bulutlar gökyüzüne iyice yığıldıktan sonra gök delinirdi. Köylü kirli bulutları gördü mü bayram ederdi. İşte gene Karıncalıdağın ardından bulutlar görünmüştü. Yağmur bulutları görünmüştü.

— Çoğa kalmaz, dedi Seydali.

— İnşallah, dedi Sar'osman. İşallah.

Seydali:

— Dedem gününden beri böyledir bu, dedi .Gök isli dama döndü mü rahmet gelir. İş o bulutlar bi gelsin. Gök bi isli dama dönsün.

Bulut Karıncalı dağın ardından çıkmıştı. Ama bir tek buluttu bu. Yağmur getiren bulutlardan bir tekiydi.

— Ardı yok, dedi Sar'osman' Ardı yok bu bulutun.

Serder Osman

— Bubam derdi ki, dedi. Gara bulut tek gezmez derdi. Gara bulut goyun sürüsü gibidir, derdi. Bi bulut bile olsa ardı çıkar derdi.

— İnşallah, dedi gene Sar'osman.

Bulut iyice yükselmişti. Karıncalı dağın tam doruğundan iki kavak boyu yukardaydı şimdi. Gelmiş gelmiş tam orda çakılıp kalmıştı. Kıpırdadığı yoktu.

Kimse gözünü buluttan ayırmıyordu. Herkes ayrı bir iş tutmak irice bir deveye benziyen o bulutu unutmak istiyordu ama, gene de gözler gökyüzünden ayrılmıyordu.

Bir zaman öylece gökyüzünde çakılı gibi duran buluta baktılar.

— Çivilemişler mübareği, dedi. Kıpırdamıyor bilene.

Sar'osman sarma sigarasını havaya kaldırdı. Dumanı düz çıkıyordu:

— Rüzgâr olmayınca bulut nasıl gider ki, dedi.

— Töbe,dedi Hotunlu. Allahın işine garıştı gene.

Bulut bir deveyi andıran şeklini kaybetmiş, yuvarlak bir biçime girmişti. Bu rüzgâr işaretiyti. Bulut durup durduğu yerde biçimini değiştirmezdi.

— Rüzgâr dönecek şinci, dedi Serder.

Beş on dakika sonra rüzgâr döndü. Tam dorukta duran bulut aşağıya doğru kaymağa başladı. Bir zaman sonra da yeni yeni bulutlar doldurdu gökyüzünü. Bir saatın içinde gök yarı yarıya dolmuştu. Serder Osman keyifliydi:

— Demedim mi ben, dédi.

Sonra bilgiç bir edayla tamamladı sözünü:

— Akşama yağar bu.

Gönülleri ferahlamıştı. Kahveye doğru yürüdüler. Sar'osman Seydaliye:

— Var mısın bi damaya, dedi.

— Helbet iyenim, dedi .Senin gibi çay ağacı bulunmaz.

Masanın başına oturdular. Seydali:

— Kaç daş çıkayım sana, dedi.

— Başa baş, dedi Sar'osman. Senden mi korkacaz yâni

Ama Seydali kendi taşlarından ikisini alıp göze attı. Hamlesini yaptı. Onunla başa baş dama oynayacak adam yoktu. Yalnız köyde değil kasabada bile hatırı sayılırdı damada. Hele Topal Emini yenince namı büsbütün artmıştı. Topal Emin kasabanın sayılı damacılarındandı. Seydali onu yenmişti de damacılar «Emini yenen Heybeli bu» diyorlardı onun için.

III. BÖLÜM

Çıktım Tepebaşına baktım ovaya
Bay Mustafa çağırdı Dam'oynamaya.

Halk Türküsü

Yağmur değil sanki ışık yağmıştı. Ovada ne kadar ekili tarla varsa ışıl ışıldı yağmurdan sonra. Başaklar doymuştu bu yağmurla. İş ekinlerin sarılaşıp biçilmesine, tınazlanıp dövülmesine kalmıştı. Köylü yağmurdan sonra çoştu. Hazırlıklar kıyametti. Oraklar, tırpanlar bileniyor. Düven tahtası için dağlardan çakmak taşı toplanıyordu. Ekime, biçime, harmana ait ne varsa evlerde sokaklara dökülmüştü. Hiç işe yaramadığı halde herkes sabanları da elden geçirdi .Kimseler ortalıkta görünmüyordu. Musanın kahvesine uğrayan hemen hemen yok gibi birşeydi.

Mastan aradabir tarlaların arasında dolaşmaya başlamıştı. Kaç yılın hacizcisi şimdiye kadar tarlaların arasında hiç dolanmış adam değildi. Köylü de şaşıyordu onun bu hâline. Başakları tuhaf bir yoklaması vardı. Sanki içinden ne çıkacağını öğrenmek ister gibi.

Mahsulün bereketini gördükçe içi gidiyordu .Hep hesap ediyordu. Bu tarlaların çoğunu istediği anda ele geçirebilirdi Sadece kasabaya haber edip haciz için memur çağırmak yeterdi. Ama buna cesareti yoktu. Mahsul sonu demişti köylüye. Köylüyle oynamaya gelmezdi. Hele malıyla oynamak büsbütün netameli bir işti. Ama ekinlerde vazgeçilir gibi değildi hani.

Tarlaların arasında dolaşıp durması bu yüzdendi. Tarlaları gördükçe aklı gidiyordu. Kasabaya haber salmağa, hacizcileri çağırmıya karar veriyor ama eve geldi mi işler değişiyordu. «Öldürürler beni» diyordu. Kendisi olsa köylülerin yerinde öldürürdü. Hiç acımaz çeker vururdu.

Aklına başka düzenler geliyordu. Hepsini alması farz değildi ya. İşine gelenleri, köylünün de pek ses çıkaramıyacağı gibi birkaç kişininkini alırdı. Fetci Kadrinin tarlasını alırdı. Kimse de bişey diyemezdi. Keler İbram'ınki de öyle. Deştimanın tarlasını da alabilirdi. Yeli cinli adamdı üçü de. Pek, uzağa yakına akılları ermezdi. Hiç bir işte köylüyle bir olmazlardı. Üstelik Mastanın evinin duvarında asılı kırmalardan, mavzerlerden korkarlardı.

İyenim Ahmedi kasabaya yoladı. Hacizcileri çağırsın diye. Arkasından.

— Jandarmalara da söyle, dedi. Köylü işi azıttı diye. Bir muhtarın bu işi becereceği yok, dedi. Millet birbirini yiyecek. Bi görünsünler fena olmaz.

Ahmet gitti.

Ertesi gün iki icra memuru ve birkaç jandarma geldi köye. Köylü onları görünce şaşırdı:

— Hayrola böyle vakitsiz geldiniz ya?

— İş, dedi memurlardan biri. Hacze geldik gene.

— Neyi?

— Tarlaları.

Sar'osman büsbütün sarardı:

— Hangilerini?

— Fetçi Kadrinin, Süleyman Uğurlu'nun.

— Deştiman'ın yâni.

— Ha. Bir de İbrahim Keser.

— Keler İbrahim de, dedi Sar'osman.

Sonra:

— Başka yok ya?

— Yok, deyip kesti adam.

— Nerden çıktı bunlar be, dedi.

— Eh, dedi Mustafa. Gayri bu dünyada söze de güven olmuyor.

— Kimin sözüne, dedi Seydali.

— Mastanın!

Seydali dudak büktü:

— Söz deye ben, dedi. Yiğit adamın sözüne derim. Mastandan bu beklenir işte Mastan bu. Daha ne olsun.

— Yazık, dedi Sarı. İyi bi mahsül alacaklardı kırk yılın başı.

— Namussuz, dedi Hasan, dişleri arasından. Islık çalar gibi çıkıyordu sesi. Namussuz işte.

— Ee, dedi Hotunlu. Mahsulü bereketli görünce iştahı domalmıştır.

— Bi şey yapsak, dedi Hasan. Yazık olur yâni.

— Ne gelir elden, dedi Sarı. Bi de gızar mızar bizimkiler de gider valla.

Hasan Sar'osmana baktı:

— Biz biz biz, dedi. Başka lâfın yok mu senin. İstediğin cennetlik, istemediğin cehennemlik. Bugün ona yarın sana. Bi kere köylü başını eğdi mi kaldıramaz gayri.

— Ne yapalım? dedi Sarı.

Etrafına bakındı sonra:

— Ne gelir elimizden, dedi. Ey bizim köylü anlat bakalım ne edelim şinci. Üç tarlayla kurtulduğumuza şükür bana kalırsa.

Hasan kıpkırmızıydı:

— İş Ali'de, Veli'de değil, dedi. Yol oldu mu çıkılmaz altından. Bugün Fetci Kadrinin tarlasına sen bi şey demezsen, yarın seninkine de o garışmaz. Eşek eşeği ödünç gaşır. Bugün bana yarın sana demişler.

— Doğru, dedi Seydali.

Hasan durdu, bir soluk aldı, devam etti:

— İş sürüye gurt düşürmemeli, dedi. Sürüye gurt düştü mü yandın gitti. Zarar vermedik goyun galmaz. Galır mı?

— Galmaz, dediler.

— Ya, dedi Hasan. Bugün bana yarın sana. Sürüye gurdu sokmayalım. Mastanın gözünü korkutalım. Yoğsam iki güne galmaz bizim de sırtımıza biner. Bugün üç tarla yarın beş. Öbürgün on olur. İş suyu başından kesmekte. Yoğsam sel basar köyü. Evimizi ocağımızı tar-ümar eder. Bunun sonu kesil-

mez. Hık demeylen Mastanı durduramayız benim bildiğim. Guduz itin dölü. Gözü korkmaz hepimizi ısırır. Guduz köpeğe ekmek atılmaz. Isırır gene. Guduz köpeğe sopa gerek.

— Kafasını ezmeli bile, dedi Hotunlu.

— Ateş düştüğü yeri yakar, dedi. Ama bu ateş köy yerine düşüyor. Fetcinin evini de yakar. Sar'osmanınınkini de. Mastana senet verenlerden bi tekimiz bile gurtulamayız. Fetci Allahın gulu değil mi, Deştiman Müslüman değil mi. İbram Keler komşun senin. Onun evi yansa, seninki galır mı a'nın o'lu. Sen onun elinden dut böyün (bugün) yarın o seni yalnız gomaz. Bi elin nesi var. İki elin sesi var.

Keler İbramla Deştiman soluk soluğa geldiler:

— Bizim tarla ha, dedi Keler.

Kimse karşılık vermedi.

Hasan, Keler İbrama doğru yürüdü:

— Dur hele iyenim, dedi. Dur hele, çıkmadık canda umut vardır. Bu köy gâvur köyü değil. Bi çaresini buluruz helbet.

— Of, dedi Keler. Of. Allah acıdı bi mahsül verdi diyordum. Yüreğime al ateş düştü duydum da.

— Hele dur, dedi Hasan

— Dur demesi kolay, dedi Keler. Benim yüreğim yanıyor. Ot ocak kalmaz bende bu gidişle. Ot ocak kalmaz.

— Benim de yanar yüreğim, dedi Hasan. Adam evlâdı, karı doğurduğu değil miyiz biz. Hiç mi çarşıda pazarda ağız görmedik. Karşına geçip oynamadık ya!

— Yok, dedi Keler. Bi de oynayaydınız gayri.

— Biz, dedi Hasan. Biz çare düşündük.

Keler gözlerini iri iri açıp baktı. Deştiman «çare» lâfını duyunca sokuldu. İkisi de Hasana bakıyorlardı

— Ne çaresi?

— Gidip konuşacağız, dedi Hasan. Sar'osman. Ben, Seydali, Muhtar Kerimi de alırız. Düvenci Hafızı da.

— İy'olur, dedi Deştiman

— Eğer o domuzun dölünde açcık yürek varsa vazgeçiriz.

— Sağ'olun, dedi Keler. Ben de geleyim.

— Sen bilirsin, dédi Hasan.

Deştiman:

— Ben de gelsem, dedi.

— Gelin, dedi Hasan. Gelin ya.

Muhtar Kerimle Düvenci Hafızı almak için köyün içine doğru yürüdüler. Haber çabuk duyulmuştu. Köyde ne kadar adam varsa toplanmış peşlerinden geliyordu. Peşlerindeki kalabalık her an biraz büyüyor; genişliyordu. Kadınlar, çocuklar da takılmışlardı en sona.

Muhtar Kerimin evinin önüne gelince durdular. Haasn kapıyı tıklattı. Muhtar Kerim çıktı dışarı. Hasan

— Mastana gideceğiz Kerim dayı, dedi. Hacizciler geldi gene. Fetcinin, Kelerin Deştimanın tarlası için.

— Dur hele, dedi Kerim. Geleyim şinci.

Muhtar Kerim de katıldı kafileye, yürümeğe devam ettiler. Düvenci Hafız'a geldiler.

— Ben böyle işe karışmam, dedi gelmedi Düvenci.

Kalabalıktan biri Hafız'ın kapısına kocaman bir taş attı. Fetci kadir de kalabalığın arasında idi.

Köyde Düvenci Hafızla kahveci Musadan gayri gözü gören, ayağı tutan kim varsa kalabalıktaydı

— Zamanını buldu, diyorlardı

— İt ürüyeceği zamanı bilir, dedi birkaç kişi.

— Can alıcı kesildi köyün başına.

— Sürüp çıkarmalı teresi.

— Kanımızı kurutuyor...

— Soysuz herif, it soyu!

— Geberemedi de.

— Geberesice dürzü.

— Allah canını alsın.

— Günahından korkmasam ben geberdirim.

— Uyuz it, uyuz itin soyu.

— Ne bu be, öldük mü biz, diye bağırdı biri.

Hasan en önde yürüyordu. Sonsuz bir yola gider gibiydi. Gözlerini boşluğa dikmişti... Öylece yürüyordu. Kalabalık

dalgalanıyor, konuşmalar gittikçe hızlanıyor, haşinleşiyordu. Ama Hasan bunları duymuyordu. O şimdi tek başınaydı. Açık sonsuz bir yolda tek başınaydı.

Mastanın evine yaklaşmışlardı. Üç silâhlı jandarma önlerine çıktı.

— Ne o, dediler.

— Ağanın evine, dedi Seydali. Ağanın evine gidiyoruz.

Jandarmalar silâh çıkardılar. Onbaşı:

— Dağıtın, dedi sonra kalabalığa dönüp. Dağılın bakalım.

Seydali kasketini çıkardı dizine vurdu:

— Kötü bi maksadımız yok, dedi.

— Dağılın be, dedi onbaşı gene.

Seydali döndü kalabalığa baktı. Sonra önüne doğru başını iğdi, yürümeğe başladı. Ardından kalabalık ta kıpırdadı. Jandarmalar geri geri çekildi.

Mastanın evine kadar gelmişlerdi. Jandarmalar geri geri gidiyorlar ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Mastan pencerede deydi. Gelenleri görünce çekildi geri.

Hasan kapıya doğru yürüdü. Kapıya bir iki vurdu. Mastan gene pencereye çıktı:

— Ne o, dedi.

Hasan:

— Sennen konuşmaya geldik.

Mastan kalabalığı tepeden tırnağa süzdü:

— Bütün köy mü, dedi.

Hasan elini gösüne koydu:

— Ben, dedi, Kerim dayı, Sar'osman, Seydali, Keler, Deştiman...

Kalabalık kıpırdadı. Fetçi Kadir ortaya çıktı:

— Ben de dedi.

Mastanın rengi atmıştı, sapsarıydı:

— Dağ başımı burası be, dedi. Bütün köy kapımda.

Hasan:

— Konuşmağa geldik biz, dedi.

— Konuşacak bi şeyim yok benim.

Hasan elini havaya kaldırdı:

— Hacizciler gelmiş, dedi. Mahsül sonundaydı pazarlığımız.

— Para lâzım bana, dedi Mastan. Paraları verip kurtulsunlar.

— Paraları yok.

— Yoksa satarım tarlaları.

— Bir ay beklemeylen ölmezsin, dedi Keler.

— O benim bileceğim iş, dedi Mastan.

Hasan bağırır gibi:

— Yazık, dedi .Göz göre göre yaptığına yazık.

Mastan diklendi:

— Çekin gidin be, dedi. Çekin gidin evimin önünden.

Jandarmalara döndü sonra:

— Şikâyetçiyim, dedi.

Jandarmalar alesta bekliyordu zaten. Namlulara kurşun sürdüler.

Onbaşı:

— Dağılın be, dedi. Herkes evine.

Sanki kimse söylediklerini duymuyordu. Hasan:

— Aç şu kapıyı da konuşalım, dedi. Bizden zarar gelmez.

Mastanın iki yanından iki silâh göründü... Mastan:

— Dağılın, dedi. Yoksa yanarsınız.

Hasan:

— Bak, dedi Senin adamların silâhlı. Biz de iğne bile yok. Niye korkuyorsun bi de. Aç da konuşalım.

— Ne konuşacaksınız?

— Bu haciz dursun, dedi Hasan, sesi emrediciydi. Söyle de gitsinler.

— Orası devlet işi, dedi Mastan.

Devlet sözü geçince Jandarmalar gene coştular. Kalabalığa sokuldular.

— Buz gibi senin işin bu, dedi Hasan. Gel durdur şunu.

Mastan:

— Kanun, dedi .Şeriatın kestiği parmak acımaz. Kanunun dediği olur.

— Senin dediğin oluyor, dedi biri.

Başka biri:

— Şeriat lâfı ediyor, dedi. Yüreğinde Allah korkusu olsa bu işi yapmazsın sen. Allahtan korksan.

— Adam evlâdı olsan, dedi başka biri.

Hasan elini kaldırıp kalabalığı susturdu.

— Mastan oğlu, dedi. Sen bu işten vazgeç. Bir ay beklemeylen ne olur.

— Keyfim misin?

— Sen bilirsin gene, dedi Hasan. Ama karaahmetlide Kesikbel'de kimse unutmaz bunu. Alsan da, almasan da kimse unutmaz. Alnına kara çalınır. Sözünden dönene, tükürdüğünü yalayana güvenmez kimse.

— Benim kimseye muhtaçlığım yok.

— Muhtaç olmayan bi Allah, dedi Hasan.

Muhtar Kerim:

— Halil, dedi.

Mastan şaşırdı. Yıllardan beri ilk defa adıyla çağrılıyordu. Kendi bile unutmuştu bunu.

— Halil, diye ikiledi Muhtar Kerim. Gel dön bu işten sen. Fukaralar dua etsin sana. Yazık çoluk çocuk açıkta kalacaklar.

Mastan değişti:

— Hah, dedi. Hah işte lâf dediğin böle olur. Senin hatırın için Kerim â, dedi. Sırf senin mübârek hatırın için dönüyorum. Kesikbel'in kırk köyüne değişmem senin hatırını.

— Sağol, dedi Muhtar Kerim.

Mastan devam etti:

— Bunlar iyilik bilmez. Aradabir yaralarını deşmedin mi, kuyruklarını kıstırmadın mı, para alınmaz bunnardan

Fetci Kadir sevinçten ağlıyordu:

— Hacizciler gelsin mi ağa, dedi. Yollayam mı?

— Gelsin, dedi Mastan, sonra vaz geçti. Yok beklesinler kahvede, şinci gelirim ben.

Birkaç dakikanın içinde dağılıverdi kalabalık. Hasan tek başına yolun ortasında kalmıştı. Dalgındı. Başını kaldırıp bak-

tı, Aliye pencerede duruyordu. Hasana bakıyordu. Gözlerinde tuhaf bir parıltı vardı, iri iri açmıştı gözlerini.

Hasan geniş bir soluk aldı. Tuhaf olmuştu, nerdeyse yere yıkılacaktı, zor duruyordu ayakta. Başını önüne iğdi, evlerine doğru yürüdü. Kapıyı itip içeri girdi. Ocağın yanında duran sedire uzandı. Hemen uyudu.

Yüzünde iç açıcı bir gülümseme vardı. Anası dikildi, Hasanın o hâlini seyretti. İki iri yaş yanaklarından aşağı kaydı.

— Üç tarlayı gurtarmış aslanınım, dedi yavaşca.

Yorganı alıp Hasanın üstünü örttü. Hasan bir iki defa sağa sola döndü, sonra hafif hafif horlamağa başladı.

Köylü için Hasan başka bir Hasan olmuştu. Adı heryerde saygıyla anılıyordu. Ama kimse olanları yeni baştan düşünmeğe niyetli değildi. Hepsine bir yılgınlık gelmişti. Sonradan yaptıkları işten korkar olmuşlardı...

Mastan kızgındı. Burnundan soluyordu kaçgündür. Mastan artık köylülerle konupşmuyordu. Hepsi onun yeni bir oyun hazırlamasından korkuyorlardı. Hemen hiçbiri Mastanın o yaptıklarını yanlarına bırakacağını ummuyordu.

Ama ekinler sararıp, orak işi tınaz işi başlayınca herkes Mastanı da, olanları da unuttu.

Hasana bir başkalık gelmişti. Çok konuşmuyor, arkadaşlarından bile uzak duruyordu. Oraktan yorulduğu zamanlar derenin başındaki armut ağacının altına oturuyor, düşünüyordu.

Gene gölgeye uzanmış birşeyler düşünüyordu. Serder Osman derenin içinden çıkıp geldi.

— Merhaba Hasan, dedi.

Hasan şaşkın:

— Merhaba.

— Hayrola, dedi Serder. Sana bi hâl oldu ya?

Hasan karşılık yerine omuz silkti.

— Bizden ırak duruyon, dedi Serder. Bişeye mi gızdın yoğsa.

Hasan elini Serder Osmanın omuzuna attı. Çok severdi

Osmanı. Gülüyordu. Ama dudaklarının gülümsemeden mi, yoksa ağlamaya hazır olduğundan mı titrediği anlaşılmıyordu.

— Ay'bettin, dedi. Hasta gibiyim de, Orak yoruyor beni.

— Benim tarla bitti, dedi Serder. Bi ucundan da ben dutayım istersen.

— İşin çok daha, dedi Hasan. Bi oraklan bitermi iş.

— İstersen, dedi Serder. Gardaş sayılırız sennen.

— Elbet, dedi Hasan. Gardeşik. Boşlamaya gelmez, açılırım yakında.

Serder tabakasını çıkardı, Hasan'a uzattı.

— Sar bakalım bi dene, dedi.

— Sen sarıver, dedi Hasan.

Osman iki sigara sardı. Cebinden «kav-çakmak»ını çıkardı. Bir çakışta kıvılcımlandı kav. Hasan, kavı Osman.ın elinden aldı. Yanık kav kokusu çok hoşuna giderdi. Doyamazdı bu kokuya.

Kav için için yanıp bitecekti nerdeyse. Osman da Hasanın elinden aldı kavı:

— Hele bi yakalım cigaraları da, dedi.

Sigaraları yaktılar

— Bi düşüncen var senin ya?, dedi Serder.

— Yok, dedi Hasan. Yok.

— Benden saklama Hasan, dedi Serder. Bi derdin var senin

— Yok, dedi gene, vallaha yok.

— Eh, dedi, benden gabet gitti. Sen bilirsin gayri.

Hasan:

— Bi derdim olsa sana söylemem mi dedi. Vallaha söylerim.

— Seydali dedi ki, dedi Serder. Bu Hasana ne oluyor dedi. Gel gidelim yanına gadar.

Hasan doğruldu:

— Gidelim

Dere boyunca yürüdüler, Seydalinin tarlası da dere boyundaydı. Hemen köprüyü geçince yolun sonunda uzun bir

tarlaydı. Karsalilerin tarlasını yol bölünce almıştı burayı.

Tarlanın tam ortasına çardağı çatmışlardı gene. Orak zamanı hep burada yatar kalkarlardı. Sıcak iyice civcivlendiği için onlar da çardağa çekilmişlerdi. Hasanla Serderi görünce fırladı Seydali:

— Hangi dağda gurd'öldü be, dedi,

— Amma da yaptın ha, dedi Hasan. Hiç mi gelmediydik yâni?

— Ne diyon, sen, dedi Seydali. Üle seni gören hacı oluyor hacı.

Yanında duran tahta testiden elini yıkadı. Islak ellerini yüzüne sürdü. Sonra pantalonunda kuruladı ellerini. Hasana uzattı:

— Eh, dedi. Elden gel bakalım.

Sallaya sallaya el sıkıştılar. Seydali çardağın altından bir minder çekti.

— Otur hele, dedi konuşalım.

Hasan minderi almadı ,kuru yere oturdu.

— Yarılamışsın, dedi. Maşallah.

— Mastana güvenilmez ki, dedi Seydali. Bakarsın hacze gelir.

— Zor gayri, dedi Serder. Olanlardan sonra. Ödü b... una karıştı

— O da doğru ya, dedi Seydali.

Hasan gene dalmıştı. Serder farketti.

— Bitirsek de şu orak işini dedi. Gasabaya tiyatro gelmiş İbramlar görmüş geçen... Gideriz.

— İy'olur, dedi Seydali.

— Hele bitsin iş de, dedi Hasan. Tiyatro kolay.

— Canımız çıktı burada, acısını çıkarmayalım mı?

—Bi garı varmış, öyle çekiyormuş gazeli ki, deme gitsin.

— Göbek de varmıymış?

— Üle göbeksiz tiyatro mu olur be, dedi Serder.

— Gideriz anasını satayım, dedi Seydali.

— Aç tavuk arpa ambarında görürmüş kendini ,dedi Hasan.

— Lâfa taş atma ,dedi Serder.

— Hele iş bitsin bir.

Serder, kasketini çıkarıp salladı:

— Harmandan sonra düğün de var ha, dedi. Mustafanın.

— Deme, dedi Hasan.

— Eh demiş kocaman sonunda. Göbeği çıkmıştı fukaranın kızı vermeyecekler diye.

— Padişah tohumu gibi hüküm verdiydiler, dedi Seydali.

— Muradına ermiş ya, dedi Hasan.

— Eh, dedi Serder, Bekleyen devriş (Derviş) muradına ermiş...

Gene tabakayı çıkardı. Üç tane sigara sardı. İyi sarardı sigarayı.

Hasan:

— Fabrika mısın mübarek, dedi. Sıyırma gibi serdin gene.

— Alıştık o'lum, dedi Serder. Kaçak tütün içmeylen alışıyor adam.

Seydalinin kardeşi kalktı, çalışmaya gitti. Bütün köylü çalışıyordu. Orak zor işti. Belâlı işti...

Adamın bileklerini kesiyordu tırpan sallamak. Can kalmaz kolunda. Tırpan zamanı köylünün eli hep yumruk yumruktur. Kavgaya çıkmış gibi. Açamazsın elini. Ağrılanır, kesik kesik olur avucunu açtın mı. Eller şişer, su toplar. Nasırlanır. Kollar, bilekler şişer iyice.

Hele bir haftadan uzun orak çektin mi kürek kemikleri de başlar sızlamaya. Yatamazsın yataklarda.

— Daha da çokiş var ya, dedi Hasan.

— De canım, dedi Seydali. O kadar büyütme. Yardıma gelirik biz.

— Sağolun ya, dedi Hasan Gidelim gayri.

Kalktı, arkasından Serder de doğruldu.

— Gine gelin ha, dedi Seydali.

— Sen de gel, dedi Serder. Anın o'lu hep biz mi gelecez.

— Geliriz be, dedi Seydali.

Dere boyuna doğru yürüdüler.

— Uğurlar olsun, dedi Seydali arkalarından.

— Eyvallah, dediler.

Gün ortalığı iyice yakıyordu...

O yıl orak işinin sonu Ramazanın başlarına gelmişti. Bu yüzden iş çoğuna iyice ağır geldi. Ama zar zor mahsul biçilip tınaza çekilmişti. Bayram yakınlayınca köylü işi bıraktı. Harman işi bayramdan sonra başlayacaktı.

Nihayet bayram geldi .Bayram namazından sonra herkes anasının babasının elini öptü... Sonra sıra köyün yaşlılarını ziyarete geldi. Sonra da iki bayram arası ölenlere. Bir bayramdan öteki bayrama kadar hangi evden ölü çıkmışsa ziyaret etmek adetti. İster dost ol, ister düşman, bu âdet bozulmazdı. Bu yüzden bütün bayramlarda küsler barışır, kavgalılar sarmaş dolaş olurdu.

Bayramın birinci günü böyle geçti.

Bayramın ikinci günü çınarın altında toplandı millet. Gene salıncak kurulmuştu. Davul zurna gelmişti.

Bu koca çınar ağacına kurulan Salıncak ilk gün çocukların, ikinci gün delikanlılarındır

Hasan, Serder, Seydali, Sar'osman, Süleyman hep birlik dolaşıyorlardı. Salıncağın oraya gelince Seydali:

— Binelim mi?, dedi.

— Binelim, dediler.

Her salıncağa binen davulcuya beş kuruş verirdi, beş kuruş o zamanlar çok paraydı.

— İlk kim binsin, dedi Seydali.

Hasan:

— Osman binsin.. dedi.

Osman:

— Sen binsene, dedi.

Ötekilerde Serderden tarafa çıkınca Hasan Salıncağa doğru yürüdü. İki delikanlı ellerine kıldan yapılma kocaman bir ip almışlar, Salıncağın ipini yanlamasına keser şekilde uzatmışlardı ipi. Biri bir ucundan, öteki öteki ucundan tutmuşlardı. Her defasında gerili iple salıncağı karşılayıp hızla çekiyorlardı. Böylece salıncak yukarılara daha yukarılara kadar gidiyordu.

Hızını alınca davul zurna gümgüm vurmaya başladı. Herkes işin sonuna kadar dayanamazdı. İnsanın başı çınarın dallarının arasına giriyordu sonunda. Hasanın hızı gittikçe artıyor, aşağıdan hababam destekliyorlardı.

— Dayan Hasan.

Başı dallara değmeğe başlamıştı. Salıncağa karşı ip geren iki delikanlı kenara çekildiler. Davul zurna pehlivan güreşlerine çalınan havayı tutturdu. Hasan aldığı hızla gidip geliyordu.

Sonunda salıncak yavaş yavaş hızını kaybetti. Hasan yere atladı. Sar'osman bindi bu defa. Sar'osman. İp çekenlere:

— Üle, dedi çok sallamayın ha, başım döner de.

Serder:

— Altına maltına gaçırma ha iyenim, dedi.

Gülüştüler.

Sarı sallanmağa başlayınca çenesi açıldı. Yüz türlü şaklabanlık ediyordu yukarda. Ötekiler artık boşlamışlardı salıncağı.

— Kasabaya gidiyoruz mu, dedi Seydali.

— Gidelim ya, dedi Serder.

Tam lâfını bitirmişti, bir silâh sesi duyuldu .Bulak taraflarından gelmişti. Arkasından bir ikinci, bir üçüncü.

— Tabanca bu, dedi Hasan.

— Hem de boşa gitmedi ha, dedi Serder.

— Allah vere de kavga mavga olmasa, dedi Hasan.

— Bi baksak.

Sar'osman da inmişti salıncaktan.

— Gidelim hadi, dedi. Bi bakalım.

Davulcuya on kuruşu verip Bulak'a doğru yürüdüler. Daha başkaları da vardı önlerinde.

Hızlanıp önde gidenlere yetiştiler.

— Tabanca mıydı, dedi Hasan.

Kel Bakırlı:

— Ha, dedi. Bana da öyle geldi.

— Allah vere de bi mukuat olmasa.

— Boşa gurşun atılır mı, dedi Kel... Nerde öyle zengin adam.

— İnşallah zevk için atmışlardır da.

— İnşallah.

Cinayet, yaralama akıllarına gelince daha da hızlandılar. Çeşmeye çıkan yokuşu bir soluktа aldılar. Çeşmenin üstündeki dut ağacının altında bir kaynaşma vardı. Oraya doğru koştular .Bir adam yere uzanmıştı. Etrafı kalabalıktı. Biri:

— Bi at getirin, dedi. Araba da hazırlasınlar..

Başka biri, köy yoluna doğru koştu

Yaklaştılar. Yerde yatan İbrahim Salih'ti. Omuzundan vurulmuştu:

— Vuran kim, dedi Hasan. Vuran kim?

— Hacı, dedi Taşcı. Kasap Hacı. Mastanın adamı.

— Kaçtı mı?

— Kaçmış diyorlar ya. Bilmem.

— Yakalaması kolay, dedi Hasan. İt dölü, nereye gidecek.

— Neye vurmuş ki?

— Bilmem.

Oturanlardan biri. Çürük Mustafa:

— Ağız dalaşıymış, dedi. O sövmüş, bu da sövmüş. O da çekmiş vurmuş.

Başka biri:

— Raziye içinmiş, dedi. Sen ben derken olmuş.

— Elin gahbesi için adam mı vurulurmuş?

— Gatil o, dedi, Çürük. Mahana (1) arar böle işi için. Anasını bellerler bi gün ya!

— İbram Sali ölmezse işi bitiktir. Ölürse hökûmet bitirir zaten.

İbrahim Salih ağaca dayalı duruyordu. Epiy kan kaybetmişti. Rengi iyiden iyise sararmıştı.

— Duz muz olsa da bassak yarasına, dedi Seydali

— Boşver, dedi Taşcı. Başın derde girer. Ubeytle Duran

---

(1) **Mahana**: **Bahana**.

vuruştuydu hani. Ubeyt'in yarasına bastıydım da başımı zor gurtardım. Tartomonz (1) olurmuş adam.

— Gayış gazısak, dedi Serder.

— Ben garışmam ,dedi Taşcı.

Serder Osman belinden palaskasını çıkardı. Tersini kazımağa başladı. Avucunun içinde kösele tozu epiy birikince yaranın üstüne bastı. Tam o sıra:

— Su, dedi İbram Sali, inilti halinde.

Sesi hemen hiç duyulmayordu:

— Su!

Biri çeşmeye doğru koştu. Serder arkasından bağırdı:

— İstemez, dedi. Yaralıya su verilmez, ganı hep akar sonra.

Adam geri döndü.

Kan yavaşlamıştı.

— Ha şöyle, dedi Serder. Çoğa kalmaz durur bunun kanı.

At gelmişti. Musta'ların yoz atı.

İbram Sali'yi üç beş kişi kuçaklayıp atın üstüne oturttular. Kendinde değildi. Bıraksalar atın üstünden çuval gibi düşerdi. Biri arkasına atladı sıkıca tuttu.

Serder atın dizginini çekiyordu.

— Su, diye inledi yaralı.

— Ölür mölür de, dedi Çürük. Gözü açık gider. Bi yudum sudan ne çıkar.

Serder:

— Olmaz yahu, dedi. Yaralıya su verilmez ,ölür be.

Köy yerinde araba hazırdı. Hemen yaralıyı arabaya yerleştirdiler. Böyle zamanlarda Mastan arabasını esirgemezdi.

Serder Osmanla Hasan arabaya atladılar. Serder:

— Dua edin de yetiştirelim, dedi.

Yaralı yeniden inlemeğe başladı:

— Su:

Serder elindeki kalın sopayı atlara doğru salladı.

---

(1) Tartomonz: Tetanoz demek istiyor.

Araba sallana sallana tozlu yoldan ilerliyordu. Serdeı önde oturmuş arabayı kullanıyordu. Hasan arkaya. yaralının yanına binmişti.

İbram Sali inliyordu .Yaralı tarafının üstüne yatıyordu. Hasan buna engel olmağa çalışıyor, tutup onu çeviriyordu. Yaralı çevirmek için her tutuşunda:

— Su, diyordu. Su.

Sesi duyulur duyulmaz birşey, İncecik, çelimsiz.

— Az kaldı, dedi Hasan. Az kaldı be iyenim.

— Su.

— Suyumuz yok be iyenim.

— Oh, dedi İbram Sali. Yanıyorum... Su...

Araba kumlu yola çıkmıştı. Artık eskisi gibi sallanmıyordu. Düz yolda biteviye gidiyordu. Yaralı ferahladı, sesi kesilmişti, Hasan kuşkulu kuşkulu eğildi üstüne:

— İbram ,dedi. İbram.

Bir inilti karşılık verdi. Boğulur gibi bir ses.

— Ha.

— İyi misin?

Yaralı konuşmadı, Elini yarasına götürdü. Eli kana bulandı:

— Vuruldum mu?

— Emniyetsiz, dedi Hasan. Sıyırmış omuzunu da.

Yarası yeni yeni acımağa başlamış olmalıydı. Hasta kıvranıyordu. Gene yan döndü, yarasının üstüne yattı. Hasan tutup çevirdi...

— Nereye, dedi yaralı, Nereye gidiyoruz biz?

— Doktora.

— Ah, dedi. Ah ben ona gösteririm.

— Kim vurdu seni?

— Kasap Hacı. Kalleş kerata.

— Sus sus, dedi Hasan. Kanamasın gene.

İbram Sali yaranın üstündeki elini çekti. Eline bulaşan kösele kazıntısını ve pıhtılaşmış kanı gördü.

— Derin mi, dedi. Derin mi yara?

— Yok, dedi Hasan. Emniyetsiz canım.

— Bi iyileşeyim.

— Boşver, Allahından bulsun.

— Sağ komam onu ben. Anam avradım olsun sağ gorsam.

Yola çıkalı bir saata yakın olmuştu .Serder arkaya seslendi:

— İyi mi bari?

— İyi, iyi, dedi Hasan. Açıldı biraz.

Serder:

— Sık dişini İbram'ım, diye bağırdı. Az galdı yolumuz.

Yaralı fısıldar gibi:

— Bi dutsun golum da, diyordu.

Avucundaki kanı yaladı. Köselenin acı, buruk tadını duymadı bile. Sonra tükürdü.

— Bi yudum su versene. dedi.

— Yok ki, dedi Hasan. Suyumuz yok ki.

Zor konuşuyordu İbram Sali. Ağzı iyice pamuklanmıştı, dili dönmüyordu sanki. Araba biraz daha hızlandı, inişe gelmişlerdi.

— Yaklaştık ha, dedi Hasan. Az kaldı.

Bu iniş bittikten sonra kasaba 10-15 dakika zor çekerdi. Serder de atları gittikçe sıkıştırıyordu. Mastan görse deli çıkardı .Atlarının ezilmesini istemezdi .Serder biraz da bundan ötürü ,hınç alır gibi kırbaçlıyordu

Araba gene sarsılmağa başlayınca Hasan:

— Ağır ol, diye bağırdı.

— Gece galırız da doktorlar nazlanır sonra, dedi Serder.

Hasan sustu. Arabanın yan penceresinden baktı. Kaymak Tevfiklerin bağına gelmişlerdi. Birazdan mezarlık ve daha sonra da park görünecekti.

— Geldik olduk, dedi kendi kendine.

Yaralı bayılmıştı.

— Bayıldı bu, dedi Hasan. Hızlan iyenim.

Serder kırbaçları gene şaklatmağa başladı...

Kasabaya girmişlerdi. Biraz ötedeki yoldan sağa sapacaklar, Akıl Fikir tepesine tırmanacaklardı. Hastahane hemen buyokuşun sonundaydı.

Araba tepeye doğru tırmanmağa başladı, peşine çocuklar takılmıştı. Araba Hastahanenin önünde durdu. Serder atladı. Hasan da.

— Yaralı, dedi Hasan.

— Bayram günü mü, dedi kapıcı. Doktor yok.

— Gelmez mi?

— Çobanımıyım, dedi kapıcı.

— Ülen, dedi Serder. Herif geberirse kıyamete kadar yanarsınız ha.

Kapıcı telâşlandı:

— Ağır mı?

— Bayram gezisine getirmedik, dedi Serder. İki gurşun yemiş herif. Bi varil gan akmış be.

— İçeri alalım ö'leyse, dedi kapıcı, demir kapıyı açtı.

Arabayı içeri çektiler. Nerden çıktığı belirsiz adamlar, çocuklar sardı arabanın etrafını.

— Ciğerlerini delmiş kurşun, dedi biri.

— İşi bitmiş desene.

— Bizimkinin elinden kurtulamaz, dedi kapıcı. Nelerini gördüm ben. İki günde kuş gibi kalkar ayağa.

— Yaman ha, dedi biri.

— Yaman da lâf mı, dedi kapıcı.

— Almış eline bıçağı, dedi biri. Kesip biçiyor. Ama helâl olsun.

Hasan:

— Bi haber etsek, dedi. Doktora bi haber etsek de.

Kapıcı gönülsüz:

— Ben gideyim de, dedi. Çağırayım. Bayram günü iş çıktı gene.

Kapıya doğru yürüdü, yarı yoldan döndü:

— Savcının haberi var mı, diye sordu.

Serder omuz silkti.

— Yo, dedi .Doğru geldik biz.

— Sıçırdınız şimdi ,dedi kapıcı. Kızarlar size.

Sonunda yürüyüp gitti. Arabanın etrafını kuşatan kalabalık iyice daralmıştı

Biri:

— Ne olmuş buna?, dedi.

Hasan:

— Vurmuşlar, dedi.

— Tarla işi mi?

— Bilmem, dedi Hasan. Belli değil daha.

— Vuran belli mi?

— Cık, dedi Serder.

— Herif ölürse gurtarır paçasını o da, madem belli değil. Gören de olmamış mı?

— Olmamış.

Var, dese başına iş açardı. Mahkeme mahkeme sürterdi. Birden kendi mahkemesini hatırladı, Hasan. Unutulmuş gitmişti bile.

— Ölürse vuran kurtulur, dedi adam önce.

— Ölmez, dedi Serder. Dağ gibi adam iki gurşunla ölür mü?

— Ters bi yerine gelirse, dedi adam.

Biraz sonra doktor göründü. Sapsarı bir adamdı.

— Müddeiumumi beyin haberi var mı?, dedi.

— Yok, dedi Hasan.

— Alın içeri, dedi Doktor. Bekliyeceğiz.

İbram Sali gene kendine gelmişti ama aradabir dalıp dalıp gidiyordu. İnledi. Birkaç kişi daha yardım ettiler. İçeri kaldırdılar. Doktor yaralıya yaklaştı. İğildi.

— Yaraya ne koydunuz? dedi.

— Kayış kazıdık, dedi Serder. Kan akıyordu da.

— Ne zaman oldu, dedi.

— İki üç saat oldu.

— İyi halt etmişsiniz, dedi Doktor. Bari yarasını da siz saraydınız.

Serder karşılık vermedi. İbram Sali hastahanenin taş avlusunda öylece yatıyordu. Doktor bir şişeden yaranın üstüne birşeyler döktü. Yara köpük köpük oldu. Yaralı:

— Su, dedi.

— Su verin şuna, dedi Doktor.

— Ölür, dedi Serder. Kendinden çok emindi.

Doktor Serder Osmana dik dik baktı. Osman:

— Siz bilirsiniz ya, dedi iyi bellemezler bizde.

— Saçmalama be, dedi Doktor.

Hasan su almak üzere yürüdü. Tam o sırada Savcı, kapıcı ile birlik geldi. Yaralıdan tarafa yürürken Savcı:

— Kim getirdi bunu ,dedi.

Hasan daha sudan gelmemişti:

— Biz getirdik, dedi Serder.

— Hangi köyden?

— Karaahmetli

— Kayran, dedi Savcı. Yahu şu köyün adı Kayran değil mi?

— Karaahmetli'dir ya, dedi Serder.

— Kim vurmuş bunu?

Hasan gelmişti. Lâfa karıştı:

— Belli değil hâkim bey, dedi.

Savcı:

— Gören yok mu?

— Yok ya, dedi Serder. Bi silâh sesi duyup koştuk. İşte böle.

— Hiç görür müsünüz? dedi Savcı.

Yaralıya döndü baktı:

— Kim vurdu seni.

İbram Sali bir iniltiyle karşılık verdi. Savcı Doktora:

— Siz tedavisini yapın hele de, dedi. İfadesini sonra alalım

Hastayı masaya götürdüler. Doktor:

— Soyun şunu, dedi.

Hasan, İbram Sali'nin ceketini çıkardı. Doktor mintanı makasla kesti.

— Tetanoz hazırlayın, dedi.

Bıyıklı bir hastabakıcı dolabı açtı:

— Pensi ver, dedi doktor.

Adam işini bırakıp Doktora pensi verdi. Yeniden dolabın

başına döndü. Doktor yarayı temizlemişti bile. İki taraftan tampon yapıp sardı

Tetanoz seromu hazırlanmıştı. Adam enjektörü Doktora uzattı. Almadı. Yürüyüp gitti. Bıyıklı adam:

— Karnını açın şunun, dedi.

Adam elindeki iğneyi İbram Sali'nin göbeğine batırdı.

Köylü ifade vermekten korkardı. Hele iş zamanı. Mahkeme harman tırpan dinlemezdi. Adamı ikidebir kasabaya çağırırlardı. Bu yüzden köyde «Paran çoksa kefil ol, işin yoksa şahit ol» sözü çok edilirdi.

Köylü susunca, İbram Sali Kaza demişti zaten. Savcı kızmıştı. Ama elinden ne gelirdi. Yaralanan adam «kaza oldu, kendi kendimi vurdum» dedikten sonra.

Gidişinden tam 19 gün sonra İbram Sali kolu askıda geldi Harman işi çoktan başlamıştı. Nerdeyse yarılamıştı millet harmanlarını.

IV. BÖLÜM

«İyiler göçüp de kemler kalmasın.
Herkes bildiğinden geri durmasın.»

Kul Halil

1.

Adam bunalır. Ovada sıcak başladığı zaman durulmaz. İlkin seyrek otlar sararır. Sonra çam pürçekleri yeşilliğini kaybedip kırmızılaşır

Hele armutlar yolunmaya başladı mı? Artık ovada durulmaz. Her taraf cehennem gibi yanar. Ova ova değildir ondan sonra. Kıpkırmızı bir ateş harmanıdır. Herşey bu ateş harmanının içinde kavrulur, yanar.

Köylü ne yapacağını nereye gideceğini bilemez. Rüzgâr istemez kimse. Ateş harmanının rüzgârı sıcaktır .Yangın yalazı vurur insanın suratına. Millet başını suya sokar. Ama sudan çıkmasıyla saçların kuru kuru olması bir olur. Rüzgâr başladı mı kimse ortalıkta görünmez. Ateş harmanının o boğucu, sıcak rüzgârından kaçarlar. Kendine bir subaşı, bir gölge bulan herkes serilir. Ova bayılır.

Bir zaman sonra ovanın sarılığı alıp yürür. Yaprak dal ne varsa sararır. Sonra toprak rengi olur. Bir tutam yeşillik görünmez. Yalnız Bulak çeşmesinin bulunduğu tepede iki ağaç, bir dut, bir de o ihtiyar kıryer söğüdü kalır. Onlar sararmaz.

Bulak suyu besler onları. Bu yüzden yaz iyice azıttı mı, ateş harmanı denilen o boğucu sıcaklık başladı mı, köylünün yarısı Bulak suyunun başındadır. Güneş dönene kadar kimse yerinden oynamaz.

Ateş harmanından ilk haber getiren tozlu bir rüzgârdır. Tam, Güllü köyüyle Üzerlik Köyünün arasından gelen bir rüzgâr.

Köylünün düşman yeli dediği bu rüzgâr döne döne gelir. Çam pürçeği, yaprak, dal, saman artığı ne bulursa önüne katar. Güllüden, Üzerlik yönüne döndükten sonra 200 metre sonra vadiye iner. Yolun, tarlaların olanca tozunu ayağa kaldırır

Yola indikten sonra büsbütün azıtır. Büsbütün fır dönmeğe başlar.

Ta Paşalar Köprüsüne kadar. Paşalar köprüsüne kadar ferman dinlemez deli bir rüzgârdır. Ama Paşalar köprüsüne geldi mi bıçakla kesilmiş gibi durur. Dağılır. Yorgunluktan çatlayan atlar gibi yığılır kalır. Köprüyü geçemez. Sanki o delişmen rüzgâr derenin yatağına girip, akar gider.

Düşman yeli, Temmuzda çıkar. Yıllardan biri hiç şaşırmamıştır. Temmuzun onuyla yirmisi arasında gelir. Düşman yelinden on gün sonra ova sarıdır. Pis bir sarı. Çocuk ameli gibi.

Düşman yeli, Temmuzda çıkar. Yıllardan beri hiç şaşırmametli'de o yelden sonra ovayı bırakıp dinlenmeğe çekilmek gelenektir. Kimse çalışmaz. Bu yüzden köylü harman işini Düşman Yeli çıkmadan bitirmeğe çalışır .Çoğu zamanda bitirir. Ama bazan mahsul gecikir, geç taneler, geç biçilir.

Karaahmetli'de herkes Düşman Yelinden sonraya kalmaktan korkar.

Temmuz 1 demişti. Aklı başında bir rüzgâr çıkmamıştı daha. Harmanlar dövülü bekliyordu. Hemen bütün harmanlar dörde beşe bölünmüştü. Rüzgâr çıktı mı herkes bir ucundan tutacaktı. Sap saman ayrılıp hararlara, çuvallara doldurulacaktı. Bütün tarlaların ortasında öbek öbek döğülmüş harmanlar yığılıydı .Herkes rüzgâr bekliyordu. Sapı taneden öteye atabilecek bir rüzgâr. Güçlü düzgün tarafından bir rüzgâr...

Üç dört gündür oturmuş bekliyorlardı. Rüzgâr beklemek adamı deli ederdi. Yaba elinde beklemek zor işti. Bir dal kıpırdayıp, bir çıtırtı oldu mu umutlanırsın .Başını havaya dikersin .Yel esermiş gibi gelir. Bir tutam alırsın harmandan, ağır ağır dökersin. Sap tane aynı yere düşer. Deli olursun .Bir gün... İki gün. Üç gün. Ondan sonra adam ağzına geleni söyler.

Gökte iki parça bulut vardı. İki tutam bulutu gökte dolanır görenler umutlandılar.

— Örüzger ardında bunun ha? dedi biri.

— Doğru dedin iyenim ya, dedi biri. Bu meret yağmurla gelmese.

— Allah göstermesin, dedi öteki. Allah göstermesin

İkindiye doğru gök doldu. Bulutlar çabuk çabuk toplanıyorlardı.

Hafifden hafifden bir yel esiyordu. Ama daha sapı taneden ayıracak kadar güçlü bir rüzgâr değildi bu.

— Yarına hızlanır

Bunu diyen haklıydı .Rüzgâr hızlanacaktı. Belki ertesi güne kalmadan da hızlanacaktı .Ama yağmur korkusu da onunla birlikte büyüyordu.

Akşama doğru sap tane birbirinden ayrı düşmeğe başladı. Bir an köylü gökteki bulutları unuttu. Rüzgâr gelmişti işte. İşlerini bitirebilirlerdi. Ama akşam olmuştu. Karanlık basacaktı birazdan.

Gözü gökyüzüne takılanlar sevinemiyordu. Koca gök dolmuştu. Bir yağmur gelirse ekinler işe yaramazdı. Hele devamlı yağarsa büsbütün kötü olurdu. Sular alıp götürürdü, dövülmüş harmanı. Suların götüremedikleri de çürürdü.

Kimi bu yüzden harmanı gece savurmağa kalktı. Ama yağmur başlarsa onlar da zarardan kurtulamazlardı. Yağmur hazır ayrılmış taneleri alıp götürürdü. Hem koca tarlanın harmanı iki saatte de savrulamazdı ya.

Yağmurun iyice yakınladığını anlayınca köylü telâşlandı. Herkes savrulmamış harmanı çuvallara dolduruyordu. Tarlalardan harmanlar evlere taşınacaktı. Kolay iş değildi bu.

— Hey Allahım acı gayri ,dedi Serder

Bir yandan çalışıyor, bir yandan da kararan gökte yıldız arıyordu. Ama bir tek yıldızın bile göz kırptığı yoktu. Herşey bulutların arkasında kalmıştı.

Hasan iki yük sarmış götürmüştü. Ama daha bir yığın duruyordu geride.

Ortalık ana baba gününe dönmüştü. Hava iyice kararmış-

kimse birbirini iyice seçemiyordu. Yalnız ellerinde çuvallar harmanları evlere taşımağa çalışıyorlardı. Herkes birşeyler yapıyordu. Bacakları üstünde güçlükle duran cılız, hastalıklı çocuklar bile, Köyde ayağa kalkabilecek kim varsa çalışıyordu. Tarlada kalan harman azaldıkça, tınazlar eridikçe seviniyorlardı

Eşeğine, atına, öküzüne yük saran, kağnısına sap dolduran eve koşuyor, boşaltıp hemen geri dönüyordu. Soluk almağa zamanları yoktu.

Serder gene gökyüzüne baktı. İlk damla ta alnının ortasına düştü.

— Geldi, dedi kendi kendine. Geldi meret.. Töbe töbe..

Herkesin hareketine bir telâş, bir acelecilik gelmişti.

Her kafadan bir ses çıkıyordu.

— Yağmur geldi.

— Uy anam yandı mahsul.

— Buraya çek.

— Çamura düşürme.

— Eylenme ha, Üsen de gelsin.

Herkes daha fazla yük götürmeğe çalışıyordu. Daha çok mahsul kurtarmak için çuvalları daha çok dolduruyorlardı. Yol boyunca bu yükün altında eziliyorlardı âdeta..

Halil A'nın 9 yaşındaki Sar'olanı bile sırtına kocaman bir harar yüklemişti. Götürmeğe çalışıyordu. Gözlerini yorgunluktan iri iri açmıştı.

Hasan ona yetişmeğe çalıştı. Çocuk iki tarafa sallana, sallana ilerliyordu. Sırtındaki yük 50 kilo kadar vardı. Ucu yere değiyordu, sürünüyordu

9 yaşında bir çocuğun 50 kiloya yakın yükü götürmeğe çalışması Hasan'ı içlendirdi. Sırtında yük olmasa oturup ağlayabilirdi.

Çocuk yükü bin güçlükle taşıyordu. Hasan yaklaştı. Sessiz sessiz ağlıyordu çocuk. İpince bir hıçkırık duyuluyordu. Gene de sırtındaki yükü bırakmağa niyetli görünmüyordu.

Harmanda bulunan mahsulün büyük kısmı evlere taşınmıştı. Yağmur yavaş yavaş hızlanıyordu. Birkaç şimşek çak-

tı. Bir anlık o bembeyaz şimşek ışığında bütün yüzler fersiz gözleriyle ölü yüzleri gibiydi.

Yağmur bütün şiddetiyle bir anda bindirdi. Artık mahsül kurtarmağa çalışmak boşunaydı. En son doldurdukları çuvalları sırtladılar. Gittikçe ağırlaşan yağmur altında yüklerini zorlukla taşıyorlardı.

Birkaç dakika içinde çuvallar sırılsıklam olup çıkmıştı. Kimse ağzını açıp konuşmuyordu. Sanki harp meydanından ölülerini taşıyan askerlerdi. Sırtlarına vurdukları ıslak çuvallar onların son tutamakları, son umutlarıydı

Ağır ağır yürüyorlardı .Delice yağan yağmurun içlerine işlemesini yürekten istiyormuş gibi ağır ağır yürüyorlardı.

Yeniden çakan bir şimşek ışığında ilerde yürüyen birinin tökezlenip düştüğünü gördüler. Bu bir kadındı. Telâşla başını örtmediği için örgülü saçları bir anlık ışık altında seçilmişti.

Şimşekler sıklaşmıştı. Karıncalı dağa bir yıldırım düştü. İyice yakına düşmüştü. Gürültüden korkan çocuklar bağırmağa başladılar

Bir şimşek daha çaktı. Yere düşen kadın doğruldu. Çuval gene sırtladı. Serder kadının yanına gelmişti.

Karanlığa doğru seslendi:

— Bacı bişeyin yok ya?

— Yok, dedi kadın.

Serder sesin sahibini tanıdı. Çürüklerin geliniydi. İki gün olmuştu doğuralı.

Serder:

— At çuvalı sırtından, dedi. At onu.

Kadın zorlukla yürüyor. Sendeliyordu.

— At çuvalı, dedi Serder gene. Lohusasın sen.

Kadın sanki söylenenleri duymuyordu. Serder hızlandı. Kadına yetişti.

— At onu, dedi. Sesi emrediciydi.

— Buraya kadar geldikten sonra kolay, dedi kadın.

Serder Osman kendi sırtındaki çuvalı attı. Kadının taşıdığı çuvalı aldı. Omuzladı.

— Ben göturürüm, dedi.

Bir şimşek ışığında kadının üst dişlerini dudağına geçirdiğini gördü.

— Sancı mı, dedi.

— Yo, dedi kadın. Sesi acıyla titriyordu.

— Bacı yalan söyleme, dedi Sancılısın sen.

Kadın karşılık vermedi. Yıkılır gibi oldu. Serder sırtındaki çuvalı bıraktı. Kadını tuttu. Koluna girdi. Kadın Serderden kurtulmağa çalışıyordu. Kendi kendine yürüyecek hali yoktu. Serder kucaklamak istedi .Kadın inatla engel olmağa çalıştı. Bir zaman sonra gevşedi, bayıldı. Serder kadını şimdi kucağında taşıyordu. Kadının kesik kesik soluk aldığını duyuyordu.

— Bacı, dedi.

Kadın kıpırdamadı.

— Bacı.

Gene o kesik kesik solük duyuluyordu.

Serder çamurlu yolda zorlukla ilerliyordu. Etraftan geçenler onları farketmiyorlardı, bile. Herkes kendi derdine düşmüştü.

Yağmur büsbütün hızlanmıştı. Keskin damlalar yüzüne çarpıyor, gözlerine su doluyordu.

Köye gelmişlerdi. Çürüklerin evi hemen köyün başındaydı. Açık kapıdan içeri girdiler

Kadını yere bıraktı. Tam o sırada Mustafa içeri girdi. Serder:

— Merhamet yok mu sende, dedi. Bu haliylen tarlaya gider mi bu be.

Mustafa şaşkındı.

— Gelmiş mi, dedi. Habarım yok vallaha.

İçerdeki odadan tiz bir çocuk ağlaması geliyordu.

Ertesi gün öğleye doğru yağmur dinmişti. Geride yalnız sel sularının artıkları ve pis bir çamur kalmıştı. Herkes yorgundu. Köy daha çok bir ölü evine benziyordu. Aynı karamsarlık, aynı sessizlik...

Yalnız Mastan kederli değildi. En çok zarar görenlerden biriydi. Ovada ençok toprağı olan oydu. Ama onu umutlandıran başka şeydi. Sel yüzünden köylü borcunu ödemezse eline bir yığın tarla daha geçerdi. Zararını fazlasıyla çıkarırdı.

Köylünün bu işten büyük zararla çıkmıyacağını da biliyordu. Köylü umudunu kurtarmıştı. Toprağın cömert davranması gökyüzünü kızdırmıştı ama. Gene de köylü umudunu sonuna kadar korumuş, kurtarmıştı.

Yağmur kısa sürdüğü için evlerde saklanan ıslak mahsulün kızışıp küflenme derdi de kalmamıştı. Köylüye şimdi yeni bir iş çıkmıştı. Evlere yığılan mahsulü yeniden tarlaya taşımak, kurutmak.

Böyle işe de can kurbandı doğrusu...

Yağmur, yorgun ovayı tepeden tırnağa yıkamış, güzelleştirmişti. Ama bu güzellikte boynuna kuru kafa asmış yamyam kadınlarının acılığı vardı. Ova suya batıp çıkmıştı. Böyle bir yağmurdan sonra Düşman yeli ovayı o kısır sıcağı getirmekte zorluk çekerdi. Bu yıl geçikecekti ateş harmanı.

Köylü sapı tarlaya taşıma işine girişmişti bile. Ama herkes kendi tarlasına değil de yakın tarlalara yığıyordu mahsulü.

Güneş çıkmıştı. Bir günün içinde kururdu hepsi.

— Temiz mahsul bu ha, dedi Seydali.

— Az daha iyice temizleniyordu ha, dedi Serder.

Akşama doğru herkes evini boşaltmış, mahsulü harman yerine yığmıştı. Yabayla, dirgenle ha babam karıştırıyorlar, alt üst ediyorlardı. Yoksa kolay kurumazdı saplar.

O gece sabaha kadar uzaktan uzağa bağıran, haber soran, türkü söyleyen sesler duyuldu...

Sabahla bir gün ışıyınca herkes ağaçların altına, nemli toprağa uzanıp uykuya daldı...

2.

İbram Sali omuzundaki sargıları çözdü. Yarası nerdeyse iyileşmişti. Tam tepedeki çakılların arasına oturdu. Tüfeğini iki bacağının arasına kıstırmıştı. Bu bir Alman mavzeriydi.

Yunan harbinden kalmıştı. O sabah tüfeğini iyice silmişti. Uzun zamandan beri kimse silâhı duvarda asılı durduğu yerden indirmemişti. Senelerden beri bir sigara paketini içinde duran üç kurşunu da aldı.

Yol tâ ilerisine kadar iyice görünüyordu. Aradabir çalıları aralıyor, yolu gözetliyordu. Daha gelmezlerdi. İbram Sali bunu biliyordu .Ama işi kadere bırakmaya da razı olmuyordu. Ne olur ne olmaz diyordu içinden.

Hacı, Mastanla birlik Kesen suyuna gitmişti. Kesen suyu şifalıydı. Mastan derdine çâre arıyordu. Kesen, köyden atla bir saata yakın çekerdi. Bir saat da dönüşü iki. İki saat da orda kalırlardı en azından... Ancak öğleye doğru dönerlerdi. Daha bir saat olmamıştı gidişleri. Çok vardı dönmelerine.

Bacaklarının arasına iyice kıstırdığı mavzeri okşadı. Uzaklık ayarlayan tertibatı eliyle işletti. Tüfeği kavradı. Nişan alır gibi yaptı. Gittikçe keyifleniyordu. Cebinden sararmış sigara kutusunu çıkardı. Üç kurşunu yerleştirdi. Makanizma kolunu açıp kapadı, kurşunlardan biri namluya girdi. Tekrar açıp kapadı, kurşun yere düştü. Ardından üçüncüsü. Tüfek muntazam çalışıyordu. Oyun etmezdi ona. Ama İbram Sali açık kapı kalmasın istiyordu. Hacı için kurtuluş yolu kalmamış gibiydi. Yeter ki eli titremesin. Kesikbelin en nişancı, attığını vurur adamının eli titremesin. Ellerini uzattı, açıp kapadı çakılı gibi duruyordu elleri.

— Hele bi gelsinler de, dedi kendi kendine.

Yeniden çalıları aralayıp baktı. Kendini göstermekten korkuyordu .Düz yolda kimsecikler görünmüyordu. Kendi kendine hesapladı. Dönemeci dönecekler, kavakları geçecekler. O da tetiğe basacaktı. Bunun kurtuluşu yoktu. Bir kurşunla vuramazsa, ikincisi, üçüncüsü vardı. Kendi kendine sevindi.

— Mastan'ı da vursam; dedi. Köylü de kurtulur.

Üç tane kurşunu vardı. İkisini Hacı'ya, birini Mastan'a sıkardı. Ama yanlış vurdu derlerdi. Hacı'yı vurayım derken Mastanı vurmuş derlerdi. Nişancılığına yakışmazdı onun. Koca Kesikbel'de üstüne silâh atacak yoktu. Kırk adımdan Ye-

nice paketini vururdu, tabancayla. Elli defa denemişti. Hiç yanılmamıştı şimdiye kadar.

— Derlerse desinler, dedi. Köylü de kurtulur ya.

Köylü sevinirdi. Kahraman yerine tutarlardı onu. Hem de Karaahmetin öcü alınmış olurdu. Çalıları gene araladı. Karşıdan bir atlı geliyordu. Hemen kurşunları yerleştirdi. Bir tanesini namluya sürdü. Yola doğru uzattı tüfeği. Beklemeğe başladı. Bütün yolu görüyordu .Yalnız tam dönemeçte yol çukurluyor seçilemiyordu gelenler.

Atlı dönemece yaklaşmıştı. Hacıya da, Mastana da benzemiyordu. Gene de durup bekledi. Atlı dönemeci döndü, kavakların oraya kadar geldi. Yabancının biriydi. Silâhını çalıların arasından çekti. Yolun sonuna yeniden baktı. Eski yerine döndü. Tepesinde süzüle süzüle iki karakuzgun dolanıyordu.

Hemen olduğu yere uzandı. Tüfeğini yere koydu. Toprak nemliydi. Buz gibi. Ellerini toprağa kapadı..

Sanki toprak ellerinin altından kayıyordu. Tırnaklarını geçirdi. Gözlerini gökyüzüne dikti. İki karakuzgun hâlâ başının üstünde dönüp duruyordu .Alçalıp yükseliyorlar .Sonra yeniden süzüle süzüle iniyorlardı.

Koçaman bir eşek arısı yanıbaşından geçti. Sıcak iyice kendini duyurmağa başlamıştı. Başını çalıların arasına soktu. Kardeşi beş on güne kadar gelecekti. Askerliği bitiyordu.

Babası sabahleyin kuşkulanmış:

— Tüfeği ne yapacaksın? diye sormuş.

— Nişan alacaz, demişti o da, Üzerlikte düğün var da.

Adam buna inanmamıştı. Ama hiçbirşey de demedi. Bunun faydasız olduğunu «İnatcı gâvur» a lâf anlatamıyacağını bilirdi. Çıkarken anası ağlıyordu .Kadın da anlamıştı olacakları...

Uyuya kaldı. Düş görüyordu. Yemyeşil bir ovanın ortasındaydı düşünde, Ova tepeden tırnağa kadar ekin doluydu. Hafif bir rüzgâr ekinleri sallıyordu. İbram Sali ekinlerin arasına yatmıştı, ekinler öyle gür, öyle uzundu, boyu kadar vardı.

Zaman akıp gidiyordu. Ama uyku bastırmıştı bir kere.

Bütün gece bu ânı kurmuş, uykusu bölünmüştü. Artık yorgunluğa karşı duramamıştı. En çok özlediği şey yakınlaşıyordu.

Bir çekirge sıçrayıp silâhına kondu. Bir daha sıçradı boynuna geldi. İbram Sali uyku arasında elini boynuna götürüp çekirgeye vurdu.

Birden sıçrayarak uyandı. Hemen fırladı .Yola baktı, gelen giden yoktu. Güneşe takıldı gözleri. Nerdeyse gökyüzünü yarılıyordu güneş.

Kuşkulandı. Geçmiş olmasınlar diye düşündü. Ama at sesine uyanırdı .En ağır uykusunda bile tıkırdıyarak geçen bir at onu uyandırırdı. Hayatının en büyük özlemi bir al attı. Tek ayak bileği beyazlı bir al at.

Çalıları aralayıp gözlerini boşluğa dikti. Yolun sonuna Bir kıpırdama hissetti. Gözlerini kısarak baktı:

— Onlar, dedi.

Tüfeğini aldı, kontrol etti. Kollarını boşluğa doğru birkaç defa uzatıp çekti. Tüfeği yakaladı

İki at rahvan geliyorlardı. Hacınınki aradabir tırıslıyordu. Gene de güzel attı hakcası. Dönemece yaklaştılar. Durdular. Mastan atının üstünde doğrulup ileriye tarlalara baktı.

Yoldan çıkacaklar diye ödü kopuyordu. Bulundukları yerden vuramazdı. Kaçar giderdi Hacı. Sinirlendi. Dizleri üstünde doğruldu .Sağ dizi taşa gelmişti. Taşı alıp uzaklara attı.

Mastanla Hacı atlarına yeniden yol verdiler. Ferahladı. Dönemece girdiler. Bir an için gözden kayboldular. Sonra yeniden çıktılar.

Sapsarıydı İbram Salih. Tükürdü. Uzun uzun soludu. Sonra nefesini kesip bekledi. Kavaklara yaklaşmışlardı. Önünde duran çalılardan bir dalı kırdı. Kavakları nerdeyse geçiyorlardı. Tüfeği doğrulttu. Hafif öne eğildi ve tetiği çekti. Hacı kurşunu yiyince doğruldu.

İbram Sali fırlayıp ayağa kalktı, ikinciyi üçüncüyü boşalttı. Hacı boylu boyunca yere uzanmıştı. Mastanın atı ürküp ters geri döndü. Kaçmağa başladı .İbram Sali Mastanı çoktan unutmuştu.

Hacı'nın atı yerde yatan sahibinin etrafında dolanıp duruyordu. İbram Sali yerinden iyice doğrulmuş aşağıya doğru ilerliyordu. Aceleci değildi. Sakindi inadına. Mavzeri boynuna astı, atı çekti. Üstüne bindi. Sonra dağlara doğru çevirdi atın başını. Mahmuzladı.

Hacıyı vurduktan sonra hemen teslim olmaktı niyeti. Atı görünce caydı. Bir zaman burnunun doğrusuna dolaşmak geçti içinden. Belki de yakalanmam diye düşündü. Üzengileri atın karnına karnına vurdu. At dolu dizgin dağa tırmanıyordu.

Hacı son bir defa kıpırdadı. Kalkmak doğrulmak ister gibi. Ama titredi ve yıkıldı. Ölmüştü. Nerden çıktığı bilinmez sinekler taze kana çullanmışlardı

Hafif bir rüzgâr mintanını şişiriyordu. Uzaktan insana bir ölüden çok yol boyunca uzanmış bir adam kanısı veriyordu.

Mastan bir zaman öylece atını sürdü. Sonra durup arkasına baktı. Peşinden gelen yoktu. Atını durdurdu. Tarlaların arasından köye doğru sürdü. Yoldan gitmeğe korkuyordu. Aradabir duruyor, kuşkuyla etrafını yokluyordu.

Her taraf sessizdi. Mastan'ın atının ürkek nal seslerine sıcaktan çatlayan harım yapraklarının çıtırdısı karışıyordu.

Mastan'ı ter basmıştı...

Atının üstünde doğruldu, dört bir yanına bakındı. Düz ovada tek bir insan bile görünmüyordu...

Köye dolu dizgin girdi. Kahvenin önüne gelince yere atladı.

— Cinayet, dedi.

Kahvedekiler bir gariplik olduğunu anlamışlardı. Hemen etrafını aldılar

— Pusuya düştük, dedi Mastan. Kavakların orda.

— Ne pususu?

— Hacı'yı vurdular .Bana da ateş ettiler ya, vuramadılar.

— Kalabalık mıydılar, dedi Musa.

— Çalılığın içinden ateş ediyorlardı, bilmem.

— Koruculardır, dedi İsmail. Üç yıl önce de birini vurmuşlardı, para için.

Mastan:

— İbram Sali gibi geldi bana, dedi. İyi seçemedim ya. Gene de oymuş gibi geldi.

Köylü işi yapanın İbram Sali olduğunu çoktan anlamıştı. Ama kimsenin dili varmıyordu. Süleyman:

— Onun dilindedir, dedi. Yapmaz o.

— Jandarmalar düşünsün, dedi Mastan. Nasıl olsa bulup çıkarırlar. Tasası bana düşmedi ya, onlar düşünsün.

Atını dizgininden tutup eve doğru çekmeğe başladı.

Haber köyde çabucak yayılmış, duymayan kalmamıştı. Zübeyde hanım kapıya çıkmıştı.

— Ne o, dedi Mastan Kapılara çıkmışsınız?

Zübeyde hanım:

— Sana bi şey olmadı ya, dedi.

Mastan güldü:

— Dabancaylan mabancaylan bizim hakkımızdan gelemezler, dedi.

— Şükür, dedi kadın.

Kapıdan içeri girdiler. Aliye öyle şaşkın gözlerle bakıyordu. Babasına düşkünlüğü yoktu. Ama kızgın da değildi. Bir an ölmüş olduğunu düşündü. Bu düşünce ona hiç de korkunç gelmiyordu. Hasanın söyledikleri geldi aklına. Babası hakkında kötü şeyler söylemişti. Birşey dememişti ama, bayağı ağırına gitmişti söyledikleri. Oysa şimdi babasının ölebileceği, ölümünün bir an işi olması onu ezgiye götürmüyordu. Düşüncelerini yenmeğe çalıştı. Hasanın söylediklerini düşündü yeniden. Uzun zamandır onunla konuşmadığı geldi aklına. Oysa onunla konuşurken huzurla coşkunluk arası bir duyguya kaptırıyordu kendini.

Hasanla konuşmak için bir bahâne aradı, bulamadı. Mutfağa doğru yürüdü, yemek zamanı olmuştu.

İnce bir rüzgâr esiyordu. İbram Sali mintanının bütün düğmelerini açmıştı. Göğsüne serin bir rüzgâr vuruyordu.

Atın üstünde dimdikti. Mavzeri yanlamasına boynuna asmıştı. Bir heykel gibi duruyordu. Atı kendi başına bırak-

mıştı. Yalnız ara sıra farkında olmaksızn üzengileri karnına vuruyor, hızlandırıyordu.

Çeşmenin başına gelince at suya doğru kafasını uzattı. İbram Sali dizginleri iyice bıraktı elinden. At su içecekti, ama dizginler dilini bastırdığı için içemiyordu. Başını birkaç defa ileri ileri uzattı. Başka zaman olsa İbram Sali atın yaptığı hareketin farkında olur, hemen iner dizgini çıkarırdı. Ama atın yaptığı hareketin farkında bile değildi. At yeniden başını suya soktu.

Sonra etrafına bakındı, çeşmeden uzaklaştı. İbram Sali atı gene mahmuzladı .At yola çıktı, sarsıla sarsıla ilerlemeğe başladı.

Üzerlik yolundan çıkıp Karaahmetli'ye doğru yönelmişti. At kendi bildiğine gidiyordu. Karaahmetli'ye yaklaştıkça da hızlanıyordu.

İbram Sali omuzuna astığı mavzerin kayışını sıkıca kavramıştı. Dudakları arasından birşeyler söylüyordu. Ama söylediklerinden tek bir kelime bile anlamak mümkün değildi.

Akşam bastırmak üzereydi; köy görünmüştü. At iyiden iyiye hızlandı. İbram Sali atın üstünde gelişi güzel sağa sola sallanıyordu. Nerdeyse düşecekti. Dizlerini çekti, at yavaşladı.

Köyün ilk evini geçtiler. Çürüklerin evini. Köylüler İbram Saliye şaşkın şaşkın baktılar. Selâm verdiler ,ama İbram Sali farkında değildi.

At kahvenin önüne gelmişti. Kahvedekiler dışarı fırladılar. Biri atın dizginlerine yapıştı.

— İbram Sali, dedi biri.

Karşılık vermedi. Deştiman uzandı kolundan tutup çekti. Salih boş gözlerle baktı. Attan aşağıya inmişti. Deştiman İbram Saliyi doğrulttu ve suratının ortasına kurşun gibi bir tokat patlattı.

Ağlamağa başladı.

— Kan tutmuş, dedi Deştiman.

Yeniden bir tokat daha savurdu. İbram Sali bu tokatı karşıladı. Deştiman gülmeğe başladı.

— Gel bakalım kahveye hele, dedi.

Hep birlik girdiler. İbram Sali bir sandalyaya yığılır gibi oturdu.

— Vurdum, dedi. Üç kurşunum vardı, üçünü de attım. Bi tane daha olsaydı Mastanı da vururdum.

Yeniden ağlamağa başladı. Bir maşrapa su getirip başından aşağı döktüler.

— Babasını çağırın, dedi Deştiman.

İbram Sali doğruldu:

— Yok, dedi. Gelmesin. Yüzüne bakamam.

Muhtar durumu duymuş, gelmişti.

— Sen mi vurdun, dedi. Sen mi vurdun?

İbram Sali başıyla işaret etti.

— Ben vurdum.

Muhtar omuzundan tuttu. Yaralı omuzundan. Silkeledi. Muhtar:

— Niye vurdun ha?

— Ahtım vardı, dedi ahtım vardı.

— Sen şinci teslim oluyon mu, dedi Muhtar.

— Teslim oluyorum ya, işim bitti gayri.

Muhtar rahat bir soluk aldı. O hep jandarmalar gelene kadar suçluyu oyalamak işini düşünüyordu.

Cebinden bir ip çıkardı. İbram Sali'ye doğru yürüdü.

— Bağlıyayım da, dedi.

Deştiman araya girdi:

— Ne o muhtar, dedi. Jandarmalara hiç iş galmasın mı?

Muhtar utandı. İpi cebine soktu. Hemen İbram Sali'nin karşısına geçip oturdu. İbram Sali'ye gene o dalgınlık gelmişti. Konuşulanları dinlemiyordu. Kapı ağır ağır açıldı. Durmuş dayıydı. İbram Sali'nin babası, Salih, babasını görünce gene ağlamaya başladı. İhtiyar adam ağır ağır oğluna yaklaştı.

— Köt'ettin, dedi. Bu yaştan sonra senin dama düştüğünü görmek istemezdim.

Karşılık vermeden ağlıyordu. Babasının ellerini yüzüne sürüyordu

— Üsen gelecek, dedi. Beni unutun gayri. Durdu, yutkundu. Hakkını helâl et, dedi. Hakkını helâl et.

— Helâl olsun, dedi ihtiyar, nerdeyse ağlıyacaktı..

Jandarmalar geldiğinde akşam iyice ilerlemişti. Uzatmalı onbaşı kızmıştı.

— Adam vuracak zamanı da bilirler. Şeytanın sıkıştığı yerde vuruyorlar

Bir an duraladı:

— Nerde o, dedi.

İbram Sali ayağa kalktı!

— Benim, dedi

— İyi halt ettin, dedi. Herif mezara, sen dama.

Sonra belindeki palaskadan bir kelepçe çıkardı. İbram Saliye doğru yürüdü, ellerini kelepçeledi.

Muhtar:

— Kalın bu gece de, dedi. Sabaha götürürsünüz.

— Eşek şeysi yağdırırlar kafamıza, dedi onbaşı.

— Bulamadık dersiniz.

— Olmaz, gidelim. Diye kestirip attı uzatmalı onbaşı.

Sonra döndü İbram Saliye dürttü.

— Hadi bakalım.

İbram Sali yerinden kalktı önlerine düştü. Kasabaya giden yola saptılar. Durmuş dayı yerinden kalkmadı bile.

— Ah, dedi bir. Ah evlât. Kanlı katil de olsa evlât.

— Üzülme dayı, dedi. Takdir-i ilâhi bu.

Dayı eliyle alnını ovaladı:

— Öyle, dedi.

Yerinden kalktı, yere düşen a'sasını almak için eğildi. Ağlıyordu...

3.

Hasan yaralama, cinayet olaylarını düşününce kendi dâvasını hatırladı .«Haftaya gel» demişlerdi. Oysa aradan çok zaman geçmişti. Başının derde girebileceğini düşündü. «Kasabaya gitmeli» dedi kendi kendine.

Hemen ertesi günü gitmeğe karar verdi. Kasabaya gidecekler mektup toplarlardı. Köyde kim varsa hepsine haber verdi. O akşam mektuplar yazıldı. Hasana teslim edildi.

Gün ışımadan yola çıktı. Hasan. Şoseden gidiyordu. Neşeli bir hâli vardı. Türkü söylüyordu kendi kendine. Başçeşmeye kadar hiç dinlenmeden çıktı.

Başçeşmeye gelince ağacın dibine uzandı. Bir zaman dinlendikten sonra çeşmeye doğru yürüdü. Elini yüzünü yıkadı. Eski yerine ağacın dibine döndü. Gözü çeşmenin bulunduğu yere çıkan yokuşa takıldı. Mastanın arabası geliyordu. Şaştı.

Yeniden yerine uzandı.

— Bana ne Mastan'dan, dedi.

Gözlerini tepesindeki ağacın dallarına dikti. Yüzünde birşey geziniyordu. Eliyle aldı. Kokar böcekti bu. Pis pis kokardı.

Hasan böceği ileriye attı. Mastanın arabası yakınına gelmişti. Tam yanına gelince durdu. Arabadan ilkin Mastan, arkasından Aliye indi. Hasan yerinde hafifce doğruldu.

— Selâmünaleyküm, dedi Mastan:

— Aleyküm selâm.

Sonra uzandığı yerden kalktı.

Mastan:

— Kasabaya mı? dedi.

Hasan:

— Hı!

Aliye atıldı:

— Arabayla gelsenize, dedi.

Hasan:

— Yük olmayayım size, dedi. Ağır ağır giderim.

Mastan:

— Benim atlar çeker, dedi. Haydi gel sen de.

Hasan da bindi arabaya. Teklif Aliye'den gelmese binmezdi. Önünde daha kilometrelerce yol olsa gene binmezdi. Aliye'ye, karşı tuhaf bir duygu vardı içinde, Arasıra evlenmeyi düşünürdü. Ama:

— O zengin kızı derdi.

Araba yol ayırdına çıktı. Hasan, Mastanın yanında, Aliyenin tam karşısında oturuyordu. Kız, kendisini ilgiyle seyrediyordu.

— Ne işin var kasabada? dedi Mastan.

— Canım sıkıldı da, gezeyim dedim, dedi Hasan.

— İyi, dedi Mastan. İy'etmişsin.

Aliye lâfa karıştı:

— Köy yerinde sıkılıyor insan. Zor doğrusu.

— Alışığız biz ya, dedi Hasan. Bi tuhaf oldum da.

Mastan:

— Yorgunluktandır

Konuşacak söz kalmamıştı. Sustular. Aliye gene gözlerini açmış Hasana bakıyordu.

Mastan:

— Biz de doktora gidiyoruz, dedi.

— Hastalık mı?

Mastan kızını gösterdi:

— Biraz keyifsiz de, dedi. Onu götürüyorum.

Hasan kıza baktı:

— Geçmiş olsun.

Aliye memnun:

— Teşekkür ederim, dedi.

Hasan utandı, önüne baktı. Araba kasabaya gelmişti. Durdu. Hasan atladı:

— Sağolun, dedi. Hadi eyvallah.

Doğru mahkemeye gitti. Dâvayı sordu. Kâtip uzun uzun aradıktan sonra:

— Ooo, dedi Onlar evlenmiş bile.

Hasan geniş bir soluk aldı. Sırtından büyük bir yük atmış gibiydi.

Hapishaneye gitti. Ziyaret günü değildi ama dış parmaklıklardan konuşabilirdi. Gürro'ya bir merhaba demek istiyordu. Parmaklıklara yaslandı. Biraz sonra mahkûmlar hava almak için dışarı çıkacaklardı.

Gardiyan büyük kapıyı açtı. Mahkûmlar birer ikişer çıktılar. Gürro hemen hepsinden sonra çıktı dışarı.

Hasan bağırdı:

— Gürro!

Gürro döndü baktı

— Ula Haso sen misen?

— Benim ya.

— Nasılsın?

— Sağol, sen nasılsın?

Gardiyan Gürroya sokuldu, içeri almağa çalışıyordu. Gürro:

— Eyvallah, diye bağırdı. Efrah ya elbi.

Gözleri sulandı. İçinden «efrah ya elbi» dedi Yürüdü...

Hasan gece köyün doğusundaki tepeye çıkmıştı. Gecenin serinliği hoşuna gidiyordu. Derin derin nefes alıp veriyor. Kendi kendine birşeyler kuruyordu.

Bütün düşüncelerinin düğüm noktası Aliyeydi. Nerden ölçüp biçmeğe başlasa, sonu Aliyeye çıkıyordu. Arabada kendisine bir tuhaf bakmıştı. Bu bakışlardan bir yığın anlam çıkarmak mümkündü. Acaba diye kurdu. «Beni seviyor mu?» Bunu düşünmek hoşuna gidiyordu. Aliye güzel kızdı. Zengindi de. Ama bütün arzusuna rağmen bu aşkın gerçek olabileceğine inanamıyordu. Aliye kasabada büyümüştü. Kim bilir nice delikanlılar görmüştü Doktorlar, mühendisler, avukatlar. Bir kıza ağdalı lâflar söyleyebilecek, bir yığın adam. Kendisini onlarla karşılaştıracak kadar güçlü duymuyordu. Onların karşısına çıkmadan yenilgiyi kabulleniyordu. Hasan'la âşıkdaşlık etmesine sebep yoktu. «Aç tavuk kendini arpa anbarında görürmüş» dedi .Ama gene de göz süzmeleri, iç çekişleri aklından çıkmıyordu. Hem de Mastan'ın gözü önünde.

Bir sigara çıkarıp yaktı. Dumanı doyasıya içine çekti. Ciğerleri yanıyordu. Gene de olanca gücüyle emiyordu. Böyle yaparsa sanki kafasını kemiren duygulardan, kanılardan kurtulacakmış gibi geliyordu. Ama kafası büsbütün karışıyordu. Aliyeyi babasından gidip istemek zorunda kaldığını düşündü. Bunu yapamazdı. Dünyada cesaret edemezdi. Mastan «Meteliksiz köylü» derdi. «Kıldonlu» derdi.

«Kaçırırım» diyordu. Ama buna da aklı yatmıyordu. Ne-

reye giderler, ne yaparlardı. Kendisi için neyse ne. Ama kasabada büyümüş ağa kızı. Pöf, dedi Gene daldık deryalara.

Yerinden kalktı, köye doğru yürüdü. Adımları kendiliğinden Mastanın evine gidiyordu. Kendini zorladı. Köşebaşında durdu. Pencereyi görüyordu .Lüks lâmbası yanmıştı. Köyün en parlak ışığı Mastanın evindeydi. Lüks lâmbasını köye o getirmişti. Sonra Musa da almıştı. Bu yüzden Mastan, Musaya bir zaman dargın durdu.

Beyaz perdeden bir gölge geçti. Aliye diye düşündü. Çakıldı kaldı olduğu yerde. Basıp gitmekti niyeti. Gölge gene pencerenin önündeydi. İncecik bedeniyle Aliyenin gölgesiydi bu. Birşeyler yapıyordu, aradabir arkaya dönüp birşeyler söylüyordu. Yürüdü. Pencerenin önüne gelip durdu. Konuşmalar az çok duyuluyordu.

Aliyenin sesi bir boğultu hâlinde duyuluyordu. Gene de iç açıcıydı. Bazı kelimeler anlaşılmıyordu.

— O da insan değil mi, diyordu... Mânâ çıkarıyorsun.

Mastanın sesi temkinli, karşılıkları toktu. Sözlerinin çoğu anlaşılmıyordu.

— Köylü.

— Bizim şerefimiz... 200 yıllık aile.

Gibi lâflar, yermeler, övünmeler de ölçüyü kaçırıyordu yalnız.

Kız:

— Sana ..ak veriyorum, diyordu.

Gölge, Aliyenin dal gibi gölgesi pencerenin önünden çekildi. Konuşma aralıksız devam ediyordu. Sadece kadın erkek konuşmaları anlaşılıyordu.

Biraz daha bekledi. Uzun süren bir ağız dalaşından sonra Aliyenin şu sözleri duyuldu.

— Ben Hasan'ı on doktora değişmem.

Bu sözleri duyunca irkildi. Hemen uzaklaştı. Deminden beri konuşulanların hep kendisi için olduğunu anlamıştı. Kurduğu düşüncelerde haklı olduğunu anlayınca deliye döndü. Alabildiğine sokaklarda dolanıp duruyordu.

Demek Aliye onu, on doktora değişmezmiş. Bunu Masta-

nın yüzüne de söylüyebiliyordu. Oysa kendisi nelerden yılıyordu. Birden Aliye için yapabileceklerini düşündü. Herşeyi yapardı. Hiçbirşeyden yılmazdı

Demek Mastan'ın yüzüne o sözleri söyliyebilecek hadar çok beğeniyordu kendisini. Aliye'nin duyguları için kendi kendine bile sevmek diyemiyor, beğenmek diyordu.

Ay yükselmişti. Yürümeğe devam etti. İçinden ılık birşeyler geçiyordu. Aliyeyle hemen şimdi, şu anda konuşması mümkün olsa. Ona neler söylerdi. Sabaha kadar konuşabilirdi. Öylesine doluydu

Ağa kızlığını ve hacizli toprağını unutmuştu çoktan...

Köyün etrafında dolandıktan sonra gene Mastanın evinin önüne geldi. Alt pencerede biri vardı. Lüks lâmbası sönmüştü. Hasan tam pencerenin önünden geçti.

— Hasan.

Hasan durdu. Sese döndü. Aliyeydi.

— Canım sıkıldı da, geziyordum, dedi.

— Benim de uykum gelmedi de, dedi kız.

— Benim de yok, dedi Hasan.

— Konuşalım öyleyse.

— Bi gören olur da, dedi Hasan.

Aliye karşılık vermedi. Hasan:

— Yarın Bulak'a gel de.

Dedi. Arkasını getiremedi.

— Olur, dedi kız.

— Bekleyecem, dedi Hasan. Allaha ısmarladık.

Yürüdü. Bütün o sözleri nasıl söyleyebildiğine şaşıyordu.

Eve oldukça geç döndü. Anası uyumamıştı

— Hasan, dedi.

— Buyur ana.

— Geç kaldın da, dedi. Bi şey mi var.

— Tepede oturduk.

— Maraklandım da, dedi kadın.

— Üzülme ana, ben işimi bilirim

— Senden başka neyim var Hasan, dedi kadın. Tek direğim sensin.

Hasan, yatağa uzandı. Bir saata yakın öylece düşündü durdu. Sonunda uyudu. Uyku arasında ihtiyar kadının öksürüğü duyuluyordu.

.....

Hasan, ertesi günü şafakla kalktı. Elini yüzünü yıkadı. Bir topan keçi peynirini bazlamayla yiyip çıktı.

— Öğlene gelmezsem meraklanma, dedi anasına. Dağa çikacam.

Anası:

— Gelsen iy'olur ya, dedi. Sen bilirsin.

Bir solukta Bulak'a vardı. Dut ağacının altına, her zamanki yerine oturdu .Kimbilir Aliye gelebilecek miydi. Hele sabahın köründe.

Düşünmek istiyordu .Bir takım şeyleri ölçüp biçmek belli bir sonuca çıkmak istiyordu. İhtiyar ağaca sırtını dayadı. Şimdi olayları daha iyi biçimlendiriyordu. Kendisini Karaahmetli köyünden çıkardı. Aliyeyi de Mastanın evinden. Aralarında hiçbir engel kalmıyordu .Hasan bir köylü, Aliye bir ağa kızı olmasa.. Ama yol kurmakla gurbet bitmez derlerdi.

Şimdi aralarında para vardı. Korkular, endişeler, övmeler, yermeler vardı. Kızı gidip babasından istese Kesikbelde tefe koyup çalarlardı onu. Serder bile Seydali bile eğlenir gibi bakarlardı ona. Anasına açsa:

— Dengi dengine, derdi .Devenin çanı bile dengi dengine diyor.

Oysa Aliyenin Kel Bakırlının Haticesinden, Ayşeden, Fatmadan, Döneden ne farkı vardı .Babasının zenginliğinden başka... Mastan'a, Mastanın paralarına daha da kızdı. O da bir köylü olsa. Hasan gibi küçük, toprağı hacizli bir köylü ne iyi olurdu oysa.

Gece duyduğu sözler aklına geldi. Aliyenin söylediği sözler «On doktora değişmem» demişti .Ama iş ciddiye binince değiştirdi. Değil on bir tane doktoru bile geçebileceğine inancı yoktu. Koca bir doktor. Parası var şanı var. Herkes:

— Doktor bey, der.

Kendisi, bir garip köylü alt yanı. Karaahmetli köyünün fukara Hasanı.

Güneş bir mızrak boyu yükselmişti. Tepesinde, dut ağacında kuşlar cıvıldamağa başlamıştı. Bir sigara yaktı. Son zamanlarda iyice arttırmıştı sigarayı. Günde bir pakete yakın içiyordu.

Çeşmeye su almaya gelenleri seyrediyordu .Onlar da köylüydüler. Hasan gibi fukara köylüler. Gidip birisine «Yahu ben Mastanın kızını alacağım» dese gülerlerdi. Yüzüne bir koca koca gülerler zevklenirlerdi. Mastanın kendilerinden yukarılarda olduğunu peşin peşin kabullenmişlerdi.

Hasan, bir tek çıkar yol görünüyordu. Para kazanmak. Çok, ama çok kazanmak

Yolun sonunda Aliye göründü. Hızlı hızlı geliyordu. Hasan yerinden kalktı. Karar vermişti, içindekilerin hepsini bir bir söyleyecekti kıza.

Ayağıyla yeri eşeledi. Uzanıp bir yaprak kopardı ağaçtan. Yaprağı ağzına attı.

Aliye yanına gelmişti:

— Bi şey mi oldu Hasan. dedi. Beni çağırdın da.

Hasan kararsızlandı:

— Konuşmak istiyordum sennen, dedi. Gülersin belki. Sana hâlimi annatmak istiyorum

Kız yere oturdu:

— İyi, dedi. Niye güleyim.

— Bilir misin seni ilk gördüğüm günü, dedi Hasan.

Aliye lâfın gidiş yönünü anlamıştı. Kızardı

Hasan devam etti:

— Çok düşündüm kendi kendime. Hep onu kuruyorum aklımca. Bir türlü karar veremedim. Sana bi anlatsam dedim ister gül, ister kız.

— Neymiş anlatacağın?, dedi Aliye.

Hasan önüne baka baka konuşuyordu. Akşam duyduklarına rağmen sözlerinin alaya alınmasından korkuyordu.

— Sen zengin kızsın, dedi. Şehirde büyümüşsün.

— Ee, dedi kız.

— Ben alt yanı bir köylüyüm. Hem de babana borcu olan bi köylü. Belki del'lik bu benimkisi. Ama gönül ferman dinlemez demişler.

Aliye dudaklarını ısırdı. Bunları Hasanın kendisine söylemesini hep istemişti. Ama şu anda bu lâflarla karşılaşacağını hiç ummamıştı. Şaşkınlık içindeydi. Tuhaf bir ezgi altındaydı

Hasan devam etti:

— Seni ilk gördüğümde bir tuhaf oldum, dedi. Geçen arabada annadım yüreğimde ne olduğunu

Lâfın burasında durdu. Ne demesi gerektiğini, lâfa nasıl devam etmesi gerektiğini kestiremiyordu. Seni seviyorum diyecekti. Hafiflik gibi geldi. Evlenelim desem güler diye geçirdi içinden

— Gözlerin aklımdan çıkmıyor, dedi. Köz gibi yakıyor yüreğimi.

Aliye öylece kala kalmıştı. Kelime söylemeğe, bir tek keme söylemeğe mecali yoktu.

Hasan bu susuşu kötüye alır gibiydi:

— Birbirimize göre değiliz, dedi. Senin baban zengin. Kendin güzelsin. Üstelik, köylü de değilsin benim gibi.

Aliye rahatsız olmuştu:

— Olsun, dedi.

Hasan ellerini koyacak yer bulamıyordu. Cebine soktu:

— Seni görmek yeter bana, dedi. Daha fazlasını istemem. Aradabir seni görmek yeter bana.

— Ben, dedi kız.

Durdu. Gerisini getiremedi.

— Ben babamla konuşurum, deyebildi sonunda.

Hasan yerinden hoplar gibi oldu:

— Sakın ha, dedi. Başımızı derde sokarsın.

Utandı sonra. Başının derde girmesinden korktuğu için utandı. Eliyle saçlarını karıştırdı. Yüzünü ovaladı.

— Hem seni de bırakmaz dışarıya sonra, dedi.

— Olsun, dedi kız. Ben korkmam.

Hasanın o telâşlı, direnmeleri para etmedi .Kız bir defa

kararını vermişti. Kolay kolay cayacak gibi görünmüyordu. Hasan baktı. Kızın yüzündeki ilk kararsızlık kaybolmuştu.

Aşağıdan çeşmeye gelenler vardı. Ağacın arkasına doğru yürüdüler. İkisi de konuşmuyorlardı .Hasan.

— Sen bilirsin gene ya, dedi.

Kız saçlarını avuçları arasında toplayıp geriye attı...

Hasan, günlerce Aliyeyi göremedi. Değil iki kelime konuşmak, göz göze gelmek fırsatını bile bulamadılar. Arada bir Mastanı görüyordu. Mastan ona hep dik dik, yiyecekmiş gibi bakıyordu. Hasan, Mastanın halinden Aliyenin dediğini yaptığını, her şeyi bir bir Mastana söylediğini anladı. Aklına Mastana olan borcu geldi. Mahsulü bir iki gün önce kaldırmış eve taşımıştı. Satmalı mahsulü diye düşündü. Evlerinin hemen yanındaki eski dama yığmıştı buğdayı da, samanı da. 26 şimil buğday kaldırmıştı. 400-500 lira yapardı. 150 Mastana borçluydu. 150 de arkadaşlara. Eline gene de para kalırdı.

Mastanın bakışlarındaki acılık iki gündür büsbütün artmıştı. Hasan, bu bakışlardan âdeta ürktü. Kötü bir oyun edecekmiş gibi geldi ona. Ama artık buğday elinin altındaydı. Mastana edecek oyun kalmamıştı. İstediği anda satar borcunu öderdi.

Akşam kahvede oturuyorlardı. Mastan da gelmişti. Oysa çoktanberi kahveye uğradığı yoktu. Bir ara adamı kalktı gitti. Bir saat sonra geri geldi. Mastanla tavla başına oturdular.

Aradan on dakika geçti geçmedi. Kapı yıkılır gibi açıldı. Duran girdi içeri:

—Hasan, diye soludu. Anbar yanıyor.

Hasan kalktı. Mastana baktı. Tavladan başını kaldırınamıştı bile. Soluk soluğa ambara koştu sonra. Ateş büyümüştü. O gelmeden komşular içerden bir şeyler kurtarmak için koşuşmuşlardı. Bütün kurtarabildikleri bir çuval buğdaydı. Hasan ok gibi yanan ambara doğru koştu. Biri yolunu kesti:

— Deli misin be, dedi. Yanan buğday olsun

Hasan adamı sarstı. Elinden kurtulmağa çalıştı. Ayaklarına bir tekme attı. Etraftan koşuştular, Hasanı daha sıkı yakaladılar. Anbar nerdeyse çökecekti.

Yanan anbarın karşısında eli kolu bağlı oturmak ağırına gidiyordu. Ateşler arasında yanmaktan anbarın başına yıkılmasından endişelendiği yoktu. Her şeyin yanmakta olduğunu sanıyordu. Sanki yanan buğday değil de Hasanın geleceğe ait bütün güveni, bütün umutlarıydı.

Sonra anbarı unuttu, buğdayı unuttu, samanı unuttu. Mastanı düşündü. Niyeti ortadaydı. Onu ezmek istiyordu. Yarın tarlasını elinden alacaktı .Onu köyden uzaklaştırmak, ezmek için elinden geleni yapacaktı. Hasan kendisini çok kuvvetli duydu bir an. Demek Mastan onunla kavgaya girmişti. Kesikbelin koca hacizcisi Hasandan endişeleniyordu. Topu topu 30 dönümlük tarlası Mastanın binlerce dönümlük arazisini titretiyordu demek.

«Bu köyden ölüm çıkar benim» dedi kendi kendine.

Yangına sırtını döndü. Etrafını saranlar şaşırmışlardı. Demin ateş içine girmeğe uğraşan adam bu değildi sanki. Sanki anbar başkasınındı. Anbarın gürültüyle çöküşünü bile duymadı .Aklında tek bir şey vardı, Mastan. Eski Hasan değildi. Sakin, ama kinliydi. Kararlı ve korkusuzdu. Yürüdü. Kahveye girdi. Mastanın karşısına dikildi:

— Tamam, dedi. Anbar yandı. Al tarlayı başına çarp.

— Ne diyorsun be, dedi Mastan.

— Sen bilirsin, dedi. Anbarı cinler yakmadı ya.

— Ben buradayım, dedi Mastan. Millet şahit.

— Al tarlayı başına çarp, dedi Hasan gene.. Ben bilirim işimi.

— Allahtan geleni kuldan bilme, dedi Mastan. Günaha girersin.

Hasan çıkıp gitti. Kahvedekiler onu hiç böyle görmemişlerdi. Hepsi de şaşkın birbirlerine baktılar.

Mastan, Hasanın söylediğini yaptı. Tarlanın tapusunu üstüne aldı. Bu yıl ilk haciz Hasana çarpmıştı.

Hasanın aldırdığı yoktu. Sanki tarlası üstünde titreyen, deli olan o değildi. Arkadaşları Mastana olan borcunu ödemek istemişlerdi. Tarlasını kurtarmak için dil dökmüşlerdi ama Hasan, hepsine hayır demişti..

Kimse Hasanın halinden birşey anlamıyordu. Sabahtan akşama kadar dağlarda dolanıyordu. Kimseyle konuşmuyor. Hep düşünüyordu. Deli gibiydi..

Serder, Sar'osman, Seydali ile de konuşmuyordu. Bazan kahveye geliyor, biraz oturuyordu. Mastanın evinin önlerinde dolaşıyor, Aliyeyi görmeğe uğraşıyordu. Mastan ona sertlik yapamıyordu. Halinden korkuyor olmalıydı .Gene Mastanın evinin önünde dolanıyordu bir gün, Mastanın adamı çıktı önüne:

— Ne arıyorsun burada sen, dedi. Hâ ne arıyorsun bakalım.

Hasan karşılık vermedi. Adam yakasına sarıldı:

— Defol burdan, dedi. Bi daha görmeyeyim.

Hasan ağır hareketlerle adamın elini tutup silkti. Adam Hasana bir yumruk savurdu. Hasan karşıladı. Birbirlerine girdiler. Adam epiy zorluydu. Hasanı bir hayli hırpaladı. Adamı da Hasan epiy zorlamıştı. Dudağı patladı, gözü morardı. Hasan, elinin tersiyle suratındaki kanları sildi adamın karşısına dikildi. Adam:

— Git başımdan be, dedi. Buralarda da dolanma bi daha.

Hasan yerinden kıpırdamadı bile. Adam ters geri dönüp eve gitti. Hasan öylece duruyordu, sanki yolun üstünde çakılıp kalmıştı. Aliye pencerede göründü. Hasana bakıyordu

İkiside öyle hareketsiz durmuşlar birbirlerine bakıyorlardı. Birbirlerini ilk defa görüyor gibiydiler .Kızın omuz başında Mastan göründü. Kızı tutup içeri çekti. Sonra pencereyi kapadı. Hasan da döndü gitti.

Karaahmetli köylüleri bu işe şaşıyorlardı. Hasanın ne yaptığını bilmez dolaşmaları .Mastanın Hasanın her adı geçişte kızıp, sinirlenmesine bir anlam veremiyorlardı.

Ama gene de Mastanla Hasan arasında kimsenin aklının ermediği bir iş olduğunu seziyorlardı.

Hasan, etrafında gittikçe büyüyen merak halkasının ortasında köylü için büsbütün başka bir adam, kahramanla deli arası bir yaratık olup çıkmıştı.

V. BÖLÜM

Çöl Yemende biter kamış
Uzar gider vermez yemiş.

Yemen ağıdı.

Mahsul satılmış, köylünün büyük kısmı Mastana olan borçlarını ödememişlerdi. Hasanın tarlasından başka üç tarla ve bir bağ'a daha konumuştu Mastan. Bağ Demirci Mehmet'in bağıydı. Bağa baktığı, ondan bir şey beklediği yoktu Demircinin.

Geçiminin yolunu bulmuştu. Eskiden Demircilik yaparmış. Bunu köyün eskileri hatırladı yalnız. Çam kömüründen iri bir kıvılcım sıçrayıp sağ gözünü yaktıktan sonra kendi deyimiyle bu «nalet» işi bırakmıştı. İçme deresinde sıyırma (1) yetiştiriyordu. Damanacalarla kasabaya içme suyu götürüyordu.

Yıkık su kaynağını çalışmış çabalamış adam etmişti. Her hafta 4 damacana maden suyunu kasabaya götürüyor sonra şişelere doldurup satıyordu. Eline muntazaman 8-10 lira geçerdi. haftada. Ama bu paranın yarısı zor gelirdi köye. Paranın yüzünü gördü mü meyhaneye girmeden edemezdi. Meyhaneye bir kere girdi mi aklın kabul etmiyeceği kadar çok içerdi. Şarap fıçısından farksızdı. Yoksa aldığı parayı içkiye yatırmasa gül gibi geçinir giderdi. Köy yerinde o zamanlar 40 lira aylık gelirle paşalar gibi yaşamak mümkündü.

Mastan bağa haciz koyup satılığa çıkardığı zaman, hiç oralı olmamıştı:

— Faydasız kilisenin papazı...; demişti.

Koskoca bağ 400 lira borca karşılık gidiyordu. Su içinde 3-4 bin lira ederdi. Ama Kesikbelde 3-4 bin lirayı bir arada görmüş adam yoktu ki.

---

(1): Taze börülce.

Haciz işini bilenler hiç şaşmazlardı. Memurlar geldi mi satıcı da Mastandı alıcı da.

Bugüne kadar karşısına çıkan olmamıştı.

Bu yıl giden tarlalar. İbram Salinin, Haci Körün, Budukluundu. Üçü de selden mahsulü kaçıramışlardı. Mahsulü kaçıramayınca ellerine bir kuruş geçmemişti. Mastan da sırtlan gibi çekip almıştı ellerinden tarlaları.

Hacı Körle İbram Salinin tarlalarını ele geçirince Düzkesik denen vâdinin tamamı eline geçmişti. 300 dönüm kadar vardı. Köyün en güzel yeriydi. Ama kenarından geçen «Kanare» deresini tarlalara çevirmek gerekti. Kanare, kasaba lâğımının aktığı dereydi. Pisti ama Karaahmetlinin kıraç toprağı için birebirdi.

Mastan tapuları cebine soktuktan sonra hemen dereyi çevirme işine girişti. Kasabadan adamlar geldiler Birkaç defa ölçüp biçtiler oraları.. Dereyi tepeden çevirmek gerekti. Oldukça masraflı ve zor işti. Pahalıya patlıyacaktı. Ama Mastan kafasına sokmuştu bu işi. Ancak adam bulmakta zorluk çekti. Karaahmetliden kimse Mastanın işinde çalışmak istemiyordu.

Bu dere çevirme işinden kuşkulanmışlardı da üstelik. Düşündüğü gibi olursa Mastanın, işleri bitikti. Gayri Karaahmetli köyünden top sökemezdi Mastanı. Çakılır kalırdı.

Mastan Üzerlikten. Harımlıdan, Güllüden adamlar bulup getirdi. Çimento torbaları yığıldı Düzkesik'e. Hızlı bir çalışma başlamıştı. İlkin tarlaya doğru derin bir ark açtılar. Bu iş 8-10 gün kadar sürdü.Köylü kanalın açıldığını görünce deli oldu.

Mastan bir işi kafasına soktu mu muhakkak yapardı. Şimdiye kadar bu hep böyle olmuştu. Ama bu meselede her zamankinden daha inatçı ve kararlı görünüyordu.

Kanalın kazılması işi bitince, derenin yolunu kapattılar. Dereyi enlemesine kesen, tam ortasında kapağı olan bir beton duvar çektiler. Derenin bütün o pis suyu artık 300 dönümlük Düzkesik tarlalarına akıyordu

Derede iş tamamlanınca, Mastan kahveye geldi. Köşeye geçip oturdu:

— Eh, dedi. Bu işi de bitirdik hayırlısıyla. Şimdi görün tarla nasıl olurmuş. Menşur lâftır, bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ olur derler.

Musa:

— Yaşa valla ağa, dedi. Akıllı adamsın vesselâm.

Mastan, Musanın lâfına karşılık vermedi. Övülmeyi severdi. Ama kendi kendini övdüğü pek sık görülmezdi

«Kanare» deresinin tarlalara çevrilmesi, köylünün canını sıkmıştı. Bütün gün başka lâf etmediler. Kimseni naklı ermiyordu. Dere tarlaya çevrildikten sonra altından ne çıkacaktı. Kendilerine bunun ne zararı olabilirdi. Ama bildikleri bir tek şey vardı. Mastan hayırlı işe para yatırmazdı. Sonunda köylünün kesesine zarar vermeyecek işe dört elle sarılmazdı. Köylü Mastanın elini sallasa kendisine zarar geleceğine inanıyordu. Bu yüzden duvar işinin altından da bir çapanoğlu çıkacağını sanıyorlardı.

— Bir halt var bunda ya, dedi Serder' Benim aklım ermiyor.

Seydali:

— Bana sorarsan başımıza çorap örecek bu herif.

— Nasıl?

— Nasılını, masılını bilmem. Havaya masraf etmez o. Bi guruşu bile hesap eder de, dutup boşa duvar çektirmez.

— Doğru, dedi Sar'osman. Bi gazık atar bize.

— Elimizden ne gelir, dedi Seydali.

— Duvarı yıksak, dedi sonra. Duvarı yıksak.

— Bilirler de.

— Bilsinler be, dedi Sar'osman. Ne çıkar?

— Başımıza tebelleş olurlar sora gıçımızı gurtaramayız.

— Ne eder Mastan dediğin bize. Borcumuzu da ödedik. Korkma gayri.

Seydali kasketini yere attı.

— Ölüm yok ya ucunda dedi.

Karar verdiler sonunda. Duvarı yıkacaklardı. Ama zor işti bu. Koca duvarı yıkmak. Hem de kimseye görünmeden. İşe nerden başlayacaklarını, kendileri de bilmiyorlardı.

Sarı:

— Gece, dedi.

Seydali yerden kasketini aldı. Dizine vura vura tozunu silkeledi.

— Yok, dedi. Gündüz gidecektik. Gel ayı yi beni..

— Çapaları aldık mı ele, dedi Sar'osman. Ver Allah ver, Sabaha kadar hakkından geliriz.

— Bi gören olursa, dedi Serder.

— Bayram yeri de'el ya, dedi Sarı. Gecenin köründe kim geçer ordan.

— Mastan bilir bizi ha, dedi Serder. Adam gomuştur kötü niyeti varsa.

— Yok gayrı deve, dedi Seydali. Askeriye malı mı bu?

— Ne donguzdur o, dedi Serder. Bell'olmaz.

— Bakarız bi kere, dedi Seydali. Parayla mı?

— Kimse yoksa, diye devam etti Sarı. Bi yüklendik mi duvara. Tamam, Sabaha kadar dağ dayanmaz bize. Kim vurduya gider sonunda.

O akşam için sözleştiler. Akşam yemeği yakınlaşmıştı zaten. Hepsi evlerine gitmek üzere ayrıldılar. Sevinçliydiler. Bayram sabahlarını bekleyen küçük çocuklar gibi sabırsızdılar.

Gece ilerlemişti. Gündüz ısınan dallar, yapraklar serinde çıtırdıyorlardı. Düzkesik'e giden yolda buluştular .İlk Sar'osman gelmişti. Ağacın dibinde oturmuş bekliyordu .Sonra Serder, arkasından da Hacı'yla Süleyman geldiler. Hepsinin ellerinde kocaman kazmalar vardı.

Kazmaları omuzlayıp Düzkesike doğru yürüdüler. Düzkesik'e iyice yaklaşınca yol inişliyordu .Sonra derenin üstündeki köprü ve yokuş. Yokuş 50 metre kadar var yoktu. Yokuşun sonuna vardınız, düz yola yeniden çıktınız mı, sağ taraf Düzkesik'tir.

Köprüye gelince, derenin yatağına indiler. Yukarı doğru yürümeğe başladılar. Gecenin karanlığında, gürültü çıkarmamak çin çalışıyorlardı. Duvarın bulunduğu yere, kararlama-

dan iyice yaklaştıklarını anlayınca durdular. Sar'osman

— Siz durun burda da, dedi. Ben bi bakayım.

Ayaklarının ucuna basa basa duvara doğru yürüdü. Derenin dışına çıktı, etrafı iyice gözden geçirdi. Kimseler yoktu. Arkadaşlarına seslendi:

—Gelin, gelin kimse yok.

Kazmaları yeniden yüklenip yürüdüler. Duvarın yanına gelince bir an, sadece bir an duraladılar. Sonra kazmalar karanlığın içinde duvarı döğmeye başladı. Sessizliğin ortasında kazmaların sesleri birbirine karışıyordu. Aradabir duran, soluk alan sesler duyuluyordu. Havada kalkıp inen kazmalar hayal meyal seçiliyordu. Arkasında büyük bir define saklı bir duvarı yıkar gibiydiler.

Hiç konuşmuyorlardı. Hepsi de bir an evvel işi bitirmeğe uğraşıyorlardı. Umduklarından da erken bitti duvarın yıkılması. Ay yeni çıkmıştı. Yıkılan duvarın molozları dört bir yana yayılmıştı. İnce akan derenin suyu molozlar arasından sızıltı halinde akıyordu. Hiçbirinde yorgunluktan eser yoktu. Tam tersine sanki sırtlarından ağır bir yük atmış gibiydiler.

Hele Sar'osman dehşetli keyiflenmişti. Ağzı kulaklarına varıyordu. «Gördünüz mü iyenim, diyordu. Kimsenin ruhu bile duymadı.»

Yola kavuştukları zaman ay iyice yükselmiş ortalık ışımıştı. Şosedeki kum taneleri ay ışığının altında parıldıyordu.

Ağır, ağır, keyifle yürüyorlardı. Ayaklarının altında kayan kumlar tuhaf bir çıtırdı çıkarıyordu.

Kimse ağzını açıp tek lâf etmedi. Hepsi de aynı sevinç dalgasının içindeydiler...

Ertesi sabah hepsi günle beraber kalktı. Meraktaydılar. Ne olacaktı, Nasıl duyulacaktı duvarın yıkıldığı. Mastan ne yapacaktı Nasıl deli olurdu kimbilir? Hapsi de sabahla bir haberin duyulacağını sanıyorlardı. Ama umdukları gibi çıkmadı. Ancak ikindiye doğru duyuldu iş. İkindi üzeri Mastana haberi getirdiler. Duvar yıkılmış, diye.

Köylü:

— Duvar yıkılmış, diyordu.

— Kim yıkmış.

— Belli değil. Koca duvarı kim yıkar ki bi gecede.

— Hemen orda yatır vardır ya...

— Iratsız (rahatsız) olmuştur.

— Eee oynamaya gelmez böyle işlerle. Ben demedim mi? Oysa kimse birşey dememişti ya...

Mastan duvarın yıkıldığı haberini alınca sıçradı. Kurşun yemiş gibi:

— Ne, dedi .Yıkılmış mı?

Adam:

— Yıkılmış, dedi.

— Yıkmışlardır, dedi Mastan. Ben gösteririm onlara. Benimlen oynanmaz. Mastan derler bana. Analarından emdiklerini burunlarından getireceğim.

Derenin oraya gitti. Burnundan soluyordu. Yıkık duvarı görünce başladı ana avrat sövemeye. Ağzına geleni söylüyordu.

— İt soyları, diyordu. Uykuda buldular beni. İt soyları analarını bellemezsem. Eh bak sen analarını bellemezsem Mastan demesinler bana da.

Duvarın dört bir yanında enine boyuna gezindi. İşine yarar bir iz arıyordu. Öfkesi geçmiyordu bir türlü. Ha babam küfrediyordu. Bu güne kadar Mastanın böyle sunturlu küfürler savurduğu duyulmamıştı.

Molozları ayağıyla eşeliyordu. Sanki molozların arasından bulup çıkaracaktı duvarı yıkanları.

Gene küfrede küfrede döndü. Atına bindi. Mahmuzladı. İyiden iyiye sinirlenmişti. Atın canını çıkarıyordu mahmuzlamakla.

Duvar işi çok büyüdü. Bir yığın olay açtı köylünün başına. İlkin jandarmalar geldiler. Mastanın şüphelendiği bütün adamları sorguya çektiler. Mastanın şüphelendiği adamlar da bitmek bilmiyordu. Aklına geleni söylüyordu. Ahmet, diyordu. Mehmet, Ali, Süleyman, Hasan, Recep. Bütün köyden şüpheleniyordu. Ama bütün bu sorgu sual sonuç vermedi .En küçük bir ip ucu bile bulamadı jandarmalar

Onbaşı:

— Biz buluruz yapanları ya.

Dedi. Sonra da çekip gittiler. Köylü Mastanın duvarını yıkanın orada yatan evliya olduğuna iyice inanmıştı. Duvar sözünün arkasından herkes bir yatır hikâyesi anlatıyordu.

Kasabada mezarlığı park yapan Belediye reisinin ölümünden. Yanlışlıkla türbeye işeyen adamın çarpılmasına kadar. Yatır hikâyeleri uzayıp gidiyordu.

— Eh, diyorlardı. Evliya bu, oynanır mı? Demirden duvar yapsan yıkar gene.

— Belâsını arıyor bu Mastan. Köylüye benzer mi evliya kısmı. Nerde görülmüş bu kepazelik. Yatırın yanına duvar çekiyor. Çarpılmadığına dua etsin. Etem dedenin şakası olmaz.

Mastan, duvarın yıkılması kadar bu söylentilere de kızıyordu. Deli oluyordu bu lâflara. Düşünüp, taşınıyor çıkar bir yol bulamıyordu. Kim yıktı diye düşündüğü zaman bütün köy aklına hücum ediyordu. Koca köyde bir tek dostu yoktu.

Yalnız köyde değil bütün Kesikbel'de, Kesikbelin 40 parça köyü içinde bir dostu yoktu. Parayla tuttuğu, karnını doyurduğu adamlar da dostu sayılmazdı. Hepsi köpek huyluydular. İlâç için yardımına koşacak bir isim gelmiyordu aklına. Parayla tutulmuş itlerden gayri.

Mahzun oldu. Hayatında ilk defa dostsuzluğun acısını duydu. Bu duygu ilk defa rahatsız ediyordu onu. O korkunç yalnızlığın, etrafındaki boşluğun acısını içinde duyuyordu. Musa ve Destursuz Hafız geldi aklına. Onları dostu sayıp saymamak arasında kararsızlandı. Ama onlar da parasının dostuydular. Paraları olmasa herkesten çok o ikisi düşman kesilirdi.

Bu yeni kaygu, duvarın yıkılışından daha çok yaktı. Kendine dost edebileceği adamlar aradı. Bir işine koşmaya, kendisine güvenmeğe ihtiyacı olduğu adamlar.

Böyle bir tek adam bile bulamıyacağını biliyordu. Yeni adamlar bulabilirdi. Ama hep paranın kokusu olacaktı bunlarda da. Büsbütün dertlendi.

Duvarın yıkılması onu kötü duruma sokmuştu. Yıkanlar

da bulunamamıştı. Kendisini yenilmiş sayıyordu. Hiç değilse yeni bir duvar yapıp durumu kurtarabilirdi. Ama onu da yıkarlardı. Bir kere yıkmağa alışmıştı millet. On duvar yapsa onunu da yıkarlardı. Gebereceklerini bilseler gene yıkarlardı. Köylü milletini iyi tanırdı. Kafasını dikene kadar kuzu gibiydi. Ama kafasını bir kere dikti mi başa çıkılmazdı. Ama yenilgiye razı olmuyordu. İçin için köylünün karşısına geçip güleceğini biliyordu. Ellerini, kollarını sallaya sallaya dolaşıyordu duvarı yıkanlar.

Nöbetçi korum diye düşündü. Duvarı yeniden yaptıktan sonra başına bir nöbetçi dikerdi. Ama ölesiye bekletemezdi ya nöbetçileri. Bir gün beş gün. Sonunda gene nöbetçisiz kalacaktı duvar...

Evden çıkmıyordu .Herkesin kendisiyle alay edeceğini sanıyordu. Köyde kim varsa hepsinden kuşkulanıyordu. Eline kazma alamıyacak kadar kocamış olan Veli dayıdan. Kendi adamı saydığı Musadan. Destursuz Hafızdan bile kuşkulanıyordu.

Bir zaman evde kapalı kaldıktan sonra çaresiz kahvenin yolunu tuttu. Kafası yere iğikti. Kaldıramıyordu. Hiç değilse yüzüme bir güldüklerini görmem diyordu içinden. Kahveye girdi:

— Merhaba Musa, dedi kahveciye.

— Oo ağam, dedi Musa. Sizi gören cennetlik.

Mastan yüz vermedi. Bir kere ona da güvenmemeğe kararvermişti. Musa şaşırdı:

— Ne o ağam, darıldın mı bize?

—Yok, diye kesip attı Mastan.

— Çay yapayım mı, dedi Musa.

— Yap.

— Hastamısın ağa sen?

— Yok. Canım sıkkın acık.

Musa çayı yapıp getirdi. Bardağı önüne koydu, bekledi. Mastan:

— Sağol, dedi.

Musa bu sözü bekliyordu. Rahatlamıştı. Ocağa doğru yü-

rüdü. Mastan çayını ağır ağır içiyordu. Bir yandan düşünüyordu. Göz ucuyla da Musayı süzüyordu. Kendisiyle alay edip etmediğini anlamak istiyordu. Ama Musa işine dalmıştı.

Ferahladı .Musaya duyduğu güvensizliği unuttu. Gönlünü almak için:

— Hadi gene, dedi. Döktürmüşsün çayı.

Musa sevindi:

— Ağzına lâyık ağam.

Mastanın içini, kurt kemiriyordu.

— Duvarı kim yıktı dersin Musa? dedi.

Musa omuz silkti.

— Bilmem. Evliya diyor köylü. Evliyayı kızdırdı ağa diyorlar başka lâf etmiyorlar.

— Lâf, dedi Mastan. Eşekoğlu eşekler, kendileri yıktılar da.

— Hani biri yıksa bell'olurdu, dedi Musa. Ağzından kaçırırdı.

— Sen ne dersin?

— Bi bit yiniği var bunda ,dedi Musa.

— Var ya, dedi Mastan. Var elbet. Bak ben ne yapacağım onlara pişman edecem pişman.

— Yaparsın ağam, dedi. Hakkın da hani.

— Yaparım helbet. Görür onlar Mastanla oynamayı.

Musa:

— Senden bulmasınlar ağam, dedi. Başka, bir duvar daha çekersin olur biter.

— Duvar mı? Çekmesine çekecem elbet. Onnardan mı korkacam .Bennen sidik yarıştırılmaz.

— Yarıştırılmaz.

Kapı açıldı biri girdi içeri.

Mastan:

— Yap bakalım bi çay daha, dedi. İy'olmuş.

Musa, üst rafta duran bardaklardan birini aldı. Coşmuştu. Kenarları yaldızlı bardakları pek kullanmazdı. Kaymakam maykamam geldi mi çıkardı ortaya bunlar. Özene bezene bir çay yaptı. Getirip masaya bıraktı:

— Üstüne yoktur, dedi Mastan. Bitirmişsin yâni.

Geriye doğru yaslanıp çayın rengine baktı.

Musa güldü. Yeni gelen köylüye doğru yürüdü. Adam onu beklemeden.

— Çay, dedi .Koy'olsun.

Musa hızla geriye döndü, ocağa girdi.

Öğle üzeri kahve iyice kalabalıklaştı. Bir harıltı, bir gürültü gidiyordu .Havadan sudan konuşuyorlardı. Lâf döndü dolaştı, duvar işine geldi gene. Zaten son zamanlarda lâf hep buraya çıkıyordu.

Millet iyice kızmıştı. Anlatılan hikâyelerin ardı arkası kesilmiyordu. Artık evliyayı derede görenler de çıkmağa başlamıştı. Kimi yeşil bir hırka giymiş, ak sakallı bir ihtiyardan bahsediyordu. Kimi de dut ağacının altına oturmuş tesbih çeken adamdan bahsediyordu.

Musa atıldı:

— Gene yapıyorlar duvarı ,dedi.

Gürültü, patırtı, bıçakla kesilmiş gibi durdu.

— Ne zaman?

— Yakında,

Sonra işiyle uğraşmaya koyuldu. Mahsus yapıyordu bunu, İyice meraklandırmak için.

— Eee dedi biri.

— Esi mesi işte bu, dedi Musa. Bin kere yıksınlar, bin kere yaparım diyor Mastan. Umurunda bile olmamış adamın.

— Eh, o para bende olsa ben de yaparım ya, dedi biri.

— Başına belâ arıyor bu adam, dedi Deştiman. Hem vallaha çarpılacak, hem billâha. Bak görürsünüz. Reisi bilirsiniz ya. Öyle olmazsa yüzüme tükürün siz de benim.

— Tasası bana mı düştü yâni, dedi Musa. Çarpılırsa kendisi çarpılır. Hem ben yıkanı bulacağım diye yemin billâh ediyor.

— Evliyadan mı dâvacı olacakmış, dedi Serder.

Bütün kahve ağız dolusu güldü. Serderin lâfı herkesin hoşuna gitmişti. Kahkahadan kırılıyorlardı. Musa içerledi. Milletin pis pis düşünüp dertlenmesini bekliyordu. Öyle ummuştu.

Ama köylü rahattı. Nasıl olsa evliya duvarın hakkından gelirdi gene. Mastandan bile çok istiyorlardı yeniden duvar yapılmasını. Belki çarpılır düşüncesiyle...

Gerçekten de aradan bir kaç gün gegtikten sonra köye yeniden adamlar geldi. Derenin oraya torbalarla çimento yığdılar. Hemen işe başladılar. Bir hafta geçmeden duvar eskisinden daha büyük, daha kalın olarak yapılmıştı. Mastan meydan okurcasına, duvarı eskisinden yarım metre kadar yüksek yaptırmıştı.

Ethem dedeye, bu eski yatıra olan güvenlerine rağmen köylünün canı sıkılıyordu. Duvarın hemen o gün yıkılmasını ummuşlardı. Aradan birkaç gün geçtiği halde sapasağlam duduğunu görünce dertlendiler.

— Gene yıkar Ethem dede o duvarı, diyorlardı.

Bu yatır işi kolaylarına gelmişti. Herkes Mastan'ın duvarını yıkma işini ona bırakıp uyuyordu. Ama Sarı birşeyler yapmak gerektiğini hissediyor, düşünüyordu. İlk hafta yatır duvarı ellemedi.

Ama tam onuncu günün sabahı duvarın yıkıldığı haberi günle beraber köyde duyuldu.

Köylü ikinci duvarın yapılmasından sonra sabahla dereye iniyor, Dedenin o gece sinirlenip, sinirlenmediğini anlamaya geliyordu.

Duvarın yıkılmış hâlini ilk gören Mollamatların Hüseyindi.

— Ekmek çarpsın yalanım varsa, diye anlatıyordu. Yemyeşil bir aba vardı arkasında. Elinde kocaman tesbih Derenin içinde dolanıyordu. Ürktüm, Sonra çalıların arasından geçip türbesine gitti. İki gözüm önüme aksın yalanım varsa

Gayrı koca köyde bu işi Ethem Dedenin yaptığına, bu ulu evliyanın duvarı yıktığına inanmayan kalmamış gibiydi. Mastan bile kuşkudaydı.

Duvar ve yatır hikâyeleri köylüye de, Mastana da Hasanı unutturmuştu. Hasan, köyden sık sık kayboluyordu. Kasabaya gidiyordu. Her gidişinde kimi zaman 3-5 gün, kimi zaman bütün bir hafta kasabada kalıyordu.

İnşaatlarda, nerde bir iş bulursa çalışıyor, Ekmeğini çıkarıyordu. İnadı olmasa, Aliye olmasa köyü bırakıp giderdi. Tarlası elinden gittikten sonra köye onu bağlayan bağlar zayıflamıştı. Ama Aliye vardı. Mastana olan inadı vardı. Bazan inşaatta, çalışken tarlası aklına geliyordu. Tarla işini özlüyordu bayağı. Duvar örmenin dilinden anlamıyordu. Tarlasında olsa yapacağı işleri ezbere bilir, her karışını tanırdı toprağın. Nerde sert, nerede yumuşak toprak olduğunu, taşlık yerleri, milli yerleri ezbere bilirdi. Öyle zamanlarda içinde bir hasret uyanıyor. Bir kin kıpırdıyordu

Çalıştığı yerden parayı alıp, köyün yolunu tuttuğu zamanlar tarla, toprak gelmiyordu aklına. Yalnız Aliyenin kendisini, unutmuş olduğunu kabullenmek, bütün kurduklarının yıkılması demekti. Son umudunun, en son tutunduğu dalın kırılması demekti.

Köye geldi mi, doğru eve giderdi. Başını yerden kaldırmadan. Aldığı öteberiyi, cebindeki paraları anasına bırakırdı. Hep düşünceliydi. O ilk günlerdeki şaşkın hâli kalmamıştı.

O gün kahveye gitmeğe karar verdi. Uzun zamandan beri kahveye gitmek ilk defa aklına geliyordu. İçeri girdi. Serderle, Taşçının oturduğu tarafa yürüdü.

Merhaba, dedi. Merhaba.

Serderin yüzünden bir sevinç dalgası geçti:

— Ooo Hasanımız merhaba, dedi. Hoş geldin.

— Hoş bulduk.

Serder söyleyecek söz bulamıyordu. Hasan, onun için öldükten sonra dirilmiş biriydi sanki.. Şaşkınlık içindeydi.

— Hey, bir çay yap, diye bağırdı kahveciye.

Hasan ,masanın üstünde duran «yeşil kurbağa» dan bir tane yaktı. Serder, Hasana geçen günlerden bahsetmekle bahsetmemek arasında kararsızdı. Alınmasından korkuyordu.

— Ee, dedi. Ne var ne yok. Çoktan beri konuşmadık.

— İyilik, dedi Hasan .Ne olsun.

— Seni aradık. Çok aradık. Yokluğun hep belliydi. Arkadaşlar hep senden konuşuyorlar. Senden başka lâf etmedik pek.

Taşçı, lâfı değiştirmek için:

— Ne yapıyorsun, dedi. İş miş.

— Kasabaya gittim mi çalışıyorum. Bereket versin üç beş kuruş çıkıyor. Allaha şükür.

— Tarlayı elden kaçırdın.

— Aldırma, dedi Hasan, Tarla kolay.

Sesinde; elini uzatsa on tarlaya sahip olacakmış gibi bir umut vardı.

— Allah versin, dedi Serder.

Sar'osman kapıdan girdi. Hasanı görünce bir koşu geldi. Boynuna sarıldı

— Hey kardaşlık, öksüz koydun bizi be dedi.

— Olur böyle şeyler, aldırma.

Sar'osman Serderin yüzüne baktı:

— Çıksak, dedi. Dolaşırdık.

Hasan yerinden kalktı. Ötekilerde kalktılar. Sarı, Taşçı'ya:

— Eyvallah, dedi.

Taşçı kendisini istemediklerini anlamıştı. Yerine oturdu. Ötekiler gittiler.

Dışarda tepsi gibi yusyuvarlak bir ay vardı. Köyün dışına doğru yürüdüler. Sar'osman duvar işini anlatmak istiyordu.

— Duvara ne dersin ha, dedi.

Hasan:

— Siz miydiniz o? dedi.

Sarı güldü. Keyiflenmişti.

— Elbet, dedi. Serder. Ben, Hacı bir de Süleyman. Anasını belledik koca duvarın.

— İy'etmişsiniz.

Sarı, dirseği ile Serderi dürttü.

— Zor kaldırdım bunları ha, dedi. Ödleri kopuyordu.

— Ben Mastandan korkarım, dedi Serder. Güvenilmez.

Hasanın gene kini uyanmıştı.

— Bırak onun lâfını da, dedi. Dell'eniyorum.

— Kim dell'enmiyor ki?

— Nasıl yıktınız duvarı? dedi Hasan.

Sarı anlattı:

— Geceydi. Baktık kimseler yok. Ver Allah kazmayı. Tamam.

Serder:

— Hacıyı görmeliydin. Motor gibiydi mübarek.

Sarı:

— Eh iyenim. Mastanın duvarını yıkmak oldu mu hasta yatağımdan kalkar gelirim ben olsam.

— Kim kalkmaz ki, dedi Serder.

— Hasan, dedi.

— Buyur.

— Bak sana ne diyeceğim, dedi. Geçen İbram A'yla konuştum. Hurşutların İbram A'yla. Senden sözettik.

— Ne dediniz?

— Salim askerde diyor. Hasan isterse, ortakcıya eksin biçsin bizim tarlayı.

Hasan sustu.

Serder:

— Ne dersin?

Hasan:

— Hele bi düşüneyim, dedi.

— Bana kalırsa dedi Sarı.

Serder sözünü, tamamladı:

— Bundan iyisi de can sağlığı. Eh de sen bu işe.

Hasan gene:

— Düşüneyim hele, dedi.

Bütün uğraşmasına rağmen, üstündeki çekingenlikten kurtulamıyordu. Köyde yeniden bir tarla ekip biçmeğe başlamakla, hata yapacağını sanıyor. Kararsızlanıyordu.

Serder:

— Düşünecek ne var, dedi. Bi tarla bulmuşsun da.

Hasan:

— Bilmem ki, dedi. İçinde bulunduğu durumu anlatacak sözleri, bulup çıkarmakta zorluk çekiyordu. Göğsünde bir ağırlık duyuyordu. Kafasında toparladığı bir kaç kelime de kaybolup gitti.

Hiç konuşmadan, yürümeğe devam ettiler.

Serder Osman elindeki tütün tabakasını çevirip duruyordu...

Hasan. Aliyeyle bir kere yolda karşılaşmıştı. Kısa bir duraklama arasında birkaç kelime konuşabilmişlerdi. Kız ona:

— Cumaya babam Kasabaya gidiyor, demişti.

Osman Kebirlerin bağ evinde Cumaya buluşacaklardı. Bu ağaç altında, çeşme başında buluşmaktan daha güvenilir bir yoldu.

Hasan Cumayı iple çekti. Düzelmişti. Daha açık seçik düşünebiliyordu. Hurşutların tarlasını da düşünüyordu. Onu ekip biçebilirdi. Kocaman tarla, dedi içinden. Onlara da yeter bana da.

Gitti Serderle konuştu:

— İbram A'ya söyle, dedi. Tarlayı ekip biçecem.

Serder sevindi:

— Ha yaşa, dedi. İhtiyar da sevinecek şinci.

Böyle zamanlarda hemen tütün tabakasına sarılır. Sigara sarardı. Hem kendisine hem karşısındakine. İki sigara sardı. Birini Hasana verdi.

— Hemen sürmeğe başlamalı, dedi Gecikmeye gelmez.

Hasan:

— Cumadan sonra, dedi. Hemen başlarım.

O akşam eski sabanı elden geçirdi...

Hasan, Osman Kebirin bağ evinin önündeki taşlığa uzanmıştı. Aliyeyi bekliyordu. Mastan gittikten sonra hemen geleceğinden emindi. Daha sabahın ilk ışıkları ortalıkta yeni dolanmaya başlamıştı.

Hasan, kızı nasıl karşılaması gerektiğini düşünüyordu. Ölçülü olması gerekti. Ama genç bir kızla karşı karşıya oturunca birşeyler de yapmak isterdi. Hiç değilse onu oyalamak, birşeyler anlatmak gerekti. Hasan bunları beceremezdi. Elinden gelmiyordu. Oysa ne kadar da isterdi. Böyle düşünürken anlatacak bir yığın şey bulabiliyordu. Ama karşı karşıya geldiklerinde hep cayıyordu. Tuhaf olmaktan. Sıkıcı olmaktan çekiniyordu.

O ancak tarlalar, yağmurlar ve havalar hakkında saatlerce konuşabilirdi. Bunun çokluk herkesi ilgilendirdiğini de sanıyordu

Bunların dışında kalan işleri öğrenmeğe, çene çalmasını, gevezelik etmesini kavramaya zaman bulamamıştı

Kafasından hesaplıyordu. Şunu derim, bunu derim diye. Uzun bir köpek havlaması duydu. Yerinden kalktı. Gelenler vardı. Biraz ötesinde duran ağacın arkasına saklandı. Çocuklardı bunlar. Dört beş tanesi bir araya gelmişler. Geziyorlardı Ama bir köpek kesmişti yollarını .Ne bir adım ileri, ne bir adım geri gidebiliyorlardı

İçlerinden biri kocaman bir taş alıp köpeğin üstüne yürüdü. Köpek arka bacaklarını kısarak geriledi. Uzaklaştı. Çocuklar bağ evine doğru geliyorlardı. Hasan hemen bağ evinin arkasına doğru koştu. Saklandı

Biraz sonra evin önüne geldiler.

İnce sesli biri:

— Acık dinlenelim de, dedi. Sonra gideriz.

Burnundan konuşan bir ses karşılık verdi:

— Nah şurası be, dedi. Hem de iniş.

Ayak seslerinden. Hasan kendisine doğru geldiklerini anladı. Artık kaçamazdı. Duvara yaslanıp bekledi.

Çocuklar, oynaya zıplaya yanından geçtiler. Onu görmediler bile. Hasan çocuklara sırtını döndü. Birşeyler yapıyormuş gibi davrandı.

Biraz sonra, bayırdan aşağıya inip kayboldular. Yeniden köpek havlaması duyuldu .Bağ evinin önüne geldi. Bu defa Aliyeye havlıyordu köpek. Koştu, köpeği kovaladı.

-- Ödüm koptu, dedi Aliye,

-- Aklında olsun, dedi Hasan. Köpeklerin üstüne git. Kaçarlar o zaman

Aliye güldü.

— Babam yeni gitti daha ,dedi. Geç kaldım.

Hasan kıymeti yok gibilerden omuz silkti.

Bağ evine doğru yürüdüler. Açık kapıdan içeri girdiler.

Âdetti bağ evleri kilitlenmezdi. Yalnız bir oda kapanırdı. O da bütün öteberiler buraya yığıldığı için. Hasan kapıyı kapadı. Arkasına kocaman bir taş koydu. Yere oturdu. Aklına Hüseyin geldi. Kızı kaçırmış, bağ evine saklamıştı.

Aliyeyi kaçırsam diye düşündü. Olacak iş değildi ya.

— Babam, peşimi bırakmıyor, dedi.

— Ben demiştim sana, dedi. Söyleme diye.

— Olsun, dedi. Sonra dalgınlaştı. O gün kızdı çok. Beni de dövdü.

Hasan tuhaf oldu.

— Dövdü mü?

— Hiç öyle kızdığını görmemiştim, dedi. İki gün yattı sonra.

Hasan, Mastana acımasına içerledi .Ama babasıydı nihayet.

— Şimdi nasıl? diye sormak zorunda duydu kendini:

— İyi, dedi. Benimle konuşmuyor ya. Hiç sözünü etmedi o günden sonra.

Hasan merakla:

— Anan ne diyor bu işe? dedi.

— O karışmaz. O da birine sevdalıymış gençliğinde. Komşularıymış harp çıkmış, askere almışlar. Bi bacağı yokmuş döndüğünde. Gözünün biri de kör olmuş. Ama anam gene evlenmeğe razıymış. Dedem anamı zorla vermiş Babama. Karışmaz ondan. Çok çekmişde. Babama da söylüyor. Hâll'anın (1) Halime gibi olmasın diye.

— O da kim, dedi Hasan.

Aliye şaşırmıştı.

— Duymadın mı hiç?, dedi. Kasabada bilmeyen yoktur.

Hasan omuz silkti:

— Yok, duymadım.

— Sevmediği adama vermişler de iki ay için de tez veremi olup gitmiş. Ben çocukken. Hani hükümetin orda çeşme varya. Ona yaptırmış babası

---

(1) Hall'anın: (Halil Ağanın).

— Akmaz hani ,dedi Hasan.O çeşme mi?

— O o, dedi kız. Adam ölünce oğulları bakmadılar da, harap oldu.

— Demek anan kızmıyor ha, dedi. Allah Allah

— Kızmıyor. Ne iyi der, ne kötü. Babanı üzme der yalnız Hasta o der. O kadar

— Hasta mı?

— Hasta ya. Evham. İzmirlere gitti. Çaresini bulamadılar.

— Evham kötüdür ha, dedi Hasan. Çaresi yoktur.

— Ölmekten korkar oldu. Öksürse acık hemen ölecekmiş sanıyor. Varsa yoksa ölmek lâfı. Başka lâf bilmez.

— Eh, dedi Hasan. Ölüm herkese, Ne var korkacak.

Aliye sustu. Sözü değiştirmek istiyordu

— Senin tarlayı da almış, dedi. Ne yapıyorsun şimdi?

— Ortakcılığa girdim.

— Geri versin diye söyledim anama. Dinnetemedik ki.

—Sağlık olsun, dedi Hasan. Başımın çaresine bakarım ben.

— Anan iyi mi bari, dedi. Aliye.

— İyiliği kötülüğü bilinmiyor ki. Yaşlanmış bi kere.

— Tarlaya üzülmüştür.

— Haberi yok, dedi Hasan. Kestirip attı.

— Yok mu?

— Söylemedim, dedi Hasan. Bilmesin daha iyi.

— Bi kandırsak babamı, geri verse.

— İstemez, dedi Hasan. İstemez. Tarla kolay.

Sonra durdu:

— Bi daha gelebilir misin? dedi.

— Cumaları gidecek hep, dedi kız. Her cuma gelirim.

Hasana bütün arzuları olmuş gibi geldi. Karşı karşıya oturuyorlardı. Göz göze geldiler. İkisi de kıpkırmızı oldu. Kız gülümseyerek başını önüne iğdi. Hasan bir sigara yaktı.

— Sen olmasan, durmam burada, dedi. Şu Karaahmetlide bi gün durmam sen olmasan

— Gitme, dedi. Biz de hep burda kalacakmışız.

— Öldürseler gitmem, dedi. Sen olduktan sonra.

Dışarda rüzgâr çıkmıştı. Dalların sesi geliyordu. Kız kalktı.

— Gideyim gayri, dedi Anam meraklanır sonra.

Hasan da doğruldu oturduğu yerden .Tam o sırada dışardan sesler gelmeğe başladı. Kapının arkasında yanyana, öylece durdular. Elbiseleri birbirine değiyordu. Hašan tuhaf olmuştu. Aliyenin saçları yüzündeydi. Elinde olmaksızın kızın saçlarını kokladı.

Sesler, biraz önce kuzugöbeği toplamağa giden çocuklarındı. Demek dönmüşlerdi.

Tam evin önüne gelince çocuklar gene durdular. Biri kapı eşiğine oturdu.

— İftiraya uğrarsın ha, dedi burnundan konuşan ses.

Çocuk eşikten kalktı. Bir zaman dinlendiler Hasanla Aliye, hiç ses çıkarmadan, gitmelerini bekliyorlardı. Kız iyice heyecanlanmış, Hasanın bileğini yakalamıştı. Sıkı sıkı tutuyordu.

Çocuklar gittiler bir zaman sonra.

— Ödüm koptu, dedi Aliye.

Hasan karşılık vermeden, kapının arkasına koyduğu taşı kaldırdı. Kapı kendiliğinden açıldı.

Alaca karanlık birdenbire ışıkla boğulmuştu

Hasan, öğleden sonra sabanını aldı. Öküzleri ahırdan çıkarıp tarlanın yolunu tuttu. Her zamankinden daha umutlu ve sevinçliydi.

Yürüyordu. Bir yandan da bir türkü mırıldanıyordu. Serdere uğradı. Daha yemeğini yememişti.

— Kaynanan sevecek, dedi. Gel de karnımızı doyuralım.

Hasan:

— Ben yedim, dedi.

— De hadi, dedi. Serder. İki lokma yemeylen patlamazsın. Karnını da delmez hem.

Yere serili duran, ekmek mendilinin başına oturdular.

Tarhana çorbası ve bulgur pilâvı vardı yemekte. Hasan evde yalniz tarhana yemişti. Anasının eli pek iş tutmuyordu bugünlerde.

Serder Osmanın anası,

— Nerelerdesin Hasanım, dedi. Hep seni sordum Osmana. Küstün mü yoksa bize.

— Yok be teyze, dedi Hasan. Sıkıntıdan hep.

— Anana da sordum geçen. Dertleniyor senin hâline. Gayri bu yaştan sonra üzme kadıncağızı.

— Üzmem be teyze, dedi Hasan. Dünya işi bilmiyor da.

— Tarla işini de açmamışsın anana.

— Biliyor mu?

— Bilmez mi, dedi kadın. Bakma sana sezdirmediğine.

Hasan şaşaladı. Anası gerçekten haciz işini bildiğini, sezdirmemişti ona. Mahzun oldu:

— Üzülmüştür fukara, dedi. Bulgur pilâvı, boğazına düğümlendi.

— Eh, dedi kadın .Ana yüreği. Üzülmeden edemez.

Serder yemeğini bitirmişti. Ellerini, ekmek mendilinin içine silkeledi. Anası:

— Yapma gene Osman, dedi. Fakir oluruz

Serder güldü:

— Zengin miyiz ki, dedi. Lâf işte.

Birlikte çıktılar. Serder yolda giderken öküzleri okşuyordu. Bir hayli yol gittikten sonra tarlaya vardılar

Hasan ,iki öküzünü dehledi. Öküzler tarlanın ortasına doğru ağır ağır yürüdüler.

Hasan, Serder Osmanla tarlayı gezmeğe çıktı. Serder tarlayı iyice biliyordu. Hasana uzun uzun anlattı.

— Derin sürmeli, dedi. Başka toprağa benzemez bu. Derin sürmedin mi yanar emeklerin. Avucunu yalarsın vallaha.

Tarlanın sınırlarını da dolandılar. Hasan pek bilmiyordu:

— Epiy de büyükmüş ha, dedi. Sanmazdım bu kadar olduğunu.

— Eh, dedi Serder. Karaahmetlide zor bulunur böylesi.

Adamı yorar. Ama derin sürersen yüzün güler harman sonunda.

— İnşallah, dedi Hasan.

İneklerin otladığı tarafa yürüdüler.

Hasan:

— Bismillâh deyip başlamalı.

Serder:

— Uğurlu günde girdik, dedi. Hayırlı olsun

Yola baktı sonra .Hasan sordu:

— Gidicisin herhal?

— İy'olur gitsem. İşim var da, dedi.

Hasan, Serderin arkasından işe koyuldu. Sabanı kontrol etti.Sonra sürme işine başlamak üzere tarlanın alt başına doğru sürdü öküzleri.

Hasan kısa zamanda tarlaya alıştı. Artık eski Hasan olup çıkmıştı. Şen şatır, şakacı Hasan. Bir yandan çift sürüyor, bir yandan da türkü söylüyordu bütün gün.

Serder, öteki arkadaşları, onun bu hâlini gördükçe seviniyorlardı. Hepsi de severlerdi Hasanı. Ama Serder başkaydı. Önüne gelene diklenen, terslenen bu adamın Hasanı hiç kırdığı görülmemişti. Öl dese ölürdü Hasan için.

Sabahtan beri yorulmuştu. Havalar ,daha serinlememişti. Çift sürmek zor oluyordu. Harman yerindeki iri ağacın altına oturdu. Çıkınını açtı, karnı acıkmıştı. Tahta testiyi yokladı. Su kalmamış gibiydi.

Hasan, su içmezdi çalışırken. Ama göğsüne dökerdi hep. Güneş altında çalişırken, göğsüne su döktü mü dinleniyor, yeniden kuvvetleniyordu.

Yemeğe başladı. Yağlı şekerli yufka vardı çıkında .Koca yufka dürümünü ısırdı. Güzel olmuştu doğrusu.

Zorlu çalışmış, epey acıkmıştı. Hemen yedi bitirdi yufkayı. Tahta testiden, üstüne doyasıya su içti.

Tarlanın sürülmesi yarılanmış olmuştu .Üç dört gündür ölesiye çalışıyordu. Tarlanın alt başından biri geliyordu. Serderdir dedi, umursamadı. Başını önüne iğdi. Sonra hemen kaldırdı gene. Serder değildi gelen. Dikkatle baktı. Mastandı.

«Allah Allah» dedi içinden «Hayrolsun» Aklına Aliye geldi. Gene birşey söylemiş olmasın diye düşündü. Mastan yakınlamıştı. Bir kızgınlık, bir sinirlilik yoktu hâlinde.

Ağacın altına gelmişti. Ter içindeydi:

— Selâmünaleyküm, dedi.

— Aleyküm selâm.

Ahlaya, puflaya ağacın gölgesine oturdu. Hasana döndü:

— Otur hele, dedi.

Mastan tam karşısına oturdu:

— Hayrola Mastan a, dedi.

— Sana bir şey diyeceğim, dedi. Konuşmağa geldim.

— Neymiş?

— Lâfımı kesme de, dedi. Dinle hele.

— Dinliyorum.

— Sana, dedi .Sana bi binnik veririm. Burdan gidersen.

Hasan:

— Gitmem, dedi. Paraya da muhtaçlığım yok.

— Güzellikle söylemesi benden. Gerisine karışmam. Düşün taşın. Ben dediğimi yaparım. Gitmek işine gelirse, anamın ak südü gibi helâlinden bir binnik sana.

— Battım mı ben sana. Yoksa köy dar mı gelmeğe başladı.

— Ben sana dedim diyeceğimi. Güzellikle gittin mi binniklen gidersin. Ama ben adamı yalınayak da yollarım.

— Gitmezsem ne yaparsın?

— Allah bilir. Gayri orasını Allah bilir.

— Elinden geleni ardına koyma. Benim senden de, tabancalı adamlarından da korkum yok.

— Ben elimi kana bulamam, dedi Mastan. Hele senin gibi kıldonun kanına hiç bulamam

Sonra göz kırptı. Güldü:

— Usulünnen yaptırırım herbir işimi.

— Bi denersin hele, dedi Hasan. Ucu nereye varır .Ak koyun, kara koyun belli olur.

— Bennen oynanmaz. Mastanoğlu derler bana.

— Oynayan yok zaten.

— Senin gibi meteliksizin birini bu köyden sürüp çıkarmazsam yuf olsun bana.

Durdu, Hasana baktı:

— Gel, şunu güzellikle bitirelim. Git başka yerde iş tut. Toprak mı yok. Kayranda karnı doyan, hiçbir yerde aç kalmaz.

— Beyenmeyen gitsin, dedi Hasan. Benim babamın toprağı burası.

Mastan başını iki yana salladı:

— Ulen Mastanoğlu'nnan şak'olmaz' Başını derde sokma.

Hasan:

— Kanun var memlekette. Kimse kimseyi bi yerden sürüp çıkaramaz. Köy tapulu malın mı?

— Eh, sen bilirsin gene.

— Şurdan şuraya kıpırdamak aklımda olsa, sen böyle dedikten sonra adımımı bile atmam. Kasabaya bile gitmem. Annadın mı?

— Günah benden gitti. Vebali senin boynuna. Kendi düşen ağlamaz.

— Aldırma ağam, senden gelen, davul zurnayla gelsin.

Mastan kalkıp gitmiyor, büsbütün yerleşiyordu. Bir sigara yaktı. Hasana da uzattı. Hasan kıpırdamadı bile.

— Dinle Hasanım benim. Aslan Hasanım. Sen benimle başa çıkamazsın. Bütün Kayran köyü bir araya gelse gene başa çıkamaz.

— Karaahmetliyi bilmem. Benim korkum yok senden.

— Hele dur, dedi elini salladı boşlukta. Lâfımı kesme. Bana Mastanoğlu derler Annadın mı?

— Annadım.

— Bi yere gitsem herkes itibar eder. Gözüme bakar .Senin lâfını cevahir olsa dinleyen kim. Neden o?

— Paran var da.

— Var ya. Param var da ondan elbet. Bak, bende bu para varken senin gıçına bi gulp takar yollarım ben. Kaymakama söylerim. Jandarma kumandarına söylerim. Bacağından

tutar attırırım burdan. Daha olmazsa valiye söylerim. Ne sandındı.

— Babanın oğlu mu onnar?

— Görürsün.

— Eh, belki bi namuslu çıkar. Senin parana kul olmayan çıkar elbet.

— Öyle san sen. Gıçına tekmeyi yedin mi öğrenirsin Hanyayı, Konyayı.

Havayı hırsla sıkacakmış gibi, boşlukta yumdu avucunu:

— Elinden geleni ardına koyma, dedi Kısmetinde olanın kaşığında çıkarmış. Görelim bakalım, ne yaparmış Mastanoğlu.

— Eh. Benden söylemesi...

Elleri üstünde doğruldu kalktı. Ellerine, avuç içlerine yapışan tozları silkeledi. Üfürdü.

— Haydi eyvallah, dedi. Sağlıcaylan kal.

Gülüyordu. İçinden içinden. Hasan ses etmedi. Alt dudağına gömdü dişlerini. Öküzlerinin dinlendiği, ağacın altına doğru yürüdü. Mastan seke seke gidiyordu. Arkasından baktı. Dudağından sızan sıcak kanı yaladı:

— Namussuz, dedi .Gidi merhametsizin dölü seni.

Dudağından kan hâlâ ince ince sızıyordu...

Hasan'ın, Aliye'nin üçüncü Cumalarıydı bu. Üç Cumayı Osman Kebirin bağında oturup konuşmakla geçiriyorlardı. Haftalar Cumaydı yalnız. İkisi de öteki günleri boş, anlamsız buluyorlardı. Ama ilk Cumanın olduğu yerden bir adım öteye gidememişti münasebetleri. Hep aynı şeyleri konuşuyorlar. Aynı yerlerde susup birbirlerinin gözünün içine, ta gözbebeklerine baka kalıyorlardı.

Aliye, sıkıntılıydı. İçinden buradan gitmemek arzusu kabarıyordu. Ama gene de oturamıyordu. Etraflarını bir çenberin çevirdiğini, çenberin her an biraz daha daraldığını hissediyordu. Babasından korkuyordu .Bütün hayatı boyunca kocaman ellerinin gölgesini her tarafta gördüğü babasından. Hasanın içinde de korkuya yakın şeyler vardı. Isıracak diyor-

du. Mastan ısırmağa niyetli olmasa adama dişlerini göstermezdi. Isıracaktı. Ama ne zaman, nerde.

İlk saldırmayı atlattı Hasan. İlk ayak oyununu savuşturdu. Mastanın adamı dikildi bir gün karşısına. Aranıyordu İleri geri konuştu. Geldi sürtündü. Hasan durgundu o gün. Uymadı. Bir uysa. Bir höst dese neler olacak biliyordu. Anasından emdiğini burnundan getireceklerdi. Artık bir defa parmak boka girdi mi çıkarması kolay olmazdı

Sabahtı. Gün daha doruktan yeni sıyrılmıştı. Jandarmalar geldiler. Kahveye oturdular. Uzatmalı onbaşı çayını içti içti. Hasandan tarafa baktı:

— Gel hele Hasan ,dedi.

— Buyur.

— Duvarı nasıl yıktınız siz?

— Ben mi yıkmışım, dedi Hasan.

— Yok babam yıkmış.

— İyi etmiş, dedi Hasan. Aferim olsun.

Onbaşı kızdı. Al al oldu.

—Doğru konuş, dedi Ağzını burnunu dağıtırım. Dalganın sırası değil.

— Kaça?

— Ne kaçası, dedi onbaşı. Ne kaça?

— Kaç paraya kırarsın ağzımı burnumu?

Uzatmalı onbaşı, bozulmuş, kıpkırmızı kesilmişti. Elleri titriyor, ne diyeceğini, ne yapacağını kestiremiyordu. Böyle karşılanmaya alışmamıştı. Soludu, yere tükürdü.

— Devletin jandarmasına lâf etmeyi öğretirim ha, dedi.

Hasan, dişleri birbirine kenetlenmiş, öne doğru iğildi.

— Sizi de adalet olsun diye koymuşlar, dedi.

Onbaşı çok önemi bir ipucu yakalamış gibi:

— Ne dedin, dedi. Ne dedin?

Hasan, gözlerine; gözbebeklerinin tâ içine baktı.

— Götürürüm ha, dedi. Hiç dinlemem.

— Adam mı korkutacaksın? Götürürsen götür.

Onbaşı elindeki demir kelepçeleri boşlukta salladı. Ortalıkta kelepçenin takırtısından başka ses duyulmadı bir an.

Onbaşı bir zaman sonra. Hasana doğru yürüdü. Kelepçeleri uzattı.

— Bir evrakı olurmuş bunun, dedi .Öyle höt demeye adam alıp götürülmezmiş.

Köylü dalgalandı. Hasana hayran hayran bakıyorlardı. Çürük:

— Ben de öyle duydum du. dedi.

Muhtar:

— Tevkif müzekkeresi, dedi. Olmadı mı olmaz! Devletin işi bu. Tevkif müzekkeresi olmadı mı olmaz.

Onbaşı ağız dolusu tükrüğü ileri doğru fırlattı;

— Hele bak, dedi. Neler de bilirmişsiniz maşallah.

Cebinden bir tomar kâğıt çıkardı.

— Biz kanun adamıyız ha, dedi. Kanundan kıl ayrılmayız. Al sana tevkif tezkeresi

Muhtar Kerim tevkif müzekkeresine uzandı. Hasanın adına kesilmişti. Mala kasıt yazıyordu.

Hasan:

— İt dölü, dedi.

Dişleri daha da kenetlenmişti. Ellerini onbaşıya doğru uzattı. Uzatmalı onbaşı kelepçeyi keyifli keyifli taktı.

— Ule, dedi Bizlen şaka olmaz. Bizlen şaka olmaz. Adamın kuyruğunu böyle kıstırıveririz işte. Hele gidi köy kaplanı.

Hasan başını kaldırmış dağların arkasına doğru yürüyen beyaz bulut kümesine bakıyordu...

— Hasanı götürdüler, dedi birisi kalabalıktan.

Başka biri soludu:

— Deme.

Adam devam etti:

— Babayiğit ha, dedi. Allahıma Karaahmet soyundan olduğu belli.

— Bilmez miyim!

— Jandarmaya bir lâflar etti ,deme gitsin.

— Ne dedi ki?

— Neler demedi gardaşlık. Sizin gibi jardarma mı olur,

dedi. Siz hepiniz soyguncu çetesisiniz dedi, asmalı topunuzu dedi.

— Onbaşı ne yaptı.

— Dişlerini kısıp kısıp bekledi. Kılını oynatamadı

Sustular. İlerde, köşeye yakın oturanlardan biri:

— O jandarmalar o Hasanı kasabaya götüremezler, dedi.

— Bana da öyle geliyor ya, dedi başka biri.

— Nerden belledin?

— Hasan ha, Hasan onları yer be. Dağbaşında on jandarma Hasan gibi babayiğide vız gelir. Hepsinin mezarını kazar. Kaçar gider.

— Bana sorarsan kuşluk vakti buradadır.

— Belkim dağa çıkar.

— Dedesi gibi.

— Gayrı Mastan kaçar burdaı. Mastana uyku durak komaz. Çeker vurur belkim.

— Vurmalı ya. Aranmış belle sen onu. Vallaha bana yapsa bu oyunu çekip vurmazsam gâvur olayım. Yedi ceddimi gâvurlar...

— Sen benim dememe bak, Hasan kuşluk demeden gelir.

Uzandı, yanar sigarayı yere attı.

Sarı Osman deli oluyordu. Köyde Hasanın gidişine ençok üzülenlerden biriydi Sarı Osman. Aklına gidip kasabaya teslim olmağı koymuştu. Hep onu kuruyordu. Jandarma karakoluna gidecekti:

— Ben yıktım o duvarı diyecekti. Hasan suçsuzdur.

Ev geliyordu aklına. Tarla, ekin, öküzler, saban... Kararsızlanıyordu. Hasanı gene de bırakmazlar diyordu kendi kendine. Mastan suyu nasıl olsa tâ yukarılardan, başından kesmiştir, diyordu. İçindeki eziklikten kurtulamıyordu. Hasanın yakalanmasından yalnızca kendisini sorumlu tutuyordu. Dertleniyordu. Mastan, Hasanın düşmanıydı. Kanlı bıçaklı. Ama onlar dosttular. Gene de onun yüzünden .Hasan hapislerde yatıyordu.

Çam ağacının yere yakın dallarından birini tutup çekti. İnce nazlı çam dalı kırıldı

İncecik çam dalını yerde sürüye sürüye yürüdü. Kasabaya gidecekti. Buldan Jandarma Karakolu yazılı o kapıdan içeri girecek olanı biteni anlatacaktı

Döndü baktı, Köy arkasında kalmağa başlamıştı. Karaahmetli, Fukara Kesikbelin bu fukara köyü şimdi ona ne kadar güzel görünüyordu. Ev kümeciklerinin ortasmda, kendi evine bakıyordu. Ağlamaklıydı. Eve uğrayıp «Allaha ısmarladık» diyecek gücü bulamadı kendisinde. Caymaktan, evdekileri, minderleri, su küpünü, testiyi çiftesini görüp kasabaya gitmekten çayarım diye korkuyordu.

— Gitmekten başka çare yok, diyordu kendi kendine. Hasanın yüzüne bakamam. Utancımdan ölürüm alimallah.

Ağır ağır yürüyordu. Temkinli, rahat bir gidişi vardı. Bayramlara giden çocuklar gibi sevinçliydi. Mesuttu.

Yolun ortasında duran yuvarlak taşlardan birine tekmeyi savurdu. Taş yuvarlana yuvarlana tâ uzaklara kadar gitti. Farkında olmaksızn bir türküye başlamıştı. Oynak, neşeli bir türküye... İkindi üstü kasabada olurdu. Jandarma karakolunda. O girerdi. Hasan çıkardı. Buna sanki hapisten çıkacak olan kendisiymişcesine seviniyordu. Bu çareyi bulduğu için kendi kendini kutlayıp duruyordu.

— Yaşa be, diyordu. Aklınla bin yaşa be Sarı.

Hasan köye dönünce olanları anlatırdı. Sarı Osman bu yiğitliği yaptı derdi. Köy yerinden oynardı. Bütün Kesikbel çalkalanırdı. Herkes ondan başka söz etmezdi bir zaman .Hep anlatırlardı .Adı köyün geleceğine bile kalırdı. Kendi soyu için, Karaahmetli köyü için bir övünç kaynağı olurdu. «Arkadaşını kurtarmak için hapse giren Sarı Osman»

— Sarı Osman gibi yiğit, derlerdi.

— Yürekli adammış,

— Eferin A'nın oğlu, yürekli adam böyl'olur

— De gidinin aslanı. Hasanı kurtarmaya yaktı başını.

— Demek oymuş ha!

— Duvarı Sarı Osman yıkmış demek.

— Kimseye birşey sezdirmedi.

— Bravo len bu Sarıya.

Biri çıkar:

— Duvarı yıkmaya Evliya yıkmıştır ya, dedi. Sarı, Hasanı kurtarmağa yaktı kendini.

Bu düşünceler içini ısıtıyordu. Kendisini köyde herzaman anlatılan harp hikâyelerindeki kahramanlar gibi buluyordu şu anda.

Durdu. Etrafına bakındı. Biraz ötede yamuk bir kilometre taşı duruyordu. Çoğu sökülmüştür bunların. Ama o nasılsa kalmıştı. Taşa doğru yürüdü. Üstüne oturdu. Terlemiş, sırsıklam olmuştu .Yapış yapıştı heryanı. Serinlemek için salladı mintanını.

Çarıklarını çekip çıkardı. Parmaklarını oynattı. Kara, kirli toz tabakası terle bir kaynamıştı parmaklarının arasında. Çarığı boşluğa doğru kaldırdı. Delinmişti. Sallaya sallaya çarığın içindekileri silkeledi. Sonra yeniden çarığını ayağına geçirdi.

Yürümeğe devam etti. Biraz sonra dağ yoluna saptı. Hep düşünüyordu. Zor olmalıydı. Bütün gün kapanıp kalmak. Kendi ayağıyla gidiyordu. Pişman değildi. Dönücü değildi. Ağır ağır Başçeşmeye doğru çıkıyordu. Artık iyice kararlıydı.

Yolun hemen kıyısında bir yılan gördü. Çöreklenmişti. Güneşleniyordu. Alışkın alışkın bir taş aldı yerden. Kocaman bir taş. Öylece çöreklenmiş duran yılanın üstüne fırlattı. Tutturmuştu. Yılanın bütün gövdesi taşın altında kalmıştı. Taşın sağından solundan taşan kısımları kıpır kıpır kıpırdanıp duruyordu .Birazdan ölürdü. Yılanın üstüne tükürdü. Midesi bulanmıştı.

Biraz sonra Başçeşmenin olduğu yere gelmişti. Ellerini, yüzünü yıkadı. Su içti. Ağır ağır, Mintanının içine su sepeledi.

— Eh, dedi. Vardık olduk. Çoğu gitti azı kaldı, dedi kendi kendine.

Yürümeğe ara vermedi .Kasabaya iyice yaklaşmıştı. Yol azaldıkça kendisinde bir gariplik duyuyordu. Duraladı. İki yanına bakındı. Çarıklarının tozunu silkeledi. Üstünü başını düzeltti. Kasabaya biraz daha biçimli bir kılıkta girmek istiyor-

du. Yolun iki yanına bakına bakına ilerlemeğe başladı. Kendisini her zamankinden daha başka bir insan olarak görüyordu. Daha bri büyümüş, uzamış gibi geliyordu ona. Yaptığı işin köyde uyandıracağı yankının düşüyle sarhoş gibiydi. Sağ elini kulak memelerinden çekmiyordu. Elleri titrek titrekti. Sanki bir büyünün içindeydi. Bozulup dağılmasından korktuğu bir büyünün etkisi altındaydı. Ödü kopuyordu, kendisini sarıp, yücelten bu büyü bozuluverecek diye... Aklına ölüm geldi. Hemen oracıkta düşüp ölüverirsem diye düşündü. Korktu. Ölüme aldırış etmezdi. Birgün nasıl olsa ölmeyecek miyiz derdi hep. Ama şimdi Sarı Osman olarak, her zamanki Sarı Osman olarak ölmek onu korkutuyordu. Kendisini kahraman yapacağına yücelteceğine inandığı davranışı tamamlamak arzusu doldurmuştu içini. Daha da hızlı yürümeğe başladı. Artık iki yanına bakınmıyordu. Şehre yakınlaşınca genişce soludu.

Karakolun önüne kadar duraklamadan yürüdü. Tam karakolun önüne gelince duraladı. İşte bitmişti yol. Herşey içeri girip söyleyeceği sözlere bağlıydı. O, içeri girecek. Hasan, çıkacaktı... Köye gidecek, tarlasına bakacak, sonra bütün köylüyü etrafına toplayıp Sarı Osmanı anlatacaktı. Yiğitliğini, erkekliğini...

Jandarma karakolunun merdivenlerine tırmandı. Gene bir kararsızlık gelmişti üstüne. İçerden bir jandarma eri çıktı. Solgun yüzlü biri:

— Ne o hemşerim, dedi. Birşey mi var?

Sarının aklından köy geçti. Tarlası, öküzü, anası, babası; yavuklusu geçti.

— Hiç, dedi. Burası ne ki?

— Karakol, dedi. Solgun yüzlü jandarma. Jandarma karakolu.

Sarı merdivenlerden tersgeri indi. Karakolun yanından uzaklaştı. Kahveye doğru yürüdü. Kahvenin içine girince tam ortada durdu. Soludu. Dolu dolu uzun uzun soludu. Hemen oracıkta bir sandalyaya oturdu.

— Çay, dedi boşluğa. Çay diye ikiledi daha yüksek.

Çayı beklerken düşünceliydi. Pişmandı. Buraya kadar geldim diyordu kendi kendine.

«— İş mi bu benim yaptığım diyordu.»

Kahveci getirip çayı önüne bıraktı. Ansızın doğruldu. Sarı .Elini cebine sokup parayı verdi. Dolu çay bardağının durduğu masaya baktı, çıkıp gitti. Karakola doğru yürüdü. Koşmağa başladı. Adeta merdivenleri çıkıp bir solukta içeri girdi.

— Kumandan, dedi.

— Ne var, dedi biri. Kumandanı ne yapacan?

— Konuşacağım.

— Git be işine, dedi jandarma. Babanın oğlu mu Kumandan?

— Duvarı yıkan benim.

— Ne duvarı?

Sarı Osman şaşırmıştı. Güldü. Cahiller diye geçirdi içinden. Duvar işini bilmiyorlardı.

— Bilmiyor musunuz yahu, dedi.

Bir de jandarma olmuşlar diye düşünüyordu. Daha duvarın yıkıldığından haberleri yok. Bir soluk aldı.

Jandarma ileri geri sallandı dikildiği yerde.

— Karaahmetli'de Mastanın duvarı, dedi.

— Gel hele götüreyim, dedi.

Sarı, o kurumlu haliyle Jandarma kumandanının karşısına çıkardılar .Yüzbaşı oturduğu yerden başını kaldırıp baktı. Sorgulu gözlerle:

— Ne o, dedi.

Sarı bir adım daha öne yürüdü:

Yüzbaşı havaya kalkıp iniyordu sanki yerinde. Devam etti.

— Hasanın suçu yok. Ben yıktım.

— Neyi yıktın?

— Duvar ,dedi. Duvarı yıkan benim.

— Ne duvarı be adam?

— Mastanın duvarı. Karahmetlide Mastanın duvarı var va.

— Ha şu mesele, dedi Yüzbaşı elini boşlukta gezdirirken Sen misin o herif?

— Benim ya, dedi. Parmakları üzerinde havaya kalktı.

— Ne istiyorsun peki?

Yüzbaşı uzandı masanın üstünde duran yeşil zil butonuna bastı. Arkasından bağırdı:

— Makinayı getirin de bir zabıt tutalım.

Bir jandarma, Sarının ilk gördüğü soluk benizli jandarma makinayı getirdi .Masanın üstüne koydu. Sarı Osman daktilo makinasına bir tuhaf bakıyordu. Bu makinayı ilk görüyordu hayatında. İfadesi alınmağa başladığı zaman bile gözleri hâlâ makinadaydı. Yazarken gidiş gelişlere, tuşların hareketine iyice bakıyordu. İfade bitti. Sarı Osman öylece kala kalmıştı. Yüzbaşı gene düşündü zile bastı:

— Götürün bunu, dedi. Sorgu yargıcına.

Sarıyı bir jandarma eri alıp götürdü. Karakolun merdivenlerini indiler. Adliye hemen karakolun yanındaydı. Binanın arka merdiveni de karakolun bahçesindeydi. Jandarma koluna girdi. Birlikte merdivenleri çıktılar. Sonra kapısında kara bir tabelâ asılı odalardan birine girdiler. İçerde bir adam vardı. Jandarma:

— Hâkim Bey, dedi. Yüzbaşım yolladı. Elindeki kâğıtları uzattı.

Hâkim jandarmanın uzattığı kâğıtları aldı. Okudu, bir daha okudu. Öksürdü. Boğulur gibi öksürüyordu. Jandarmaya döndü:

— Bunu atın, dedi. O adamı da bıraksınlar. Hani duvarı yıktı diye getirdikleri bir adam var ya. Hasan mı ne adı.

Jandarma başını salladı. Hâkim:

—Onu da bırakın.

Sarı Osman bir an duraladı. İşte istediği olmuştu. Kaygusuzca Jandarma ile birlik döndüler. Geldikleri merdivenden aşağı indiler. Karakolun devamı gibi yapılmış olan Jandarma içeri girince Sarı Osmana yer gösterdi.

— Otur hele, dedi. Bekle.

Sarı hemen oracığa çöküverdi. Biraz sonra Hasan geldi.

Yüzyüze geldiler. Hasan şaşkındı. Soran gözlerle baktı. Sarı Osman:

— Köydekilere selâm söyle, dedi. Ben işin aslını söyledim.

— Neden yaptın ,dedi Hasan. Çıkıp gelirdim ben.

— Gönlüm razı olmadı, dedi Sarı. Benim yerime senin yatman ağrıma gitti. Gönlüm rahat olmadı. Haydi yolun açık olsun Hasanımız. Güle güle.

— Sağol yeğenim, dedi Hasan. Allah işini rast getirsin.

Sarı dar kapıdan içeri doğru yürüdü.

VI. BÖLÜM

Sabah oldu sabah oldu; sigaram yanmaz oldu
Sigaramın dumanından gözlerim görmez oldu.

(Halk Türküsü)

Hasan sevinçliydi. Aydınlığa, açıkhavaya kavuştuğu için sevinçliydi. Ama en çok Cuma'dan evvel çıktığı için seviniyordu .Cuma onun için çok şey demekti. Aliyeyi görecekti Cuma günü. İçi dolu doluydu. Tuhaf, sıcak bir sızı vardı içinde. Mutlu mutlu kanayan bir sızı

Köye yaklaşınca durdu baktı. Bu köy, avuç içi kadar Karaahmetli köyünü ne de severdi. Gözleri sulandı. Duyulur duyulmaz «Şükür Allahıma» dedi. Köylü onu böyle apansız karşısında görünce şaşırdı. Hani kimse ummuyordu bunu. Herkes Hasanın bu kere iyice yakayı ele verdiğine inanmıştı. Mastan onu kıskıvrak yakaladı diyordu millet. Ama işte gene çıkıp gelmişti. Hemen etrafını kuşattılar. Herkesin içinde bir merak uyanmıştı. Kaçtır bu Hasan, küçümencik Karaahmetli köyünün fukara Hasanı o Mastan olacak adamın çevirdiği dolaplarda su koymuyordu. Gene işin üstesinden gelmişti demek.

— Nas'oldu, dedi biri.

Hasan tıkanmıştı. Genzini kazıdı, öksürdü:

— Sarı ,dedi. Hâkime gitmiş. Ben yıktım o duvarı demiş.

— Deme be, dedi Hacı. Bizim Sarı ha.

— Onu içeri attılar, beni koyverdiler, diye devam etti Hasan.

— O mu yapmış ki?

— Bilmem. Öyle demiş işte. Allah bilir.

— Sarının hakkından geleceği iş değil o, dedi biri. Atmış.

— Bell'olmaz ki, dedi başka biri. Bu işler bell'olmaz. Um-

madığın taş baş yarar. Sen benzetmezsin ya, elin oğlu yapar işte. Yapmasa...

— Koca duvar bu. Sarı bi ayda yıkamaz

— Bana sorarsan, dedi biri.

Herkes ondan tarafa döndü.

— Bana sorarsan Hasanı kurtarmaya demiştir Sarı Osman bunu.

— Mastanı kızdırır hem. Dedi başka biri de.

Kesik soluk soluğa geldi. Oturdu. Biri lâfı değiştirdi.

— Sennen neye uğraşıyor bu, dedi Hasana doğru. Ölesiye uğraşıyor seninle. Bir iş var altında bunun ya benim aklım kesmiyor hani.

— Bilmem, dedi Hasan. Yıldızımız barışmadı herhalde. İnsan hali.

— Kimlen barışır yıldızı. Hem bunun insan haline benzer yanı yok.

— Besmelesiz o be, dediler.

— Çengeli taktı Hasana ya, dedi bir başkası. Hayrolsun.

— Gamlanma yeğenim, dedi Hasan. Allah var yukarıda.

— Biz de ona güveniyoruz ya.

Herkesin halinde bir sevinç vardı. Hasanın dönüp gelmesiyle köy şenlenmiş. Büyümüş gibiydi. Bir zaman sonra Sarı Osman unutulup gitti. Çok çok lâf arasında biri ortaya atıyordu:

— Demek Sarı ha, Eferin doğrusu...

Mastanın sevinci kursağında kalmıştı. Hasanın çıkıp geldiğini öğrenince yerinde doğruldu. Bir yerine ağrı girmiş gibi iki büklüm oldu:

— Ne dedin, dedi. Ne dedin Musacık?

— Hasan çıktı geldi. Ağam dedi Musa. Vallaha da billâha da.

Mastanın yüzü bir allandı, bir morlandı. Pıtır pıtır oynadı iki dudağı. Kendi kendine birşeyler söylendi. Sonra güç halle yerine oturdu.

— Bak sen, dedi. Kedi gibi kerata. Dokuz canlı her halde. Pes.

Oysa Mastan bu kere Hasanın kuyruğuna tenekeyi bağladığına iyiden iyiye inanmıştı. Onun paçasını kolay kolay kurtaracağını aklının köşesinden bile geçirmiyordu. Bir zamandır keyfine diyecek yoktu bu yüzden. Kahvede duramadı. Dalgın, yorgun eve döndü. Bir zaman sonra da gidip yattı. Ama uyku tutmuyordu. Ertesi gün sabahla kasabaya gitmesi gerekti. Ama Hasanın çıkıp gelmesi rahatını bozmuştu, uykusunu kaçırmıştı. Deli gibi iki yanına dönüyor, gözlerini yumuyor ama uyuyamıyordu işte. Odasında yanan fener sabahın ilk ışıklarına kadar sönmedi.

Mastan Hasanın kurtuluşuna öylesine üzülürken, kendi kendini yiyip bitirirken, aynı evde başka biri buna seviniyordu. Bayram ediyordu sanki. Bu Aliyeydi. Hasan gelmişti ha. Cumaya yetişmişti demek. Onun da gözlerine uyku girmiyordu. Ama fenerini söndürmüştü. Yumak gibi elleriyle yatağının pamuklarını okşuyordu. Koca oda ona dar geliyordu şimdi...

Babasının uyumadığını Hasanın çıkıp gelmesi yüzünden tedirgin olduğunu biliyordu. Salona düşen aydınlık da bunu anlatmağa yeterdi zaten. Yavaşça yatağından kalktı. Salona çıktı. Sokağa bakan pencerenin başına dikildi. Köy sanki ışık altındaymış gibi görünüyordu ona. Birkaç gün evvel bu pencereden başını uzatıp bakmağı canı istemiyordu. Ama şimdi sevinç içindeydi. Sarhoştu. İçi içine sığmıyordu.

Başını pencerenin camına dayadı. İçinden bir ılıklık geliyordu. Gözlerinin sulandığını neden sonra anladı .İki yaş damlası cama dayalı eline düşmüştü, o zaman farketti sevinçten ağladığını. Boşandı. Katıla katıla ağlamağa başladı. Sesini tutamıyordu. Kurulmuş bir makina gibi muntazam ve delice coşkun bir ağlamaydı bu. Birden Mastanın kapısı açıldı.

— Ne o, dedi. Gecenin köründe bu ağlama niye.

Aliye şaşırdı. Ağlaması bıçakla kesilmiş gibi durdu.

— Sıkıldım da, dedi. Uykum kaçtı.

Mastan eliyle geniş hareketler yapa yapa konuşuyordu.

— Sıkıldım, sıkıldım. Başka lâfın yok mu senin? Bütün gün oturup dudukuşu gibi düşünürsen sıkılırsın ya. Bir iş al

eline işle. İşlemeyen adam sıkılır. Deli bile olur insan aylaklıkla.

Aliye karşılık vermedi .Hattâ Mastanın sözlerinin son kısmını dinlemedi bile. Odasına doğru yürüdü. Kendisini göklere uçuran şeyin onu deli ettiğini biliyordu.O şimdi bu odada Hasan için dua ederken, dışarda, babası onun başına yeni bir çorap örmek için düşünüyor, kafa patlatıyordu. Buna aklı ermiyordu Aliyenin. Bir insanın ,bir başkasına bunca düşmanlığını anlamıyordu.

Mastan yüzüne kapanan kapının karşısında, öylece kalakalmıştı. Yüreğine kuşku girmişti. Gittikçe içine işleyen onu tedirgin eden bir kuşku. Neydi Aliyenin böyle gecenin köründe dolanıp durmasının sebebi. Aklı buğulandı. Gözleri çakmak çakmak sulandı. «Hasan» dedi kendi kendine. Kapıya doğru yürüdü. Her tarafı yanıyor, sızlıyordu. Ağzındaki iğri dişlerinin dipleri bile alev alev yanıyorudu sıkıntısından. Ter bastı bütün gövdesini. Sırsıklam oldu. Soludu .Kapıya yanaştı. İri koca yumruğunu kapının tam ortasına kondurdu.

— Kilitlemiş, dedi usulca.

Sonra böğürür gibi seslendi:

— Aç şunu.

Aliyenin ürkek ayak sesleri kapıya yaklaştı. Mastan dikildiği yerden, Aliyenin elini kapı kilidine uzatıp uzatıp çektiğini görüyordu sanki:

— De kız, dedi. Aç şunu da

Aliye kapıyı açtı. Usul usul kanat arkaya doğru açıldı.

— Seni uykudan eden ne ki, dedi Mastan. Sakın ha,

Aliye önüne bakti:

—

— Sakın ha o itin gelişi olmasın!

—.....

— Konuşsana kız. Ne susuyon öyle. O itin çıkıp gelişine sevindin değil mi?

Aliye olduğu yerde toparlandı. Geri geri iki kıpırdadı. Gene karşılık vermedi babasının sorusuna.

— Babanın malına, canına kasdeden o çulsuzun gelişine sevindin ha. O eşkiya bozuntusuna ha. Allahım, geniş geniş soludu. Benim düşmanımın bayramına gülüyon ha.

—

— Kız ben size n'ettim, Ne günah işledim ki...

—

— Allahım sen bağışla. Bi günahım varsa sen bağışla. Evlüdım bile düşmanımdan tarafa.

Aliye, öne iğik başını kaldırdı. Ağır ağır, sanki hiç kıpırdanmazmış gibi usul usul kaldırdı. Mastana doğru. Mastanın gözlerine doğru dik ve bomboş baktı. Uzun uzun baktı:

— Kimmiş düşmanın senin, dedi Baba demek içinden gelmiyordu. Babasına ilk defa sen diyordu.

Mastan gözlerini Aliyenin kocaman bakışlarından kaçırarak:

— Hasan denen o it, dedi. Hapisten çıktığına sevindiğin eşkiya.

—O senin düşmanın değil ki, dedi Aliye sesi gürdü.

Mastan soludu:

— Değil mi? Ya ne öyleyse?

— Sen onun düşmanısın.

Mastan Aliyenin ağzını kapatmak istermişcesine elini boşluğa uzattı.

— Sus.

— Değil ya düşmanın, dedi. Aliye. Neyini gördün?

— Sus.

— Susmayacağım işte. Suçsuz yere hapise attırdın. Anbarını yaktın. Sonra bir de düşmanım diyorsun. Senin ona düşmanlığın var. Sen onun peşinde dolanıyorsun.

Mastan ayak parmakları üstünde havalandı. İleri doğru uzandı. Gecenin sessizliği içinde bir tokat şakladı. Sonra uzun, boğucu bir sessizlik oldu. Aliyenin sesi duyulmuyordu. Sonra ince bir ağlama başladı.

Zübeyde hanım kocasının dışarı çıktığını duymamıştı. Ama konuşmalardan uyandı. Silkinerek yatağından kalktı.

Oda kapısını açtı. Ancak işin sonuna yetişebilmişti. Aliyenin başında hâlâ can alıcı gibi bekleyen Mastanı çekip içeri almağa çalıştı. Mastan bir taraftan odaya doğru yürüyor, bir taraftan da söyleniyordu

— Tövbe, tövbe.

— De gir içeri, diyordu Zübeyde hanım .De gir. Gecenin köründe dalaşmak sırasını bulmuşun. Bacak kadar kızdan ne istersin be adam.

— Katil edecek bu kız beni. Evladım demeye yüzüm yok. Tövbe tövbe.

Zübeyde hanım, Mastanı iteleye iteleye içeri soktu. Kapıyı kapattı. Aliye boş salona karşı yapayalnızdı. Doğruldu. Gözlerinde biriken birkaç damla gözyaşını sildi. Kapıyı hırsla sanki birisinin yüzüne kapatırmış gibi, büyük bir hırsla çarptı...

Mastan, sabahleyin gece olanları unutmuş olarak uyandı. Ama Aliye odasından dışarı çıkmadı. Babasının dışarda gezindiğini, söylendiğini duyuyordu. Mastanın, babasının sesi kulağına geldikçe tüyleri diken diken oluyordu. Bu duygulardan utanıyordu. «Ne de olsa babamdır» diyordu kendi kendine. Ama alışkanlıkların, kan yakınlıklarının duygularına vurduğu gem, onu bağlamıyordu. Biraz sonra aynı kin, aynı tiksinme, ürküntü uyanıyordu içinde.

Hasan onu bekliyordu. Osman Kebirlerin bağında, şıra taşına oturmuş onu bekliyordu şimdi. Ama babası gitmeden. Evi dolduran o kart ses susmadan gidemezdi ki.

Gün iyice yükselmeden çıktı gitti Mastan. Aliye olduğu yerde duramıyor, kendisini büyük bir yükten kurtulmuş gibi buluyordu. İçi içine sığmıyordu artık. İşte Mastan gitmişti. Biraz sonra Osman Kebirlerin bağına giderdi. Hasanı bulurdu.

Yol boyunca düşünüyordu. Seviniyordu. Daha iki gün evvel onu bir daha görmekten umudunu kesmişti. İşte bağdaydı. Şıra taşına oturmuştu. Hızlandı. Hasan da yerinden kalkıp ona doğru koştu. Aliye kollarını açtı. Sonra toparladı kendisini. Bir zaman öyle durdu sonra ağlamağa başladı. Kendisi-

ni Hasanın kollarına bıraktı. Hasan bu ağlamadan, bu kendini kaygusuzca bırakmadan kuşkulanmıştı.

— Ne var Aliye, dedi. Ne oldu.

— Kurtar beni, dedi Aliye. Baba kız düşman gibiyiz.

Sesi hıçkırıklar arasında boğulup kayboluyordu

— Kurtar beni...

Hasanın eli Aliyenin beline dolanmıştı. İkisi de bunun farkında bile değillerdi. Bir süre sustular. Konuşmadan öylece durdular. Hasanın dilinin ucunda bir yığın söz vardı. Uzun uzun konuşacakmış gibi, kıpırdandı. Ama düşündüklerini, dilinin ucuna kadar gelenleri toparlıyamıyordu bir türlü.

— Sabret, dedi. Sabret hele. Allah büyük.

— Bıktım, dedi Aliye. Bıktım. Düşman gibiyiz, baba kız.

Bir an duraladı. Gözlerini Hasanın gözlerinin içine dikti:

— Dövdü beni, dedi. Akşam gene dövdü beni.

Hasan, kızı kendine doğru çekti:

— Hele sabret.

Ağır ağır bağ evine doğru yürüdüler. Bağ evinden içeri girdiler.

— Uyuyamadı akşam, kızgınlığından. Sen çıktın diye kederlendi. Deli gibi dolandı durdu evin içinde.

Hasan, belli belirsiz gülümsedi. Önüne baktı. Hoşuna gitmişti. Mastanın uykularını bölmek, onu tedirgin etmek bayağı sevindirmişti Hasanı.

Kız, yere oturdu. Taşın toprağın üstüne. Bağ evi bakımsızdı, her taraf taş toprak içindeydi. Hasan dikildiği yerden. Aliyeye baktı. Sonra usul usul o da kızın yanına çöktü. Aliye mak istiyordu. İçinde Hasanın olmak arzuları kıpırdıyordu. duruyorlardı. Şu anda neler düşünüyorlardı ikisinin de içi dopdoluydu. Aliye Hasana daha da sokuldu .Ona iyice yakın olmak istiyordu. İçinde Hasanın olmak arzuları kıpırdıyordu. Bu ona şimdiye kadar hep, çok uzak bir hayalmiş gibi görünüyordu. Hasanı sevmenin erişilmesi güç bir saadeti özlemek olduğunu sanırdı. Bu yüzden, sevgisi çoğu zaman bir mahzunluk halindeydi.. Kaçınılmaz bir çile gibiydi bu sevgi. Zorlukla konuştu.

— Kaçalım.

Hasan duraladı. Aliyenin yüzüne baktı.

— Zamanı var dedi. Hele bir zamanı gelsin.

Kız, Hasana daha da sokuldu. Sıcaklığını duyuyordu:

— Uzaklara ha, dedi.. Çok uzaklara gidelim.

— Neylen geçiniriz, dedi Hasan. Elleri boşlukta dolaşıyordu.

Aliye, Hasanın boşlukta dolaşan elini tuttu. Kendisine doğru çekti:

— Ben dikiş dikerim, dedi. Seninle birlik olduktan sonra.

Bir zaman sustu. İnce ince düşündü:

— Sen de çalışırsın, diye devametti.

Hasan Aliyenin elini sıktı. Üst dişlerini alt dudağına geçirdi:

— Sennen birlik, dedi .Sennen birlik uzaklara gitmeği ben de isterim. Gönlüm rahat olurdu. Ama hele biraz bekleyelim. Mahsulü kaldıralım bir. Biraz para geçsin elimize. Yolda belde sefil olmayalım daha iyi.

Kız Hasanı dinliyordu. Umut dolu bakışlarla gözlerini onun gözlerine dikmişti. İçi kıvır kıvırdı.

Hasanın sertleşen yumuşayan, kalın sesinde bütün umutlarını görüyordu. Geleceğe ait duyguları, özlemleri elle tutulur, gözle görülür bir canlılık kazanıyordu, Hasanın sesinde. Kendinden emin, katıksız, içten gelen, coşkun bir konuşmaydı, Hasanın konuşması!

Aliye durgunlaştı. Konuşmanın başındaki sabırsızlığı, tedirginliği kalmamıştı. Hasanın sözlerini bitirmesini bekledi.

— Bekliyemem gibi geliyor bana, dedi. Benim bileziklerim var. Satalım.

Hasan, dizleri üstünde doğruldu. Şimdi Aliyeyle yüzyüzeydiler. Ellerini uzattı. Aliyenin bileklerinden yakaladı. Onu kendisine doğru çekti.

— İstemem, dedi. Onları almıyacaksın. Onlar senin değil. Onlar Mastanın. Onun bir kuruşunu bile istemem. Bir çöpünü bile. Sana al kadifeden bir fistan alacam. Onu giyeceksin. Mastanın bir çöpünü getirmiyeceksin. Nesi varsa çıkar at.

Aliye onun bu halini onun bu duygulu halini ölesiye severdi.

— Ne zaman ,dedi. Ne zaman alacaksın?

— Hemen alırım istersen. Evde o kadarlık param var.

— Al, dedi kız. Al ya.

— Alırım.

— Hazır olsun. Gizli gizli dikerim evde.

— Yarın giderim, dedi. Yarın gider alırım kasabadan.

Aliye Hasana doğru uzandı. Sanki onun içine girmek, erimek kaybolmak istermişcesine sokuldu. Hasan ellerini kızın bileklerinden çekti. Saçlarına uzandı. Yavaş yavaş okşadı kızın saçlarını. Yumuşak ipek gibiydi saçları

Aliye başını kaldırdı. Saçları etrafa dağıldı. Hasanın çenesine sürttü bir tutamı. Hasan bir tuhaf oldu. İçi gıcıklanmıştı. Titredi. Kızı hırsla yakaladı

Bir an öyle durdular. Donup kalmış gibi. Sonra Hasan, kızı kendisine doğru çekti. Gözleri kapalı kızın yüzünü dudaklarını aradı. Öpmek için.. Öptü, öptü. Aliye direnmiyordu. Karşı koymak gelmiyordu içinden. Kendisini bıraktı.

Hasan ,gözlerini açamıyordu .Utanıyordu .Sanki gözlerini açsa herşey bitecekmiş, mahvolacakmış gibi geliyordu ona. Büsbütün yumdu gözlerini. Şu anı düşlemeği bile düşünmemişti şimdiye kadar. Şaşkın kızın her tarafını öpüyordu.

Aliye parmaklarını Hasanın elbiselerine geçirmişti.

— Hasanım, dedi. Gidelim.

Hasan karşılık vermedi. Daha arzulu sarıldı kıza..

Bir zaman sonra çıkan rüzgârla bağevinin kapısı çat çat vurup duruyordu...

Cuma akşamı Mastan kasabadan gelmedi. Dönmediği zamanlar hiç değilse haber salmak adetiydi. Nitekim geceye doğru Mastandan haber geldi.

— A' Alaşehire geçecek, dedi gelen adam. Maraklanmasınlar dedi.

Aliye bu habere sevindi. Artık Babasıyla yüzyüze gelmeği istemiyordu. Bunda biraz da o gün olup biten olayların etkisi vardı .Sanki Mastan herşeyi onun yüzünden küçükcük bir

davranışından anlayıverecekti. Bu yüzden anasının yüzüne bile bakamıyordu. Odasından pek çıkmıyordu...

Cuma gecesi dönmeyen Mastanın Cumartesi, Pazar günleri de dönmediğini görenler meraklandılar. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Ama kimsenin içinden olanı biteni hayra yormak gelmiyordu.

— Gene bir domuzluk çıkaracak herhalde ,diyorlardı

— Bi ayın oyun yapar o, diyorlardı.

Ama sonunda işin aslı öğrenildi. Haber Karaahmetli köyünde. Bütün Kesikbel köylerinde bomba gibi patladı. Hani köy kahvesinin ortasına kocaman bir bomba atılsa, oturanlar bundan daha çabuk davranmazlardı.

— Deme, dedi biri. Demek kuyruğu kıstırmış ha.

Mastan, Alaşehir'de tevkif edilmişti. Gelmesi, Karaahmetliye, Kesikbel'in öteki köylerine dönüp gelmesi uzardı artık.

Alaşehirde birinin bağını 300 lira karşılığı ipotek etmişti. Adam gününde parayı ödeyemeyince, bağın tapusunu kendi üzerine geçirmişti.

Cumartesi günü Mastan Alaşehirde dolaşırken, adam yolunu kesmiş, parayı, borcu olan parayı uzatmış:

— Al paranı A', demiş. Bağımı geri ver.

— O iş geçti iyenim demiş Mastan.

— Yapma A' Ben Allahın bi fakir kuluyum, bu bağdan başka dikili ağacım yok.

— Biz para mı kesiyoz yani?

— Allah versin A'am, deniz gibi mal sende.

— Git işine be adam. Öküz öldü ortaklık ayrıldı

Adam solumuş. Deli gibi solumuş durmuş.

— Elimden bir kaza çıkartma A' Sen de yanarsın ha.

Araya girmişler. Mastan adamı şikâyet etmiş. Adamı alıp karakola götürmüşler. Ama elde delil yok. Kimse şahitlik etmiyor. Gören duyan yok hakcası. Adamı tutup koyuvermişler.

Mastanın gönlü rahat. Adamı içeri attırdığından emin. Kahvede oturmuş tavla oynarmış. Adam da Mastanın peşin-

de. Alaşehirin altını üstüne getirmiş.

— Mastan nerde? Diye sorarmış önüne gelene.

Sonunda kahvede olduğunu öğrenmiş. Kahveden içeri yürümüş, Mastan sırtı dönük. Avukatı ile tavla oynarmış. Adam bıçağını çekip yürümüş. Aynı anda avukatı:

— Davran Mastan, demiş.

Mastan eline çevik adam. Gümüşsaplıyı çektiği gibi adamı oraya yıkmış. Adam ölmüş .Mastanı da yakalayıp dama atmışlar

Bütün Kesikbel bu haberle, bu haberin süslenmiş püslenmiş çeşitleriyle çalkalanıyordu. Bir bayram sevinci gibi, tatlı bir rüzgâr gibi dağılıyordu haber bütün Kesikbel köylerine..

Ama o avukat yok mu o avukat. Kesikbel o «Davran» diyen avukatı lânetlemişti sanki.

Kesikbel'de herkes «hak yerini buldu» diyordu .Sanki Mastanın çıkıp gelme umudu yoktu. Mastan kocaman bir taş altına bastırılmış, kurtulması, Kesikbele gelmesi olmayacak bir işti.

Hemen herkes işi kendi arzusuna göre şekillendiriyordu. Aynı adam Mastanın «avukat» ını her anlatışında yeni yeni şeyler ekliyordu. Gene de Mastanın önündeki kurtuluş kokusunu sezenler yok değildi.

— İlkin öteki saldırmış, herifte canını kurtarmaya çekip vurmuş.

Bu gerçeğe inanmak istemeyenler:

— Olsun, diyorlardı .Olsun. Cana can, kana kan, kanun öyle diyor. Kanun bu, çekecekmiş, vuracakmış demiyor. Cana can, kana kan.

Mastanın tutukluluğu. Alaşehir hapishanesinde kapanıp kalması, en çok; Hasanla, Aliyeye yaradı .Hemen hergün buluşuyorlardı. Her gün aynı şeyleri söylüyorlardı birbirlerine..

Hasan al kadife alıp getirmişti. Parıl parıl bir rengi vardı bu kadifenin. Cilâlı gibi birşey. Hasan kadifenin parlak tarafını okşayıp duruyordu. Yüzünde aşırı bir sevinç okunuyordu. İçi dolup dolup boşalıyordu .Aliyenin dizine bıraktı kadifeyi:

— Aldım, dedi .Aldım sana kadifeni.

Aliye bir al kadifeye, bir Hasanın yüzüne baktı:

— Çok güzel, dedi .Nerden buldun?

Hasan karşılık vermedi. Şimdi al kadifeyi okşama sırası Aliyeye gelmişti. Sanki al kadife sihirli bir şeydi. Okşayana, eliyle değene aşırı bir mutluluk bahşeden bir tılsım vardı bu kadifede.

Mastanın dam'da tutuk kaldığı günler, onlar için unutulmaz anılar bırakarak geçiyordu. Ama Hasanın üstünde bir ürkeklik vardı. Bütün bu buluşmalarda içinde bir tedirgenlik kıpırdıyor, bir eziklik duyuyordu .Sanki birden bire bir terslik ortaya çıkacak, herşey alt-üst olacaktı. Buna iyiden iyiye inanmıştı

Hasan düşünüyordu. Sel yataklarında, su kenarlarında açan iri kocaman, parıl parıl parıldayan çiçekleri düşünüyordu. Bütün dağlarda o çiçeklerden daha iri daha güzel çiçekler bulmak olmayacak işti. Ama o narin sapların üstünde kasıla kasıla duran çiçekler hep topun ağzındaydılar. İlk sel ilk sular alır götürürdü o canım çiçekleri. Hızlıca bir yağmur sonrasında bütün sel yatakları boynu kırılmış, zavallı çiçeklerle dolardı. Babasının iki sözünden biri şimdi kulaklarında çınlıyordu:

«Dere boyunda çiçek büyüteceğine kırak toprakta diken üret».

Kendisini hep sel yatağına tohum atmışa benzetiyordu. Bu akıl kârı iş değildi. Aliyeyi bir ayak evvel, sel bastırmadan alıp götürmesi gerekti. Başlarına bir belâ gelmeden, Mastanın kudrumuş bir sel gibi ortalığı haraca kesmesini beklemeden çekip gitmek gerekti. Ama gerekli olan yalnız bununla bitmiyordu. Tarladan ekini kaldırmak, harmanlamak, dövmek, savurmak, çuvallamak para tutmakta gerekti.

*
**

Aliyeyi bekliyordu gene.

Yüreği küt küt ediyordu .Bağevinin ikinci katına çıkmıştı. Buradan etrafı daha iyi görüyordu. İlerdeki tümseğin arkasında kalan yolu da görebiliyordu. Ufka bakındı. Aliye da-

ha görünürlerde yoktu. Evin içinde dolanmağa başladı. Gözü pencerelere takıldı. Bunlardan birine birtakım şeyler yazmışlardı. Kargacık burgacık bir yazı. Ürkek ürkek karalamıştı. Ürkekliği yazılarını daha da okunmaz bir hâle getirmişti.

«Yüksek bir huzura takdimdir» diye başlıyordu yazı. Sonra titrek satırlar bir yığın anlaşılmaz söz ediyordu. Yazı Osman Kebirin kızını istiyerek sona eriyor sonlara doğru biraz terbiyesizleşiyordu. Bazı yerler karalanmıştı. En sonuna bir yazan demiş ama boş bırakılmıştı

O da bir köylüydü muhakkak diye düşündü Hasan .Bir şehirlinin, Osman Kebir gibi bağı bahçesi olan bir şehirlinin kızını istemekten utanan bir köylü. Adını yazmaması, Osman Kebirden korktuğundan değildi muhakkak. O yalnızca bu arzusundan ötürü tefe alınmaktan korkmuştu. Hasan gibi. Bu durumu çok iyi bilirdi. Şimdi içinde o köylüyle, kargacık burgacık yazıların sahibiyle bir yakınlık buluyordu. Yazılanları bir daha tepeden tırnağa hızlı hızlı okudu. Sonra yeniden yoldan tarafa döndü.

— Aliye de geç kaldı ha, dedi kendi kendine.

Yeniden Lamerina pencereye doğru yürüdü. Pencereyi itti. Bir kaç defa zorladı. Sonunda açıldı pencere. Pencerenin içine oturdu. Yolu burdan da görebiliyordu. Soluğu hızlanmağa başlamıştı. Nedense olayları ha babam kötüye yorma alışkanlığı vardı. Aliyenin gecikmesini de kötüye yoruyordu. Acaba, diyordu .Aliye, önlerindeki hayattan, karanlık, belki de maceralı bir gelecekten yılmış olabilirdi.. Hasanın peşinde dolaşmaktansa «Mastanın gönlünce» evlenmek ona daha çekici gelmiş olabilirdi. Parasızlık, zorluklar onu yıldırabilirdi açıkcası. Sıkıntılara alışkın değildi. Belki sıkıntıların yalnızca düşünü kurmak bile ona zor gelmişti.

Başka bir kız olsaydı. Kırkdiş Mustafanın kızı olsaydı meselâ, şimdiye elli defa gelirdi. Ne zaman Hasanı görse tâ gözlerinin içine bakardı Kırkdişin kızı.

Onunla Aliyeyi karşılaştırdı. Boyundan posundan başlayıp en ince huylarına kadar, kararlamadan bulup çıkardığı huylarına kadar birçok şeyleri kararlaştırdı .Aliye onun ya-

nında bir dev yüceliği kazanıyordu. Kafasında biriken, büyüyen düşüncelerden utandı .Aliye için nasıl olup ta böyle şeyler düşünebiliyordu. Her zaman gelmişti şimdiye kadar. En zor, en içinden çıkılmaz durumlarda bile. Hiç değilse «işte geldim, gidiyorum Hasan» diyebilecek kadar bir zamanlık gelmişti. Hem artık Aliyeyle karı koca, düpedüz karı koca sayılırlardı. İş bir «hökumat kaydına» kalmıştı. Lamerina pencereyi kapattı. Yeniden bağevinin ön tarafına yürüdü. Bir zaman aşağı yukarı gezindi. Ama Aliye kelmedi. Sonra aşağıya, beyaz toprakla sıvanmış avluya indi. Artık beklemenin faydası yoktu. Gelecek olsa şimdiye kadar çoktan gelirdi.

Yüreği daralıyordu. İçinden bir yer hop hop kabarıyordu. Aliyeyi beklemenin, burada dikilip durmanın artık faydası yoktu. Yoktu ama dönmekten, köye varıp kötü bir haber almaktan öylesine korkuyordu. Sanki bütün köy yolunu bekliyordu, onu görür görmez hep bir ağızdan yaygarayı basacaklardı:

— Gitti, diyeceklerdi.

— Kıldon, diyeceklerdi. Sen kendini ne sandın?

— Ağa kızını bağevinde beklemek ha, güleceklerdi.

Köpekler gülecekti haline. Gayri bütün Kesikbel onun adıyla çalkalanırdı.

— Hacizden yakasını kurtarmadan ağanın kızına, töbe töbe, derlerdi.

Kötü, kara düşlerden silkinip uyandı. Bağevinin sonunda durup dikelmişti kendine geldiği zaman. Dört yanına bakındı.. İri, balyoz gibi kocaman yumruklarını göğsüne göğsüne vurdu. Sonra hızlı hızlı yürümeğe başladı. Başına bir iş gelmiştir belki diyordu. Yoksa gelirdi. Ben oturmuş neler düşüyorum diyordu. Ya Aliyenin başına bir iş gelmişse. Koşmağa yakın, acele acele yürümeğe başladı.

Köye vardığında soludu. Elini yüzünde gelişi güzel dolaştırdıktan sonra:

— Oh, dedi. Şükür. Sonra yürüdü kahveden içeri girdi.

Herkes kendi işindeydi. Daha doğrusu herkes bir işin peşindeydi. Biri ensesini kaşıyor, kalın tırnaklı parmaklarını en-

sesinden çekemiyordu bir türlü. Hasan elini masaya dayadı, bütün gücüyle masaya dayadı kolunun üstüne abandı.

— Mastan geldi, dedi biri damdan düşer gibi. Mastan geldi. Hasanın masaya dayadığı kolu büküldü. Kolun üstüne abanmış başı tâ lâfı söyleyen adamın suratına kadar iğildi:

— Ne dedin.

— Mastan geldi iyenim. Kesikbelin başbelâsı döndü geldi.

Öte yandan biri öksürdü. Kuru kuru. Lâf söylemeye hazırlananların öksürüğüydü bu:

— Bana kalırsa ha, dedi öksüren. Biraz da iyi oldu ya.

Hasan hışımla döndü:

— Nedenmiş, dedi. Nedenmiş iy'olduğu iyenim.

Adam gene öksürdü. Bu defa daha uzun zaman, ama kesik kesik.

— Tohumluk derdi be, dedi. Arkasını etmedi lâfın.

— Tohumluk ha, dedi Hasan.

Kolunun üstüne daha da yıkıldı. Başı nerdeyse masaya değecekti.

— Mastan kötüdür ha, dedi uzaktan biri. Derdimize ondan gayrı melhem olan da yok. İşin hakcasına bakarsan.

— Bu millete, diye atıldı başka biri. Kazığı sokacaksın. Ula bak Mastanoğlu iyi olup çıktı şinci de.

— Töbe töbe, dedi başka biri.

Hasan konuşulanlara sırt döndü. Demek Aliyenin gelememesinin asıl sebebi buydu. Mastanın çıkıp gelmesi. Yere tükürdü. Kahveden çıktı.

Köyde Mastanın çıkıp gelişine sevinenler az değildi. Oğlan everecek, kız everecek olanlar, askere oğul yollayacak olanlar hep ondan para umuyorlardı. Mastanın gelişinden bu yana başka lâf etmiyordu kimse. «Acap verir mi?» diye birbirinden soruyorlardı. Kimi:

— Neden vermesin ağam, diyordu. Bundan iyi kâr mı var memlekette.

Kimi de iki elini havaya kaldırıp:

— Ben olsam vermem ha, diyordu. Mastanın yerine olsam kuruş vermem

Serder:

— Mastandan para uman, anasından.. Töbe töbe, dedi.

Köylü Mastana olan hıncını unutmuştu. «Ağanın Haczini» unutmuştu .Köylüye para lâzımdı .Toprağa tohum gerekti. Toprağa umut ekmek, gelecek yıllarda daha iyi yaşıyacağına, daha bol mahsul alacağına ait umutlarını tarlaya ekmek gerekti. Köylü Mastanın kötülüklerini, haczi değil, babasının katilini bile unutmağa hazırdı. Ama umutları yoktu. Mastanın onlara para vereceğine inanmıyorlardı bir türlü .Kapıdan kovardı Mastan onları. Serder parmağını masaya, delecekmiş gibilerden diklemesine bastırdı

— Demek, dedi biri. Mastandan başka yer yok memlekette ha.

— Vardır ya, dedi başka biri. Bizi tanımaz.

— Banka da vermez mi?

Hepsi umutla bu sözü edene döndüler:

— Verir mi ki?

— Verir helbet.

— Biz bu hökümatın adamı değilmiyiz yâni?

— Kanun var memlekette. İyi ettin de akıl ettin.

— Herkese şapur şupur, bize Yarabbi şükür mü?

— Vallaha Paşaya yazarız. O dâvacı var ya ona bir iki buçukluk verdin mi Ankaraya yazıyor vallaha. Geçen...

— Yazarız helbet.

— Ağlamayan çocuğa meme vermezler

— Vermezler.

— Hele bi gidelim de.

— Halımızı annadalım .O zaman

— Yürekleri tutuşur vallaha.

— Ne demezsin.

— Hele bir vermesinler

— Doğru Paşaya.

— Daha neler yazarız hem.

— Dâvacı demiş zaten
— Ne demiş?
— Şu karaahmetliler bi gelse demiş.
— Yaman adam ha.
— Bi mektuplan Mastanı kovdururum demiş.
— Kaleminden kan damlıyor herifin.
— Böyüklerden çok bi bildiği varmış.
— Bankaya varsak kradoyu alırız ha.
— Bana kalırsa hemen gitmeli.
— Helbet ağam.
— Vallaha bu bizim muhtar tam adamı ha, dedi İnce Ömer bayramlık esvaplarını giydiler. Muhtar Kerim bir de kravat takmıştı. Bir yıl önce kaymakam vermişti bu kravatı ona. Düğümü hiç çözülmemişti. Kocaman düğümlü kravatı öylece boğazına geçirmişti o da. Durumu oldukça komikti. Ama kendisi sanki çok önemli bir kişiymişcesine çalımlı davranıyordu.

— Vallaha bu bizim muhtar tam adamı ha, dedi İnce Ömer.

— Yakışıklı ha, dedi başka biri.

Seke seke kasabanın yolunu tuttular. Hepsi her zamankinden daha dinç daha bir keyifliydiler. Sanki bankadan parayı almış zengin olmuşlar gibi. Yolun nasıl geçtiğini, kasabaya vardıklarını anlamadılar. O sarhoşluk içinde yol bel farkedilmiyordu.

Kasabaya gelince Kırkdiş:

— Tapucunun evinin arkasında bu banga de mi? dedi.

— He ya.

— Kim girecek evvel.

— Muhtar elbet. Ona yakışır önden gitmek.

Muhtar sıkıla sıkıla:

— Kolay canım, dedi Hele bir varalım.

Bankanın önüne geldiler. Muhtar kravatını son bir defa daha düzeltti. İki yanına bakınıp öksürdü. Ceketinden dışarı çıkan yenlerini çekti, topladı.

— Hadin arkadaşlar, dedi.

Bankanın koca demir kapısını itip girdi içeri. Ötekiler de arkasından yürüdüler. Yolları geniş bir salona çıkmıştı. Dipte iki üç masa vardı. Öteki köşede de vezne duruyordu. Ama memurlarla aralarında uzunca bir yol vardı. Biri masadan başını kaldırıp seslendi:

— Hayrola?

Muhtar adama doğru iki adım attı. Kravatını gene düzeltti:

— Hayır bey.

— Birşey mi istediniz?

— Müdürü görecektik de.

Adam eliyle ilerdeki bir kapıyı gösterdi:

— Müdürün odası orda, dedi. Biliyor mu geleceğinizi?

— Nerden bilsin bey, haber etmedik ki.

Hepsi birden adamın gösterdiği taraftaki kapıya doğru yürüdüler. Kapının önüne gelince duraladılar. Muhtar gene kravatını düzeltti. Sonra kapıya uzandı. Ötekiler birbirlerine bakıştılar. Muhtar kapıyı açmış içeri girmişti bile. Tam karşıda kocaman bir masada, yuvarlak yüzlü bir adam oturmuştu. Kapı açılınca başını kaldırıp onlara baktı. Gülümsedi.

— Buyrun, dedi. Girin girin.

Hepsi kocaman odanın içinde, ortada kalakalmışlardı.

— Oturun, dedi Müdür.

Hepsi birer sandalyaya oturdular. Muhtarla Kırkdişe de maroken koltuklar kalmıştı.

— Emriniz, dedi Müdür. Anlatın bakalım.

— Estağfurullah bey, dedi Muhtar. Bi ricamız var zatınızdan.

— Nedir?

— Para lâzım da, dedi. Bizim köy fakirdir.

Kırkdiş:

— Yâni fakir dedikse, borcumuzu öderiz ha, dedi.

Adam elindeki ince uzun kalemi masaya bıraktı:

— Kredi istiyorsunuz yani, dedi.

— Hah, dedi Seydali. Grado istiyoruz ya.

— Vazifemiz bu, dedi Müdür. Sizlere kredi vermek bizim vazifemiz..

Durdu düşündü. Etrafına bakındı.

— Çok yaşa bey, dedi Muhtar.

— Yalnız.. Limitimiz dolu da.

— Yani?

— Yani sizin anlayacağınız, Ankaradan 100 bin lira verdiler bu yıl. Hepsini dağıttık biz de. Daha evvel olsaydı.

— Olmuyor mu? dedi Seydali, ağlayacak gibi

— Yok canım, bi çaresine bakarız biz gene.

— Ömrüne bereket.

— Ankaraya yazarız. Geçen sene de lâzım olduydu. Ek bir limit tanıdılar .Gene öyle yaparız.

— Demek bi işler olur diyorsunuz.

— Elbette. Vazifemiz.

— Ne olursa sizden olur bey, dedi Kırkdiş. Allah sizden razı olur. Yapın bu iyiliği hele bize de biz altında kalmayız bunun.

Müdür ayağa kalktı. Bankanın çıkış kapısına kadar uğurladı onları .Dışarı çıkınca birbirlerinin yüzüne baktılar. Hepsi umutluydu.

— Oldu bu işte ha, dedi Muhtar.

— Eh, bismillah dedik başladık.

— Bana kalırsa bu iş uzar ha, dedi Serder .Pek kolay olmaz. Devlet kapısından umdurmasın Allah adama. Adam fıtık olur çıkar ummaktan

— Karnın bozuk senin, dedi Kırkdiş. Para bu oğlum, sorup suval etmeden sen olsan verir misin yahu?

— Orası da doğru ya, dedi İnce Ömer.

— Yok gayri hemen çıkarıp versindi adam. Boru mu bu.

— Arabacı küpü sanmış da, dedi Düzalanlı.

Serder alaylara karşılık vermedi sustu. Köye varana kadar da hiç ağzını açıp konuşmadı. Ama içinden bu işin gerçekten iyi bir sona bağlanacağına inanmıyordu. Onu köyde konuşturmadılar. Ağzını açsa lâfını tıkıyorlardı geriye.

— Neye gittin madem olmayacaktı da?

Muhtar etrafını kuşatanlara uzun uzun anlatıyordu:

— Muhtarık azbuçuk yahu. Lâfımız geçer elbet.

— Ne dediler?

— Yol yordam bildin mi kolay canım. Sor bak bir. Bir konuştuydum hemen yola yattı adam. Angaraya tel çekecekler. Adamlar gelecek buraya ölçüp biçecekler. Sonra tamam. Paraları cebinizde bilin cebinizde.

— Ne verirler ki?

— 100 bin gayme verirler diyor müdür 100 bin gayme.

— Ödeyemezik o kadarını.

— Ödeyeceğimiz kadarını alırık zorla vermiyorlar ya. İşimize geldiği kadarını alırık. Hem tok gözlü olduğumuzu görürler.

— Desene Mastana iş kalmadı.

— Amanin, dedi biri. Ölür gayrı kederinden

— Eh, dedi Kırkdiş. Gayri böbürlenemez. Kuyruğunu kısar apışarasına.

—Şimdiye kadar aklımız nerdeydi yahu? Adamlar sankim bizi bekliyorlarmış sanırsın. Bi itibar etiler.

— Ben dediydim bunu eskiden de ya, dedi biri. Kulak asan olmadıydı.

— Hele bak sen şu işe. Bizim köy adam olur gayri. Hacizi de yok, faizi de yok.

— Dövlet bi kolaylık komuş gardeşlik. Elbet olmaz.

— Biz'de de hiç kafa yoğmuş iyenim.

Bankanın adamlarından ses çıkmadı

Karaahmetli köylülerinin boğazlarına kadar gömüldükleri o güzel umutlu günler gelmedi bir türlü. Hergün adamları bekliyorlardı. Rüyalar görüyorlardı.

— Başka lâfa kulak asma, diyordu Kırkdiş. Bu kocakarının rüyası karantidir. Ne gördüyse çıkar. Yarın gelir memurlar.

— Demek görmüş ha?

— Bizim Köyün ortasına koca bir kuş gelip konmuş. Ne demeye gelip konsun koca kuş köylük yere. Elbet geliyorlar.

— Bundan âlâ işâret olmaz. Hayra yorsun mevlâm.

— Sen benim lâfıma he de.

Ama bütün o yarınlar boş çıktı. Adamlar gelmemekte inat ediyorlardı. Rüyalara rağmen, bütün işaretlere rağmen adamlar köye gelmiyorlardu. Köylü onları elleri, cepleri para dolu gelecekler sanıyordu .Sanki kahveye gelip paraları ortalığa atı atıverecekler gibi.

Zaman ağır ağır geçiyordu. Toprak ekim tavına girmişti. Ekilmesi gerekti .Belli bir süreyi geçtikten sonra ekim yapılamazdı .Bütün köyde yemeklik buğdaylar saklandı.

— Eğer gelmezse, diyordu herkes.

O zaman yemeklik buğdaylarını ekeceklerdi. Bu başlarına gelebilecek felâketlerin en büyüğüydü. Kesikbelde bazı köyler iki defa da Karaahmetli bu duruma, yemeklik buğdayını ekmek durumuna düşmüştü. Bu acı, korkunç bir rüya gibi insanı yerinden oynatan bir anıydı onlar için. Ama çaresizlik. Bütün umutlarını o avuç dolusu buğdaylara bağlamışlardı.

Sonra ahırlara çekilmiş samanlar ortaya çıktı. Bölündü. Yarısı ata, eşeğe, öküze, yarısı da kasabaya, pazara gitti.

Ama Kasaba doluydu. Karaahmetlinin, yalnız Karaahmetlinin değil kırk pare Kesikbel köyünün her evinden kopup gelen saman hararları ile doluydu. Üç yoldan, kırk köy kasabaya, avuç içi kadar kasabaya atlarla, eşeklerle, kağnılarla saman indiriyorlardı. Burcu burcu saman kokusu kasabanın her tarafına yayılmıştı. Pazar yerinde günlerce devrili kalıyordu saman yığınları, hararları. Çocuklar saman yığınlarının içinde beleniyorlardı

Yalnız saman mı, yalnız atlar kağnılar eşeklerle gelen saman mı? Kesikbel köyleri kasabadaydı. Bir dirhem ekilecek buğday bulamayan, bir dirhem yiyecek un bulamayan bütün Kesikbel kırk pare köyün kırkı da kasabadaydı. Kırk köyde çalınan yoğurt, çalkalanan yağ, kasabaya iniyordu. Kırk köyü çevreleyen üç kasabaya. Kasabalı kafasını kaldırmıştı. Bütün hayatı boyunca görmediği kadar çok saman, yoğurt, yağ süt gören kasabalı kafasını kaldırmıştı.

Yalnız yağ süt ve yoğurt satılıyordu. O da inanılmayacak kadar düşük fiata.

Kasabalılar zalimleşmişti.. Saman yüklü eşeklerle yüzlerine umutla, telâşla bakan köylülerin suratına karşı en olmayacak fiatları veriyorlardı. Artık köylü ne götürse geri çeviriyordu. Kasabalarda yalnız, süt yoğurt ve yağ satılıyordu.

Oysa Kesikbelin kırk köyünde sağacak ineği, yoğurt, yağ süt sahibi olan köylü sayılabilecek kadar azdı.

Kesikbel'in üstüne bir felâket gelip çöreklenmişti. Bütün ağırlığıyla, bütün merhametsizliği ve korkunçluğuyla. Bu gelen felâketin ağırlığı altında Kesikbel inliyor, eziliyordu. Hergün insan yüzleri daha gergin, daha karasarı, yaşamaktan usanmış bir anlam kazanıyordu. Eski buruk lezzetli konuşmalar, şakalar, yerini korkunç bir susmaya bırakmıştı. Kimsenin ağzını bıçak açmıyordu. Köylü inatla susuyordu. Yalnız bir «Ah» demek için «Of» demek için. «Ana avrat» sövmek için açıyordu ağzını. Kesikbel kahroluyor, can çekişiyordu...

Bir gün bankanın adamları geldi. İki elini cebinden hiç çıkarmayan şişman bir adamla, iki zayıf adam çıkageldiler. Köylü umutlanmıştı. Kesikbelin üstüne inen felâket bulutu aralanıyordu. İşte adamlar gelmişti. Para dağıtacaklardı, açlık bitecekti, korku telâş, yokluk bitecekti. Karanlık geceye karşı bütün ovanın ağlaması dinecekti. Neşeli, hareketli ve vurdumduymaz Karaahmetli...

Köylü o şişman adamın cebinden çıkarmadığı avuçlarının binliklerle dolu olduğunu sanıyordu. Çocukça bir inanç bir hayalleme ile adamın elini cebinden çıkarıp etrafa para dağıtacağını sanıyorlardı.

Oysa adamlar bir takım sorular sormaktan, karşılıklarını da bir tutam kâğıda karalamaktan başka birşey yapmadılar hemen hemen.

— Ortalama kaçar dönüm tarlanız var?

— Kimimizin 10, kimimizin 35-40. Kırktan fazlası pek bulunmaz..

— Verim nasıl, iyi mi?

— Bin şükür.

— Bire kaç verir?

— Allahın işi. Bire beş verir. On verir. Bilinmez ki.

— Geçindirir mi?

— Sapı var, saman var, geçinip gidiyoruz işte.

Şişman, ellerini cepten çıkarmayan adam, öteki iki adamın yazdıklarını almak için elini cebinden çıkardı. Katlayıp iç cebine yerleştirdi.

Muhtar:

— Ne olacak şimdi? dedi merakla.

— Yazacağız, dedi adam ciddi ciddi.

Sonra başını kaşıdı.

— Sonra..

— Raporumuzu veririz biz, dedi adam bu defa.

— O laport ne olur ki?

— Ankaraya gidecek, okuyup karar verecekler. Onlar bilir artık.

— Ne zaman biter ki?

— Bir iki ay sürer.

— Ha..

— Bir iki ay sürer, fazla uzamaz.

Karaahmetli yıkılmıştı sanki. Hemen adamın cebinden para çıkaracağına o kadar içten inanmışlardı. Kimse ağzını açıp birşey diyemedi. Adamlar geldikleri gibi kurumlu, ama sessizce dönüp gittiler. Şaşkınlık Karaahmetli köyünü iyice sarmıştı. Kimsenin aklına bir yol, bir umut yolu, bir kurtuluş yolu gelmiyordu.

Biri, kasketini ağır ağır başından çıkarıp yere vurdu:

— Mastana gidip yalvarmaktan gayrisinde iş yok.

— Olur mu?

— Başka çaremiz yok, o da elimizden tutmazsa rezil oluruz. Başka umut yok gayrı

— Kim gider?

Çürük kalktı, doğruldu. Tozdan çıkmış tavuk gibi silkindi, iki yanına bakındı. Kendini yokladı elleriyle, öksürdü:

— Bennen gelsin isteyen, dedi. Ben gidiyorum.

İki adım attı. İki yıl gibi uzun süren iki an içinde iki adım. Sonra durdu. Geride kalanlar kayguluydular. Yürekleri kabarıyordu. Kalkıp Çürüğün ardından yürümeğe gönüllüydüler. Ama sandalyalarına çivili gibiydiler. Birşey onları tutuyordu. Yerlerinden kalkamıyorlardı. Çürük döndü arkasına baktı. Yeniden öksürdü:

— Gelen yok mu? dedi.

Yalnız gitmekten, yapayalnız gitmekten ürküyordu. Eli boş dönse tefe korlardı onu. «Ak yüzün çamura sürdün de ne oldu?» derlerdi. Birkaçı kıpırdadı. Kalkmakla kalkmamak arasında uzun bir çekingenlikten sonra. Üç kişi daha katıldı. Çürüğün yanına sonra hepsi kalktılar. Mastanın evine doğru yürümeğe başladılar. Başları önlerindeydi. Yenilmiş ordular gigi eğikti başları. Sokağa, yürüyüp geçtikleri toprak yola küfürler yağdırıyorlardı. Mastana gitmek, el açmak deli ediyordu hepsini. Ama çaresizlik kapılarını çalmıştı. Ezik ezikti gönülleri. Biri:

— Şu Mastana giderken düşüp ölsem, dedi. Düşüp ölsem sevinirim..

— Gitme, dedi başka biri. Zorlayan mı var?

— Of, dedi adam. Of iyenim bilmezden gelme.

Toprak yola tükürdü. Ağır ağır yürüyorlardı. Mastanın evinin önüne gelince duraladılar. Yanyana dizildiler. Birbirlerinin yüzüne ince uzun baktılar. Gene bir susuş başladı. İnsanı çileden çıkaran, ürkünç bir susuştu bu.

Çürük:

— Davranın, dedi. Buraya kadar geldik.

Yürüyüp kapının tokmağını yakaladı. Mastan kapının arkasındaymış gibi, bekletmeden açtı kapıyı.

— Hayrola, dedi. Hayrola ağalar.

— Hayır, dedi biri. Para istemeye geldik senden.

Mastan güldü, ağız dolusu keyifli keyifli güldü:

— Bangaylan uyuşamadınız mı?

— Bizim harcımız değil o Ağa, dedi Çürük. En iyisi senin usul gene.

— Elbet, dedi Mastan. Hah şunu bileydiniz. Ama siz bul-

dunuz mu bunarsınız. İki karış toprağınıza güvenip te kim para verir bu zamanda.

— Biz öyle belledikti, dedi biri aldanmışız.

— Mastanoğlu derler bana, dedi. Siz adına bakıpta bangayı benden böyük mü bellediniz. Ben senin o banga dediğine gıç attırırım gıç. Benimlen başa çıkılmaz. ben banga manga dinlemem A'nın oğlu.

— İşte o, dedi Örüzger. Senin dediğine geldik. Ekim zamanı geldi geçiyor, tohumumuz yok... Perişan olduk.

— Bi düşüneyim ben de, dedi Mastan. Bakarız.

Oysa köylünün düşünüp taşınmağı bekleyecek zamanı yoktu. Mastan da bilirdi bunu. Ekimin 15'i dedin mi, Kesikbelde daha 10 gün tohum atılabilirdi toprağa. Attın attın, atmadın mı artık kes umudunu. Ekimin 25 inden sonra tohumu toprağa atmakla dereye dökmek arasında fark yoktu. Köylü bunu bilirdi. Mastan da bilirdi. Bilirdi ya...

— Düşünecek nesi var be Mastanoğlu, dedi biri. Vaktımız yok.

— Ocağına düştük.

— Boş gönderme bizi. Kurban olam Ağa.

Mastan dilinin ucunu ısırdı. Güldü:

— Bangaya gidin hele, dedi. Aceleniz varsa.

— Ağa, dedi biri.

Mastan lâfın sonunu söyletmedi:

— Para bu, dedi. Türkü çağırmayacağız ya. Elbet düşünürüm. Ne mızlanıp duruyonuz yâni. Vermeyecem mi dedim.

— Bilmemin A', dedi Çürük.

Örüzger:

— Bu ayın sonuna kadar tohumu attın attın. Ondan sonrası işe yaramaz gayri..

— Orası beni alâkadar etmez. Ben kendi işime bakarım. Kendi hesabımı bilirim ben. Bana ne isteyen Ağustosta eksin ekinini.

— Mahsul olmaz ki,

— Olmasın bana ne, dedi Mastan. Orasını da siz düşünün.

— Ne zaman cevap verirsin?

— Haftaya, dedi Mastan, durdu düşündü. Haftaya tam bugün.

— Eh, dedi biri.

— Sağol.

Birbirlerine baktılar.

Çürük:

— Şimdi vereydiniz duamızı alırdın

Mastan:

— Hesap işi evlât bu. Bizim tarlamızdan banganot kalkmıyor ya. Hesap ederim, kitap ederim hesabıma uyarsa veririm, Tamam mı?

Köylü ağzına geleni söylüyordu Mastan'a. Kursaklarında gelecek açlığın acısını duya duya küfrü basıyorlardı. Evde ayırdıkları, sakladıkları yiyecek buğdaylarını ekmekten başka çare kalmamıştı artık

— Açlıktan ölmeyiz ya.

— Allah deldiği deliğin rızkını verir.

— Allah kerim.

— Bir kör boğaz değil mi?

— Nasıl olsa.

— Allah büyük.

Muhtar Kerim:

— Allah hayırlısını versin ya. dedi. Bu gidişin sonu iyi değil.

— Acından ölen gördün mü sen, acından ölen?

— Allah büyük.

Havalar iyiden iyiye bozmuştu. Ekim zamanı nerdeyse geçmek üzereydi. Herkes yiyecek buğdayını ekmeğe hazırlanıyordu. Kan ağlıyordu. Evin, çoluk çocuğun yiyeceği buğdayı götürüp tarlaya serpmek ağır geliyordu. Başka da yol yoktu...

— Fakirin elinden tutan yok. Ahir zaman bu.

— Sonu gelmiş dünyanın.

— Çivisi oynamış iyenim. İflâh olmaz gayri.

— Bugünleri de mi görecektik?

— Allah beterinden saklasın!
— Acımızdan ölecez.
— Önümüz kara kış, n'işleriz?
— Hey Allahım.
— Koca gözlü Mevlâ.

Diyorlardı.. İlk kışın soğukları başlamıştı. Köyde korkunç bir susuç başlamıştı. İsli ocaklarda çıtırtıyla yanan çam kütüklerine uzanmış eller titriyordu. Açlık konuşturmuyordu kimseyi. İsli ocaklarda yanan çam kütüklerinin çıtırısından başka ses duyulmuyordu evlerde.

Karaahmetliye, bütün Kesikbel köylerine, kırk pare köye aynı karanlık ,aynı korkunç susuş çöreklenmişti. Bu susuşta daha yakın, daha büyük daha korkunç bir felâketin soğuk yüzü görünüyor gibiydi.

Evlerindeki son buğday taneleri ıslak toprağa gömülmüştü. Son tarhanalar kalaysız kaplarda kaynamış, tükenmişti. Kesikbel köyleri umutlarını yemekle uğraşıyordu artık. Yalnızca umutları kalmıştı yenip tükenmedik.

Yarından umutları yoktu artık. Daha uzaklarda, çok daha uzaklarda bir şeydi umut.. Onu yakına getirmek. Bir kelimecikle, bir kıpırdanışla o uzak umudu yakına getirmek mümkün olsa.. Yükten kurtulurlardı. Acıları hafiflerdi. Tarlaya gömdükleri buğday yeşerse bile umutları yeşermiyecekti. Yarım çuval, bir çuval buğdayın yeşerteceği umuttan ne olurdu ki.

— Of, diyordu Kesikbel.
— Ah, diyordu.
— Yaradana kurban olduğum, diyorlardı

Korkunç bir çâresizlik ormanının ortasında yalnız yapayalnızdı herkes. Umutsuz, çâresiz ve yıkılmış bir durumda.

Kesikbel acılı günler yaşıyordu. Unutulmaz acılı günler.

Kıraç tarlalara gömülmüş yarımşar, birer çuval buğdaya karşılık, 3 çuval, 5 çuval buğday alabilirlerdi. Hangi dertlerine merhem olurdu bu. 3 çuvaldan, 5 çuvaldan ne çıkardı?..

Köylüyü dertli eden, asıl deli eden buydu. Umutsuzluk. Her an biraz daha güçlü, biraz daha sıkıcı bir şekilde köyün

havasına yerleşen karamsar umutsuzluktu. Ocakbaşlarının tatlı, renkli havasını bir ölü evine çeviren işte buydu.

Köylünün yüreğindeki tek ışık Mastanın haftasının bitmesiydi. Hafta bitti. İçlerinde «vermezse» korkusu olmaksızın yeniden Mastanın evine yollandılar. Mastan gelenleri herzamanki gibi gülerek karşıladı

— İzmirden gelecek param var, o gelsin de, dedi.

Son kapı da böylece yüzlerine kapanmıştı, açılmadan. Hepsi, o anda Mastanın karşısında olanların hepsi dünya başlarına yıkılmış gibi oldular. Kesik kesik solumağa, o ağlamağa hazır insanlar gibi solumağa başladılar

İzmirden gelecek para.. Geleceği belli de değil. Gelse bile artık kurtaramazdı Karaahmetliyi... Kesikbeli. Kırk pare Kesikbel köyü artık umudunu kesmişti. Bekliyordu, neyi beklediğini bilmeden. Ekmeksiz, tohumsuz, umutsuz bekliyordu. Bekledikleri ancak bir mucize olabilirdi. Aç muhayyelelerinin bile uyduramıyacağı, uydurup belbağlıyamıyacağı kadar büyük ve umulmaz bir mucize.

Küçük bir ışık olsaydı. Köyün üstüne çöken karakışın arkasında küçük bir ışık, kolaydı. Köylü o ışığı harlatır, büyütür, beklerdi.

— Belki, derlerdi.

Bu belki, ağızdan ağıza dolaşır, bir tatlı rüzgâr gibi içlerine, tâ yüreklerine işlerdi. Bir belki, ocakbaşlarına, bütün kış beklenebilecek bir müjde havası verirdi. Bir belki, ufak bir ışık. Ama bir belki bile yoktu. Peşinden insanın hulyalar, şatolar kurabileceği en anlamsız bir belki bile. Kıştan çıkıp bahara, bahardan çıkıp kışa girmekten hiç, ama hiçbir bekledikleri yoktu.

Oysa bu köylerde, bu Kesikbelin dört tarafına yayılmış kırk pare köyde bir mevsimden ötekine geçmek ne umutlar getirirdi. Toprağa atılan tek tanenin arkasından insan:

— Hele bir büyüsün, yeşersin,

Diyebilirdi.

Umutsuz beklemek. Zordu. Yıkıcı kahredici, yıpratıcıydı. Bahardan, yazdan, güzden, kıştan beklediği hiçbirşey ol-

mamak kahrediciydi. Gidecek bir kapıları yoktu. El açacak, yardım umacak dostları, tanışları yoktu. Kime gidebilirlerdi? Kimin kapısının ipini çekebilirlerdi? Kimsenin komşusuna verecek bir tas buğdayı, bir avuç tarahnası yoktu. Bütün evlerde anbarlar boşalmış, küpler ters çevrilmişti. Korkunç bir kısır yel herşeyi alıp götürmüştü sanki.

Çare düşünüyorlardı. Çıkar yol arıyorlardı

— Ne yapsak ki, diyordu biri.

— Kasabaya gidip çalışmalı.

— Ne iş var kasabada?

— Bulunur be.

— Yok kasaba bizi beslemez.

Kiminin aklına odunculuk geliyordu. Zordu bu, ama en akla yakın olan çâreydi. Vesikaları yoktu. Vesikasız oduna çıkmak dimyata pirince giderken evdeki burgurdan olmaktı. Orman idaresi bir eşek sırtındaki iki çalı yakalasa, eşeği de çekip alıyordu adamın elinden. Ne Güney'e, ne Alaşehir'e, ne Buldan'a odun götüremezlerdi. Bütün yol başlarında korucular nöbet tutuyordu.

— Cevcet'e - Cevdet - söylesek bir vesika uydurur bize, dedi biri.

Cevdet, Orman bakım memuruydu. Aradabir Karaahmetliye gelirdi. Aklı başından bir karış yukardaydı. İşi gücü muziplik yapmak, yorgunu yokuşa sürmekti. Ama şu anda ona koşmaktan, ona yalvarmaktan başka yol bulamıyorlardı kendileri için.

Aradan birkaç gün geçmişti. Salı günü Cevdet köye geldi. Her zamanki gibi gözü etrafta dolana dolana gelip kahvenin içeri girdi. Hemen etrafını aldılar

— Merhaba Cevdet bey,

— Merhaba.

Bütün kahvedekiler sırayla selâm verdiler.

— Merhaba

— Merhaba

— Selâmün aleyküm.

— Musaa.. Bi çay yap Cevdet Beye.

Cevdet, köylüleri iyi tanırdı. Etrafını böyle kuşatıp onu el üstünde tutmalarının sebebi olduğunu anlamıştı.

— E, dedi. Hele anlatın bakalım derdiniz nedir?

— Bi şey yok be Cevdet Bey, dedi biri.

— Hadi hadi, dedi Cevdet. Çıkarın şu baklayı.

— Bizim derdimiz böyük, dedi başka biri.

— Bir duysan ağlarsın.

— Başımıza gelen pişmiş tavuğun başına gelmemiştir iyenim.

— Neymiş yahu bu? dedi Cevdet.

— Tohumluk bile bulamadık ekmeğe..

— Yiyeceklik buğdayımızı ektik en son.

— İyi etmişsiniz, dedi Cevdet iğneli iğneli.

— Bu sefer de aç kaldık be iyenim.

— Kötü.

— Kötü ya, Senden akıl soralım dedik.

— Kelin ilâcı olsa.

— Bir odun vesikası uydursan bizlere kolay gerisi.

— Nerde? dedi. Geçti o işler. Şimdi bir sap koparana, bir dal kırana adam öldürmüş muamelesi yapıyorlar. Geçti o işler.

— İyenim, dedi biri. Senin beceremiyeceğin iş olmaz. Yeterki bir kere gönlün olsun.

— Bildiğiniz gibi değil.

— Bir günlük yiyeceğimiz bile yok.

— Halimizden anlasan.

— Elimde olsa, benim elimde olsa hepinize veririm yahu.

— Sağol.

— İşimden gücümden olurum vallahi. Adamı sürüngürler üstelik. Yalnız işimden olsam birşey demem. Eskiden olsa kolaydı.

Hepsi sustular. Söyleyecek söz yoktu. Birbirlerine baktılar. Umutları, son umutları da boşa çıkmıştı.

— Bir iki tane de mi olmaz, dedi biri

— Bir gün birimiz birgün birimiz giderdik.

Cevdet başını havaya «hayır» anlamında kaldırdı. Sonra birden aklına birşey gelmiş gibi, kıpırdandı. Davrandı:

— Sizde, dedi. İrimliler gibi yapsanıza!

— Ne yapmış onlar?

— Kaplumbağa topluyorlar, havadan para be.

— Ne olur kaplumbağadan yahu?

— Oho çok cahilsiniz be, dedi. Cevdet, İtalyanlar çiftine ikibuçuk gayme veriyor. Dünyadan haberiniz yok be.

— Essah mı?

— Dünya kadar olsa dünya kadar alırlar. Serr kaplumbağa bul getir yalnız, üst yanına karışma. Uyuyorsunuz siz be.

— Ne olur kaplumbağa yahu, dedi biri.

— Yirlermiş, dedi Cevdet. Daha neler yiyorlar bilsen.

— Hadi be.

— Vallaha bak. Sümüklüböcek de yiyorlar kurbağa da.

— Ben de duyduydum, dedi biri. Demek doğruymuş.

— Eh, dedi başka biri sevinçle. Koca Allah bu. Bir kapıyı kapatır daha bir başkasını açar. Allah deldiği boğazdan vazgeçmez derim ben.

— Ne yapalım, dedi daha başka biri. Biz de kaplumbağa toplarız.

— Ondan kolay ne var.

— Allah İtalyan gavurunun kesesine bereket versin.

— Bizden kaplumbağa almağa başladı mı darı ekeriz biz onun kesesinin dibine. Bizim dağların kaplumbağasına çifti iki buçuktan para dayanmaz A'nın oğlu.

— Herbir taraf kaplumbağa be.

— Günde on taneden az düşmez adam başına.

— Zengin oldunuz demektir, dedi Cevdet.

— Hay Allah senden razı olsun Cevdet Efendi.

— Bu kardeşliğini unutmayız Vallaha

— Bize de bir «ufak» açarsınız ha, dedi Cevdet. İlk aldığınız paradan. Hani hakettim doğrusu.

— Lâfımı olurmuş, dedi biri. İstediğin ufak olsun.

Kaplumbağa işi köyde hemencecik yayılıverdi. Artık her-

kes endişeden kurtulmuştu. Günde bir çift, yalnız bir çift kaplumbağa yakalasalar bey gibi geçinirlerdi. O akşam her evde kaplumbağa işi konuşulmağa başladı. Herkes en son kaplumbağayı nerede gördüğünü düşünüyordu.

— Benim bildiğim Karıncalı dağda çok vardır ya.

— Kesen'i de yabana atma. Her tarafı kaplumbağadır.

— Kesene gideriz yarımız. Yarımız da Karıncalı'ya.

— On yıl toplasan bitiremen bizim buraların kaplumbağasını. Allah İtalyanların kesesine bereket versin yeter ki.

— Sağ olsun İtalyan gâvuru.

— Yahu dünyanın işine bak be. Ben de hep düşünürdüm bu kalın kabuklu meret ne işe yarar diye.

— Bu gâvur milletine bakma.

— Fare kurusu bile yirlermiş.

— Hadi be.

— Vallaha bak. Elektriğin mühendisi anlattıydı. Almanda okumuş o. Hepsini biliyor.

— Bari fare de satalım Gâvura.

— Oğlum, dedi biri. Onların dini öyle. Neden Müslümanlık bir tekte gâvurluk türlü türlü. İşleri güçleri pislik be.

— Pis deme be, dedi başka biri. Heriflere kaplumbağa satacaz. Alemin keyfimisin isterse çiyan yer bize ne yâni?

— Kışta zor olur kaplumbağa kovalamak ya. Yazın işimiz iş.

Biri bu söze kızdı:

— Kaplumbağa bu, yazı kışı olmaz. Evi sırtında mahlûkun.

Ertesi sabah günle beraber yola koyuldular .Herkes eline bir torba, ya da bir çuval almıştı. Çoluk çocuk, karı kızan da karışmıştı aralarına. Dağlardaki kaplumbağaları bitirmeğe iyiden iyiye niyetli görünüyorlardı. Çoğu Kesen deresine gittiler. Bütün dereyi, derenin yamaçlarını arayıp taradılar. Herkese birkaç kaplumbağa düşüyordu. Hani insana dağlarda bu kadar kaplumbağa yokmuş gibi gelirdi. Yakaladıklarını torbaların, çuvalların içine atıyorlardı. Serder:

— Hani şu meredin bir tadına bakmak geçiyor içimden ya, dedi. Pahalı köpek soyu.

— Doğru lâf konuş, dedi biri. Bir de tatlı çıkar başımıza da vallaha bir tanesini bile satmaz kimse.

Gülüştüler.

Kaplumbağalar köye geldikten sonra köylünün başına yein yeni işler çıktı. Kaplumbağaları koyacak yer bulmak ilk işleri oldu. Ahırlara koysalar hayvanlar ürküp, delileniyordu. Eve koysalar yataklara, oraya buraya giriyorlardı.

Sonunda çareyi Serder buldu. Bir defter tutacaklardı. Herkesin yakaladığı kaplumbağalar bu deftere yazılacaktı. Sonra da kaplumbağaları köyün ortasına salıvereceklerdi.

— Bu hayvan kaçamaz zaten, dedi Serder. Kaçsalar bile tutup tutup getiririz sonunda.

— Çalarlarsa.

— Köylü kendi malını çalmaz. Başkası da buraya gelmiyor zaten.

— Ya açıkgözler?

Serder hemen kanun gibi bir söz etti.

— Köyün yakınında yakalanan kaplumbağalar sayıya dahil değil.

— Tamam.

Aradan kısa bir süre geçti. Köyün sokaklarını dolduran kaplumbağaların sayısı yükseldikçe işin eğlencesi büsbütün artıyordu. En azından 500-600 kaplumbağa vardı köyde. Sokaklardan onları çiğnemeden geçmek meseleydi gerçekten. Hele geceleri. Çocuklar durumdan çok memnundular .Bütün gün kaplumbağalarla oynuyorlardı.

İş uzayınca milletin canı sıkılmağa başladı .Cevdet de ortalıkta görünmüyordu.

— O gelmiyor biz gidelim bari, dedi biri.

— Şunun çaresine bakalım yahu, dedi Serder.

Kasabaya gidip Cevdet'i aramak Seydaliye düştü. Ertesi gün kasabanın yolunu tuttu. Cevdeti aradı buldu

— Cevdet Bey, dedi. Dünya kadar kaplumbağa topladık.

Köy yeri kaplumbağa harmanına döndü. Şu İtalyanları bulsak da.

— Maşallah, dedi Cevdet .Demek çok tuttunuz?.

— Tuttukya. Versek iyi olur.

— İtalyanlar İzmire gittiler. Çok mal almışlar, onları vapura yükleyip gelecekler. Birkaç güne gelirler.

— Sağol.

Kaplumbağa avı devam ediyordu. Köy yerindeki kaplumbağaların sayısı hergün biraz daha artıyordu. Hayvanlar da insanlara alışmışlardı. Artık öyle kabuklarının içine çekilip oldukları yerde kalmıyorlar, ağır aksak köyün içinde dolaşıp duruyorlardı.

Cevdet'in İtalyan tüccarları hiç bir zaman gelmedi. Kesikbel köylerinin hepsi Karaahmetli köylülerinin saflığını anlatıyordu.

Kesikbel'in Kırkpare köyü içinde Karaahmetlinin halini anlıyacak olanlar şüphesiz İrimlililerdi. Cevdet onları da haftalarca dağlarda dolaştırmıştı «Çifti 25 kuruştan idare akçam kozalağı topluyor» diye...

Kaplumbağa peşinde unutulan dertler yeniden ortaya çıkmıştı. Köylü yine düşünceli, kahrolmuş, yıkılmış bir durumdaydı.

Köy yerinde başıboş dolaşıp duran yüzlerce kaplumbağa köylüye hep o saflıklarını hatırlatıyordu. Çoğu buna kızıp önüne gelen kaplumbağaya basıyordu tekmeyi.

Mastan'ın «Gelsinler vereyim» diye gönderdiği haber tam bu sırada yetişti. Kasım 20 demişti demeğe. Ama bu kimsenin umurunda bile değildi. Tohumluk için değil, yemek için para arıyorlardı. Karınlarını doyurmak için, açlıktan kurtulmak için borç almak, topraklarını «hacze» yatırmak zorundaydılar.

Ödemesi kolay olsun diye hepsi, ellerinden geldiği kadar az para almağa çalışıyorlardı. Mahsulden sonra ödemeğe. Mahsulden sonra nasıl ödeyeceklerdi. Tarladan mahsul kalkmayacaktı ki. Eskiden olsa, güvene güvene alırlardı. Ama şimdi güvenilecek bir sap bile ekin yoktu.

Mastan:

— Bak iyenim, diyordu para verirken. Mahsulden sonra ha.

— Ayıp ettin, Ayıp ettin A' söz söz.

— Ben diyeyim de günah gitsin, sonra demediydin olmasın.

Hasan, tarlayı ekmişti. Hurşutların İbrahim Ağanın tohumluğu da vardı. Bu yüzden Hasan, pek ortalıklarda görünmüyordu. Ona milletin gözüne görünmek, tepeden tırnağa bütün köyün derdini tazelemek, yarasını deşmek gibi görünüyordu. Biliyordu. Tarlaya gitse, birine «Merhaba» dese hemen tarladan söz açacaklardı. Ekinden, yağmurdan, tohumdan derken... Karaahmetlinin, Kırk parça Kesikbel köyünün derdi terütaze çıkacaktı ortaya.

Millet kan ağlarken, dert yüreğine çöreklenmişken, ağzını açıp birşey söyleyemezdi. Öylece, susup oturması gerekti. O zamanda köylünün her sözü. İster bilinç altı bir kıskançlıkla, ister erkekçe açık kalplilikle anlatılmış olsun, her söz, her olay ona dokunacaktı. Köylünün ağzından her «Tohum» sözü toprak sözü çıktıkça onun içi cız diyecekti.

Başka zaman olsa, eski günlerdeki gibi. Taş çatlasa elindeki tohumun hepsini kendi ekmezdi. Serder'e, Seydali'ye verirdi, biraz biraz. Ama şimdi hem İbrahim Salih vardı ortada, hem de Aliye.

Herşey, geleceğe ait, Aliyeye ait, Anasına ait kurduğu her hülya tarladan kaldıracağı mahsule bağlıydı. Mahsulü bir kaldırdı mı, anasını alıp kasabaya gidecekti. Sonra Karaahmetliye gelecek. Başı dumanlı dağların tepesi gibi yüce, Karaahmetli köyünün ortasına gelip dikilecekti. Aliyeyi alıp götürmeye. Yüreğini eriten sevdanın sonunu görmeye gelecekti.

Uzaklara gideceklerdi ondan sonra. Çok uzaklara. Kesikbel'in, Mastanın, Karaahmetli köyünün bir daha aklına hiç düşmüyeceği bir yere. Bütün umutlarını bu hülyalar üstüne kurmuştu. Bu yüzden eski Hasan değildi. Toprağa delice bağlı, ama dostlarına daha çok bağlı Hasan değildi. Şimdi artık

toprağı düşünmüyordu. Toprağın içinde oynaşan çıyanları, köstebekleri, kili, çamuru, kurağı düşünmüyordu. Tarladan kalkacak mahsul diyordu. Tarladan kalkacak mahsul mühimdi onun için.

Ekin'in nasıl olup daha gür. daha erken büyüyebileceğini hesap edip duruyordu hep. Burnunu gökyüzüne kaldırıyor havaya bakıyordu. Kasımın sonu geldiği halde daha yeni kar yağmıştı. Ama ince, cılız bir şerit gibi örtüyordu bu kar toprağı. Daha yağsa, daha kalın bir kar tabakası kaplasa toprağın üstünü ekinler gümrah olurdu. Bereketli olurdu. Erken büyürdü.

Gene de kendi durumundan memnundu. İçini zaman zaman tuhaf bir duygu gibi dolduran köyün durumuna rağmen... Serder, Seydali, Güdük, Rüzgâr Salih ötekiler. Bütün Karaahmetli, bütün Kesikbel aklına düşmediği zamanlar sevinçleniyordu. Ama köylünün hali, kırk parça Kesikbel köylüsünün hali aklına gelince gözleri buğulanıyordu. Şimdi şurda, tarlanın ortasında, Karaahmetlide olduğuna bin defa, milyon defa lânet diyordu o zamanlar

Bu duyguya bazan Aliyenin yanındayken de kaptırıyordu kendisini.

— Neyin var Hasan? derdi Aliye o zamanlar. Hasta mısın yoksa?

Hasan, dalardı. Gözleri boşlukta bir noktaya asılı kalırdı. Bakışları bir düziye uzanır, tâ uzaklara dalardı. Köyün halini anlatırdı. Ağlar gibi olurdu, en çok o zamanlar duyardı köylünün derdini. Tohumsuzluğun, umutsuzluğun, acısını Ekmeklik buğdayın tarlaya atılışının kahredici ağırlığını... Anlatırdı. Tohumu... Boş tarlaları... Umutsuz insanları... Kaplumbağaları...

Söz kaplumbağalara gelince Aliye kendisini tutamaz, anlatılan olayların bütün burukluğuna rağmen gülerdi. Köy yerinde dolaşıp duran o garip yaratıkların hikâyesine...

Kaplumbağaların macerası ona hep bir masalmış gibi geliyordu. Tuhaf, eğlenceli bir masal... Ama köy yerinde kap-

lumbağaları görünce tuhaflaşıyordu. Masallarda anlatılan yedi başlı ejderhaları, peri kızlarını karşısında görmüş gibi oluyordu. Sonra düşünüyordu, insana, dağlardan kaplumbağa toplatabilen duyguları izlemeğe çalışıyordu. Mahzunlaşıyordu. du. Aşağı yukarı durumu görebiliyordu. Sonra köyü, tohumu, tarlayı, kaplumbağaları unutuyorlar, kendi hayatlarına dönüyorlardı.. Ne yapacaklarını, nasıl, nereden kaçacaklarını... Üç defa, beş defa, on defa plânlıyorlar, yeni baştan anlatmağa başlıyorlardı her şeyi...

— Al fistan giyersin, diyordu Hasan

«Al fistan» Aliyenin içine sıcacık bir mutluluk gibi akıyordu.

Hasan içinde daha da önemliydi bu «al kadife fistan». Aliye sırtındakileri çıkarıp o al kadifeyi giyince Mastanın kızı olmaktan çıkacaktı. Başka, büsbütün başka bir insan olacaktı. Hasanın karısı olacaktı. Sanki Aliyenin babasıyla, eviyle olan bütün ilintisi o sırtındaki entarideymiş gibi geliyordu Hasana. Parası Mastan tarafından verilmiş olan o entaride.

Al fistan, saadetlerinin, güzel günlerin başlangıcıydı. Her şeyleri, geleceğe ait bütün kurdukları iyi, güzel, aydınlık, ne varsa o al fistanın o parlak kadife kumaşının içine sarılıp saklanmıştı sanki.

Aliye fistanı saklamıştı. Odasına, tâ çocukluğundan bu yana hazırlana gelen sandığının dibine iyice saklamıştı. Ara sıra odasının kapısını kilitler, korka korka, yüreği güm güm ede ede sandığı açardı. Al kadife fistanı eline alır, uzun uzun bakardı. Dayanamaz giyerdi, sonra da. Bu al, parlak kadife fistanla kendisini daha güzel bulurdu. Daha mesut, daha bahtlı sayardı.

Her şeyi unutuyordu o sırtındayken. Sanki Hasan yanındaymış, saçlarını okşuyormuş gibi... Uzaklarda çok uzaklarda, denizlerin başladığı yerde sayardı kendisini... Mesut, dertsiz ve bahtlı...

Hasan bir işte çalışırdı. İyi bir işte. Aliye evde yemek ya-

pardı. Sökükleri dikerdi. Hasanını beklerdi umutla, aşkla. Ama al fistanın macerası uzun sürmezdi. Biri seslenir, kapı vurulur. Anası bağırır, babası bağırırdı

Al fistanı çıkarıp sandığına, en kuytu yerine saklardı, içi ezile ezile.

Ah, derdi. Ah. Al fistanı temelli giydiğim günler gelmiyecek mi? Hiç çıkarmamacasına giydiği günler...

VII BÖLÜM

Arpa ektim yollara
Yoldurmadın ellere

(Halk türküsü)

Hasan tedirgindi. Ölesiye tedirgindi. Gitgide etrafını bir uğursuzluğun çevirdiğine inanası geliyordu. İşlerinin yolunda gitmesine, tâ ötedenberi, hep başına olmadık işler geldiğine inanmıştı. Kendisinden başka, dünyada bütün insanların işlerinin iyi gittiğini savunabilirdi. Yılgındı. Tedirginlik içinde çöreklendikçe yılgınlığı büsbütün artıyordu.

Anası hastalanmıştı bu defa. İki arada bir derede kalakalmıştı. Hasan tarlasına mı gitsin, anasına mı baksın... Tarla için, büyüyen, gelişen ekinler için deli oluyordu. Ama anasını hasta yatağında bırakıp, çift çubuk işine koşmak da ağırına gidiyordu.

Bu tarlada yalnız kendi umudu yoktu. Anasının umudu da bu tarladaydı. Aliyenin de. Orak zamanı gelip çatmıştı. Ekinler sarı sarıydı. Ama anası bir türlü başını doğrultup, yataktan kalkacak duruma gelmemişti.

Orak işini atlattı. Yarımşar gün, yarımşar gün çalışa çalışa... Orağı bitirmiş, sapları tınaza çekmişti. Artık harman zamanı yakınlamıştı. Geceli gündüzlü çalışmağı gerektiren, zorlu günler... Köylü yemeklik buğdayını eken köylü çoktan o bir kaç çuvallık buğdayını kaldırmıştı. Nerdeyse ovaya ırgatlığa ineceklerdi, bugün yarın.

Hasan anasının başucunda oturmuştu. Düşünceliydi. Gözleri dalıyor, kendi kendiyle beceleşiyordu. Kadının her yanı dökülüyor gibiydi sızıdan.

— Sen git, dedi Hasana usulca. Tarlanın başına git oğlum.

— Daha var, dedi Hasan. Daha var.

Kadın duraklaya duraklaya karşılık verdi:

— Git git, dedi duyulur duyulmaz. Ben iyiyim.

— Daha var ana harmana.

Sustular. Hasan gene daldı düşüncelere. Tedirginliği çöreklendi içine, yılan gibi. Kapının ipini çeken de pek olmuyordu. Eskiden evi boş koymazdı köyün kocakarıları.

— Gidiler, hastalık zamanında görünmezler, dedi kendi kendine.

Hasan arada sırada boş bulundukça tarlanın yolunu tutuyordu. Sonra sonra alıştı. Komşulara tembihliyor «Anam size emanet» deyip tarlanın yolunu tutuyordu. İş bu yıl ona hafif geliyordu. Başka zaman olsa bu işten ölü çıkardı, yorgun, bezgin. Ama şimdi kendisini kuş kadar hafif hissediyordu.

Tarla işine anasının hastalığı da eklenince, Aliyeyi eskisinden çok daha seyrek görmeğe başlamıştı. Bazan uzun zaman birbirlerinin yüzlerini bile görmüyorlardı

Biraz da korku vardı içlerinde. Mastanın kuşkulanmasından, her şeyi duymasından korkuyorlardı. İş uzar, çatallaşırdı. Yapmadığı kalmazdı Mastanın o zaman. Bu korkuyu birbirlerine açmamışlardı. Ne Hasan, ne de Aliye. İçlerinde büyütmüşlerdi. Ama bir gün Hasan

— Bir gören olursa, demişti.

— Biraz seyrek gelsem iyi olur diyecektim ben de, demişti. Aliye.

Anlaşmışlardı.

O günden sonra daha seyrek buluşmağa, buluşmalarını daha kısa tutmağa başlamışlardı. Bütün arzularına rağmen kendilerini gemlemesini biliyorlardı. Bir gün geçecekti bunlar...

Mastan kendi dünyasına çekilmişti. Eski günlerindeki gibi değildi. Biraz tuhaf, biraz içine dönük bir adam olmuştu. Alaşehirdeki olaydan sonra. O adamı, bağını geri isteyen adamı çekip vurmanın pişmanlığı içinde olduğu belliydi. Daha çok avlanmakla, dağlarda dolaşıp durmakla geçiriyordu zamanını. Sabahın en erken saatlarında evden fırlıyordu. Bula-

ğa, dağlara doğru gidiyordu. Cumaları da gene eskisi gibi kasabaya inmeğe başlamıştı...

Karaahmetli köylüleri eskiden olsa, köşe bucak onu kovalarlar, bütün gün dağlarda dolanıp durmasının sebebini öğrenirlerdi. Ama şimdi ne onun peşine düşecek, ne de en olmayacak işlerden bile zevklenecek durumda değillerdi. Hattâ birkaç kişi Mastanın Armutlu kaş'ında oturup gökyüzüne kurşun sıktığını ısrarla söylediği halde, oralı olan olmadı.

Başka zaman olsa Armutlu Kaşının orda, her ağacın arkasına bir köylü saklanırdı. Mastanı seyrederlerdi. Ama herkes köydeki işini bitirip bir ayak evvel ovaya, Sarayköy ovasına ırgatlığa inmek emelindeydi. Kimsenin «zevzeklik» le geçirecek zamanı yoktu.

Bu Karaahmetlilerin en koca Karaahmetlilerin bile ancak bir kere görebildikleri bir kızılca kıyametti. İşlerini bitirenlerden, 3-4 çuval buğdayını, 3-4 harar samanını anbarına çekenlerden bir kısmı ovanın, çileli ovanın yolunu tutmuşlardı bile.

Çok zaman geçmeden bütün ovayı, gümrah bitkilerin kapladığı Sarayköy ovasını Kesikbelliler doldurmuştu. Nerdeyse her buğday sapına bir köylü düşecekti koca ovada. İş sahipleri, ovadaki büyük, uçsuz bucaksız tarlaların sahipleri memnundular. Ama yüreklerinde zaman zaman bir korku, bir endişe de uyanmıyor değildi.

Ücretler düşüyordu. Geçen yıl 4 mecit'ten (20 kuruş 1 mecit) başlayan gündelikler bu yaz 3 ten başlamıştı. Belki daha da düşecekti. Ovada işsiz güçsüz, aç insanların dolaşması arttıkça ücretler tepe taklak gidecekti daha.

Ova'ya erken inebilenler, iş bulmuşlar çalışıyorlardı. Yenigelenlere düşman gibi, korkak ve kızgın bakışlarla bakıyorlardı. Onlardan korkuyorlardı. Bütün gün tarlaların etrafında dolanıp duran, kendileri gibi çaresiz, aç ve yorgun insanlardan korkuyorlardı

Ovaya geç inenlerin kaderi bütün gün kızgın güneşin altında dolanıp durmaktı. Her tarlaya yeni bir umutla koşuyorlar, her tarladan, yıkılmış yorgun ve yenik dönüyorlardı.

Günlerce ovayı bir uçtan bir uca dolaştılar. Sonuna kadar umutlu, gayretli ve dik durmağa uğraşarak.

Seydali dertlenmeğe başlamıştı. Artık tarla sahipleri onları dinlemiyordu bile. Yalnızca uzaktan başlarını gökyüzüne doğru kaldırıp indiriyor, ya da iki yana sallıyorlar, ellerini birbirine vurup «iş yok» demek istiyorlardı. İş yok. Ova'da iş yoktu. Kızgın güneşin altında yanan koca Sarayköy ovasında iş yoktu.

Yorgun dolaşan, iş arayanlar çoğu gecelerini ırgat çardaklarında geçiyorlardı. Ovada ırgat çardaklarının çoğu Kesikbel köylülerinin elindeydi .Bu yüzden hemen her uğradıkları ırgat çardağında iyi karşılanıyorlardı. Bütün Kesikbelli ırgatlar bu umutsuz gecelerin sonunda yiyeceklerini onlarla bölüşüyor, gene de ikram ettikleri yiyeceklerinin onların hakkıymış gibi görünmesine dikkat ediyorlardı.

— Ayrımız gayrımız mı var, diyorlardı.

— Bu fani dünyada..

— İnsan insana muhtaçtır.

— Bugün bana yarın sana...

— Kardeş sayılırız...

Ova nerdeyse bitecekti. Bir tepeden durup dikilince insana hiç bitmeyecekmiş gibi gelen, Kesikbel köylülerinin dünyanın sonuna kadar uzayıp gittiğini sandıkları Sarayköy ovası nerdeyse bitecekti. Ama iş yoktu...

— Bağ bozumunda, dedi Seydali.

— Uy anam, dedi Rüzgâr Salih. Daha yıl var bağ bozumuna.

Akşama kadar ovada 8-10 tarlaya girip çıkmışlardı. Hepsinden de başları önde boş dönmüşlerdi. Ençok Rüzgâr Salih gamlanıyor, telâşlanıyordu.. Uzun uzun, adamın içini sızlatan bir sesle ağalara yalvarıyordu.

— Tâ Karaahmetliden geldik, diyordu. Bir hafta var yollardayız. Bir iş verseniz de.

— Yok.

— Karaahmetlideniz biz, diyordu elini göğsüne vurup. İki adamın işini görür birimiz.

— İş yok ki .

— Dağ olsa devirirız, koca dağ olsa.

— Yok.

— İyenim anasını satarız üç günde. Bir tut sen bizi. Bir daha bırakmak istemezsin vallaha. Bizim gibi işe yatkın adam zor bulunur.

— Adama muhtaçlığımız yok.

Diye kesip atıyorlardı.

Her seferinde bir tarla öteye şevkle gidiyorlardı. Kör talihlerinin döneceğine, «bu kadar eziyetin yeteceğine» inanarak.

— Baksana, diyordu biri. Azıcık adam var burda.

— İnşallah kalırız burda da, dedi başka biri

Bunu söyleyen askerden yeni dönmüştü. Bayağı pişmandı döndüğüne. Ne yiyecek düşündüğü vardı, ne yatacak...

— İş arıyoruz da, dedi adama.

— Tuttuk hemşerim, dedi patlak gözlü biri.

— Bak iyenim, dedi. Askerden yeni dönenleri. Her iş gelir bizim elimizden. Toprak işi dedin mi bilmediğimiz yoktur. Eksiğimiz de yoktur.

— Üç gün evvel olsaydı..

— Birşey yapsanız. Hiç değilse bir ikimize.

— Vallah, olsa başımla beraber.

Seydali yürüdü. Askerden yeni dönmüş olan:

— Bi suyunuz da mı yok, dedi adama. Yandım sıcaktan.

Arkadaşlarından geri kalmıştı. Suyu dinlene dinlene içti Usulca patlak gözlüye:

— Amca be, dedi. Bana bari bir iş versene ha?

Adam bıkmıştı. Hiç karşılık vermeden uzaklaştı. Delikanlı küfrü bastı. Kendisine su veren birisine ilk defa, bu kadar yürekten sövüyordu. Arkadaşlarına yetişmek için seyirtti.

Bir zaman daha yürüdüler. Bir hayrat çardağının oraya gelince durdular .Seydali hemen çardaktan içeri girdi. Teneke maşrabayı su küpüne daldırdı. Doyasıya içti. Kanana kadar. Maşrabada kalan suyu mintanının açık yakasından içeri döktü.

Karşı dağ görünüyordu. Bu dağlara vardılar mı ova bitecekti. Kocaman Sarayköy ovasını Kızıldere dağlarının eteklerine kadar karışlamışlardı. Umutları iyice kırılmıştı. Dağın ardında Yarma vardı. Küskünlü vardı.

Ama işsiz köylüler oralarını da kuşatmışlardı.

Ovadan, yorgun, elleri baş döndüler. Hepsi de çok çok birer haftlık, onar günlük işler bulabilmişlerdi. Bağbozumunaydı umutları. Ama köyde onları bekleyen olayları bilseler, yorgunlukları, yılgınlıkları büsbütün artardı.

Mastan'ın hacizleri gelmişti köye. Köy dert içindeydi. Kimsenin ağzını bıçak açmıyordu. Hergün bir iki tarla elden çıkıyordu. Bir gün önce ipotekli tarlalardan satılacak olanlar ilân ediliyordu. Mastanın kasabadan getirdiği tellâl köy yerinde üç defa bağırıyordu:

— Cenuben yol. Şimalen Akça Musa tarlası. Şarken cebel garben Veli Durmuş tarlası, Onbeş dönüm bir bab tarlaaaa. Kayran köyünden Süleyman Ocak'a ait yarın satılacaaakkk...

Ertesi gün hacizciler, oturuyorlar, tarlanın künyesi yeniden okunuyordu:

«Kayran köyünden Süleyman Ocak'a ait cenuben yol, şimalen Akça Musa tarlası şarken cebel Garben Veli Durmuş tarlası. Onbeş dönümlük bir bab tarla kıymeti 300 lira, 250 liraya hacizli. Yok mu artıran..

Mastan:

— 260 diyordu.

— Yok mu 260... Yok mu artıran. Satıyorum. 260 yok mu taliplisi. 260.

—

— 260

—

— Yok mu 260

—

— Satıyorum..

—

— Sattımmmm.

Arkasından öteki, daha öteki tarlalar gidiyordu.

Köylü gökten taş yağmasını bekliyordu. Gökten taş yağıp Mastanın altında kalmasını

Hasan, çokluk hacizcilerden uzağa dikiliyor, seyrediyordu. Aklına Gürro geliyordu hep. O olsa «Dum» derdi, sonra tozlanmış gibi ellerini hızlı hızlı silkeler:

— Dum, derdi. Tamam:

Hasan, hep kendikendine biri çıkıp «Dum» diyecek sanıyordu. Ama köylü bazı geceler geç vakit Mastanın evini taşa tutmaktan ileriye gitmiyordu.

Harmandan sonra Mastanın aldığı tarlaların sayısı 20-25 i bulmuştu. Artık bitmişti haciz. Başka bir zaman olsa köylü Mastan'a etmediğini koymazdı. Ama kolu kanadı kırıktı hepsinin. Belâ belâ üstüne geliyordu. Karşı koyacak, direnecek güçleri kalmamıştı...

Hasan hep bunları düşünüyordu. Mastanın evine yürüyen kalabalığı... Duvarı yıkanları. Seydaliyi. Serderi. Güdükü. Rüzgâr Salihi. Keli, düşünüyordu. Onlar nerdeydi. Hacı. Sarı. Seyali. Serder. Ötekiler. Köylünün önüne düşüp yol gösteren yoktu. Bir haydi diyen çıksa köylü peşine düşerdi. Sonuna kadar giderdi.

Aliye olmasa, anası olmasa Hasan kalkacaktı ayağa «Haydi» diyecekti. Mastanın evinin yolunu tutacaklardı bütün köyle bir.

Ama, Aliye vardı, Anası vardı, gelecek günlere bağlanmış umutları. Bir iyileşse anası kalkıp gideceklerdi. Al fistanını giyecekti Aliye. Uzaklara, çok uzaklara gideceklerdi.

Canı sıkılmıştı. İleriye doğru yürüdü. Kafası karmakarışık olmuştu düşüncelerden. Bir türlü düşüncelerin sonunu, karışıklıktan çıkacağı, aydınlığı bulabileceği yeri seçemiyordu.

— Köylü başsız, diyordu. Elinden tutanı, yol göstereni yok. Mastan gibi bir adamın elinde oyuncak oldu millet Ah!

Yürüdü. Yolda Serderi gördü. Mahzundu.

— Merhaba, dedi

Serder başını yerden kaldırmadan:

— Merhaba, dedi. Görünmüyorsun?

— İş, dedi. Sonra bir pişmanlık uyandı içinde.

— Halımız kötü, dedi Serder. Tarlalar da gitti elden. Ne yapmalı bilmem.

— Bir çaresi bulunur. Hem senin tarla duruyor ya

— Benim tarla. Benim tarla, dedi Serder sertçe. İş onda değil. İş benim tarlada, senin tarlada değil. Mastan sürüp çıkaracak bizi burdan. Bir tekimizi bile koymayacak, kökümüzü süpürecek vallaha.

— Allah var.

— Görmüyor, dedi Serder hışımlı hışımlı. Töbe töbe.

— Bir çaresi bulunur helbet. Bir çaresi bulunur.

— Şeytan diyor çek vur. Kurtulsun millet de.

— Allahından bulsun.

Yürüdü. Serder arkasından bağırdı:

— Uğurlar olsun.

Hasanın boğazında düğümlendi sözler:

— Eyvallah..

Karanlık iyice bastırmıştı. Evden içeri girdiğinde, anası yataktan kalkıyordu

— Hoş geldin, dedi cılız sesiyle.

Yemeğe oturdular...

Hasan, huzursuzdu. Dertliydi. Önüne konan yemeğe bile dönüp bakmak geçmiyordu içinden. Serderin söyledikleri, köylünün hâli içinden çıkmıyor, unutamıyordu. Herşey gittikçe daha çok yerleşiyordu içine. Daha çok tedirgin ediyor, yaralıyordu onu. Büsbütün huysuzlanıyor, dertleniyordu. Yemek bitmeden doğrulup kalktı sofradan

— Ne o, dedi Anası

Omuzlarını silkti. Karşılık vermedi. Kapıya doğru yürüdü.

— Nereye?

— Canım sıkılıyor da, dedi dişleri arasından.

Kapının mandalını kaldırdı. Durdu:

— Biraz gezip gelirim, dedi. Gamlanma.

Evden çıktı. Dışarısı zifiri karanlıktı. Hemen bütün evlerin ışıkları yanmıştı. Ama gene de köy ölü evinden farksızdı. Sanki her ev akşam lâmbasını yakmış, sonra çıkıp gitmişti millet. Durdu. İki ayağı üstünde yaylandı. Kollarını iki yana açıp soludu. Bu hava ona şimdi bir başka geliyordu. Buruktu. Bir gün öncesi tatlı bir serinlikle içine çektiği hava bu hava değildi sanki... Ciğerleri yanıyor gibiydi. Tuhaftı. İçi ezikti. Ağlamaklı bir hâli vardı. Yeniden soludu uzun uzun.

Karaahmetliyi düşünüyordu. Kendisi basıp gidecekti. Yurduydu burası onun. Nice yıllarını vermişti bu köyün topraklarına. Mastan geldi aklına kini uyandı. Bulsa bir kaşık suda boğardı şimdi onu. Türkürdü yere. Birden Gürroyu hatırladı gene. Sol elinin işaret parmağını uzattı. Sağ elinin işaret parmağını sol başparmağına taktı. Sağ elinin serbest kalan baş ve şehadet parmağını şıklattı. Gürro gibi:

— Dum, dedi.

Gürro hep böyle bitirirdi hikâyesini:

— Dum, derdi. Tamam

Ağır ağır yürüyordu. Adımlarına ,ne hızına, ne gittiği yöne kumanda ettiği, aldırdığı yoktu. Adımlar, bu ağır aksak adımlar onu nereye götürürse götürsün, gidecekti.

Etrafına bakmaksızın yürüyordu. Dalgındı. Uzun Kavak'ın karaltısını farkedene kadar öylece yürüdü. Kavak, hemen Mastanın evinin orada idi. Başını kaldırdı şaşkın şaşkın, Mastanın evinde ışık yanıyordu. Yürüdü kapıya gelince durdu, kararsızlandı. Buraya niçin gelmişti. Ne yapacaktı Mastanın evinde, kime ne söyleyecekti? Elini kaldırdı. Kapıya birkaç defa vurdu. İçerde bir kıpırdama olduğunu seziyordu. Kapı aralığına ışık düştü. Sonra merdivenden inen ayak sesleri duyuldu.

— Kim o?

— Ağa evde mi?

— Evde, diye karşılık verdi içerdeki ses.

Ayak sesleri iyice yakınlaştı. Kapı aralanarak açıldı. Zübeyde hanımdı gelen. Hasan:

— Ağayla konuşacaktım da, dedi.

— İyi ettin, dedi kadın. İçerde oturuyor

Fenerin ışığında birlikte merdivenleri çıktılar. Kadın kuşkulu.

— Hay'rola, dedi basamakların sonunda.

Hasan güldü:

— Hayır elbet, dedi. Şerre işimiz yok bizim.

Kafasında aydınlık parıldamağa başlamıştı. Uykulu halinden uyanmış gibiydi.

Mastan Hasanı görünce huysuzlandı ilkin. Gene de bozuntuya vermedi. Alışkın alışkın:

— Gel bakalım iyenim, dedi. Hay'rola.

Hasan, Mastanın oturmakta olduğu sedirin sonuna gidip oturdu.

— Konuşmaya geldim de, dedi donuk bir sesle.

— Kahvede de konuşurduk ya, diye karşıladı Mastan.

Hasan:

— Kahvede konuşulacak iş değil bu, dedi.

— Demek gizli kapaklı bir iş?

— Yok canım, dedi Hasan. Köylüyün işi.

— Eh, dedi Mastan alaylı alaylı. Muhtarlık ne zaman.

— Bell'olmaz, dedi Hasan. Belki oluverir.

— Kim yolladı seni. Kimler yolladı?

— Kendi aklımlan geldim. Yolllayan, mollayan yok.

— Neymiş meramın, anlat bakalım.

— Haciz işi.

Mastan oturduğu yerde sıkıntıdan bacak değiştirdi. Hasan:

— Sen bir koca Beysin, diye başladı, söze. Malın var, mülkün var. Allah vermiş. Allah açgözlüleri sevmez. Nesi var nesi yoksa aldın köylünün elinden. Bir karış toprağı bile çok gördün fukaralara.

— Fukara şeytandır, dedi Mastan.

— Yazık, dedi Hasan. Bütün malını aldın milletin.

Mastan elindeki sigarayı boş mangalın içine attı:

— Borcunu vermeyenlerin hali öy'olur, dedi

— Başlarında dolanan belâyı bilmiyor musun? Irgatlık-

tan bile para çıkaramadılar. Her yıl olurdu oysa.

— Ne demeye getiriyon bu lâfı sen?, dedi Mastan.

— Tarlalarını versen de, dedi Hasan.

— Eee.

— Gelecek yılda ödeseler borçlarını. Bir iyilik bu..

Mastan güldü. Ağız dolusu. Tükürür gibi.

— Senden akıllısı yok mu, dedi.

— Allah görür ya, dedi Hasan. Allah görür.

— Haydi gayri diyeceğini dedin,

Açık açığa kovmağa getiriyordu. Hasan kızardı. Yanmağa başladı yüzü alev alev. Kalktı, hışımla doğruldu

— Allah herkese vermiş, dedi. Kimine üç, kimine beş. Sen onları da ellerinden almaya çalışıyorsun. Yanına kalmaz bu. Karaahmetli köylüsüne rızkını çıkarsın diye Allahın verdiği toprak bu.. Yanına kalmaz.

— Uzattın ,dedi Mastan.

Yürüdü. Karanlıkta, geldiği yolu bulmakta zorluk çekiyordu. Merdivenlerde tökezlenip düşüyordu az daha. Toparlandı. Kapıyı bulunca çarpıp çıktı.

Ay, dağın ardından çıkmağa hazırlanıyordu. Ortalığa ince bir aydınlık yayılmağa başlamıştı bile...

Köy ufalmıştı sanki. Hasana duvarlar üstüne üstüne yıkılıyormuş gibi geldi .Sağ elinin ayasıyla birkaç defa alnına vurdu. Duvara yaslandı arkasından. Toparlanmak, biraz kendisine gelmek istiyordu. Birdenbire kurduğu bütün düzen bozuluvermişti. Anasını da, Aliyeyi de, köyden gitmeği de düşünmüyordu artık. Bütün düşünüşüne yalnızca Mastanın gölgesi düşmüştü. Herşey karanlıktı.

Yürüdü, ay hemen hemen dağdan kurtulmuştu. Yol kıyısındaki taşlarda ay ışığı mat, ölgün bir yankı yapıyordu. Usulca konuştu kendi kendine:

— Töbe. Dedi. Töbe katil eder adamı bu.

Ses iki sıra diş arasından ıslık çalar gibi çıkmıştı. Yere tükürdü. Arkasından bir daha. Ağzı kurumuştu. Yapış yapıştı. Kahveye doğru yürüdü, uzaktan Mastanın lüks lâmbası

parlıyordu, daha da hızlandı. Sanki yetişeceği birşey varmış gibi. Kahveye bir ayak evvel varmak istiyordu

Kahvenin önüne gelince boğazını bir daha kazıdı sağ yanına tükürdü. Ne zaman kızsa hırslansa hep böyle tükürür. Ağzı kururdu.

Kapıyı açıp içeri girdi. Kimseler yoktu hemen hemen. Serderle Rüzgâr Salih köşede oturuyorlardı. Onlara doğru yürüdü:

— Merhaba.

Serder şaşırmış:

— O. dedi. Merhaba.

Kendisine uzatılan sandalyaya yıkılır gibi oturdu. Çatır çatır sesler geldi sandalyadan, kırılır gibi.

— Kırarsın ha, dedi Rüzgâr.

Hasan karşılık vermedi. Geniş soludu. Yüreği kabarmıştı. Bir zaman öylece soluk soluğa bekledi.

— Köylü ne iş tutacak bundan sonra, diye sordu Serder'e birden.

Serder bu soruyu bekliyormuş gibi, şaşırmadan karşılık verdi:

— Aydın'a, İzmir'e gidecek çoğu. Ne iş bulursa yapacak oralarda, ne iş olsa yaparlar gayri. Niye sordun?

— Hiç, dedi Hasan. Aklıma geldi de.

Durdu, kısa bir sessizlik oldu.

— Hele dursunlar bir zaman, dedi. Bir kolayı bulunur belki.

— Bir bildiğin var herhalde!

Yerinden kalktı:

— Yo, dedi. Allah koca köyü sahipsiz komaz. Ona güveniyorum.

Döndü yürüdü, acele acele:

— Eyvallah, dedi, eyvallah..

Serder gözlerini kısmıştı. Düşünüyordu. Hasan'ın davranışlarına sözlerine bir anlam veremiyordu. «Bir iş var ya» dedi kendikendine.

— Hayrolsun inşallah.

Rüzgâr, karşıladı bu temenniyi:

— İ'şallah A'nın oğlu i'şallah.

Sabah, ince bir rüzgârla başladı..

Hasan, daha Musa ocağını yeni yakmağa başladığı zaman girdi, kahveden içeri. Siyah renkli diril gömleğinin bütün düğmeleri çözüktü. Bakışları donuk donuktu. Ölgün, anlamsız. Kesik kesik soluyor, yanıyla yöresiyle hiç ilgilenmiyordu. Kıyıda bir yere oturdu. Sigarasını çıkardı, masanın üstüne koydu, birden aklına gelmiş gibi bir tek çekip yaktı:

— Erkencisin ya, dedi Musa.

Hasan, Musanın söylediklerini duymamış gibiydi. Karşılık vermedi. Musa iki yanına salladı başını. Sustu. Ocağı yakmıştı. Semaveri doldurdu, çaydanlığı yıkadı.

Neden sonra Hasan

— Bir çay, diye konuştu.

— Biraz bekleyeceksin, dedi Musa. Daha su kaynamadı.

Hasan sigarasını yere atıp çiğnedi.

— İyi.

Kapı aralandı. Deştiman girdi içeri. Hasanı görünce bir uzun «Ooo» dedi.

— Feneri nerde söndürdün iyenim?

— Canım sıkıldı da, dedi.

Sustu. Arkasını bir zaman sonra getirdi sözün.

— Evde mevde oturamadım. Kalktım geldim.

— Eh, dedi Deştiman. Biz hergünden erkenciyiz.

Sustular. Konuşacak söz bulamıyorlardı. Biraz sonra Musa önlerine çaylarını getirip bıraktı. İkisi birden uzanıp çayın şekerini döktüler.

— Sağol, dedi Deştiman Musadan tarafa.

— Afiyet olsun, dedi Musa.

Yudumluya yudumluya çaylarını içmeğe başladılar. İkisi de sanki tek başına oturuyormuş gibi kayıtsızca çayını içiyordu. Sözleşmişcesine boş bardakları hemen hemen aynı anda yerine koydular.

Kahveye tek tük köylüler gelmeğe başlamıştı. Yarım saat sonra içerdekilerin sayısı 8-10 u bulmuştu. Hemen hepsinin

yüzünden keyifsizlik okunuyordu. Kimsenin neşeli iki söz edecek takatı yoktu. Muntazam ve anlaşılmaz sesler duyuluyordu biteviye..

Sonra birden ortalık sessizleşiveriyordu. Kahvede kimseler yokmuş gibi oluyordu. Yalnızca kaynayan semaverin fışurtusu duyuluyordu

Millet birbirinin yüzüne bile bakmıyordu. Herkes karşısındakinden utanıp çekiniyordu sanki. Şu anda kim görse bu kahvede oturanların birbirlerine ölesiye sevdiğine, eskidenberi tanıdığına inanmazdı. Öylesine ilgisiz. Öylesine yabancı duruyorlardı birbirlerine.

Kapı açıldı. Hafif bir rüzgâr doldu içeri.

Sonra ağır adımlarla Serder girdi. Kahvenin ortasından yürüdü.

İki kişi tavla masasının başına geçti. Dört beş kişi de bir zaman sonra kalkıp gittiler. Kahve iyiden iyiye tenhalaşmış-sessizleşmişti. Tavla oynayanların zar sesi bile aralıksız duyuluyordu.

Mastan geldi. Serder'in gelişinden bu yana 10-15 dakika geçmiş - geçmemişti. Mastan etrafına bakındı. Öksürdü. Yürekten yürekten öksürdü. Hani «Ey millet bakın ben geldim» dercesine. Hasan parmaklarını teneke masaya basa basa kütürdetti. Doğruldu. Kimseye bir söz etmeden kapıya doğru yürüdü .Serder oturduğu yerden şaşkın bakıyordu. Şaşkın şaşkın Hasanın yürüyüşünü seyrediyordu. Ötekiler, tavla oynayanlar ve diğerleri. Hasanın basıp gittiğini anlamamışlardı. bile. Sessizce kaymıştı. «Eyvallah» bile demeden. Hiç değilse Serdere «Ben gidiyorum» diyebilirdi .Dememişti. Serder şaştı kaldı.

— Tuh, dedi yere tükürdü. Bu Hasanın da dakkası dakkasına uymaz oldu hani. Allah Allah..

Mastan, etrafına bakındı. Denebilir ki duvarlardaki badana lekelerinin bir gün evvel bıraktığı gibi olup olmadığına kadar. Kahvede ne gördüyse yutarcasına bakıyordu. Yangelip yatmış birini görünce gülümsedi. Tavla oynayanlara daha uzun zaman baktı ve başını, çocuk azarlar gibi öne arkaya

salladı üst üste. Musadan su istedi. Musa, suyunu alıp getirince, göz kırptı.

— Ne haber?

— İyilik valla. Bi yaramazlık yok Ağam.

Sudan son yudumunu alınca derince soludu .Demek ileri geri kimse onun hakkında söz etmemişti. Hep böyle anlardı olup biteni. Musaya bir göz atardı. «Ne haber?» derdi sonra Üstüne basa basa söylerdi bunu «Ne haber » Musa da «Bi yaramazlık yok Ağam» derdi. Ya da «Eh işte.. derdi şöyle böyle» Mastan bu «Eh işte» lâfını hiç sevmezdi. Açıkca «Gene atıp tuttular sana» demekti bu. «Bi yaramazlık yok» sözünü duyunca keyiflenirdi. Bir hoş olurdu. Bir daha soludu. Keyifle:

— Çayın iyi mi, dedi. Ha iyi mi bari?

— İyidir Ağam, dedi Musa. Tavşan kanı, Demli.

— Töbe mi?

— Vallaha.

— Yap bir tane de içelim.

Musa, Mastan'a çay yetiştirmek için acelendi. Herkes kendi havasındaydı. Kahvenin havasında hafif bir durgunluk vardı. Nedense «Büyük hacizden» sonra bu durgunluk, bu ölü evi sessizliğine benzer durgunluğa çok nastlanır olmuştu. Gittikçe kurşun gibi ağırlaşan havada ince ince, tel tel sigara dumanları uçuşuyordu.

Mastan, önündeki tütün tablası ile oynuyordu. Madeni tablayı ilkin sağdan sola, sonra da soldan sağa hafiften başlıyarak hızla çeviriyordu. Sırtı pencereye dönüktü. Omuzbaşından Hasanın geldiği görülüyordu. Çiftesi omuzundaydı. Yanlamasına asmıştı. Serder, Hasanı görmüştü. Ha babam kulak memesini çekiştiriyor, dudaklarını kemiriyordu. Durumu anlamağa, Hasanın niyetini çözmeğe çalışıyordu.

Kapıya geldi. Kapıyı ağır ağır açtı. Girdi. Bir anda bütün kahvedekiler başlarını kaldırıp baktılar. Birden bir sessizlik çöktü ortalığa. Mastan bu sessizlikle daldığı işten başını kaldırdı. Hasanı karşısında, tam karşısında omuzu silâhlı görünce hızla doğruldu. Hasan, çoktan silâhını kucağına indirmişti.

bile. Gözleri Mastanın üzerindeydi. Çiftenin ucu ağır ağır Mastana dönüyordu.

— Ne o iyenim, dedi Mastan.

Hasan ayağıyla arkasını yokladı. Bir sandalya takıldı ayağına. Dönmeden çekti oturdu.

— Hele konuşalım, dedi.

Mastan, işin sakaya gelir tarafı olmadığını anlamıştı. Öylece duruyordu. Buna benzer bir yığın varta atlatmıştı. Ağır olmak, serinkanlı olmak gerektiğini çok iyi biliyordu.

— Konuşalım İyenim, dedi. İnsanlar konuşa konuşa anlaşırmış.

— Bu köy, dedi Hasan. Bu köy sana babandan mı kaldı?

Mastan susuyordu:

— Yüreğinde merhamet yok mu, dedi. Azıcık insaf yok mu sende?

Mastan susuyordu. Karşısında her zaman böyle kızgın, tüfekli adamlar görmeğe alışkınmış gibi bir hâli vardı

— Allah ya bizi, ya da seni sınamaya bir kıtlık verdi başımıza. Önüne gelen tarlaya haciz koydun, önüne gelene. Yaralıya kurşun sıkılmaz derler. Sen yaralı gördün mü canına kıymaya kalkıyorsun. Benden sana bir lâf.

Durdu dinledi.

— Bir yıl daha izin ver Karaahmetlilere. Bir yıl daha. Millet eksin ekini. Borcunu ödesin.

— Aklın kesiyor mu? dedi Mastan.

— Kesiyor helbet. Allah var gayrı yukarda. Bunca ana baba kuzusu sersefil.

Büyük, acı sessizlik gene çöktü.

— Çıkar bi kâğıt, dedi Hasan.

Mastan, durdu düşündü bir an.

Bir takım hesaplar yaptığı belliydi. Alnını hatur hatur kaşıdı bir zaman. Kasketini çıkarıp masaya attı.

— Kâğıt çıkar da yaz, dedi. Bir yıl müsaade ettim diye.

Gene bir sessizlik başladı. Hasan elindeki çifteyi yukarlara doğru kaldırdı.

— Yazacan mı?

Hasan cebinden kâğıt çıkardı. Serder alıp Mastana uzattı. Kalemini çıkardı cebinden.

— Ne yazayım, dedi.

— Yaz süleyman Ocak, Veli Dumlu, Hasan, arkasını çıkaramadı.

Serder'e döndü:

— Neydi soyadı İbradılı'nın?

— Çakmak,

— Hasan Çakmak..

Tarlası hacze giden ne kadar köylü varsa hepsinin adını tek tek söyleyip yazdırdı.

— Yukarıda adları yazılı olan adamlar. Tarlalarının hacizli olduğu kadar parayı bir yıl içinde ödedikleri zaman tarlalarının tapularını geri alacaklardır. At altına imzanı.

Mastan imzasını attı.

— Parmak ta bas hele, dedi Hasan. Ne olur ne olmaz.

Kahvedekiler keyiflenmişlerdi.

Mastan, parmağını kalemin ucuyla boyadı. Kâğıdın altına hemen imzasının yanıbaşına bir de parmak bastı

Serder, kâğıdı alıp Hasana getirdi. Hasan, kâğıdı katlayıp cebine yerleştirdi. Silâhını omuzuna dayadı. Döndü kahvedekilere bakmadan kapıya doğru yürüdü. Çıkıp gitti.

Arkasından Mastan yere kocaman bir tükrük attı.

— Eşkiya soyu, dedi. Eh ne demişler armut dibine düşermiş. Eşkiya dölünden bu umulur işte. Eşkiya dölü...

Kahvenin ağır havası değişmişti. Herkes neşelenmişti bile. Hani nerdeyse kimi ortaya çıkıp oynayacak durumdaydı. Lâf atmalar, şakalaşmalar gırla gidiyordu. Karaahmetli «Büyük Haciz» den önceki neşesine kavuşmuştu.

Hasan dolu çiftesiyle yatıp kalkıyordu sanki. O günden sonra Hasanı omzu çiftesiz gören olmadı gibi birşey. Karaahmetlide herkes Hasanın yiğitliğinden söz ediyordu. Kadınlar, ihtiyarlar çocuklar... «Hasan» diyorlardı «Aslan Hasan» diyorlardı. O omzu çifteli köy yerinde dolanıp durdukça he-

men hepsinin yüreğinde bir güven dolup taşıyordu. «Hasan varken» hiçbirşey onları korkutamazdı artık.

Mastan, sırra kadem basmıştı. Hemen hemen hiç evden çıkmıyordu. Bazan günün son demlerinde şöyle bir çıkıp dolanıyordu. O kadar. Bir bildiği, bir düşündüğü vardı. Mutlaka birşeyler kuruyordu. Köylü bundan emindi. Yüreklerine acı bir elem gibi çöken bu korku, bu telâş çokluk akıllarından çıkmıyordu. Ama gene de kimse bunun sözünü etmiyordu. «Hasan varken» diyorlar başka birşey demiyorlardı.

Ama Mastan, bunca yıllık Mastan. Kara yürekli Mastan. O inat, o Allahın belâsı Mastan, Hasana da, Karaahmetliyede bir oyun oynardı yakında. Bu yüzden çokluk köylünün sevinci kursağında kalıyor, kuşkular, korkular boğuyordu mutluluklarını.

Hasan, yeniden Bulak suyuna dadanmıştı. Ağaçların altına gidip oturuyordu.

Gene oturmuş düşünüyordu. Anası gün gün iyileşmekteydi. Bir haftaya kalmaz kalkardı ayağa. Artık çekip gidebilirlerdi o zaman. Başını kaldırıp etrafına bakındı. Uzaklara çok uzaklara gideceklerdi. Buralara bir daha hiç dönmiyeceklerdi belki de. Ama buraları unutmak zor olacaktı onun için. Doğup büyüdüğü, en güzel, en acılı günlerini geçirdiği Karaahmetli köyü.

Başının üstünde kuşlar ötüyordu. Karaahmetli köyünün kuşları. Ötede Bulak suyu, şırıl şırıl Bulak suyu. Uzandı. Dalgalandı, omuzundan çiftesini çıkardı. Toprağa verdi kendini. Serinliği, ıslak toprağın serinliğini duyuyordu. Dayanılmaz bir rahatlık vardı içinde. Demek bir haftası kalmıştı. Özlediği hayata, anasıyla, Aliyeyle, Mastanı düşünmeden yaşayacağı bir hayata bir hafta kalmıştı. İş anasının kalkıp dirilmesine bağlıydı artık. Gözlerini yumdu. Yüzünü yalayıp geçen serin rüzgârı böylece daha iyi duyuyor gibiydi.

Yolun altından bir karaltı geliyordu. Kuşkulu, çekingendi karaltının gelişi. Ağır ağır yaklaşıyordu. Yürümekte zorluk çeken bir insan gibi... Bir süre sonra iyice yaklaştı. Mastandı gelen. Bulak çeşmesinin olduğu yerde durdu. Hasanın

uzanıp yattığı yerden yalnızca başı görünüyordu. Gövdesi taşörmesi çeşmenin arkasında kalmıştı. Düşünceliydi. Telâşlıydı. Hasanı süzüyordu. Hasan gözlerini açsa saklanacak gibiydi. Ufalmıştı gözleri. Bir çizgi ince bir çizgi halini almıştı. Yumdu gözlerini. Bir an. Yalnızca bir an. Sonra başının hemen yanında tabancalı eli göründü. «Gümüş saplı» ydı bu. Ün salmıştı bu tabanca.

— Hasan, diye bağırdı

Hasan, gözlerini açtı. Hafifçe yerinde doğruldu. Mastanı görünce allak bullak oldu bakışları. Yüzü buruş buruştu.

Mastan:

— Ver o kâğıdı, dedi. Zorla yazdırdığın kâğıdı.

Elinde tuttuğu tabancanın namlusu rüzgâra kapılmışcasına iki yana sallanıp duruyordu. Bu bile, yalnızca bu bile Mastanın endişesini göstermeğe yeterdi. Hasan, onun yılgınlığını, elinde tuttuğu tabancadan korktuğunu anlamıştı

— Vermezsem.

Mastan, yalvarır gibi bir sesle:

— Ver şunu, dedi.

Namlu titremiyordu. Çakılmış gibiydi şimdi. Hasan işin şakaya gelir tarafı olmadığını anlıyordu.

— Vermezsem, dedi gene.

Bir yandan da ağır ağır yerinden kalkıyordu. Namlu gene hızlı hızlı sağa sola gidip gelmeğe başlamıştı.

— Vermiyorum işte, dedi Hasan.

— Katil etme beni, dedi Mastan, ver şunu.

Namlunun sallanması gene durdu. Hasan hızla sağındaki ağacın arkasına dolandı. Aynı anda Mastanın elindeki tabanca patladı. Hasan ağacın arkasına saklanmıştı ama, çiftesi orta yerde duruyordu. Ayağını uzattı. Tüfeğin kayışına ayağını doladı. Mastan gene ateş etti. Ama Hasan çifteyi çekmişti kendisinden tarafa. Ayağı da yaralanmıştı. Hasanın en küçük bir kıpırdanmasını bile kaçırmıyordu Mastan. Hemen ateş ediyordu. Hasanın iki kozu vardı. İki gözü dolu çiftesiyle yalnızca iki el ateş etme şansı. Bu yüzden temkinli davranıyordu. Bir ara sol omuzu çıktı ağacın arkasından. Mastan kurşunu

yaktı gene. Tutturmuştu. Hasan ağacın öbür tarafına doğru yıkıldı. Hemen doğruldu. Çiftesini ateşledi. Mastan telâşla çeşmenin arkasından çıkmıştı. Sendeledi. Yere çöktü.

— Yandım, dedi. Yandım...

Hasan da halsizdi. Yere çökmek geçti içinden. Ama direndi. Kendisini yerde bulmalarını istemiyordu. Ağaca dayandı. Oturur gibi. Mastanın kıpırdanışları gittikçe zayıflıyor, azalıyordu. Yolun altından koşa koşa gelen adamlar görünüyordu. Hasan yeniden doğrulmağa çalıştı. Faydasızdı. Gelenler Mastana dönüp bakmadılar bile. Hemen hepsi Hasanın başına toparlandılar.

— Götürelim, dedi biri.

— Arabayı hazırlamalı.

Birkaç kişi önden koşuştular. Ötekiler Hasanı kucakladılar. Köye doğru yürümeğe başladılar

Onlar gelene kadar Mastanın arabası hazırlanmıştı bile. Kimse gık diyememişti «Yaralı var» demişlerdi. Aliye gelenleri pencereden gördü.

Büyük bir kalabalık geliyordu. Çoluk, çocuk, karı-kızan Karaahmetli yollara dökülmüştü. Koşup sokağa çıktı. Kalabalığa doğru yürüdü.

— Kim, dedi.

— Hasan, dediler.

Biri:

— Babanla vuruşmuşlar.

— Ölü mü?

— Baban ölü, dedi adam ağır ağır.

— Hasan?

— Yaralı.

Kalabalığa doğru koştu. Ama geçip Hasana ulaşamadı. Hasanı arabaya yerleştirmişlerdi bile Serder atları kamçıladı...

Araba taşlı yolda sekerek ilerliyordu. Tekerlekler taşların üzerinden zıpladıkça arabanın kapısı açılıp kapanıyor tat tak vuruyordu.

Aliye, koştu, Soluk soluğa arabanın arkasından seğirtti.

Aradaki açıklık gittikçe azalıyordu. Açık kapıya yetişmesine iki adım kalmıştı. Direndi, yetişti. Kapıya tutunup içeri atladı. Dizleri keskin tahtaya çarptı. İnce ince kanıyordu.

Dizleri üzerinde süründü. Hasan dalgındı.

— Hasan, dedi. Hasan.

Soluğu kesilmişti.

Hasan kıpırdadı.

— Hasan...

Gözleri aralandı. Duyulur duyulmaz:

— Sen misin?

Dedi. Aliye, Hasanın üstüne kapandı. Ağlıyordu. Sarsıla sarsıla ağlıyordu. Hasan:

— Ağlama, dedi. Ağlama.

Öksürüğü tuttu. Doğrulmağa çalıştı, sonra gücü kesildi. Kendisini bıraktı.

— Yaralarım acıyor, dedi. Çürük çürük acıyor.

Aliye Hasan'a sıkıca sarılmıştı. Ağlıyordu gene. İki damla süzülüp Hasanın göğsüne damladı. Hasan uzandı, elleriyle Aliyenin yüzünü, gözlerini buldu, okşadı. Aliye Hasanın yüzünde dolaşan elini tuttu...

Artık araba salsılmıyordu. Düz yola, kumlu yola çıkmışlardı. Sanki hiç gitmiyor gibiydi araba.

Aliyenin eli hâlâ Hasanın avuçları içindeydi.

Arabanın kapısı usul usul açılıp kapanıyordu...

S O N

FİATI : 4 [illegible]